

200

1178 .0

1905

דאטע מאי 29, 1944

מר גוסעק

צו

116 בראנזווין, סאראנאס

א מתנה פון „וואכנבלאט“

ש. ליפשיץ

רעדאקטאר

ה. אבראמאזויטש

פארוואלטער

מ. אַלגין

1905

•
אַרויסגעגעבן פון
אַלגין אַנדענק קאמיטעט
ניו יארק, 1940.

פאַראַנטוואָרטלעכער קאַמיטעט
אַר מ. אַלגיניס אויסגעוויילטע ווערק :

מאַקס שטיינבערג

פ. נאָוויק

ר. זאַלצמאַן

אהרן קורץ

ס. פעלדמאַן

PRINTED IN U.S.A.

אינהאלט:

פארווארט ————— זייט
5

געלעבט-געקעמפט :

21 ————— געלעבט-געקעמפט
31 ————— אויפן קבר פון מיינע ברידער
33 ————— אין דאָרף
36 ————— ער וועט העלפן
38 ————— בילדער פון קאמפס-פעלד
44 ————— אינעם רוטן נעבל
47 ————— א שרעקדער שאַטן
49 ————— פּרילינג-געדאַנקען
54 ————— אַהין—אין דער הויך
56 ————— וואָס שאַפן מיר היינט ?
58 ————— תּפִּיסוֹת
61 ————— מיט לעקערט'ס פריינט און חברים

אין דער כּמאַרע :

69 ————— וואָס באַווייזט דער מאַסקווער אויפשטאַנד ?
71 ————— אין דער כּמאַרע...
73 ————— ס'איז רואיג
75 ————— צוריק „שייגעז" זאָגט מען ניט
78 ————— זובאַטאָוּשטשינע
80 ————— ניטאָ קיין ווערטער
82 ————— וואַל-מאַטיוון
85 ————— וואַל-פּרייהייט
87 ————— ריין און כּשר
90 ————— דער רוסישער ליבעראַליזם
94 ————— יונגע זקנים
97 ————— צוויי וועגן
101 ————— פאַרצויגן דעם שטריק
104 ————— אין טאָוורישן פּאַלאַץ
108 ————— אין טאָוורישן פּאַלאַץ (שטריכן)
111 — די חתונה (נאָסן-בילדער אין פעטערבורג דעם 27טן אפריל)

- 117 — אויף דער ערשטער זיצונג (אין גאָסדאָרסטווענע דומע)
 120 — לאַנגווייליג
 123 — אַ טויטע איינריכטונג (אין גאָסדאָרסטווענע דומע)
 126 — ווי לאַנג? (אין גאָסדאָרסטווענע דומע)
 130 — אין גאָסדאָרסטווענע דומע (13טן מאַי)
 136 — אין גאָסדאָרסטווענע דומע (16טן מאַי)
 139 — אַרום דומע
 142 — אַקאָדעמישע פרייהייט און פאָליציי
 145 — דווינסקער געזעצגעבונג

פאָגראַמען:

- 149 — אויף האַמלער שלאַכטפעלד
 152 — ביאָליסטאָס („אין וואַגאַן“, „אין שפּיטאַל“)
 156 — די שרעקן אין ביאָליסטאָס („אין גאַס“)
 די שרעקן אין ביאָליסטאָס („יאַמער“, „דעם טויט אין די אויגן“,
 159 — „זיי שווייגן“, „עדות און פאַקטן“, „דער חורבן“)
 170 — די שרעקן אין ביאָליסטאָס („וואָס האָט געטאָן די זעלבסטשוץ“)
 די שרעקן אין ביאָליסטאָס („פאָליציי און סאָלאַדאָן“, „אַ שטראָף-
 173 — עקספּעדיציע“)
 177 — די לינדן-ביימער בליען
 179 — צום נייעם יאָר

דאָס פאָלק וועט זיגן:

- 183 — „ווען אַ הויז ברענט, ווער טראַכט וועגן צעבראָכענע שוויבן?“
 185 — היפּוכים
 190 — פאַפירענע שווערדלעך
 193 — אַ קליינער פעליעטאָן
 194 — פייער-צונגען
 198 — „פאַטיאָמקין“
 205 — אין דער אַרמיי
 211 — פון טאָג צו טאָג
 212 — די קראַפּ טפּון די מערדער און די קראַפּט פון דעם פאָלק
 213 — „הערשער“ און „אונטערטעניגע“
 215 — הענקער-קאָטאָועס
 216 — מיין פאָן
 219 — גלאָסאַר (רוסישע ווערטער און פאָליטישע טערמינען)

„1905“ און דער „בונד“

(פאָרוואָרט)

די רעוואָלוציע פון 1905 אין רוסלאַנד — די טעמע פון דעם פאָרלינג-דינגן ערשטן בוך פון די געזאַמלטע ווערס פון מ. אַלגין — איז געווען איינע פון די גרעסטע סאָציאַלע אויפטרייסלונגען פונעם היינטיגן יאָרהונדערט. דאָס איז געווען די „גרויסע רעפּעטיציע“ צו דער זיגרייכער רעוואָלוציע פון אָקטאָבער 1917. די געשעענישן פון 1905 האָבן געהאַט אַ טיפע ווירקונג סיי אויף רוסלאַנד, ניט געקומט אויפן דורכפאַל פון דער רעוואָלוציע, סיי אויף אַ ריי אנדערע לענדער אין אייראָפּע און אַזיע.

1905 אין רוסלאַנד. פון הינטן איז שוין געלעגן. אַ געשיכטע פון העלדישן אונטערערדישן רעוואָלוציאָנערן קאַמף. די אַידישע אַרבעטס־מענטשן האָבן מיטן בלוט פון די הירש לעקערטס שוין געהאַט אַריינגעשריבן זייער אָנהויב. און אין מאַנדזשוריע פלאַקערט די רוסיש־יאַפּאַנישע מלחמה און ברענגט דעם צאָרזם איין מַפּלָה נאָך דער אַנדערער: פאָרטאַרטור געפאַלן, מוקדען פאַרלאָרן, דער פלאָט צעשמעטערט ביי צוסימע. דאָס גאַנצע לאַנד זעט ווי צעפּוילט עס איז די צאָרישע הערשאַפּט. נאָר פּיאַיג איז זי געווען צו מאַכן אַ בלוט־באַד פאַרן ווינטער־פּאַלאַץ דעם 9טן יאַנואַר. טראָגט זיך דער צאָרן איבערן לאַנד, וואַקסט די כּוואַליע סטריקס: אַרונטער מיט דער זעלבסט־הערשונג! הויבט אויף די פּאָן פון רעוואָלוציע די פּאַנצער־שיף „פּאַטיאָמקין“. גייען אַוועק פּריצישע הויפּן מיטן רויך. בונטעוועט זיך דאָס מיליטער. איז אומרואיג אין פלאָט. פלאַקערן דעמאָנ־סטראַציעס און סטריקס אין פעטערבורג, מאָסקווע, אָדעס, ראָסטאַוו, וואַרשע, לאָדז, ביאַליסטאָק, קאַטערינאַסלאָוו.

רוסלאַנד האָט זיך געטרייסלט, — אייראָפּע, די גאַנצע וועלט האָט דער־פילט דעם סאָציאַלן שטורעם. הויך און העכער שטייגן די כּוואַליעס! ניט דער צאָר אַרויס אַ מאַניפעסט און זאָגט צו פרייהייט. וואָרענען די רעוואָלוציאָנערע פירער. דאָס לאַנד ווערט פאַרגאַסן מיט אידיש בלוט: פּאַגראַמען. הויבט אויף די פּאָן לייטענאַנט שמידט אויף דער קריגס־שיף „אַטשאַקאָוו“.

די ארבעטער-קווארטאלן ווערן פארגאסן מיט בלוט אינעם מאַסקווער אויפֿ-
שטאַנד. עס קומט זיך צונויף די ערשטע דומע און ווערט פאנאנדערגעלאָזט
— און פארביטן מיט דער צווייטער. די כוואליעס גייען אָפּ — האַרבסט. די
כוואליעס זיינען אָפּגעלאָפּן — ווינטער, ביזע ווינטן.

די כוואליעס פון 1905 זיינען ניט גענאנגען מיטן געהעריגן אימפעט.
ניט אלע מאָל אין דער געהעריגער ריכטונג. ניט אלע שטערונגען און צויעמען
זיינען אָפּגעראַמט געוואָרן, ווען דאָס איז האָט גענומען גיין נאָכן 9טן
יאנואַר. די פארגאנגענהייט איז נאָך געווען צו שטאַרק און די מיטלען זיינען
געווען ניט געניגנדיג, אז די רעוואָלוציע זאָל זיגן. 1905 איז געווען — די
גרויסע רעפּעטיציע פאר דער קומענדיגער זיגרייכער רעוואָלוציע
פון אָקטאָבער 1917.

דער פארהאנג האָט זיך אויפגעהויבן איבער אַ האַלב־פעאַדאַל לאַנד, וואו
די פראָלעטאַרישע באַפעלקערונג (ארבעטער און זייערע פאמיליעס) האָט באַ-
טראָפּן 17 פראָצענט פון דער אַלגעמיינער צאָל איינוואוינער. אַ באַדייטנדיגער
טייל פון דעם פראָלעטאַריאַט איז געווען קאָנצענטרירט אויף גרויסע אונטער-
נעמונגען — און דאָס איז געווען אַ גינסטיגער עלעמענט פאר דער רעוואָ-
לוציע: אין 1905 זיינען געווען אין רוסלאַנד 300 פאַבריקן מיט העכער
טויזנט אַרבעטער אויף יעדערער, און דריי־פערטל פון דער צאָל פאַבריקן
האָבן באַשעפטיגט צוזאַמען אַ מיליאָן מיט 640 טויזנט אַרבעטער. אָבער
דאָס לאַנד איז געווען אַ פויעריש, מיט אַ האַלב־פעאַדאַלער סיסטעם: פריצים-
הערשער און לאַנד־שקלאָפּן. אין דער אידישער געמאָ (תחום) האָט דער אייז-
גאנג פון דער רעוואָלוציע לייכט געבראַכן די „פאַטריאַרכאַלע“ טראַדיציעס
און די צויעמען פון פאַנאַטיזם, אָבער איבער־נאַכט האָט דאָ ניט געקאָנט באַ-
שאַפּן ווערן קיין פראָלעטאַריאַט. די באַזע פון דער באַוועגונג איז געווען די
זייער קליינע אונטערנעמונג פון עטלעכע געזעלן, אָדער עטלעכע פריקאָז-
טישקעס (אָנגעשטעלטע). די פראָלעטאַריער פון די ווערקשטאַטן, געשעפטן
און געציילטע פאַבריקן אין אידישן תחום זיינען אין גרויסע מאַסן גענאנגען
אין די וועגן פון הירש לעקערט, זיינען געווען באַזעלט מיט העלדישקייט און
דורכגעדרונגען מיט קאַמפּס־מוט, האָבן פּוילסירט מיטן גאנג פון דער רעוואָ-
לוציע, אָבער אין דער זעלביגער צייט זיינען גרויסע טיילן זייערע מיט טויזנטער
פּעדים געווען פאַרבונדן מיטן קליינבירגערטום און אָנגעשטעקט מיט זיינע
שטימונגען.

אַנטשיידנדיג איז געווען די ראָל פון פויערטום. די פארהעלטניסמעסיג-
שוואַכע באַוועגונג צווישן די פויערים, דער ניט־גלייכמעסיגער אימפעט אין

אָט־דער באַוועגונג, דער נײַט־גענוג אָנגרײפֿנדיגער כאַראַקטער אירער, די צעשטאַנקײט און נײַט־האַרמאָניזירטקײט פֿון די אַרױסטרעטונגען סײַ פֿונעם פֿויערײַם־פּאַלס, סײַ פֿון דער אַרמײ, האָבן געבראַכט צום דורכפֿאַל. און דורכ־געפֿאַלן איז די רעוואָלוציע צוליב דעם, ווייל חוץ די באַלשעוויקעס האָבן אַנדערע ריכטונגען געהאַט אַן אָנהאַלט צווישן די אַרבעטמנדיגע — מײסטנס פֿון די קלענערע אונטערנעמונגען — און דער עיקר צווישן די נײַט־פּראָלע־טאַרישע עלעמענטן. די אַלע ריכטונגען, צווישן וועלכע עס איז געווען דער „בונד“, דעקן זיך מיטן טערמין: מענשעווזם.

צווישן דעם באַלשעווזם און מענשעווזם איז געווען אַ טיפֿע מײנונגס־פֿאַרשיידנקײט בנוגע דעם כאַראַקטער פֿון דער רעוואָלוציע און דער ראָל, וואָס דער פּראָלעטאַריאַט דאַרף אין איר שפּילן; בנוגע דער באַציאונג פֿון דעם פּראָלעטאַריאַט צו די פֿויערײַם — פֿון איין זײט — און צו דער ליבעראַלער בורזשואַזיע פֿון דער אַנדערער. די דאָזיגע מײנונגס־פֿאַרשיידנהײטן האָבן זיך קריסטאַליזירט אויף צוויי צוזאַמענקונפֿטן: אַ קאָנפֿערענץ פֿון די מענשע־וויקעס אין אָנהױב 1905 און — דער דריטער צוזאַמענפֿאַר פֿון דער רוסישער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער אַרבעטער פֿאַרמײ אין לאַנדאָן, אין אַפּריל 1905, וואו די באַלשעוויקעס האָבן געהאַט די מערהײט.

„צוויי צוזאַמענפֿאַרן — צוויי פֿאַרמײען“, האָט לענין דערקלערט.

די וועגן פֿון די באַלשעוויקעס (מערהײטלעך, פֿון וואָרט „באַלשינסטוואָ“, מערהײט און די מענשעוויקעס) (מינדערהײטלעך, פֿון וואָרט „מענשינסטוואָ“, מינדערהײט) זײנען שוין געגאַנגען אין פֿאַרשיידענע ריכטונגען זינט דעם היסטאָרישן דריטן צוזאַמענפֿאַר אין 1903, וואו לענין האָט געהאַט די מער־הײט און זײן ליניע איז אָנגענומען געוואָרן. איצט האָט זיך פֿאַקטיש געהאַנדלט וועגן צוויי פֿאַרמײען.

צוויי פֿאַרמײען — צוויי קאָמפּאַסן.

עס איז געווען שוין נאָכן בלוטיגן זונטאָג פֿון 9טן יאַנואַר. עס האָבן זיך געטרייטלט די זײלן פֿון דער צאַרישער מאָנאַרכיע. עס האָט זיך געהאַנדלט וועגן ענדערן דאָס פֿנים פֿון רוסלאַנד, — און דערמיט אויך דאָס פֿנים פֿון אייראָפּע און אַזיע. פֿון פּאַסיפֿיק ביזן באַלטישן ים, פֿון אַרטיק ביז טערקײ און כינע האָט זיך געטראָגן אַן אויפֿגעשטורעמטע סטיכיע. וואוהין? וואָס פֿאַר אַ סאָרט רעוואָלוציע איז עס? אין וועלכער ריכטונג דאַרף מען זי טרייבן?

עס זײנען געשטאַנען פֿראַגן: וועגן אָרגאַניזירן אַ באַוואָפֿנטן אויפ־שטאַנד, אַראָפּוואַרפֿן די צאַרישע רעגירונג, שאַפֿן אַ צײטווייליגע רעוואָלוציאַר־

נערע רעגירונג, אַנטיילנעמען — אָדער ניט — אין דער דאָזיגער רעגירונג; וועגן דער באַציאונג צום פויערטום, צו דער ליבעראַלער בורזשואַזיע, און דאָס גלייכן. „עס איז נויטיג געווען אויסצואַרבעטן אַן איינהייטלעכע און דורכגעטראַכטע טאַקטיק פון דער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע.“ („געשיכטע פון דער אַלפאַרבאַנדישער קאָמוניסטישער פאַרטיי“, אידישע אויסגאַבע, ז. 76.) אָבער צוליב דעם אָפּפּאַרטייזם און די שפּאַלטונג־אַקציעס פון די מענשעוויקעס איז די רוסלענדישע סאָציאַל־דעמאָקראַטיע געווען צעשפּאַלטן אין צוויי פּראַקציעס.

די באַלשעוויקעס האָבן געפּאָדערט אַ פאַרטיי־צוזאַמענפּאַך, די מענשע־וויקעס האָבן ניט געוואָלט. די באַלשעוויקעס האָבן צונויפגערוּפן דעם צוזאַמענפּאַך — די מענשעוויקעס האָבן גערופן אַן אייגענעם, אָבער אזוי ווי עס זיינען געווען ווייניג דעלעגאַטן האָבן זיי עס אַ נאָמען געגעבן: קאָנ־פּערענץ. דער צוזאַמענפּאַך האָט באַשלאָסן איין ליניע — די קאָנפּערענץ אַן אַנדערע.

לויט דער ליניע און די באַשלוסן פון דעם דריטן פאַרטיי־צוזאַמענפּאַך איז אויסגעקומען: ס'איז רעוואָלוציע פון אַ בורזשואַ־דעמאָקראַטישן כאַראַקטער, אָבער דער פּראָלעטאַריאַט איז מער ווי אַנדערע עלעמענטן אין איר פאַראינטערעסירט. דער זיג פון דער רעוואָלוציע וואָלט אים געגעבן די מעגלעכקייט זיך צו אָרגאַניזירן און אַריבערגיין פון דער בורזשואַזער רעוואָלוציע צו דער סאָציאַליסטישער. דער פּראָלעטאַריאַט, וועלכער איז דער אָנפירער פון דער רעוואָלוציע — דורך דעם פּאָליטישן מאַסן־סטרויך — מוז זיך פאַרבינדן מיט זיין נאַטירלעכן שותף — דאָס פויערטום, וועלכעס קאָן ניט באַקומען קיין ערד אָן אַ פולן זיג פון דער רעוואָלוציע. די ליבעראַלע בורזשואַזיע, וועלכע איז ניט פאַראינטערעסירט אין אַזא זיג, וויל זי דאַרף האָבן די צאָרשע מאַכט ווי אַ בייטש געגן די אַרבעטער און פויערים, קאָן קיין שותף ניט זיין. אין פאַל פון אַ זיג פונעם פּאָלקס־אויפשטאַנד געגן צאַריזם, ווען עס זאָל געשאפן ווערן אַ צייטווייליגע רעוואָלוציאַנערע רעגירונג, וועט זיך די סאָציאַל־דעמאָקראַטיע, ביי גינסטיגע באַדינגונגען, ניט אָפּזאָגן פון באַטייליגן זיך אין איר.

די ליניע פון דער קאָנפּערענץ פון די מענשעוויקעס איז געווען: אזוי ווי די רעוואָלוציע איז אַ בורזשואַזע — קאָן נאָך די ליבעראַלע בורזשואַזיע שטיין בראש פון איר. דער פּראָלעטאַריאַט מוז גיין מיט דער ליבעראַלער בורזשואַזיע און ניט מיטן פויערטום. ווען די רעוואָלוציע וועט זיגן וועט די סאָציאַל־דעמאָקראַטיע דאַרפן אָפּטרעטן אָן אַ זייט כדי ניט אָפּצושרעקן

די בורזשואזיע; ניט אַנטייל נעמען אין אַ צייטווייליגער רעגירונג, ווייל זי וועט ניט ווין קיין סאָציאליסטישע. (זע: „געשיכטע פון דער אלפארבאנדישער קאמוניסטישער פארטיי“, ז. 75-79.)

אַ צענטראלער פונקט אין דער פאָזיציע פון פארטיי־צוזאמענפאָר אין געווען לענינ'ס טעאָריע וועגן דעם אַרײַנפֿירן פֿון דער בורזשואזער רעוואָלוציע אין אַ סאָציאליסטישער. „ניט אַרייַנלאָזנדיג זיך אין וועלכן עס איז אוואַנטורזיזם, ניט פאַרראַטנדיג אונזער וויסנשאַפטלעכן געוויסן און ניט יאָגנדיג זיך נאָך ביליגער פּאָפּולאַריטעט — האָט לענין געשריבן — קענען מיר זאָגן און זאָגן נאָר אַיַן זאַך: מיר מוזן מיט אַלע אונזערע כחות העלפֿן דעם פּויערטום מאַכן די דעמאָקראַטישע רעוואָלוציע, כדי עס זאָל זיין גרינגער פאַר אונז, פאַר דער פאַרטיי פון פּראָלעטאַריאַט, איבערצוגיין אזוי שנעל ווי מעגלעך צו נייע און העכערע אויפגאַבן — די סאָציאליסטישע רעוואָלוציע.“ („די באַציאונג פון דער סאָציאַליסטישער קראַטיע צו דער פּויעריס־באַוועגונג“, באַנד 8, צווייטע רוסישע אויסגאַבע, ז. 187.) ווען מען האָט אַזוי געזען, האָט מען באַמט אין זינען דעם פּולן זיג פון דער בורזשואזער רעוואָלוציע — דאָס וואָס די בורזשואזיע אַליין וויל ניט — און דעמאָלט קאָן מען זיך מיט דער ליבעראַלער בורזשואזיע ניט פאַרבינדן. דעמאָלט מוז מען גיין פאַראַויס מיטן גרעסטן אימפעט. ווען מען האָט אָבער ניט אין זינען די סאָציאליסטישע רעוואָלוציע, פאַרוואַנדלט מען דעם פּראָלעטאַריאַט אין אַן אינסטרומענט פון דער בורזשואזיע, ער זאָל זי העלפֿן קומען צו דער מאַכט. אָט דאָס האָבן די מענשעוויקעס געוואָלט מאַכן פונעם פּראָלעטאַריאַט (אויך אין 1917). אָבער די בורזשואזיע איז גלייך פון אָנהויב גרייט געווען אויף פשרות מיטן צאַר. די פאַרטיי פון דער בורזשואזיע, די קאָדע'טן־פאַרטיי (זע ווערטער־פאַרטייטשונג צום סוף פון בוך) איז געווען אַ „קאָנסטיטוציאָנעל“ מאַנאַרכיסטישע פאַרטיי.

דער סיכסוך צווישן באַלשעוויקעס און מענשעוויקעס איז, ווי אַלע מאָל, ניט געווען אַן ענין פון אַבסטראַקטער טעאָריע, — עס האָט זיך געהאַנדלט וועגן זיג אָדער דורכפאַל פון דער רעוואָלוציע. אין „די לעצטעס פונעם מאַסקווער אויפשטאַנד“ האָט לענין אָנגעוויזן, אַז איינע פון די הויפט־סיבות פאַר דעם דורכפאַל פון דעם מאַסקווער אויפשטאַנד איז געווען — די נייט־דרייַסטקייט אין דער אָנפירונג. דער מאַסקווער אויפשטאַנד, אַרויס־גערופן פון דעם אַרטיגן סאָוועט, וועלכער איז געווען אין דער מערהייט אַ באַלשעוויסטישער, איז ניט אויפגעכאַפט געוואָרן פון די סאָוועטן אין אַנדערע שטעט, וועלכע האָבן זיך געפונען אין די הענט פון די מענשעוויקעס,

טראַקסיסטן. דער דעצעמבער גענעראל־סטרויק האָט זיך ווייטער, אויסער מאַסקווע, כמעט ווי ניט פאַרשפּרייט. דאָס האָט געגעבן דעם צאָריום אַ גע־לעגנהייט צו ברענגען מיטן באַן „זיכער“ מיליטער פון אַנדערע ערטער. אין מאַסקווע גופא האָט מען ניט ענערגיש געהאַנדלט. כאָטש די באַלשעוויקעס זיינען געווען אין דער מערהייט אין סאָוועט, זיינען אָבער אויך געווען אַנדערע פאַרטייען. מ'האָט דיסקוטירט, פאַרלאָרן צייט, מ'האָט ניט גענוג אָנגעגריפֿן. דאָס מיליטער האָט זיך געוואַקלט און איז שוין אַפילו טיילווייז געווען אַרויס־געגאַנגען פון די סאָזאַרמעס מיט געווער אין די הענט, גרייט אָנצושליסן זיך אָן דער רעוואָלוציע, אָבער די צאָרישע מיליטער־אָנפירונג איז געווען פלינקער פון דעם רעוואָלוציאָנערן קאָמיטעט און האָט די סאָלדאַטן צוריק אוועקגעפירט אין די סאָזאַרמעס.

די רעוואָלוציע איז פאַרשפילט געוואָרן צום גרויסן טייל צוליב דער ראָל פון די מענשעוויקעס, עסערן.

וואָס פאַר אַ ראָל האָט דאָ געשפילט דער „בונד“?

פון אָנהויב אָן האָט ער געפירט אַ פאַר'עקשנ'טן און פאַרביטערטן קאַמף, אַ שפּאַלטנדיגן און דעמאָראַליזירנדיגן, פאַר סעפּאַראַטיזם, פאַר מאַנאָפּאָליע איבער דער אידישער אַרבעטערשאַפט („דער איינציגער פאַר־שטייער פון אידישן פּראָלעטאַריאַט“), פאַר האַלטן די אידישע אַרבעטער אָפּגעזונדערט פון אַנדערע, סיי פּאָליטיש, סיי עקאָנאָמיש, — אין אייגענע (בונדישע) פּראָפּעסיאָנעלע פאַראיינען (יוניאָנס). ער האָט אינעם באַגינען פון הער מאַרקסיסטישער באַוועגונג אין רוסלאַנד געשטיצט די פעלשער פון מאַרקסיזם, די „עקאָנאָמיסטן“, וועלכע האָבן געפּרעדיגט, אז די אַרבעטער־באַוועגונג דאַרף ניט אַריינגעצויגן ווערן אין פּאָליטישן קאַמף. ער האָט זיך אָנגעשלאָסן אָן דער רוסלענדישער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער אַרבעטער־פאַרטיי אויף דעם גרינדונגס־צוזאַמענפאַר אין 1898 (א יאָר נאָך זיין אייגענער גרינדונג) מיטן רעכט אויף אויטאָנאָמיע אין פּראָגן, וואָס רירן ספּעציעל אָן די אידישע אַרבעטער, אָבער ער האָט ניט אויפּגעהערט צו אַרבעטן פאַר אַ פּעדעראַציע פון סעפּאַראַטע נאַציאָנאַלע קערפּערשאַפטן. ער האָט מאַנעוורירט, געשפּאַלטן אין 1903, אויפן צווייטן צוזאַמענפאַר, איז אַרויסגעטראָטן פון דער פאַרטיי. ער האָט געפירט אַ פאַרצערנדיגן קאַמף אין דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג גופא — אַ סעפּאַראַטיסטישן און נאַציאָ־נאַליסטישן קאַמף — אין משך פון אַלע יאָרן פון דער רעוואָלוציע.

כמעט די גאַנצע צייט פון דער רעוואָלוציע איז דער „בונד“ געשטאַנען אין אַ מלחמה מיט דער פאַרטיי. ווען ער האָט ווידער אָנגעקניפט פאַר־

בינדונגען מיט דער פארטיי, נאָכן פערטן צוזאמענפאָר (אפריל 1906), זיינען שוין די כוואליעס פון דער רעוואָלוציע געווען אין שנעלן אָפגאַנג. פיל באַל-שעוויסטישע אָרגאַניזאַציעס זיינען געווען צעשטערט נאָכן מאַסקווער אויפ-שטאַנד און האָבן ניט געקאנט שיקן קיין דעלעגאַטן צו דעם צוזאמענפאָר. די מערהייט איז געווען אַ מענשעוויסטישע — און דער „בונד“ האָט אָנ-געקניפט פאַרבינדונגען. באמת אַריין אין דער פארטיי איז ער ערשט אין אויגוסט 1906, נאָך אַ באשלוס פון 7טן „בונד“ צוזאמענפאָר (אין לעמבערג). דערביי האָט דער צוזאמענפאָר אין אַ רעוואָלוציע דערקלערט, אַז כאַטש דער „בונד“ טרעט אַריין אין דער פארטיי, איז ער ניט מסכים מיט איר צוגאַנג צו דער נאַציאָנאַלער פראַגע! ... דער „אַריינטריט“ איז געווען ניט קיין אויפריכטיגער, ווי די ווייטערדיגע אַנטוויקלונגען האָבן באַווויזן, אַז אָפּאַרטוניסטישער.

„דער לעניניזם איז געבאָרן געוואָרן, איז אויפגעוואַקסן און געקערעפטיגט געוואָרן אין דעם אומ'ברחמנות'דיגן קאַמף מיט די אָפּאַרטוניסטן פון אַלע קאַלירן“, האָט אָנגעוויזן סטאַלין אין זיין באַרימטן בריוו אין רעדאַקציע פון „פּראָלעטאַרסקאַיאַ רעוואָלוציאַ“ (אין 1931). דער דאָזיגער קאַמף לעניניס האָט געהאַלפן אויסשמירן די פארטיי, וואָס האָט ענדלעך געבראַכט צום זיג פון דער רעוואָלוציע. און געגן „בונד“, ווי געגן איינעם פון די „אָפּאַרטוניסטן פון אַלע קאַלירן“, האָט לענין געפירט אַ ביטערן און לאַנגיאַריגן קאַמף. שוין אין זיין „טשטאָ דיעלאַט?“ (וואָס דאַרף מען טאָן?), וואָס איז געווען אַ מיל-שטיין אויפן וועג פון אויסשמירן די כחות פון דער רעוואָלוציע, רעדט לענין וועגן דער „ניט-קאָנסעקווענטקייט אין דער נאַציאָנאַלער און אַנדערע פראַגן“ מצד דעם „בונד“ און וועגן דער „ניט-דערוויבטקייט פון פרינציפן-וואַקלענישן“. דאָס איז געווען סוף 1901. פון דעמאָלט ביז 1916 האָט לענין, אין זיין קאַמף געגן „אָפּאַרטוניזם פון אַלע קאַלירן“, אַ סך געשריבן וועגן (געגן) „בונד“.

דער סעפּאַראַטיזם פון „בונד“ איז דערגאַנגען ביז דעאָרגאַניזאַטאָרישע ווילדקייטן, וואָס זיינען אַזוי שאַרף אילוסטרירט געוואָרן מיט דער געשיכטע „קאַטערינאַסלאַווער פּראָקלאַמאַציע“, אין 1903. דער באַלשעוויסטישער קאָמיטעט פון קאַטערינאַסלאַו, וואו עס איז ניט געווען אינגאַנצן קיין בונדישע אָרגאַניזאַציע, האָט אַרויסגעלאָזט אַ פּראָקלאַמאַציע צו די אַרטיגע אידישע אַרבעטער. דער „בונד“ האָט פאַרפירט אַ סקאַנדאַל געגן אַזאַ ברוך אין „יוריס-דיקציע“ און האָט דערקלערט, אַז „דער אידישער פּראָלעטאַראַט האָט זיך אויסגעבילדעט אין אַ זעלבסטשטענדיגער פּאָליטישער פארטיי — „בונד“,

וועלכער אין, הייסט עס, דער „איינציגער פאָרשטייער“. א זעלבסטשטענדיגע נאציאָנאַלע פאָליטישע פארטיי... די פראָקלאַמאַציע האָט גערופן די אירישע ארבעטער פון קאטערינאַסלאָוו אריינצוגיין אין דער פארטיי „אפילו כדי איינ- צוהאַלטן און ווייטער צו אנטוויקלען אייער נאציאָנאַלע קולטור“, אָבער דער „בונד“ האָט ניט געקאָנט פאָרטראָגן דעם געדאַנק פון „אויסמישן“ אירישע ארבעטער מיט ניט-אירישע אין איין פאָליטישער, אָדער עקאָנאָמישער אָר- גאַניזאַציע. ער האָט אָפגעלאַכט פון קאטערינאַסלאָווער קאָמיטעט פאַר זיין אָפשאַצונג פון אַנטיסעמיטיזם, ווי א פראָדוקט פון דער בורזשואַזיע. דער „בונד“ האָט זיך דערערעדט צו דעם, אז דער אַנטיסעמיטיזם „האָט געלאָזן וואַרצלען אין דער אַרבעטער-מאַסע“ און עס האָט זיך באַקומען אַ מין „אייביג- קייט פון אַנטיסעמיטיזם“, אויפן גוט-באַקאַנטן ציוניסטישן שטייגער.

דער „בונד“ איז געווען פאָרזיכטיגער אין די ווייטערדיגע יאָרן (צוליב לענינ'ס וואַכזאַם אויג!). אָבער דער פאַר'עקשנ'טער סעפּאַראַטיזם האָט כסדר „געשמעקט“ מיט דעם דאָזיגן צוגאַנג. מיט יאָרן שפּעטער, אין זיין „מאַרקסיזם און די נאציאָנאַלע פראַגע“ (אָנגעשריבן אין ווין אין 1913), האָט סטאַלין ציטירט פון אַ רעזאָלוציע פון דער 9טער קאָנפּערענץ פון „בונד“ (אין 1912), וואו עס איז געזאָגט געוואָרן: „מיר באַטראַכטן די פּוילישע אַרבעטער, וואָס שטויסן אונז אַרויס, ווי פאָרגראַממטשיקעס, ווי געלע, מיר שטיצן ניט זייערע סטרייקס, מיר רייסן זיי אַרונטער“ . . . „מיר ענטפּערן אויף אַרויסשטויסן מיט אַרויסשטויסן: ווי אַן ענטפּער אויפ'ן ניט דערלאָזן אירישע אַרבעטער אויף די פאַבריקן, דערלאָזן מיר ניט קיין פּוילישע אַרבעטער צו די האַנט-וואַרשטאַטן“ . . . „אויב מיר וועלן ניט נעמען אָט די זאַך אין די אייגענע הענט וועלן די אַרבעטער גיין נאָך אַנדערע.“ דאָ זעען מיר באַ- קאַנטע שטריכן — פון דער באַציאָנונג פון דער היסטאָריעס אין פאַלעסטינע צו די אַראַבישע אַרבעטער. אָנשטאָט צו באַגרייפן, אַז געוויסע טיילן פון פּוילישן פראָלעטאַריאַט זיינען פאַרפירט געוואָרן און ווערן אונטערגעהעצט פון דער רעאַקציע, וועלכע איז די אמת'ע שולדיגע; אָנשטאָט צו שטאַרק די דעם קלאַסן-קאַמף און דערמיט שלאָגן איבערן קוואַל פון אַנטיסעמיטיזם — די רעאַקציע, איז דער „בונד“ אוועק אויפן וועג פון ראַסן-קאַמף: דיינע שלאָגן מיין ראַסע — וועל איך דיך שלאָגן, אַלץ איינע צי די ביסט שולדיג צי ניט. און דער שפיץ פון דער רעזאָלוציע: אימיצער (יער ? די פּועל- ציון ?) קאָן נאָך ביי אונז אויסכאַפן די פירערשאַפט!

אויף יעדער שטופע פון דער אַנטוויקלונג פון דער רוסלענדישער סאָציאַל-דעמאָקראַטישער אַרבעטער פארטיי, אויף יעדער שטופע פון דער

רעוואָלוציע, ווי אין די יאָרן פון רעאַקציע, איז פאַרגעקומען אַ קאמף מיטן „בונד“, ווי מיט איינעם פון די „אָפּאָרטוניסטן פון אלע קאַלירן“ אין רוס-לאַנד. אָפּגערעדט שוין אין דער צייט פון דער מלחמה. אָפּגערעדט שוין נאָך דער אָסטאַבער-רעוואָלוציע.

אין קאמף געגן דער רעוואָלוציע איז דער „בונד“ גראָד געווען זייער „אינטערנאַציאָנאַליסטיש“: אין דער היסטאָרישער נאכט פון 25טן אָקטאָבער, 1917, אין סמאָלני אינסטיטוט, ווען עס איז פּראָקלאַמירט געוואָרן די ערשטע אַרבעטער-רעפּובליק, האָט ר. אַבראַמאָוויטש דערקלערט אין נאָמען פון „בונד“, אז „צוליב די אינטערעסן פון רוסישן פּראָלעטאַריאַט טאָרן מיר ניט פאַרבלייבן אין זאַל און טראָגן אויף זיך די פאַראַנטוואָרטלעכקייט פאַר דעם פאַרברעכן, וואָס ווערט דאָ באַגאַנגען...“

דער „בונד“ איז געגאַנגען — ניט מיטן רוסישן פּראָלעטאַריאַט און בכלל ניט מיטן פּראָלעטאַריאַט. ער איז געגאַנגען מיט די מענשעוויקעס, אין 1917 ווי אין 1905, אָבער — אויף זיין אייגענעם כאַראַקטעריסטישן שטייגער. שרייבער און רעדנער האָבן דאָ און דאָרטן גערעדט און געשריבן אין דער ליניע פון די באַלשעוויקעס. אין זיינעם אַן אַרטיקל צום סוף 1906 אין פאַר-בינדונג מיט דער וואַל-קאָמפּאַניע צו דער צווייטער דומע („וועגן איינעם אַן אַרטיקל אינעם אָרגאַן פון „בונד“) האָט לענין אָנגעוויזן אויף אַרטיקלען אין בונדישע אויסגאַבן וואָס קלינגען באַלשעוויסטיש. „דאָ זעען מיר נאָר די לינקע האַנט פונעם „בונד“ — האָט לענין געשריבן — „די רעכטע באַ-האַלט זיך אין אַרטיקלען, וועלכע פאַרטיידיקן די בלאָקן מיט די קאָדע'טן.“ דער „בונד“ איז פון סאַמע אָנהויב געווען אַ מאַדים אויף באַנוצן זיך מיט דער „לינקער האַנט“, מיט באַלשעוויסטישע רייד, רעוואָלוציאָנערע פּראָזן. ווען עס איז געקומען צום האַנדלען האָט זיך באַקומען עפעס אַנדערש. אזוי ווייזט אָן לענין אין יענעם אַרטיקל וועגן וואַל-קאמף צו דער צווייטער דומע: אין פּראָיעקט שטימט איין דער „בונד“ מיט די באַלשעוויקעס—פאַקטיש גייט ער מיט די מענשעוויקעס, שליסט בלאָקן מיט די קאָדע'טן, מיט „דער-גרייכער“. אין די צייטן פון רעאַקציע, ווען עס האָבן אויפּגעהויבן דעם קאָפּ די ליקווידאַטאָרן (וואָס האָבן געוואָלט ליקווידירן די אומלעגאַלע אָרגאַניזאַציעס), איז דער „בונד“ געגאַנגען מיט זיי, כאַטש ניט אלע מאָל. „אין „בונד“ — האָט לענין געשריבן — „האָבן גענומען די אויבערהאַנט אַמאָל די ליקווידאַטאָרישע און אַמאָל די אַנטי-ליקווידאַטאָרישע שטימונגען“ (באַנד 15, ז. 452). אין דער בונדישער אָרגאַניזאַציע זיינען אלע מאָל געווען אַ כּך אָנהענגער פון באַלשעוויזם — און צוליב דעם זיינען נויטיג געווען די

„שטארקע“ ווערטער און צוליב דעם האָט מען געדרוקט אזעלכע אַרטיקלען ווי די, וואָס ווערן געבראכט אין דעם בוך.

עס קאָן — און מוז — אויסקוקן אומפאַרשטענדלעך, ווי אזוי צוויי שאַרף-גענוצעלעכע ריכטונגען, באַלשעוויזם און מענשעווויזם, האָבן געקאָנט הויזן אין איין אָרגאַניזאַציע, וועלכע איז דערצו נאָך געווען שטאַרק דיס-ציפלינירט, פעסט אונטערן קאָנטראָל פון דער צענטראַלער קערפערשאַפט, דער צענטראַל-קאָמיטעט. אָבער די פרינציפּלאַזיגקייט האָט געקראָגן אַ נאָמען: בונדישע טראַדיציע. אומגעפער די זעלביגע טראַדיציע, וואָס האָט אין דייטש-לאַנד ניט געלאָזט אָפּשיידן דאָס געזונטע פונעם צעפּוילטן, נאָך לאַנג פאַר דער ערשטער וועלט-מלחמה. דאָס האָט געבראכט צום אומגליק פון 1918: די פירערשאַפט איז געלעגן ביי די שוידעמאַנס. אין „בונד“ איז די פירער-שאַפט געלעגן ביי די מענשעוויקעס פונעם צענטראַל-קאָמיטעט, כאַטש אין אַרטיקלען און רעדעס האָט מען אָפּגעשפּיגלט די באַלשעוויסטישע שטימונגען פון אַ טייל פון דער אָנהענגערשאַפט און די שטימונג פונעם לאַנד.

דער „בונד“ איז געווען פאַר באַיקאָטירן די ערשטע גאָסדאָרסטווענע דומע. לויט דער שטימונג אין לאַנד איז שווער געווען צו האַנדלען אַנדערש. וויטע'ס פּראָיעקט פאַר צוגיפּרופן די דומע איז אַרויסגעגעבן געוואָרן צו זאַמען מיטן מאַניפעסט פון 17טן אָקטאָבער, ווען די כּוואַליעס פון דער רעוואָלוציע האָבן כּסדר געשטיגן. דער געשריי פונעם פּאָלק איז געווען: נידער מיט דער זעלבסטטהערשונג! דער דומע-פּראָיעקט, וואָס האָט געדאַרפּט פאַרפעסטיגן די מאַכט פונעם צאָר אין כלומערשט-פאַרלאַמענטאַרישע ראַמען, איז באַגעגנט געוואָרן מיט פאַראַכטונג. אויפן מאַמענט האָבן זיך אַפילו צווישן די מענשעוויקעס דורכגעריסן שטימען פאַר באַיקאָטירן די דומע. אַפילו פלעכאָנאָוו, דער פירער פון די מענשעוויקעס, ווייזט אָן לענין, האָט ניט געקאָנט רופן צו דער דומע. די מענשעוויקעס זיינען אין דומע יע געגאַנגען, אָבער ביים „בונד“ און אַנדערע נאַציאָנאַלע אָרגאַניזאַציעס האָט גענומען די אויבערהאַנט די באַלשעוויסטישע שטעלונג: באַיקאָט. אַט-די שטעלונג ווערט אָפּגעשפּיגלט אין די דומע-אַרטיקלען, וואָס גייען אַריין אין דעם בוך.

אַלגין האָט די ראָל פון „בונד“ און זיין אויגענע ראָל ווי געהעריג אָפּ-געשאַצט אין די קאַרנע צוואַנציג יאָר פון זיין פאַנאָדערנעוויקלעכער רייפער רעוואָלוציאָנערער אַרבעט אין אַמעריקע. די ראָל פון „בונד“ אין דער צייט פון מלחמה און נאָך דער מלחמה, באַזונדערס בשעת און נאָך דער אָסטאָבער-רעוואָלוציע, די ראָל פון „בונד“ אין פּוילן, האָט אינגאַנצן אַנטפלעקט דאָס געשטאַלט פון דער אָרגאַניזאַציע. ניט אומזיסט האָט לענין אָנגעפירט געגן

איר אזא ביטערן קאמף פון סאמע אנהויב פון איר עקזיסטענץ. דער סעפא-ראטיום און נאציאנאליזם פון דער ארגאניזאציע שוין ביי אירע ערשטע טריט, דאס באנוצן זיך מיט „רעוואָלוציאָנערע“ פראָזן צוצודעקן מענשע-וויסטישע מעשים האָט זיך אין די יאָרן פון היסטאָרישע אַנטשיידונגען פאַר-וואַנדלט אין אַפּענער קאָנטער-רעוואָלוציע. דער קאָנטער-רעוואָלוציאָנערער טראַצקיס, מיט וועלכן דער „בונד“ איז אָנגעזאָפּט, פירט אונז צוריק צו אויגוסט 1912, ווען דער „בונד“ האָט אונטער דער פירערשאַפּט פון טראַצקי'ן געהאַפּטן שאַפּן דעם בלאַק געגן באַלשעוויזם („אויגוסט-בלאַק“).

וועגן זיינע ערשטע טריט אלס רעוואָלוציאָנער, וואָס האָבן אים געפירט צו די עטלעכע יאָר אַסטייווע אַרבעט אין „בונד“, האָט אַלגין געשריבן אין זיין בוך „צעבראַכענע גראַטעס“ (אַרויסגעגעבן אין ניו יאָרק אין אַפּריל 1937):

„איך האָב פאַרלאָזט דעם אוניווערזיטעט און בין געשיקט געוואָרן אינעם ווילנער קאָמיטעט פונעם „בונד“. עס איז נישט דאָ דער פּלאַץ צו דערקלערן, פאַרוואָס איך בין דעמאָלט נישט געוואָרן קיין באַלשעוויק. אפשר איז דאָס דערפאַר, וואָס צווישן די סטודענטן פון קיעווער אוניווערזיטעט איז נישט געווען קיין שטאַרקע באַלשעוויסטישע אָרגאַניזאַציע, וואָס זאָל מיך צוציען און דערציען פּאָליטיש. אפשר האָט דאָ צו מאַכן דער פּאַקט, וואָס איך בין אויסגעוואַקסן צווישן אָנגעשטעלטע, קליינע באַלמעלאַכעס און הענדלער און האָב קיינמאָל נישט געהאַט קיין דירעקטע באַדירונג מיטן אינדוסטריעלן פּראָלעטאַריאַט. די ערשטע רעוואָלוציאָנערע באַקאַנט-שאַפּטן אין אוניווערזיטעט, די ערשטע איינפלוסן שפּילן דאָ אויך אַ גרויסע ראָלע. קוים איז אַ מענטש אַריינגעצויגן געוואָרן אין אַ געוויסער אָרגאַניזאַציע, דאָרף מען שוין האָבן גענוג קריטישן חוש און פעסטן ווילן, כדי צו באַפרייען זיך פון איר איינפלוס און איינזען, אַז די אַנדערע אָרגאַניזאַציע איז גערעכט.

„דער „בונד“ איז געווען אַ קליינבירגערלעכע אָרגאַניזאַציע מיט אַ פּראָלע-טאַרישן נאָמען. ער האָט אָרגאַניזירט די אידישע אַרבעטער פון די קליינע אונטער-געמונגען און אַ טייל פון דער קליין-בורזשואַזיע געגן דעם צאָריזם. אָבער ער איז געווען דורכגעדרונגען מיט נאַציאָנאַליזם. למשל, ער האָט געהאַלטן, אַז דער צענטראַל-קאָמיטעט פון דער סאַציאַל-דעמאָקראַטישער אַרבעטער-פאַרטײ, צו וועלכער דער „בונד“ האָט געהערט, קען נישט פאַרשטיין די איינפערעסן פון די אידישע אַרבעטער און קען נישט אָנפירן מיט זייערע קאַמפּן. ער האָט דעריבער געפאָדערט, אַז אין דער סאַציאַל-דעמאָקראַטישער פאַרטײ זאָל דער „בונד“ זיין „דער איינציגער פאַרטרעטער פון די אידישע אַרבעטער“. שפעטער איז ער אינגאנצן אַרויסגעטראָגן פון דער סאַציאַל-דעמאָקראַטישער פאַרטײ.

„דער „בונד“ האָט אַרויסגעשטעלט אַ פּראָגראַם פון „נאַציאָנאַל-קולטורעלער אויטאָנאָמיע“, וועגן וועלכער לעגין האָט געשריבן, אַז „דאָס נאָרט אָפּ די אַרבעטער מיט דער פּאַנאַזיע פון דער קולטורעלער איינהייט פון דער נאַציע, בשעת אין אמת'ן

הערשט איצט אין יעדער נאציע א פריזישע, בורזשואזע אָדער קלוינבירגערלעכע "קולטור".

"דער „בונד" האָט נישט אָנערקענט קיין קלאַסן-צעטווילונג אויפן געביט פון קולטור. ער האָט נישט געקעמפט פאַר אַ פּאַר אַלעמאַר שער קולטור, פאַר די עלעמענטן פון דער קולטור. ער האָט דערמיט באַשאַפן פאַלשע פאַרשטעלונגען צווישן די מאַסן וועגן דער נאַציאָנאַלער פּראָגע. ער האָט זיך גערופן מאַרקסיסטיש, אָבער דאָס איז געווען אַ פאַרקריפּלונג פון מאַרקסיזם."

די שטעלונג פון „בונד" אין דער נאַציאָנאַלער פּראָגע איז באַמט געווען די קרוינונג פון סעפּאַראַטיזם און אָפּאַרטוניזם. אָנגעהויבן זיין מלחמה מיט דער רוסלענדישער סאָציאַל-דעמאָקראַטישער פּאַרטיי האָט ער אין נאָמען פון זיין „אַרגאַניזיר-פּרינציפּ", אין נאָמען פון „איינציגער פאַרשטייערשאַפט" פון אידישן פּראָלעטאַריאַט. דעמאָלט האָט ער געקעמפט פאַר דער גלייכ-באַרעכטיגונג פון די אידן. ערשט אין 1905 איז געקומען די טעאָריע: „נאָ-ציאָנאַל-קולטורעלע אויטאָנאָמיע", וואָס דער „בונד" האָט איבערגענומען ביי די „עסטרייכער מאַרקסיסטן" אַטאָ באַווער און קאַרל רענער, בשעת זיי אליין, אַסימילאַטאָרן, האָבן אָפּגעלייגט די מעגלעכקייט פון אַזאַ אויטאָנאָמיע פאַר אידן. די סאָציאַל-דעמאָקראַטיע אין עסטרייך איז געווען צעשפּאַלטן און צעריסן סיי צוליב דעם „אַרגאַניזיר-פּרינציפּ", און סיי צוליב דעם אָפּאַרטוניזם אין דער נאַציאָנאַלער פּראָגע, וועלכער האָט די פּראָגע נישט געקאָנט לייען, — און נישט אָנגעהויבן לייען אַפילו אין די צייטן ווען די באַווערס זיינען געווען ביי דער מאַכט. די צעריסנקייט אויף סעפּאַראַטע נאַציאָנאַלע פּאַרטייען איז געווען איינע פון די סיבות פון דער אינערלעכער שוואַכקייט פון דער סאָציאַל-ליסטישער באַוועגונג אין עסטרייך-אונגאַרן און פון דורכפאַל פון דער רעוואָלוציע (א) רעשטל פון דער ירושה האָט מען געזען אין טשעכאָסלאָוואַקיע נאָך דער מלחמה, וואו עס זיינען געווען באַזונדערע סאָציאַל-דעמאָקראַטישע פּאַרטייען ביי די טשעכן און ביי די דייטשן). די טעאָריע פון „נאַציאָנאַל-קולטורעלער אויטאָנאָמיע", לויט וועלכער שול-פּראָגן און בכלל קולטור-פּראָגן וואָלטן געדאַרפט אַרויסגענומען ווערן פון דער יוריסדיקציע פון דער מלוכה און איבערגעגעבן ווערן אין רשות פון יעדער באַזונדערער נאַציע, איז געווען באַמט „פאַרפיינערטער נאַציאָנאַליזם", ווי לענין האָט עס אָנגערופן, נאַציאָנאַליזם מיט אַ „גלאַנץ". דער ציוניסטישער כאַראַקטער פון די אידישע קהילות אין רוסלאַנד בשעת דעם „קערענסקי-פּעריאָד" האָט גע-געבן אַ באַגריף, וואָס פאַר אַ כאַראַקטער דער שול-וועזן און די קולטור וואָלטן געהאַט אונטער דער „נאַציאָנאַל-קולטורעלער אויטאָנאָמיע".

די לייזונג פון דער נאציאנאלער פראגע נאך אקטאבער 1917 איז געווען א רעזולטאט פון לענינ'ס און סטאלינ'ס לאנגיאריגן קאמף געגן אפארטוניזם און נאציאנאליזם אין דער פראגע. זייער קאמף געגן „בונד“ האט געהאלפן אויסשמידן די געהעריגע פראגראם, וואס האט צום ערשטן מאל אין דער געשיכטע געבראכט צו פעלקער-פריינטשאפט אויף א זעקסטל פון דער ערד און צו אבסאָלוטער נאציאנאלער גלייכהייט.

דער „בונד“ — ווי אַלגין ווייזט אָן — האָט באַמט „באַשאַפן פאַלשע פאַרשטעלונגען צווישן די מאַסן וועגן דער נאַציאָנאַלער פראגע“, פאַלשע און שעדלעכע. דעם „בונד“ האָט זיך אויף דעם געבויט איינגעגעבן צו באַהערשן מיטן „פאַרפיינערטן נאַציאָנאַליזם“ אויך יענע טיילן פון זיין אָנהענגערשאַפט, וואָס אין אַנדערע פראגן זיינען זיי געווען, זאָל זיין מאָמענטנווייז, אונטערן איינפלוס פון די באַמט-רעוואָלוציאָנערע — באַלשעוויסטישע — שטימונגען אין לאַנד.

:: :: ::

א לעבנס-באשרייבונג פון דער גרויסער, רייכער און פילפארביגער פער-זענלעכקייט מ. אַלגין, לערער און פירער פון די אידישע פּאָלעס-מאַסן, טעאַרעטיקער, פּאָפּולאַריזאַטאָר, בעלעטריסט, קולטור-בויער, אַראַטאָר, קריטיקער, וועט געגעבן ווערן אין א קומענדיגן באַנד פון זיינע געזאַמלטע ווערק. דאָרט וועט זיך ברייטער אָפגעשטעלט ווערן אויפן לעבנס-וועג פון מ. אַלגין, אויף זיינע ערשטע טריט אַלס רעוואָלוציאָנער, טוער און שריפט-שטעלער. דאָרט וועט ברייטער באַהאַנדלט ווערן דער אומשטאַנד „פאַרוואָס איך בין דעמאָלט נישט געווען קיין באַלשעוויס“, ווי אַלגין זאָגט וועגן זיינע ערשטע טריט, ווען ער איז אַרויס פון קיעווער אוניווערזיטעט.

די געקליבענע אַרטיקלען, וואָס גייען אַריין אין דעם בוך, געהערן צו די באַלשעוויסטיש-אָנגעהויכטע אַרבעטן, וואָס האָבן זיך דורכגעריסן אינעם אַרגאַן פון „בונד“ אין ווילנע אין די יאָרן 1906-1907 („וועקער“, „פּאָלעס-צייטונג“, „האַפּענונג“). אָט די פּלאַמיגע אַרטיקלען, ווי זיינע פּלאַמיגע פּראָקלאַמאַציעס, האָבן עס אַלגין'ען אַזוי באַליבט געמאַכט ביי די אידישע מאַסן פון סאַמע אָנהויב, איינגעקריצט זיין נאָמען אין זייערע הערצער. דורך די אַרטיקלען לעבט אויף פאַר אונז די רעוואָלוציע פון 1905 — נישט געקוקט אויף דעם, וואָס זיי באַציען זיך די רעקט אויפן פּעריאָד, ווען די כוואָליעס פון דער רעוואָלוציע זיינען שוין געווען אין אָפּגאַנג (1906-1907).

געווען איז דעמאָלט: „א צוויילינג — שחיטה און א פּרילינג“. געווען זיינען: פּאָגראַמען. געווען איז דאָס פינצטערע אידישע לעבן אונטערן

צאריזם. פירער פון די בונדיסטן אין אמעריקע, די אב. קאהאנס, האָבן זיך דעררעדט ביז צאריזם, האָבן זיך דערקייקלט ביז אַרבעטן מיט צאריסטן. וועט דער קאפיטל „פאָגראַמען“ אין דעם בוך אויפלעבן פאַר אונז, ווייט ניט אין אַ געניגנדיגער מאָס, די גרוילן פונעם דעמאָלטיגן אידישן לעבן, — און זאָל מען זען צו וואָס בונדיסטן-פירער אין אמעריקע רופן היינט.

דאָס פאָרליגנדיגע בוך איז אין אַ גרויסער מאָס אַ דענקמאָל דעם יאָר 1905. דאָס איז אין דער זעלביגער צייט דער ערשטער שטאַפל פון דעם הויכן דענקמאָל, וואָס דער אַלגיין-אַנדענקס-קאָמיטעט איז צוגעטראָטן בויען דעם אומפאַרגעסלעכן לערער און פירער פון די אידישע פאָלקס-מאַסן. עס וועלן נאָכפאָלגן ווייטערדיגע ביכער פון מ. אַלגינ'ס נעקליבענע שריפטן, און זיי וועלן אָפּשפּיגלען און פאַראייביגן די רייכע און פילפאַרביגע פערזענלעכ-קייט מ. אַלגינ' — דער טעאָרעטיקער, דער קעמפער, דער סולטור-טוער, דער קריטיקער, דער בעלעטריסט, דער געזעלשאַפטלעכער טוער, דער פירער.

פ. נאָוויק.

ניו יאָרק, נאָוועמבער 1940.

„געלעבט - געקעמפט“

געלעבט-געקעמפט

(שטריכו)

שטילע זומער-נאכט. ווי א טונקל-בלויער סאמעט ליגט דער טיפער הימל. זילבערנע שטראלן גיסן זיך פון דער בלייכער לבנת. עס שלאפט די ערד. ס'איז רואיג אין די גאסן. נאך די ביימער אין גארטן סוד'ען זיך שטיל מיט דעם פייכטן גראז, און דאס קליינע טייכל דערציילט מיט זיין ווייך קול עפעס אזא לאנגע און טרויעריגע געשיכטע. צי קלאגט עס זיך, וואס ס'איז נאך אזוי ווייט צום ברייטן ים, צי דערמאנט עס מיט א שוידער די קאלטע ווינטער-נעכט?

עס שלאפט די ערד. א זיסע מרה-שחורה האט אויסגעשפרייט אירע פליגל, די וועלט ליגט ווי פאר'כישופ'ט; חלומות — זילבערנע שטראלן — שוועבן ארום אין דער לופט; די שמערן — הייסע, קלארע טרערן — קוקן מיט אזא רחמנות; שווארצע שאטנס, טיפע ווי דער תהום, קריכן פון אלע עקן.

עס שלאפט די טורמע. די פייכטע דעכער גלאנצן, ווי פאלירטער שטאל. שווארצע פענצטער קוקן מיט א פחד אויף דעם ברייטן הויף. די ווייסע וואנט — זי ליגט זיך פעסט און ווארפט א שארפן שאטן. רואיג — א שטילער בית-עולם; די שווארצע פיגור פונעם וועכטער רירט זיך נישט; עס שימערט דער שפיץ פון זיין ביקס.

אלע שלאפן. עס שלאפט נישט חיים דער שווארצער. ער זיצט אויף זיין פענצטערל. די קילע לופט גלעט אים זיין פלאמענדען פנים. ער קוקט מיט גרויסע טונקעלע אויגן דורך די גראטעס אין דער שטילער נאכט אריין; די טרויעריגע נאכט-קולות קלינגען אין זיינע אויערן, ווי א וואונדערלעך ליד. דער זייגער האט 12 געשלאגן. חיים זיצט אן באוועגונג. צי שלאפט ער? זילבערנע שטראלן — חלומות — שוועבן אין זיין ברענענדן מוח. געשטאלטן גייען פארביי זיינע אויגן. בילדער שוועבן מיט גרויס מהירות. ווינטער. א קלייניקע שטיבעלע אויפן עק שטעטל; שנייטכריכים אויף

דער גאנצער ערד; קאלט און פינצטער. דארע דערנער שאקלען זיך און קלאפן מיט די טויטע צווייגן אין דעם בלינדן פענצטער. דער ווינט — ער וויינט, און סרעכצט, און יאָמערט, און דרייט מיט כעס די שווערע וואַלקנס שניי.

קאלט איז אין שטוב. קוים עס צאָנקט דאָס קליינע לעמפלע. שאַטנס ליגן אין די ווינקעלעך, שאַטנס קריכן אויף די בלאַסע פנים'לעך פון די שלאָפנדיגע קינדער. די מאַמע זיצט און וויינט דאָס ווינקלע; אויפן מאַטן פנים אַ טיפע זאָרג; פון די קנייטשן אויף די בלייכע באַסן קוסט אַ האַרציגע ווייכקייט און אַ שטילער אומעט. האַלב פאַרמאכט די מידע אויגן, איבערן אַלטן ספר, זיצט פאַרטיפט דער קליינער היים; שוואַרצע גרויסע האַלב-פאַרטראַכטע, האַלב-פאַר'חלומ'טע אויגן; אַ שטערן — ווייס ווי זילבער. דינע בלאַס-ווייכע פינגער בלעטערן שנעל דעם גראַבן ספר, אויפן פנים שוועבן די געדאַנקן, אין די אויגן ליגט אַ טיפע שאלה:

— מאַמע! גאָט פאַרמאָגט פיל גאָלד און זילבער. וואָס-זשע גיט ער נישט דעם מאַטן כאָטש אַ טייל פון זיינע אוצרות?

— נישט אויף דער וועלט, קינד מינס, איז דער עיקר לעבן.

— און די גבירים, און די פריצים?

— זיי באַקומען זייער שוין אויף דער וועלט; זיי פאַרלירן דורך דעם וואוילטאָג אַ טייל פון זייער עולב הבא.

— הייסט עס, גאָט האָט בעסער ליב די אַרימע לייט?

— יא, מיין קינד.

— פאַר וואָס-זשע, מאַמע, לאָזט ער זיי אַזוי פיל ליידן? פאַר וואָס האָט ער באַשטראָפּט דעם מאַטן מיט שווערער אַרבעט?

— וועמען גאָט האָט ליב, דעם שטראָפּט ער, ווי אַ טאַטע שטראָפּט זיין זון; אַזוי שטייט אין די הייליגע ספרים.

— פאַר וואָס-זשע קומט די שטראָף? האָט דער טאַטע דען אַזוי פיל זינד?

— שא, מיין קינד, מען טאָר נישט פרעגן, מען טאָר נישט חקירה'ן. גאָט'ס מעשים זיינען גערעכט און נישט מיט אונזער שוואַכן שכל קאָנען מיר זיי משיג זיין.

ווייטער אַ טיפע שטילקייט. ס'רוישט דער ווינט. ס'צאָנקט דאָס קליינע לעמפל. ס'גייט אַ טיפע שווערע אַרבעט אין דעם יונגן מוח; רייך און אַרעם, שוין און עונש, צדיקים און רשעים, די וועלט און יענע וועלט — געדאַנקען

וויגן זיך, פאר די אויגן שוועבן בילדער. ס'קרעכצט אין שלאָף דאָס קראַנקע שוועסטערל. ווי אַ פירל, פון אַ זאָנפֿטן ווינט באַרירט — קלינגט אַ זיפֿץ.

:: :: ::

— ביסט שוין זעכצן יאָר אַלט, חיים, האָסט געלעזן פילע ביכער, נאָר אין אַלע דיינע ביכער איז נישטאָ דער גאַנצער אמת. ווילסט דו רעכט די וועלט פאַרשטיין, מוזט דו לעזן רעכטע ביכער.

— ווי באַקומט מען זיי, אברהם?

— זיי זיינען גרויס און הייליג, נישט פאַר שוואַכע. ווער עס פילט קיין קראַפט נישט אין זיין נשמה, ווער עס האָט קיין מוט נישט, — דער געפֿינט אין זיי נישט קיין ברכה; ווער ס'איז שטאַרק, ווער ס'איז גרייט זיין לעבן מקריב צו זיין פאַר זיינע ברודער, — דעם ווייזן זיי דעם גלייכן וועג.

— ווי באַקומט מען די דאָזיגע ביכער?

— ווער עס האָט אַ האַרץ צו פילן און אַ קאָפּ צו דענקען, דער באַקומט פון די דאָזיגע ביכער נישט נאָר פריידן, נישט נאָר טרייסט; שווערע טעג און מי און ליידן — אַלץ ברענגען די דאָזיגע ביכער מיט זייער צויבערלעכער קראַפט.

— ווי באַקומט מען די דאָזיגע ביכער?

— האָסט דו מוט? ווילסט דו זיין אַ מענטש און לעבן, ווי אַ מענטש? האָסט דו שטאַרקייט צו גיין אָן פחד אהין, וואוהין עס וועט דיך פירן דער העלער פייער־פלאַם? וועסט דו נישט פאַרמאָכן דיינע אויגן פאַר דעם העלן ליכט?

— גיב מיר זיי, מיין טייערער פריינט.

און פון ווערקשטאַט, מיט אַ שמחה אין די גרויסע, שוואַרצע אויגן, לויפט דער אַרבעטער, דער יונגער, דורך די גרויסע, ברייטע גאַסן. ס'רוישט אין שטאָט און קלינגט. מענטשן איילן, לויפן, פאָרן, אַלץ וויגט זיך, אַלץ קאָכט. און ער זיצט שוין אין זיין וואוינונג, אין דער קעלער־שטוב אין ווינקל. און עס ציטערן די פינגער, און עס קלאַפט דאָס האַרץ און די אויגן פליען שנעל אין דעם בוך — דעם בוך פון אמת.

שעה'ען פליען. אַלץ שלאָפט שוין, חיים שלאָפט נישט. אַ קוואַל פון נייעם לעבן האָט זיך פאַר אים געעפֿנט. ס'איז פאַרשוואונדן פאַר זיינע אויגן דער שוואַרצער פאָרהאַנג — אַ העלע שיין האָט באַלויכטן אַלץ אַרום, ווייט און ברייט; די פאַרוואונדערטע אויגן האָבן דערזען אַ גרויסן וועג. ער איז לאַנג און שווער; מענטשן גייען, שטרעבן אַלץ ווייטער, ווייטער צום

לאַנד פון גליק. מענטשן קעמפן איינער געגן דעם צווייטן — אַ חיל געגן אַ חיל; מענטשן ליידן, שטרויכלען זיך, פאלן אויפן יועג; נייע מחנות טרעטן אַרויס מיט נייער גבורה, נייע כחות קומען צו מיט ניי געווער. ס'הערט נישט אויף דער גרויסער קריג; ס'בייטן זיך די דורות, ס'פליען די יאָרהונדערטער — דער קאמף ווערט שטארקער, שאַרפער, ברייטער. . .

אַ נייער חיל טרעט אַרויס. די אויגן ליכטן מיט באַגייסטערונג. אין האַרצן פעסטער מוט; דער ווילן — שטאַרק ווי שטאַל; דערפילט מיט האַם, מיט הייליגן צאָרן, גייט ער געגן זיינע פיינט. ער האַלט מלחמה מיט יעדער פוין, מיט יעדער מאַכט, וואָס דריקט און רויבט און מאַכט דאָס לעבן פאַר אַ לאַנגע קייט פון עלנד און פון יאָמער. ער גייט! עס קלינגט די ערד פון זיינע טריט, עס ברענט פאַר אים דער פייער-זייל פון האַפענונג. עס גלאַנצט אין זיינע הענט די שאַרפע שווערד. ער גייט אַלץ ווייטער אויף זיין וועג, צום ליכט, צום גליק. . .

און חיים לייענט. שטייל איז אין שטוב. אַלץ איז רואיג. ער זיצט און טראַכט; עס פליט די צייט; נייע וואונדערלעכע געפילן וואַקסן אין זיין האַרצן.

די נאכט איז אַוועק. ס'גייט אויף די זון. דער הימל האָט זיך אָנגעצונדן מיט אַ רויטן פלאַם. אַ ראָזע שיין האָט אָנגעפילט חיימ'ס פינצטערן צימער. ער שטייט אויף פון אַרט. ער שטרעמט אויס זיין האַנט צו דער ליכטיגער זון, און וואונדערלעך קלינגט זיין יונגע שטים: „איך גיי מיט אייך, מוטיגע ברידער!“

:: :: ::

ווי די וואַלקן אויפן בלויען הימל, פאַרשווינדן די יאָרן, ווי די וואַלקן — אַפּטמאָל שוואַרצע, שווערע, פול מיט שרעקן. אַפּט באַשפּריצט מיט גאָלדענע שטראַלן.

ס'איז אַ העלער פּרילינגס-מאַרגן. אַ ים פון ליכטיגקייט גיסט זיך אויף דער וועלט. די שאַטנס הערשן אין דעם אַלטן וואַלד. די אַלטע, שווערע צווייגן, די קילע לופט, די פייכטע ערד זיינען פול מיט לעבן. יונגע בלימעלעך קוקן פאַרוואַנדערט אויף דער ליכטיגער וועלט. גרינע בלעטער ציען זיך איינס צום צווייטן, און פלאַטערן און שושקען זיך שטיל. עס קלינגט דאָס געזאַנג פון פייגעלעך, עס רוישן די בינען, און אַלטע ביימער שאַקלען מיט זייערע קעפּ און מורמלען שטיל.

צווישן די ביימער האָבן זיך פאַרזאַמלט פילע מענטשן, יונגע מענטשן

פול מיט לעבן. אויף די פנימ'ער א פריד, א יום-טוב'דיגע שיין. די אויגן בליצן, די באוועגונגען זיכער. ס'איז שטיל. וויסע זון-שטראלן פאר'גנב'ענען זיך דורך די געדיכטע בלעטער און ווארפן א קוס. דאָ באַלייכטן זיי א שטאַלצע פיגור פון א קרעפטיגן מאן, דאָרט גלאַנצן זיי אויף דעם קאָפּ פון א בילד-שיינער פרוי, דאָרט באַשיינען זיי א בלייבן, אויסגעמאַטערטן פנים. אלע שווייגן.

אויף אן אומגעוואָרפענעם בוים שטייט חיים. דער בלאַסער פנים — ווי אויסגעטאַקט פון שטיין. די אויגן שיטן פונקען; ער רעדט. מעכטיג קלינגט די שטים.

„... נישט מיט הכנעה, מיט בעטן, מיט קניען, נישט מיט שטילשווייגן, מיט פאַלשע חלומות, וועלן מיר זיך פון די קייטן באַפרייען. גענוג שוין צו האַלטן די אויגן פאַרשלאָסן, גענוג שוין צו לידן פון שענדלעכער קנעכט-שאַפט, שוין צייט צו דערפילן די אייגענע מאַכט. גענוג שוין! אַקעגן דער מאַכט פון די רויבער, פאַראייניגט און מונטער, מיט אייזערנעם ווילן, הויבן זיך אויף אלע פאַרשקלאַפטע; עס וואַקסט און עס שטאַרקט זיך דאָס אַרבעטער-היל. עס שליסן זיך פעסטער און פעסטער די רייען, עס ציטערט די אַלטע, פאַרבלוטיגטע, פינצטערע וועלט...“

„די זון פון דער פרייהייט, פון אמת'ער גלייכהייט, פון מענטשלעכער גרויסקייט, פון ליבע און ערע — די זון גייט שוין אויף. זי באַלייכט אונז דעם וועג...“

די שטים קלינגט וואונדערלעך איבער הונדערטער קעפּ. א הייליגער שוידער פון טיפער-באַגייסטערונג גייט איבער דער פאַרזאַמלונג. דער אַלטער וואַלד שאַקלט לאַנגזאַם זיין גרינעם קאָפּ און ברומט אזוי דומף. די שוועלבעלעך פלאַטערן אין דער ריינער מאָרגן-לופט. דאָס ווינטעלע ברענגט אין זיינע פליגל א זיסן ריח.

די רעדע איז געענדיגט. אין דער מאַסע — א באַוועגונג. עס רוישן שטימען, עס גייט א באַגייסטערטער געשפּרעך.

פון דעם גערויש און גערודער הויכט זיך ביסלעכווייז אַרויס א מונטער ליד. עס ווערט ברייטער און שטאַרקער און גיסט זיך, ווי א ליכטיגער שטראָם אין דער דופטיגער לופט:

„ברידער און שוועסטער פון אַרבעט און נויט,
אַלע, וואָס זיינען צעזויט און צעשפּרייט:
„צוזאַמען, צוזאַמען, די פאָן איז גרייט,
זי פלאַקערט פון צאָרן, פון בלוט איז זי רויט!“

ווייטער מיט עטלעכע טריט, אין דעם שאַטן פון געדיכטע צווייגן, האָט זיך באַוויזן און איז גלייך פאַרשוואַנדן געוואָרן אַ שוואַרצע געשטאַלט. אַ העסלעכער שמייכל האָט אויף אַ רגע פאַרקרימט די דינע ליפן.
קיינער האָט נישט באַמערקט דעם שפּיאָן . . .

:: :: ::

שפּעט ביינאַכט. חיים זיצט אין זיין קליינעם צימערל, דורך דעם אָפּענעם פענצטער בלאָזט אַ קילער ווינט און ווינט דעם פלאַם פון לעמפל. פון גאָס הערט זיך אַ גערויש פון אַ פאַרשפּעטיגטער פּור. חיים איז פאַרטיפּט אין געדאַנקען. פאַר אים ליגן צוויי געעפנטע בריוו. גרויסאַרטיגע ידיעות : עס האָבן זיך אויפגעהויבן גרויסע כּוואַליעס פון אַ פּאָלקס־באַוועגונג. אין לאַנד איז אַ שטורעם ; אין באַקו האָבן פּערציג טויזנט אַרבעטער אַרויסגעטראָגן אויפן גאָס זייער זודיגן צאָרן. אין אָדעס קומען פאַר אומגעהויערע מאַסן־פאַרזאַמלונגען אין די גאָסן. מוטיגע רעדנער צינדן אָן מיט פייער די פאַר־ביטערטע הערצער. דער גאַנצער דרום שטייט אין בראַנד. פאַרמאַכט אַלע פאַבריקן. ס'שטייען די שיפן, געשלאָסן די ווערקשטאַטן. דער ריז האָט אַ טרייסל געטאָן זיינע מעכטיגע גלידער. די כּוואַליעס הויבן זיך אַלץ העכער און העכער . . .

— די כּוואַליעס וועלן פאַרגיסן אויך אונזער שטאָט ! — זאָגט חיים, און אַ גליקלעכער שמייכל באַלייכט זיין פנים. נאָר באַלד ווערט ער ווידער ערנסט. אין קאָפּ הויבט זיך אָן אויסמאַלן אַ ברייטער פלאַן. די מאַסן־באַוועגונג דאַרף זיין אָרגאַניזירט ; די אַלגעמיינע אומצופרידנהייט — באַ־לויכטן מיטן שיין פון באַוואוסטזיין, די פּאָדערונג — אויסגעדריקט שאַרף. אַ פּלוצ צו די פיינט — דאָס דאַרף קלינגען אומעטום ; רעדנער דאַרפן זיין גרייט אין אַלע טיילן פון שטאָט.
יעדע מינוט איז טייער.

חיים נעמט זיך צו דער פּעדער. ער שרייבט אַן אויפּרוף. צו די אַרבעטער, צו דער גאַנצער געזעלשאַפּט. ער דערקלערט דעם זין פון די גרויסע טאַטן. דער טאָג פון אַנטשיידונג איז נאָענט. דער גרויסער היסטאָרישער פּסק־דין איז אונטערגעשריבן. עס פאַלן שוין די קייטן. עס האָט זיך שוין אויפגעהויבן די שווערע האַנט פונעם אַרבעטער . . .

די צייט פליט. חיים איז פאַרוואַנדלט אין זיין אַרבעט. אויף מאָרגן מוז דער אויפּרוף פאַרטיג זיין.

פּלוצים — אַ קלאַפּ אין טיר. חיים שפּרינגט אויף פון זיין אָרט. זיין

פנים ווערט מיט א מאַל שאַרפער. א טונקעלער שאַטן פליט איבער שנעל איבער זיין שטערן.

— ווער איז?

— דער פאָסטאַליאַן. א טעלעגראַם. עפנט.

— גלייך, איך צינד די לאַמפּ.

חיים פאלט צו מיטן אויער צו דער טיר. אין דער נאכט־שטילקייט דער־הערט ער א קלונג פון שפּאַרן.

— זשאַנדאַרמען, — זאָגט ער צו זיך זעלבסט. שטיל אויף די שפיץ פינגער גייט ער צו צום פענצטער און קוקט אַרויס אויפן הויף. אונטן — קיינער נישט. דער הויף ליגט ווייס, ווי זילבער, אונטער די שטראַלן פון דער העלער לבנה. אלץ שלאָפט.

ער לייגט האַסטיג אַריין די פאַפירן אין טאַש. נעמט שנעל דעם האַנטוך פון וואַנט, בינדט אים צו צום פענצטער און לאָזט זיך אויף אים אַראָפּ פונעם צווייטן שטאַק אין הויף אַריין.

דאָס קלאַפּן אין טיר הערט זיך אלץ שטאַרקער.

ווי אַ שאַטן גליטשט זיך חיים צו דער הינטערשטער וואַנט פון הויף. אלץ איז שטיל. ער הערט דיטלעך, ווי עס קלאַפט זיין האַרץ. אין ווינקל ליגט אַ הויפּן האַלץ. ער קלעטערט אויף אים, קריכט אַרויף אויף דער וואַנט: אַ שפּרונג — און ער איז שוין אין צווייטן הויף. דאָרט איז דער טויער אָפּ אַ גאַנצע נאכט.

פון דערווייטנס הערט זיך אַ העפטיגער קנאַק. די „בלויע“ האָבן אויס־געבראַכן די טיר.

:: :: ::

ס'פליען די טעג, עס לויפן חדשים. מענטשן, ערטער, פריידן, ליידן — אלץ בייט זיך אין דעם גרויסן שטראָם פון קאמף. אין דעם שנעלן שווימען וואַססער דער כח, פעסטער ווערט דער מוט.

און פון דער גרויסער צאָל פאַרשידענע געשטאַלטן הויבט זיך אַן אויס־צייכענען איין איידעלע פרויען־געשטאַלט, ווי אַ ווייסע ליילע אין דעם ים פון גרינעם גראַז. זי איז יונג און צאָרט, אַ גאַנצער וואָלקן ליכטיגע האָר דריקט, ווי אַ משא, דעם קאָפּ און פאלט ווי אַ כוואַליע אויפן נאָקן. אין דעם בלאַסן פנים אַ פאָר בלויע אויגן, פול מיט ליבע און רחמנות; זיי לייכטן אזוי וואונדערלעך און דרינגען טיה אַריין אין דער נשמה. דער פנים איז אזוי שטאַלץ און פול מיט מוט.

זיי האָבן זיך באַגעגנט אָפּט, זיי און נאָך אייניגע חברים פֿלעגן זיך יעדע וואָך צוזאַמענקומען צו באַשפּרעכן די פּראָגן פון זייער אַרבעט. זיי פֿלעגן זיך פאַרזאַמלען אי אין ענגע, נאָסע, פינצטערע וואוינונגען אין די אַרעמסטע טיילן פון שטאָט, אי אין פּרעכטיגע צימערן אין די רייכסטע הייזער, אי אין פּעלד, אי אין שאַטן פון געדיכטן וואַלד. איר שטילער קול, דער איידעלער קול פון אַ האַרפע, פֿלעגט קלינגען אזוי פּעסט און ערנסט אין מינוטן פון אויפּרעגונג. אירע אויגן פֿלעגן באַקומען אזא זעלטענע שיין. זיי האָבן באַמערקט איינער דעם צווייטן און אַרויסגעטיילט פון די איבעריגע. דער איינפאַכער גרום, מיט וועלכן זיי פֿלעגן זיך באַגעגענען, האָט באַקומען פֿאַר זיי אַ באַזונדערע באַדייטונג. אין דעם האַנט־דרוק איז געווען אזוי פיל נישט קיין אויסגעשפּראַכענע ווערטער. ס'איז פֿאַר בידן עפעס ליכטיגער און וואַרעמער געוואָרן דאָס לעבן. די ערנסטע געשפּרעכן האָבן באַקומען אזוינע צויבערלעכע פאַרבן, די גאַנצע וועלט האָט מיט אַמאָל באַקומען אזא שיינקייט, אזא פריינטלעכקייט. דער מוט איז געוואַקסן אָן אַ אויפהער.

קיין וואָרט פון ליבע איז נאָך נישט גערעדט געוואָרן צווישן זיי. זיי פֿלעגן זיך צוזאַמענקומען נאָר אויף די פאַרזאַמלונגען. די אַרבעט האָט פֿאַר־נומען אינגאַנצן די אויפּמערקזאַמקייט. אויסער דעם פֿלעגן זיי נישט זען איינער דעם צווייטן; זי איז געווען אונטער דער אויפזיכט פון פּאָליציי, ער האָט געוואוינט אויף אַ פּרעמדן נאָמען. זי האָט געאַרבעט אויפן אָרט, צווישן די טויזנטער פאַרפינצטערטע, דערשלאָגענע אַרבעטערינס; ער פֿלעגט אָפּט פאַרן אין די אַרומיגע שטעט. שפּיאָנען האָבן אַרום אים אויסגעשפּרייט אַ גאַנצע נעץ. מיט גרויס מי און מיט דער גרעסטער פיאיאָנקייט פֿלעגט ער יעדעס מאָל זיך אַרויסרייסן פון דער מחנה. מיט מענטשן פֿלעגט ער זיך באַגעגענען נאָר דאָן, ווען די אַרבעט האָט דאָס געפּאָדערט.

:: :: ::

אין דעם טאָג האָבן זיי דאָס ערשטע מאָל באַשטימט צוזאַמענצוקומען זיך אין צווייען און זיך דורכפאַרן אויפן טייך. זי האָט דעם טאָג אין פאַבריק נישט געאַרבעט, ער איז נאָר וואָס געקומען פון אַ לאַנגער רייזע. זיי האָבן זיך געדאַרפט באַגעגענען אויפן ברעג.

חיים איז דער ערשטער געקומען. ס'איז געווען פאַרנאָכט, די זון איז געשטאַנען אויפן עס הימל און האָט רויט באַפאַרבעט דעם קלאָרן, לויטערן וואַסער־שפיגל. די ביימער האָבן זיך צוגעבויגן און שטיל געבאָדן זייערע

צווייגן אין דעם קילן וואסער. וואָלסנס, ווייסע ווי שניי, האָבן געקוקט פון דעם בלויען הימל אין דער טיפעניש. דאָרט ווייט, איבערן גרינעם באָרג, האָט זיך באַוויזן די בלייכע לבנה. אַ וואַסער-בלום האָט אויפגעהויבן איר גאָלדענע קרוין פון וואַסער אַרויס. ערגעץ פון צווישן די ביימער האָט זיך געגאָסן דאָס געוויין פון אַ פידל.

חיים איז געשטאַנען און געוואַרט. אַ טיפע שטילקייט האָט פאַרשפּרייט אירע זאָנפטע פליגל איבער זיין זעלע.

די פאַרבן זיינען אלע מאָל געוואָרן טונקעלער. די זון איז פאַרגאַנגען און נאָר אַ רויטער פלעק האָט נאָך געברענגט דאָרט, עט ווייט. די ווייסע וואָלסנס האָבן אָנגעהויבן גלאַנצן ווי פערלמוטער. ס'האָט אַ בלאָז געמאָן אַ ווינטל; די צווייגן האָבן אָנגעהויבן רוישן.

צוויי שוואַרצע פיגורן זיינען מיט אַ מאָל אויסגעוואַקסן לעבן חיימ'ען פון ביידע זייטן. אין איין רגע האָט איינער אים אָנגעכאַפט ביי דער האַנט. דער אַנדערער האָט אַרויסגענומען פון טאַש אַ רעוואָלוער און מיט אַ האַרטער שטייט געזאָגט:

— איר זייט אַרעסטירט.

פונעם באָרג גייענדיג, האָט זיך באַוויזן נישט ווייט אַ פרויען-געשטאַלט אין אַ ווייסן קלייד.

:: :: ::

עס שלאָפט די טורמע, עס גלאַנצן די פייכטע דעכער. די ווייסע וואַנט ליגט פעסט און שמייכלט, ווי מיט חוס. אלץ שלאָפט. חיים זיצט איינגע-הויקערט אויף זיין קליינעם פענצטערל און קוקט שטיל אין דער נאַכט אַריין. די לבנה פאַרגייט שוין אויפן ראַנד פון הימל און קוקט מיט אַ טיפער טרויעריגקייט. דאָס ווינטל בלאָזט שטאַרקער און טראָגט אַ קילע פרישקייט. ערגעץ האָט זיך אויפגעכאַפט אַ פייגעלע און אַ פייף געמאָן אַ פאַר מאָל.

געפאַנגען! אַ שמוציג שטייגל. גרויע ווענט זויגן דאָס בלוט. ס'דריקט דעם קאָפּ דער נידעריגער באַלסן. קייטן קלינגען. דער גרויסער נידער קלאַנג לייגט זיך, ווי שאַרפע שטעכנדיגע שטיינער אויף דער נשמה. דורכן פענצטערל אין טיר קוקט די ווילדע צורה פונעם וועכטער. וואָס שמייכלט ער? געפאַנגען! און דאָרט, אין דער גרויסער, ברייטער וועלט, דאָרט רוישט און זידט דאָס יונגע לעבן, דאָרט שפּראַצן נייע האָפענונגען, דאָרט רייסט דער ברייטער שטראָם די דעק פון אייז און ברעכט אויף שטיקער די שווערע קייטן. עס וואַקסט דער שטראָם. ער פאַרפלייצט אלץ און ברענגט נייע

כחות אין דער פארגליווערטער וועלט. עס גייט דער נייער פרילינגס-מאָרנן,
עס גייט דער גרויסער ליכטיגער טאָג.

געפאָנגען! עס גייען פאָרלוירן די כחות. עס פליען די בעסטע יאָרן.
און דאָרט — דאָרט איז טייער יעדער איינציגער, דאָרט איז דאָ אַרבעט
פאַר יעדער האַנט, דאָרט איז יעדער מוטיגער מאַן — אַ נייער טריט צום
זיג, אַ נייער שטיין אין דעם בנין פון דער גרויסער, שיינער פרייהייטס-וועלט.
ער זיצט אין תפיסה — דער שטאַרקער אָדלער מיט די שאַרפע אויגן.
צוגעשמידט. קליינע, שוואַרצע פלעדערמיזן שפאָטן און רייצן זיך מיט אים.
ווי לאַנג וועט ער זיצן? ...

יולי, 1904.

אויפן קבר פון מיינע ברידער

היינט, אויפן נייעם יאָר, וויל איך רעדן פון זיי, פון אַט די, וואָס וועלן שוין נישט זען דאָס נייע יאָר.

היינטיגן טאָג וויל איך וויינען. יאָ, איך וויל אויסוויינען מיין גאנצע נשמה, כ'וויל אויסוויינען מיינע טרערן; זיי ליגן מיר אויפן האַרצן ווי בליי. איך בעט אייך, דערלויבט דאָס מיר.

היינט מעג מען: ס'איז דאָך יום־טוב.

איך זאָג אייך צו: מאַרגן וועל איך ווייטער זיין טרוקן און האַרט ווי אַ שטיין. מיינע אויגן וועלן ווידער זיין שטאַל. מיין פנים — קאַלט ווי אייז. מיין האַרץ פאַרגליווערט. מאַרגן בין איך ווייטער סאָלדאַט.

היינט קען איך נישט. איך האָב נישט קיין כח. איך קען נישט אַריבער-טראָגן. מיינע טרערן פאַלן ווי הייסע טראָפּן בלוט. זיי ברענען מיר די נשמה, ווי צעגליטע שטיינער, זיי שטעכן דאָס האַרץ, ווי אַ גיפּט.

איך וויל וויינען אויף זייערע יונגע יאָרן, איך וויל פשוט וויינען, ווי עס וויינט אַ קינד.

טייערע, ליבע! העלדן מיט ליכטיגע אויגן! יונגע, יונגע נשמות! מיט אַ הויכן קאָפּ זייט איר געגאָנגען אין דער וועלט. אויף אייער פנים האָט די זון געפינקלט. בלויע בלומען האָבן אויפגעבליט, און געשיינט, און געשמיכלט.

בלויע בלומען — איינגעשמירט אין רויטן בלוט.

עס זידט, עס הערט נישט אויף צו זידן.

איר זעט? טייכן, גאנצע טייכן! אַ ים, אַ טיפּער ים, אָן אַ ברעג.

און עס קאָכט און עס שרייט. און עס זידט, און עס הויבט זיך אַלץ העכער.

איר הערט ווי זיי שרייען? וואָס איז דאָס? ווער שרייט דאָרט?

לאָזט מיר! איך וויל שרייען. איך וויל שרייען אַזוי, אַז מיין האַרץ זאָל צעריסן ווערן אויף שטיקער. איך וויל שרייען אַזוי, אַז הימלען זאָלן זיך שפאַלטן. מיין נשמה זאָל אויסגיין אין דעם לאַנגן, שאַרפּן געשריי.

שארף — ווי א שארפער, בלאנקענדיגער מעסער.
איך האב געוואלט וויינען ? וואו זיינען די טרערן ?
איך וויל גיין אויף זייער קבר.

איך וועל א בלום פלאנצן אויף יעדן קבר. א רויטע בלום. די זון וועט
אויפגיין. די בלומען וועלן שירה זאגן. און איך וועל פאלן מיטן פנים צו דער
ערד. איך וועל זי קושן, — די קאלטע, נאסע ערד. די הייליגע ערד, —
וואו זיי ליגן. אין איר גאנצער משא ! — אוי, א שווערע משא וועט זיך
לייגן אויף מיין הארצן.

שלאָפּט, מיינע ברידער ! שלאָפּט, מיינע חברים ! שלאָפּט !
איך וועל א ליד איך זינגען. אייער שלאָף וועט זיין אזוי זאנפט, ווי
די ווייסע פליגל פון א מלאך. אין מיין ליד וועל איך איינפאלעכטן זילבערנע
שטראלן, און זי וועט קלינגען, ווי די גלעקער, און וועט וויינען, ווי א מוטער
אויפן קבר פון איר איינציג קינד.

שלאָפּט, מיינע ברידער !
העלדן מיט ליכטיגע אויגן !
שלאָפּט !...

1טן יאנואר, 1906, אונטערגעשריבן : יוסף.

אין דארף

וואָס קומט איצט פאַר אין די טויזנטער דערפער, וועלכע ליגן צעוואָרפן איבער דער גרויסער, אומגעהויער-גרויסער שטרעקע פון רוסלאַנד? וועלכע געדאַנקען, וועלכע געפילן רירן זיך דאָרט, אין דעם האַרץ און דעם קאָפּ פון אַט די צענדליגע מיליאָנען דערשלאָגענע, פאַאַרימטע, פאַרוויסטע און פאַר-הושכ'טע פויערים? וואָס פאַר אַ ראָלע וועלן זיי שפילן אין דעם אַלגעמיינעם גאַנג פון דער רוסלענדישער רעוואָלוציע?

אַט ליגט דאָס פאַר אונז, — אַט דאָס ברייטע, אומענדלעך ברייטע דאַרפישע רוסלאַנד, אַ גרויסע רעטעניש, קיינער ווייסט ניט גענוי, וואָס עס טוט זיך דאָרט, אין די ענגע, פינצטערע שטיבלעך.

די רעאַקציאָנערע פאַרטייען בויען אויף די פויערים זייערע האָפּענונגען. זיי, רעכנט מען, וועלן זיין אַ שטיצע דער אָרדענונג. זיי וועלן אונטערהאַלטן אַלע רעשטן פון דעם פאַרצייטיגן אַבסאָלוטיזם. אויף די פויערים בויען בנינים די ליבעראַלן. צו די פויערים ווענדן זיך מיט זייער פּראָפּאַגאַנדע די רעוואָלוציאָנערן. די פויערים האָבן אויסגעבילדעט אַ באַזונדערן פאַראיין, — אַ רעוואָלוציאָנערע אָרגאַניזאַציע: „דער פויערים-בונד“. די דאָזיגע אָרגאַניזאַציע האָט געשפילט אַ באַדייטנדע ראָלע אין די קורצע טעג פון פרייהייט.

איינס איז קלאָר: ערד דארף דער פויער האָבן, ווי ליכט און לופט, אָן ערד וועט ער זיך ניט באַרואיגן; ערד באַקומען — דער געדאַנק לעבט אינעם קאָפּ פון אַלע פויערים פון איין עס רוסלאַנד ביזן צווייטן. ערד באַ-קומען, צי מיט גוואַלד, צי דורך אַ באַפעל פון אויבן, צי אויפן וועג פון רויב, צי אויפן וועג פון געזעצגעבונג, — נאָר אַלנפאַלס ניט קויפן, נאָר באַקומען פון די קאָזיאָנע, פריצישע און אנדערע נחלות.

אַט די שטרעבונג צו ערד, אַט דער שרעקלעכער הונגער אויף ערד מאַכט דעם פויער רעוואָלוציאָניש, טרייבט אים צו נעמען זיך קעמפן, שטעלט אים אוועק געגן דער גאַנצער אַדמיניסטראַציע, צווייגט אים צו האַסן יעדע נאַטשאַלסטוואָ.

צי איז דער פויער איצט רעפּובליקאַניש, צי מאָנאַרכיסטיש, צי ווינטשט

ער א ברייטע אָדער א שמאַלע קאָנסטיטוציע, — וועגן דעם קען מען האָבן פאַרשידענע מיינונגען. וועגן א י י נ פונקט קען אַלפּאַלס קיין צוויי מיינונגען ניט זיין: דער פויער קען זיך ניט און וועט זיך ניט באַרואיגן, ביז ס'וועט פאַרקלענערט ווערן זיין נויט, ביז ס'וועט ניט איינגעשטילט ווערן כאַטש אויף א וויילע זיין ערד־הונגער.

די זעלבסט־הערשונג האָט יאָרן לאַנג געפּרעסט דעם פויער, ביז ס'האָט זיך אָנגעזאַמלט אין די דערפער אן אומגעהויער גרויסער זאַפּאס פון רעוואָלוציאָנערישער ענערגיע.

די „אַנאַר-אומרוען“, ווי מען רופט זיי, הערן ניט אויף אויף איין רגע. אַקאָרשט ניט לאַנג האָט מען געשיקט גענעראַלן אין פענזער, סאַראַ-טאָווער און קורסקער גובערניע צו באַרואיגן די פויערים. אויף וויפיל זיי האָבן אויסגעפילט זייער אויפגאַבע, — דאָס איז אַלעמען באַוואוסט. איצט קומען אָן פון טאָג אויף טאָג נייע ידיעות פון אַלע ווינקעלעך פונעם לאַנד. אין קעשענאָווער גובערניע האָט מען די פריזישע דערפער און די אַרטיגע נאַטשאַלסטוואָ קען גאָרניט מאַכן. אין פּאָלטאַווער גובערניע קומען פאָר אין פאַרשידענע ערטער צוזאַמענשטויסן מיט די קאָזאַקן. אין טשערניגאָווער גובערניע האָבן די פויערים אָפּגעשאַפט די אַרטיגע נאַטשאַלסטוואָ. מ'האַט און ראַבירט די וועלדער. די שטימונג איז אן אומרואיגע. ס'אַרויס א גענעראַל מיט מיליטער און גייט איבער פון אויעזד צו אויעזד. אין קאָווקאַז און אין באַלטישן געגנט איז אין די דערפער אן אָפּענער אויפשטאַנד.

פּרילינג־צייט, ווען ס'וועט זיך אָנהויבן די פעלד־אַרבעט, זיינען אַלע פעסט איבערצייגט, אז די פויערים וועלן אָנהויבן אַקערן די פריזישע ערד, ס'וועט זיך אָנהויבן כמעט אין איין צייט אין פילע, זייער פילע, ערטער. מיליטער? א פנים, אז ביי דער רעגירונג וועט ניט קלעקן קיין מיליטער אי פאַר די דערפער, אי פאַר די שטעט. ס'איז א סברה, אז די שטעט וועלן אויך אין דער צייט ניט זיצן צונויפגעלייגט די הענט.

די רעגירונג טוט, ווי שמענדיג, אַלעס, וואָס ס'איז נאָר מעגלעך, כדי צו פאַרשטאַרקן די אומצופרידנהייט, כדי צו פאַרטיפן דעם האַס. זי איז אין דעם הינזיכט דער בעסטער פריינט פון דער רעוואָלוציע.

דער יעקאטערינאָפּאָליס אָווער גענעראַל־גובערנאַטאָר איז מודיע:

אז די פויערים, וואָס וועלן פאַשען זייער פי אויף פריזישער ערד, אָדער די, וואָס וועלן ניט צאָלן דאָס, וואָס זיי זיינען מחויב, סיי מיט געלט, סיי מיט אַרבעט, וועלן ווערן געשמעלט פאַרן קריגס־געריכט און גע'משפט ווערן

לויט די געזעצן פון מלחמה-צייט, און די געזעצן ווייסן אָפּט נאָך איין פּסוק, —
דעם טויט.

ווייטער גיין איז ניטאָ וואוהיין. טויט-שטראָף פאַר פאַשען אַ קו אויף
אַ פרעמד פּעלד. טויט-שטראָף פאַר ניט וועלן (אָדער ניט קענען) צאָלן די
שטייער. טויט-שטראָף פאַר ניט וועלן פירן דעם פּריסטאָוו אָדער דעם
אוריאלניק אויף די אייגענע פּערד. טויט-שטראָף! צי איז דען נאָך דאָ
אַ גרעסערער אומזין, צי איז דען נאָך דאָ נאַרישערע, ווילדערע לעכערלעכ-
קייטן, צו וועלכע די רדיפות זאָלן נאָך קענען גרייכן? וואָס קען מען נאָך
אויסטראַכטן? וועמענס משוגענער קאָפּ קען דערפּינדן נאָך משוגע'נערע
שטראָף?

און דאָך בלייבט די נויט אַ נויט. און זי איז אַ מוטער פון אומצופרידנ-
הייט, און זי טרייבט צו רעוואָלוציאָנערע מעשים. און ס'העלפן ניט קיין
שום שטראָף.

דערפאַר, ווען די זעמסקע אָרגאַניזאַציע צו אויסהעלפן די הונגעריגע
פויערים האָט דערקלערט, אַז ס'איז נויטיג 15 מיליאָן אויף צו שטיצן די
פויערים, האָט די קאָזנאַ דעם 14טן יאנואַר אַרויסגעגעבן קוים אַ מיליאָן און
האָט דערקלערט, אַז מער וועט זי שוין ניט געבן.
געלט דאַרף מען אויף פּאָליציי, קאָזאַקן, זשאַנדאַרמען און גענעראַל-
גובערנאַטאָרס.

יאנואַר, 1906.

„ער“ וועט העלפן...

וואס טוט זיך מיט אונזערע ברידער אין ווייטן מזרח? ווי לעבט די מאנדזשוריער ארמיי?

אויף זייערע פלייצעס האָבן זיי איבערגעטרעגן אלע שרעקן פון דער פארברעכערישער מלחמה, זיי אליין האָבן איבערגעלעבט דאָס אלעס, פון וואָס די האָר שטעלן זיך ביי אונז קאפּויר, ווען מיר לייענען דאָס נאָר. זיי האָט מען געצוואונגען אָפּגעבן דעם העסלעכן אָפּגאָט פון מלחמה זייער גאנצע בלוט, זייער לייב און לעבן.

זיי האָבן פנים אל פנים, אין די שווערע מאטערנישן פון די געפעכטן, אין דעם רויד פון דער מלחמה, געזען און געפילט און איבערגעטרעגן די גאנצע נידערטרעכטיגקייט, די גאנצע צעלאָזנהייט, דעם גאנצן ווילקיר, די גאנצע פארדארבנקייט און טעמפע אומוויסנהייט פון דעם אלטן רעזשים, — אין געשטאַלט פון זייערע העכערע און נידעריגערע נאטשאַלטוואָ.

אין ערגעץ איז דער קלאַסן-געגנזאַץ צווישן דער מאַסע סאָלדאַטן און דעם הייפל פּריווילעגירטע אָפיצערן נישט אַרויסגעטרעטן אין אזא שאַרפער פאָרם, ווי אין די לידן פון דער מלחמה.

און די אַרמיי איז אַרומגעכאַפט מיט אַ רעוואָלוציאַנישן פייער. אויס דיסציפּלין, אויס געהאַרכזאַמקייט, אויס לידן ווי די שטומע בהמות.

צו אונז קומט אָן פון ווייטן מזרח זייער ווייניג ידיעות. די רעגירונג שווייגט. נאָר דאָס, וואָס עס קומט יאָ פון צייט צו צייט אַרויף אויף די בלעטער פון די צייטונגען, באַווייזט דייטלעך, אַז מיר האָבן דאָ צו טאָן מיט אַ שרעקלעך אויפגערעגטער, פאַרביטערטער מאַסע.

אזוי זיינען די לעמע „בונטן“ אין וואַלדיוואַסטאָק, וועגן וועלכע מיר האָבן דאָ נישט לאַנג איבערגעגעבן אונזערע לעזער.

די רעגירונג איילט זיך נישט צו ברענגען אַ היים די מאַנדזשוריער אַרמיי. זי האָט שוין געבויט פאַרשידענע פלענער. עס איז געווען אפילו אזא געדאַנק, אַז מען זאָל זי נאָר אין גאַנצן איבערלאָזן אין ווייטן מזרח, געבן יעדן סאָלדאַט אַ שטיקל ערד און אַ תמיכה פון קאַזנאַ, — און פּטראָן אויף

אייביג. דער פלאן איז פארשוואונדן אזוי גיך, ווי ער איז באשאפן געווארן : די סאלדאטן וועלן דערויף ניט זיין מוסכם. און חרשים פליען. און די סאלדאטן רייסן זיך אהיים, און זיי האבן שוין אנגעהויבן דאס אויספירן אויף א רעוואלוציאנישן וועג : זיי פארשאפן די צוגן און פארן, און פארן...

און ווען דער רעגירונג ווערט ענג, שיסט זי א נייעם גענעראל. אין א באזונדערן צוג איז גענעראל גראדעקאוו ארויסגעפארן גלייך קיין כארכין ; דער ציל פון זיין רייזע איז ארומגעוויקלט מיט א טיפן סוד. דער צוג איילט דורך פראסט און ווינט, און שטעלט זיך ניט אפ. אויף די סטאנציעס גייט סינער פון דעם צוג ניט ארויס. דער גענעראל פירט מיט זיך גרויסע פולמאכטן. עס גייט א קלאנג, אז ער איז באשטימט פאר א הויפט-קאמאנדיר אויף לינעוויטש'עם ארט, עס גייט א קלאנג, אז ער וועט זיין נאמעסטניק אין ווייטן מזרח.

בשעת מלחמה מיט יאפאן האט מען געוואלט פארריכטן דערמיט, וואס מען האט קוראפאטקינ'ען פארביטן אויף לינעוויטש'ן. בשעת מלחמה מיט די אייגענע סאלדאטן וויל מען זיך העלפן דערמיט, וואס מען וועט לינעוויטש'ן פארבייטן אויף גראדענקאוו'ן.

א נייער גענעראל — און אלעס וועט שוין ווייטער זיין גוט.

אזוי היילט די זעלבסטהערשונג אירע וואונדן.

עס איז אבער א סברה, אז אין ווייטן מזרח קען מען ניט מאכן אזוינע מעשים ווי אין ליפלאנד, ניט אזוינע ווי אין האמעל.

יענע זיינען אויך סאלדאטן. יענע האבן אויך געווער. מיט זיי איז א ביסל שווערער אויסצוקומען, ווי מיט אומבאוואפנטע פויערים אין דארה.

פערברואר 1906.

בילדער פון קאמפס-פעלד

שרה די פוצנמאכערין איז געווען א געבאָרענער אַניטאַטאָר. די צייט, וואָס זי פלעגט זיצן ביי דער אַרבעט, איז ביי איר געווען אַן אמת'ע אָפּ-קומעניש. געאַרבעט האָט זי אין אַ קליין חדר'ל הינטער דעם מאַגאַזין, לופט איז געווען ווייניג, שטויב — אָן אַ שיעור און גלייך פאַרן פענצטער איז געשטאַנען אַ גרויע, ניט־געקאַלכטע וואַנט. קיין לעבעדיגן מענטשן! ס'הייסט, איינגעטלעך האָב צוזאַמען מיט שרה'ן געאַרבעט נאָך פיר מיידלעך — נאָר קיין נחת האָט זי פון זיי קיין פיצל ניט געהאַט. איינע, די עלטסטע, איז געווען אַ פאַרברענטע ציוניסטקע, וואָס האָט אַלע אירע יאָרן געהאַט צו טאָן מיט שקלים און אַלץ געקלאָגט אויפן חורבן בית־המקדש. טענה'ן מיט איר איז געווען פאַרלאָרענע טירחה. וויפיל מאָל שרה האָט איר ניט געפרוואוּט אַגיטירן, וויפיל כח זי האָט אויף איר ניט אוועקגעלייגט — עס האָט אַלץ ניט געהאַלפן. דאָס מיידל האָט זיך געהאַלטן שטאַל און אייזן פאַר ציון, און פון אינדערפרי ביז נאכט אַלץ געברומט „עוד לאַ אבדה“. פון די איבעריגע דריי מיידלעך איז געווען נאָך ווייניגער נחת. איינע, „גיטעלע די שיינע“, איז די לעצטע צייט געוואָרן אַ לעבעדיגער גולם: זינט מען האָט דערשאָסן איר חתן אויף דער דעמאָנסטראַציע, האָט זי אויפגעהערט צו רעדן מיט מענטשן, ניט געוויזן קיין לעבעדיגע מינע און אַלץ אַרומגעגאַנגען ווי אויפן עולם התוהו. — ממש אויס מענטש. פון די צוויי קלענערע מיידלעך איז איינע אַלט געווען דרייצן יאָר, די אנדערע — אַ יאָר ניין. קיין חבר'טעס האָבן זיי שרה'ן ניט געקענט זיין. דעם גאַנצן טאָג האָט זי ניט געהאַט מיט וועמען אַ וואָרט אויסצורעדן. די מאַסמערסקאַיאַ איז פאַר איר געווען אַן אמת'ע טורמע.

דערפאַר אויף דער „בערושע“ פלעגט זי זיך אָפּפירן דאָס האַרץ פאַר אַ גאַנצן טאָג. די אַרבעטער־בירושע איז געווען אויפן אַלטן בולוואַר (דער נייער האָט געהייסן דער „פּריצישער“ און קיין אַרבעטער פלעגט מען אַהין ניט אַריינלאָזן). דער אַלטער בולוואַר איז געווען קליין, ביימער איז אין אים געווען ווייניג. די הילצערנע גראַטעס אַרום און אַרום האָבן זיך קוים גע-

האלטן. נאָר בייטאָג פון צוויי ביז דריי און אין אָונט פון ניין אַזייגער פלעגט אין אים קאָכן און רוישן אַ באַזונדער מין לעבן. גרופעס אַרבעטער פלעגן זיצן אויף די בענק, אַרומגיין איבער די אַלייען, פרישע יונגע שטימען פלעגן קלינגען אין אַלע זייטן. דאָ האָט זיך אַ הייפֿל אַרבעטער געדיכט צונויפֿ-געשלאָסן אַרום אַ רעדנער; ער דערציילט עפעס מיט אַ האַרטער, שטאַלענער שטימע. דאָס פנים איז ווי אויסגעהאַקט פון שטיין און די אויגן ברענען און פינקלען מיט אַ טונקעלן פייער. דאָרט לייענט איינער אויפֿן קול די נייע פראָקלאַמאַציעס פון קאָמיטעט, און די מאַסע אַרום אים ווערט גרעסער אַלע ווילע. ביי אַ זייט האָבן זיך אַ מאַן דרייסיג אַזוי צונויפֿגערעסט איינער צום צווייטן, אַז מען קען גאָרניט זען, וואָס עס טוט זיך אינעווייניג. די קעפֿ זיינען אַלע אויסגעשטרעקט און די אויגן צוגעשמידט צו איין פונקט. דאָרט גייט אַ ויכוח מיט אַ „פועלי-ציוניסט“, אַ אינטעליגענט. דער בחור איז געקומען אויף דער בירושע צו אַגיטירן, נאָר מענדל דער געלער און משה'סע דער סטאַליער האָבן אים אָנגעהויבן שטעלן פראַגן און „כאַפֿן ביים וואָרט“. עס האָט זיך פאַרזאַמלט אַן עולם, דער בחור שוויצט נעבעך און דרייט זיך אין אַלע זייטן, און מענדל דער געלער זאָגט זיך איין ווערטל נאָכן צווייטן. יעדעס ווערטל איז פול מיט גיפט און שמעכט ווי אַ שפּילקע. דער עולם שמיכלט מיט הנאה. און מענדל מאַכט זיך ניט וויסנדיג, אַקוראַט ווי ניט אים מיינט מען.

און שרה פילט זיך דאָ ווי אַ פיש אין וואַסער. איר שטימע לאָזט זיך הערן אין אַלע ווינקעלעך פון גאָרטן, איר געלעכטער קלינגט ווי אַ זיכערנער גלעקל. אומעטום איז זי פול, מיט אַלעמען איז זי באַקאַנט און ביי אַלעמען ווערט פריילעך אויפֿן האַרצן, ווען מען טוט אַ קוק אויף איר יונגן פנים. אַט גייט זי אַרום מיט צוויי שניידערקעס, וואָס זיינען צום ערשטן מאָל געקומען אויף דער בירושע. זי דערציילט זיי עפעס מיט גרויס התלהבות און יענע גייען נעבן איר ערנסט און פאַרטראַכט. אַט טראָגט זי זיך אַרום מיט אַ פעקל בראַשורן און טיילט זיי פאַנאַנדער אירע חברים. אַט לויפט זי פון איינעם צום אַנדערן און איז מודיע וועגן דער קוואַרטיר — פאַרן מאָרגנדיגן קרייזל. אַט האָט זי עפעס אַ הייסן שמועס מיט מאַשציק דעם „פאַרשטייער“: זי איז אויפֿגעבראַכט, רעדט מיט גרויס אימפעט און שאַקלט מיט די הענט. אַ מינוט שפעטער רעדט זי שוין מיט די סאָלדאַטן פון פאַרוק, וואָס שטייען ביים טויער פונעם גאָרטן. זי לייענט זיי עפעס פון אַ בלעטל, און די סאָלדאַטן קוקן זיך אַרום, צי עס גייט ניט קיינער פון „נאַטשאַלסטוואָ“...

:: :: ::

פארן בולוואר פירט זיך שוין א שטיק צייט א שטילע נאָר אן איינגע-
שפארטע מלחמה. פאָליציי האָט פעסט באַשלאָסן צו מאַכן אויס בירזשע. די
ארבעטער ווילן ניט אָפּטרעטן. ביידע צדדים ווערן אויפגעבראַכט וואָס א טאָג
מער. א פאָר מאָל האָבן די ארבעטער שוין געטראָפן פארשפארט ביידע טויערן
פונעם גאָרטן. דאָס איז אָבער געווען א קליינע רפואה. די הילצערנע גראַטעס
זיינען געווען נידעריג און אַלט, און א פאָר געזונטע קלעפּ איז געווען גענוג,
עס זאָל ווערן א נייע טיר. דער מענטשן-שטראָם האָט זיך ווייטער פאָנאָנדער-
געגאָסן איבערן גאַנצן גאָרטן, און אין זיינע ברויזנדיגע כוואַליעס האָט זיך
דאָס מאָל געהערט א צאָרנדיג ברומען...

פאָליציי האָט זיך ניט באַרואיגט. יעדן טאָג האָט אָנגעהויבן אַרומגיין
איבערן בולוואַר א פאָמאָטשניק פריסטאָוו מיט אייניגע סאָלדאַטן. פון אָנהויב
פלעגן זיי קיינעם ניט טשעפען. נאָר די גרויע שטעכנדיגע אייגעלעך פונעם
פאָליציי-דינער פלעגן איבערלויפן גיך, ווי די מייז, פון איין גרופע ארבעטער
צו דער צווייטער, און די געלע וואַנצעלעך זיינע פלעגן זיך רירן אויפן גלאַט-
געגאָלטן פעטן פרצוף. שפעטער האָבן זיי אָנגעהויבן פאָנאָנדערטרייבן די
גרופעס. — „ראַזאָידים! ראַזאָידים!“ האָט ניט אויפגעהערט צו כריפען
זיין הייזעריגע שטימע. די ארבעטער פלעגן זיך פאָנאָנדערגיין אין איין ווייטל
און זיך פאָרזאמלען אינעם צווייטן.

עס האָבן זיך אָנגעהויבן ווייזן אין גאָרטן שפיאָנען. צוגיין נאָענט האָבן
זיי מורא געהאַט, נאָר פון דער ווייטנס פלעגן זיי זיך אַרומדרייען — כלומר'שט
ליידיגנייער, געקומען שעפן פרישע לופט. איינעם פון זיי, וואָס האָט זיך
צוגערוקט צו נאָענט, האָט מען שוין געגעבן א פאָר פעטש. ער וועט האָבן
צו געדענקען.

די פאָליציי איז געוואָרן אַלץ עזות'דיגער. אין מיטן טאָג האָט מען פאָר-
נומען אויפן בולוואַר יעסל דעם גארבער, שלמה דעם הייזעריגן און גאָלדע
די אינטעליגענטקע: געפונען האָט מען ביי זיי גאָרנישט, נאָר אָפּגעהאַלטן
האָט מען זיי דריי טעג. אז מען האָט זיי אַרויסגעלאָזן, איז גאָלדע געווען
ווי צעמישט: די אויגן פארפלאַמט, דער קוק משונה ווילד, די האָר צע-
שויבערט און דאָס פנים — באַהיט זאָל מען ווערן! — א פנים טויזנט מאָל
ערגער ווי ביי א מת. וואָס עס איז מיט איר געווען, האָט זי קיינעם ניט דער-
ציילט, נאָר איין מאָל אין א שמועס האָבן זיך ביי איר אַרויסגעכאַפט אַזוינע
ווערטער: „אויב מען וועט מיך נאָך א מאָל אַרעסטירן און אַריינזעצן אין
אויטשאַסטאָק, וועל איך זיך גלייך דאָס לעבן נעמען.“ אין אירע אויגן און

ארום די ליפן האָט אין דער צייט עפעס געצימערט אַזוינס, אַז די צוהערער
איז איבערגעגאַנגען אַ קאַלטער שוידער איבערן לייב.
שפּעטער האָט מען אָנגעהויבן טרייבן פון בולוואַר מיט געוואַלט.

:: :: ::

אין דעם פּרייטאָג איז דער הימל געווען גרוי, ווי באַצויגן מיט אַ
בליענעם דעקטוך. אַ קאַלטער עסנדיגער ווינט האָט דורכגענומען דורך און
דורך. אויבן, איבער דער שטאָט, זיינען געקראָכן אומגעלומפערטע, צע-
קאָשמעטע טונקעלע וואַלקנס, ווי אָפּגעריסענע שטיקער פון אַ פאַרפּוילטן
מאַנטל. אונטן איז די ערד געווען נאָס און בלאָטיג, ווי באַדעקט מיט סרעץ.
דער שניי איז שוין צעגאַנגען. נאָר אין גאָרטן איז ער נאָך געלעגן אויף
אייניגע בייטן. די נאָקעטע ביימער האָבן זיך געבויגן אין אָנמאַכט צו דער
ערד און גערוישט, און געקעכצט און געקלאָגט זיך מיט אַ טרויעריגער
שטים. דער ווינט האָט געוויינט אין די צווייגן, ווי אַ יתום ביים ערשטן קדיש.
דער מענטשן-שטראָם אין גאָרטן האָט זיך געוויינט און געהילכט און גע-
ברומט. אַ כּעס און אַ האַס האָט געזאָגט אין זיינע טונקעלע כּוואַליעס. דער
גאָרטן איז געווען באַלאַגערט פון אַלע זייטן מיט פּאָליציי-לייט. אַ ווואַך
סאָלדאַטן מיט אַ פּריסטאָוו איז געשטאַנען גיט ווייט מיט ביקסן אין האַנט!
... קיינער האָט גיט גערופן, נאָר אַלע אַרבעטער האָבן אַליין זיך אָנגע-
געהויבן צוזאַמענשליסן אין מיטן גאָרטן. עס איז מיט אַ מאָל געוואָרן מור'דיג
שטיל. מען האָט געקענט הערן, ווי עס קלאָפּן די הערצער. און אין דער
שטילקייט איז געוואַקסן און שטאַרק געוואָרן עפּס אַ נייעס, אַ וואונדער-
באַרעס. איינצעלנע מענטשן זיינען פאַרשוואונדן, איינצעלנע געפילן זיינען
געוואָרן אויסגעלאָשן, יעדער האָט פאַרגעסן זיך אַליין. איין מעכטיג געפיל
האָט אַרומגעכאַפט אַלעמען, איין הייסער שטראָם האָט דורכגענומען דורך
און דורך אַלע הערצער.

פון דער ווייטנס האָבן זיך באַוויזן קאָזאַקס אויף פערד מיט נאַגאַיקעס
אין האַנט.

שרה האָט אַליין גיט געפילט, ווי זי האָט אָנגעהויבן צו רעדן. עס האָט
זיך איר געדוכט, אַז עמיצער רעדט פון איר מיט אַ פרעמדער שטים:
— חברים! גיט רירט זיך פון אָרט! זייט קעמפער! זייט מוטיג!
שטייט פעסט! אָדער זיגן, אָדער פאַלן ווי פרייע מענטשן! אַ פּלּוך צו
דער קנעכטשאַפט! עס לעבע דער אַרבעטערקאַמף!

א ים שטימען האָט אַ גאָס געטאָן און ווי דערשראָקענע פייגל זיך פאַנאַנדערגעפלוין אין אַלע זייטן אין דער קאַלטער לופט.

... פילע האָבן כמעט נישט געהערט, ווי מ'האָט אויסגעשאָסן. און ווען מ'האָט אָנגעהויבן זיך פאַנאַנדערלויפן, האָט אַ טייל נאָך נישט געוואוסט, וואָס עס איז געשען. עפעס ווי אַ בלינדע קראַפט האָט אָנגעכאַפט די מענטשן און געשליידערט אין אַלע זייטן.

שרה איז געבליבן ליגן אויפן שניי. פון אַ וואונד אין ברוסט האָט דאָס בלוט געטריפט אַ טראָפּן נאָך אַ טראָפּן און רויט געפאַרבט דעם שמוציגן שניי. אַ שוואַרצער לאָס האָט זיך אָפּגעטיילט פון די האָר און זיך אויסגעצויגן איבערן טויט-בלאָסן פנים.

:: :: ::

אויף דער לוויה זיינען געווען די אַרבעטער פון דער גאַנצער שטאָט. נאָך פון אינדערפרי אָן זיינען געשטאַנען אַלע פאַבריקן און געווען פאַרמאכט אַלע קראַמען. עס האָט אויסגעזען, ווי אימיצער אַ שטאַרקער האָט געגעבן אַ וואונס, און פאַר זיין בליק איז פאַרציטערט געוואָרן אַלעס, וואָס עס לעבט, און פאַרשטיינערט געוואָרן אָן באַוועגונג. ס'איז נישט געגאַנגען דער טראַמוואַי, עס האָבן זיך נישט באַוויזן קיין פּורלייט. אַלעס שטיל. אויף שוכמאַנ'ס פאַבריק האָט מען אַרויסגעהאַנגען אויפן דאָך צוויי גרויסע פּאָנען, אַ רויטע און אַ שוואַרצע, און זיי זיינען געהאַנגען דעם גאַנצן טאָג.

דער ווינט האָט געבלאָזן און טראָפּן רעגן האָבן זיך געגאָסן פון גרויען הימל, ווען די לוויה האָט זיך געריט פון אָרט. ווי אַ ריזיגע שוואַרצע שלאַנג האָט זי זיך אויסגעצויגן איבער דער גאַנצער שטאָט, פון עק ביז עק. פאַראַוויס האָט געפלאַטערט אַ רויטע פּאָן. די מיטה, באַשאַטן מיט בלומען, האָט זיך שטיל געוויגט אויף די קרעפטיגע אַרבעטער-שולטער. דער מענטשן-שטראָם האָט זיך געגאָסן און געגאָסן, און פון אַלע זייטן האָבן געאייילט צוצושטיין נייע מאַסן. אַ טיפע שטילקייט האָט אויסגעשפּרייט איבער אַלעמען אירע פליגל.

שרה'ס מוטער, אַן אַלטע אידענע, מיט איינגעשרומפענע באַסן און פאַר-לאַשענע, אויכגעוויינטע אויגן, איז נאָכגעגאַנגען נאָך דער מיטה מיט אַ געבויגענעם רוקן. אירע אויגן זיינען געווען טרוקן. נאָר שטיל, מיט אַ צעבראַכן קול, האָט זי גערעדט צו זיך אַליין :

— רבוננו של עולם! וואָס האָסטו געהאַט צו איר? מיט וואָס האָט זי פאַרוינדיגט? אזא אומשולדיג עופה'לע, אזא גאָלדענע טויב! פאַרוואָס קומט

עם איר? צי האָט זי איר אַלטע מאַמע, די וויסטע אלמנה, ניט געשויגט?
 צי האָט זי די קליינע יתומים מיט איר האָרעוואַניע ניט געשפּיזט? צי האָט
 זי אירע חברים ניט געהאַלפּן? טאַטע אין הימל! זיסער, האַרציגער גאָט!
 דו האָסט דאָך געזען איר אַרבעט. בייטאָג און ביינאַכט האָט זי נאָר געטראַכט
 וועגן כלל, אַלע אירע יונגע כחות האָט זי אַוועקגעלייגט פאַר יענעם. א טרייסט
 און א פרייד איז זי געווען פאַר דער גאַנצער וועלט. רבּונו של עולם, פאַר-
 וואָס קומט איר אַזא שטראָף? פאַרוואָס, פאַרוואָס?...

דער מענטשן-שטראָם האָט זיך געגאַסן און געגאַסן.

... די מצבות פון בית-עולם זיינען געשטאַנען פאַרטראַכט און פאַר-
 חלוּמ'ט, און די לעבעדיגע זיינען געשטאַנען ווי מצבות פאַרצויבערט אין א
 הייליגער שטילקייט. די רייד פונעם רעדנער האָבן זיך געשאָטן ווי פונקטן.
 — „ניט וויינען, ניט קלאָגן! ניט לאָזן דעם אוממוט, ווי אייזקאַלטע
 שלאַנגען אין האַרצן זיך רירן! מיט האַס און נקמה זאָל פלאַמען די זעלע,
 אין פייער זאָל גליען דעם אַרבעטער'ס ברוסט!

„ניט וויינען, ניט קלאָגן! א פלוך די טיראַנען, א ביטערער פלוך צו
 די הענקער, די פינצטערע מערדער — זאָל וואַקסן און קאָכן און ברויזן
 אין אַלעמענס הערצער...

„חבר! דו ביסט ניט געשטאַרבן! דו לעבסט אין דער זעלע פון דייע
 חברים! דו לעבסט אין דעם מוט פון די מעכטיגע אַרבעטער רייען. דו לעבסט
 אין די ליכטיגע פאַרבן פון אונזערע הייליגע אַרבעטער-פאַנען!“...
 די שטימע קלינגט און ציטערט, און וואַקסט און שפּרייט זיך איבער די
 טויזנטער קעפּ. אַ הייליגער שוידער גיסט זיך איבער די גלידער. אויגן
 בליצן.

די רויטע פאַנען פלאַטערן איבער אַלעמענס קעפּ.

צו דער מיטה גייט צו דער שמש, אַן אַלטער איד, גרוי ווי א טויב. זיינע
 הענט ציטערן און זיינע אויגן קוקן מיט א טיפן אוממוט. ער בויגט זיך אָן
 צו דער טויטער.

— איך בעט ביי דיר מחילה פאַר דיין מוטער און דייע שוועסטער און
 דייע פריינט. איך בעט ביי דיר מחילה פאַר אַלע דייע חברים.
 די רויטע פאַנען פלאַטערן. דער וואַלקן-פאַרהאַנג האָט זיך פּלוצלונג
 צעריסן. עס האָט אַ ליכט געטאָן אַ שטיקעלע בלויער הימל. א זונען-שטראַל
 האָט באַגאַסן מיט גאָלד די שטומע מצבות...

מערץ, 1906, אונטערגעשריבן: „דער עוויג-יונגער“.

אינעם רויטן נעבל

דורך א רויט-נעפארבטער גלאַז ווען מען קוקט אויף דער וועלט, דאן פארענדערט זיך הימל און ערד, אלץ דאכט זיך פול סודות און וואונדער, אלץ וויגט זיך און ציטערט, און פליסט אויף א נייעם משונה'דיגן וועג. דורך דעם רויטן נעבל, וואָס פארהילט איצט רוסלאַנד פון עס ביז עס, זעט דאָס לעבן אויס ווי א פאנטאַסטיש בילדער-געוועב, ווי א טרוימהאַפּטע שוועבונג פון אוממעגלעכע געשטאַלטן. און דאָס ווירקלעכסטע, דאָס פיל-באַרסטע איז געוואָרן עפעס ווי א ווילדע, אומפאַרצוימטע פאַנטאַזיע, ווי די פאַרווירטע געדאַנקען פון א שיכור'. און די אומגעוויינלעכסטע, אומפאַר-צוימטעסטע פאַנטאַזיע איז געוואָרן א רעאַלע ווירקלעכקייט, א געוויינלעכער, צופיל געוויינלעכער פאַסט.

אינעם רויטן נעבל האָט זיך אומגעביטן דער טויט אַליין. עפעס איז אין אים אויסגעלאָשן פון זיינע שרייענדע פאַרבן. עפעס איז ווי אַפּגעשטאַרבן אין זיין אומהיימלעכן געזיכט. און איר קוקט אויף אים, און דערקענט אים ניט, און וואונדערט זיך, וואו איז אַהינגעקומען זיין אַלטע געשטאַלט.

:: :: ::

אינעם רויטן נעבל האָט דער טויט אַליין אויפגעהערט צו זיין גרויזאַם. אָנגעוואָרן די געהיימניספולע גרויסאַרטיגקייט. פאַרשוואַנדן די צוויי ברייטע פלאַטערנדע, נאַכט־שוואַרצע פליגל, אויפגעהערט קוקן מיט די טיפע, אומ-ענדלעך טיפע אויגן פון דער אייביגקייט. געוואָרן א פשוט'ע אַלטעגלעכע, שמוציגע, עקל־האַפּטע שעכטעריי, ווי מען שעכט בהמות אינעם שעכט־הויז, ווי מען קילט חזירים פאַר א חגא — אָן א פיצל פאַעזיע, אָן א רמז וועגן דעם, אז דאָ ווערט אָפּגעשפּילט די גרעסטע טראַגעדיע, וואָס ס'קען זיך נאָר אָפּשפּילן ביים מענטשן — די טראַגעדיע פון טויט.

איך געדענק נאָך אלץ, ווי מ'האָט אויפגעהאַנגען פּוֹליכאַוּו'. נאכט איז געווען. פּוֹל און בלאַטיג אין דרויסן. גרוי און שמוציג אויפן הויף פון דער טורמע. ערגעץ אין א ווינקל, לעבן טויער, האָט מען אויפגעשטעלט די תליה. אפילו קיין תליה ניט קיין רעכטע: גלאַט א פלאַקן אַריינגעשטעקט

אין א דיקער ברעט. אויבן א טשוואַק מיט א שטריקל — און פאַרטיג די מאַשינע. און קיין תליון קיין רעכטער איז אויך ניט געווען. און א פאַר וועכטער האָבן אַרויסגענאַרט פון דער קאַמער דעם פאַראורטיילטן. און דער אומפּיאניגער תליון האָט זיך געמוטשעט א שטיק צייט מיט דער אומ-פאַלקאַמער מאַשינע, און האָט געצויגן אַהין און אַהער, און געדרייט, און געדריקט, און געשלעפט, און געוואָרגן ביז ס'איז אים געראַטן צו מאַכן פון א מענטשן א העסלעך שטיק פלייש, און דאן האָט מען דאָס שטיק פלייש אַריינגעלייגט אין א גרויען זאַק און אַרויסגעפירט אויף א וועגעלע — און אויס פּויליכאוו!

:: :: ::

און אַט האָט איר נאָך אַזא בילד פון טויזנט אנדערע. דאָס איז ניט לאַנג געוועזן אין ווייטן מזרח.

אין וואַלד האָט מען אויסגעגראָבן פינף קברים און אויפגעשטעלט פינף תליות, נאָר דער תליון האָט פאַרגעסן צוגרייטן בענסלעך, און א גאַנצע שעה האָבן ד פאַר'משפּט'ע געוואַרט ביי זייערע אייגענע קברים. נאָר אַט איז שוין פאַרטיג. אָנגעטאָן איינעם די פעטליע. ווייטער אַן אומגליק — דער שטריק איז צו לאַנג. דער געהאַנגענער דערלאַנגט מיט די פיס צו דער ערד. ער וואַרפט זיך און צאַפּלט אין שרעקלעכן קראַמפּ. און שטאַרבן שטאַרבט ער אַלץ ניט, געמוזט אים דערשיסן. די איבעריגע האָט מען שוין געהאַנגען אויף אַן אנדער מעטאָדע. געהויבן אויף די הענט אין דער הויך, דער תליון שטייט אויף א בענקל און לייגט אַרויף די פעטליע און דריקט דאן דעם קערפּער אַראָפּ... און ס'האָט אויך ניט געהאַלפּן. די פאַראורטיילטע אַליין האָבן זיך אַריינגעמישט און געלערנט די תלנים, ווי בעסער צו מאַכן די פעטליע, ווי גיכער צו דערווערנן א מענטשן... געמאַטערט זיך א לאַנגע שטיק צייט.

:: :: ::

אינעם רויטן נעבל. דאָרט האָט דער טויט זיך פאַרמישט מיטן לעבן, דאָרט האָט דער טויט מיטן לעבן צוזאַמען געשלאָסן א פאַרבאַנד, כדי צו באַווייזן דאָס שרעקלעכסטע, וואָס ס'באַהאַלט זיך אין די פאַלדן אי פון דעם לעבן, אי פון דעם טויט. דאָרט גייט אַרום איבער דער וועלט א לעבעדיגער טויט אָדער א טויטעם לעבן, און שמיכלט מיט א שמיכל פון א טרוקענעם שאַרבן מיט אויסגעשטשירעטע צייגער.

אין באַלטישער געגנט קענט איר דאָס זען. דאָרט האָט די האַנט פון

דעם שונא מער ווי אומעטום געוועלטיגט, דאָרט האָט דער פיינט געטראָגן זיינע קעלטערס — גרויסע טייכן מענטשלעכע בלוט. דאָרט האָט ער מיט אַ ברייטער האַנט זיינע פרוכט געשניטן, — אַ רייכע פרוכט פון מענטשלעכע לעבנס. דאָרט האָט ער זיין יום־טוב געפיערט.

און דאָרט איז איצט וויסט. די דערפער אויסגעברענט. די הייזער — אש. דאָס גוטס — רויך. און אין פעלד לויערט דער פיינט, און פייניגט און טויט.

און די מענטשן האָבן זיך דאָרט באַהאַלטן אין די וועלדער. און אין קעלט און אין ווינט, אין רעגן און אין שניי ליגן זיי באַהאַלטן אין זייערע גריבער. און לאַנגזאַם און ערנסט רוישן איבער זיי די גרויסע נאָקעטע בימער. און עס ציטערן די קינדער אויף דעם שוים פון זייערע מוטערס, און דער הונגער קוקט פון די אומעטיגע אויגן פון דער מוטער מיט אירע קינדער. און עס הערט זיך פון ווייטן דאָס עלענדע וואָיען פון אַ הונגעריגער חיה, און די טונקעלע בימער שאַקלען זיך, און עס פאַלט פון זיי אַ טראָפּן נאָך אַ טראָפּן.

און ווען עס ווערט שוין ניט צום איבערטראָגן, גייען די מוטערס אַראָפּ פונעם זינען. און צעמישטע פאַרלאָזן זיי זייערע קינדער, און לויפן איבער די וועלדער, און קומען אין די לידיגע, איינזאַמע פעלדער, און פילן אָן די לופט מיט זייער ברומען און קלאָגן. און אַ לעבעדיגער מענטש קוקט אויף אייך מיט די אויגן פון טויט, און אַ טויט גייט אַרום אינעם געשטאַלט פון אַ לעבעדיגן מענטשן.

און ווען אין אַ פינצטערער נאַכט איר וועט דורכפאַרן דורך די פוסטע און אומעטיגע פעלדער און וועט דערהערן אַ ווילדן געשריי, וואָס צערייסט די גאַנצע לופט ווי אַ רויטער בליץ, זאָלט איר וויסן, אַז דאָס איז ניט קיין פעלד־חיה אָדער אַ נאַכט־פויגל, נאָר אַ משוגע־געוואָרענע לעטין. און ווען איר וועט באַמערקן, אַז באלד נאָך דעם געשריי הערט זיך אַ קנאַל פון אַ ביקס און עס ווערט דורכגעגעבערט די לופט פון אַ קויל — זאָלט איר וויסן, אַז דאָס שיסט אַ סאָלדאַט, אַ שליו פון דער זעלבסט־הערשענדער רעגירונג, אינעם האַרץ פון אַט דער דאָזיגער משוגע־נער לעטין.

:: :: ::

אינעם רויטן נעכל, איבער דער רויט־באַפאַרבטער ערד, גייט דער טויט. און דער רויטער נעכל ווערט געדיכטער, און שווערער, און נידעריגער לאָזט ער זיך אַראָפּ אויף דער פאַרוואַגלטער ערד.

אַפּריל, 1906.

א שרעקנדער שאַטן

דער שאַטן פון לייטענאנט שמידט לאָזט ניט שלאָפן די אַרונים פון די הויכע פענצטער. זיין נאָמען דערוועקט אין זיי עפעס אַ מאָדנעם שוידער. מ'איז זיך נוקם מיט אַ באַזונדער מין פאַרגעניגן.

אונזערע לעזער ווייסן שוין, אז מ'האָט אויסגעגראָבן די קערפער פון שמידט'ן מיט די דריי מאַטראָסן און אַרויסגעוואָרפן אין ים אַריין. די לעצטע צייט האָט מען קאָנפּיסקירט צייטונגען, וואָס זיינען געווידמעט דעם אַנדענק פון שמידט'ן. איצט איז אָנגעקומען אַ ידיעה, אז דער מיניסטער דורנאָוואָ האָט זיך געווענדט צום סינאָד מיט אַ פראָגע: וואָס רעכנט ער טאָן מיט די גלחים, וואָס האָבן געדאוונט אַ „פאַניכידע“ נאָך שמידט'ן. אויב דער סינאָד וועט זיי ניט באַשטראָפן מיט זיין מאַכט, וועט ער, דורנאָוואָ, זיי באַשטראָפן אויף אַדמיניסטראַטיוון וועג.

וואָס שרעקט זיי אַזוי דער נאָמען פון שמידט? ער איז פאַר זיי שרעקלעך טאַקע דעריבער, פאַרוואָס ער איז אַזוי ליב און טייער דער רוסישער בור-זשואַזיע פון אלע סאָרטן. אַ מענטש גיט קיין רעוואָלוציאָנער — און דאָך האָט דאָס לעבן אים געצוואונגען זיך שטעלן בראש פון אַ העכסט רעוואָ-לוציאָנערישן אונטערנעמען. אַ מענטש וואָס וויל ניט בלוט פאַרגיסן — און דאָך האָט זיין טאַט געמוזט פירן צו בלוט-פאַרגיסן. אַ מענטש אַן איבערצייגטער מאָנאָרכיסט, מיט אַ שאַרף-אויסגעשפראַכענער ליבע צום קיסר — און דאָך האָט ער אָנגעפירט אַ באַוועגונג, וואָס שטרעבט „אַפצושאַפן די עקזיסטירנדע אָרדענונג“.

די דראַמע פון שמידט'ס נשמה — דאָס איז די דראַמע פון דער גאַנצער ראַדיקאַלער רוסישער בורזשואַזיע, וואָס האָט בעצם מורא פאַר דער רעוואָ-לוציע און איז דאָך סוף כל סוף גענויטיגט פון צייט צו צייט זיך אומקערן צו איר, ווען זי זעט, אז קיין אַנדער ברירה איז ניטאָ.

לייטענאנט שמידט, מיט זיין צעשפאַלטענער נשמה, מיט זיינע שיינע ווערטער און מיט זיינע מעשים, וואָס פאַסן ניט פאַלקאָם צו אַט די ווערטער,

מ. אלגין

איז אן אידעאל פון א קעמפער אין די אויגן פון דער רוסישער בורזשואזיע.
ארום אים איז קאנצענטרירט די גאנצע ליבשאפט און פארערונג.

און טאקע ווייל אָט דער קעמפער האָט דאָך סוף כל סוף אויפגעהויבן
א רויטע פאָן, און ווייל ער האָט אויפגערירט די צעכונטעוועטע סאָלדאַטן,
און טאקע ווייל ער האָט גיט אויפגעהערט צו זיין א מאָנאַרכיסט, איז ער
אזוי שרעקלעך דער רוסישער זעלבסטעהערשונג.

ער איז פאר איר א פארהאסטער סימבאָל...

אפריל, 1906.

פּרילינג-געדאַנקען

דער פּרילינג גייט! העלע זונען-שטראלן לייכטן. א ליבלעכע וואַרעמקייט שפּרייט זיך איבער דער ערד. און ביים שיין פון די מילדע שטראלן, און אין דער אומאַרמונג פון דער זאַנפטער וואַרעמקייט דעסן זיך אויף די טיפּע וואונדן פון דעם לאַנד, און ס'פילט זיך שמערצלעכער די נויט, און ס'רייסט געוואלדזאַמער די זעלע דער גרויסער חורבן און טיפּער דרינגט דער ווייטאַג, און העלער ברענט דער גרויסער צאַרן.

דער פּרילינג גייט! פון זיין האַלב-איינגעפאַלענעם הייזל קריכט אַרויס דעם פויער. „פון די פעלדער איז שוין אַראָפּ דער שניי. מען דאַרף אָנהויבן פאַרזייען דאָס שטיקל פּעלד. און ער שטייט דער פויער און טראַכט אַ שווערן און ביטערן געדאַנק. פאַרזייען... מיט וואָס? פאַראַיאָריגן זומער האָט דאָס פּעלד ניט אומגעקערט די פאַרזייעט זריעה. אַ טייל פון די תבואות האָט מען גאָרניט געשניטן, אַ טייל האָט מען אָפּגעקאַסעט אויף היי. וואָס טוט מען אַצינד? וואו נעמט מען די זריעה?“ („נאַשאַ ושיזן“, 415).

עס דריקט און עגבערט דער שווערער געדאַנק, עס דריקט און גאָגט דער הונגער, דער איינפאַכער הונגער, דער שטענדיגער גאַסט פון די רוסישע דערפער. קורצע, אָפּגעהאַקטע ידיעות קומען אָן פון די פאַרוואַרפּענע דאָרפישע ווינקעלעך און פאַלן אויף דעם מח ווי שטיינער. אָט איז אַ דאָרף אין קאַזאַנער גובערניע, וואו אַלע איינוואוינער אָן אַן אויסנאַם האָבן זיך פאַר'סמ'ט מיט אַ מין גראָז, וואָס זיי עסן אָנשטאַט ברויט. („דוואַדצאַטי וועק“, 5). אָט איז אַ דאָרף אין סאַראַטאָווער גובערניע, וואו אַלע פויערים האָבן שוין אַראָפּ-גענומען די שטרוי פון זייערע דעכער, כדי צו האַדעווען מיט איר די בהמות. די שטרוי איז שוין אויסגעגאַנגען. די פערדלעך, די קי, די לעצטע שטיצע פון דעם פויער'ס ווירטשאַפּט, גייען אויס פאַר הונגער, און אין וויסטע הייזלעך זיצן די הונגערדיגע באַלעבאַטים זייערע און זעען פאַר זיך ניט קיין שום רעטונג פון דעם קומענדיגן הונגער-טויט, און דורך די אָפּגעדעקטע דעכער פאַלט דער רעגן און קאַפּעט און וויינט אויף זייער מזל מיט טראָפן שמוציגע וואַסער.

מיטן הונגער צוזאמען גייען קראנקהייטן. קינדער שטארבן ווי פליגן. אלטע מענטשן גייען אויס לאנגזאם, ווערן פארלאָשן ווי ליכט, אָדער שטארבן פלוצים, אין שרעקלעכע ליידן. אָט שרייבט מען פון אַ דאָרף פון נאָוואָראָדער גובערניע: „מען שפּיזט זיך דאָ אזוי שלעכט, אז מענטשן ווערן קראַנק אויפן קראַמף. עס טרעפט, אז דער קראַמף ברענגט מיט זיך דעם טויט.“ („רוס“, 52). אָט איז אַ דאָרף אין טולער גובערניע, וואו עס פאַרשפּרייט זיך דער הונגער-טיפּוס, און אין דער סביבה, אַרום דעם דאָרף, הערשט אַן עפּידעמיע פון פּאַקן, סקאַרלאַטינע, דיפּטעריס. („נאַשאַ זשיזן“, 216). און אזוינע דערפער איז דאָ ניט איינס און ניט הונדערט איבערן גאַנצן שטח פונעם דאָרפישן רוסלאַנד, און אזוינע הונדעריגע, פאַראומגליקטע, פאַר-חושכ'טע, האַלב-פאַרווילדעטע מעטשן איז דאָ ניט איין הונדערט טויזנט איבערן גאַנצן לאַנד.

און דער הונגער ברענגט אין אייניגע ערטער דערצו, אז מענטשן עסן — מענטשן-פלייש. יאָ! עס איז ניט קיין בילד פון אַ משוגע'נער פאַנטאַזיע. עס איז אַ פאַקט. און ער איז פאַרגעקומען אין רוסלאַנד. און די צייטונגען האָבן וועגן אים דערציילט מיט זייער געוויינלעכער קאלטער און רואינער שטימע. און הגם ס'איז געשען אין ווערעניקאָלימסק, אין אַ פאַרוואָרפן ווינקל פון סיביר, און הגם ס'האָבן געגעסן זייערע אייגענע די זייער ווייניג קולטורעלע יוקאַגירן — דער פאַקט ווערט דאָך דערפון ניט ווייניגער שוידערהאַפט און גרויזאָם. אין אַ געזינד איז פאַר הונגער אויסגעשטאַרבן 8 פאַרשוין. קיין רעטונג איז נישט געווען פון וועמען צו וואַרטן. דער טויט איז געשטאַנען מיטן חלף. און דער יוקאַגיר, דער טאַטע האָט געפאַלגט די עצה פון זיין טאָכטער און האָט געקוילעט זיין פלימעניק און זיי האָבן אים ביידע גענומען עסן. („נאַשאַ זשיזן“, 396). און שפּעטער, ווען ס'זיינען געקומען מענטשן צו זייער איינזאַמען געצעלט, האָבן זיי דערזען, ווי די טאָכטער איז געשטאַנען אין דרויסן און, ניט באַמערקנדיג קיינעם, געגעסן אַ מענטשלעכן קאָפּ. ווי אזוי איז אָט דער שוואַכער, שרעקעדיגער מענטש געוואָרן אַ מענטשן-פרעסער? — „ווי איז דאָס מעגלעך, אז ער זאָל אָנהויבן אויסראָטן זיין אייגענע געזינד?“ — פרעגט די צייטונג, וואָס ברענגט דעם דאָזיגן פאַקט, און ענטפערט: „דערצו האָט אים געבראַכט דער אומדערטגלעכער הונגער, וואָס הערט ניט אויף אין קאָלינסק'ן אַקרוג פון יאָר צו יאָר. דער הונגער, וועלכער האָט פאַר זיינע אויגן געטויט 8 מענטשן פון זיין געזינד. דער הונגער, וועלכן די אַרטיגע נאַטשאַלסטוואָ האָט ניט אָפּגעשטעלט צו דער צייט, הגם זי האָט ביר געהאַט צו פאַרזיכערן דאָס דאָזיגע געזינד מיט עסן-“

ווארג וויפיל מען האָט געדארפט... מיטלען דערצו איז ביי איר געווען אַריבער גענוג." („נאָשאַ זשיון", 396.)

און פון אַלע עסן, פון אַלע אויסגעמאַטערטע דערפלעך הערט זיך אין קול, אין אומאויפהערלעכער געבעט: העלפט! שטיצט אונז! גיט אונז זריעה צו פאַרזייען דאָס פעלד, גיט אונז ברויט צו רעטן אונזער לעבן, ביז אונזער אויסגעמאַטערטע שטיסל ערד וועט אונז ברענגען איר דלות'דיגע גערעטעניש. און ווי שטענדיג, טוט די זעלבסטהערשענדע רוסישע ביוראָ-קראַטיע אַלץ, וואָס זי האָט ביר, כדי גיט דערלאָזן דעם פויער קיין הילף. מען זאָגט אים צו נסים אין רומע, מען טרייסט אים מיט די קומענדיגע אַנראַרישע רעפּאָרמען, וואָס וועלן אים פאַרגרעסערן זיין שטיסל ערד. און די הילף, וואָס איז נויטיג היינט, די מינוט, כדי צו ראַטעווען פונעם הונגער, וואָס איז שוין דאָ, כדי צו היילן די קראַנקהייטן, וואָס עסן שוין דעם פויערס גוף, אָט די הילף לאָזט מען גיט צוקומען צו אים. דאָ שטעלט מען אויף אַלע צוימען, וואָס געפינען מאַכט. איר קענט גיט זעלטן לייענען אין די צייטונגען קורצע ידיעות, שרעקלעך פּראָזאָאישע, למשל, ווי די, וועלכע מיר האָבן אַלע געלייענט ערשט גיט לאַנג. („רוואַדצאָמי וועק", 13). „דער מיניסטער פון אינערן האָט גיט געפונען פאַר מעגלעך צו באַפֿרידיגן די שתדלנות פון אייניגע אויערדנע זעמסטוועס אין קורסקער גובערניע, וועלכע האָבן געבעטן מען זאָל זיי אַנטלייען 487 טויזנט רובל, כדי צו העלפן דער באַפעלקערונג מיט פיטער פאַרן פי און מיט זריעה צו זייען די פעלדער."

„דער מיניסטער האָט גיט געפונען פאַר מעגלעך" צו העלפן די זעמסטוועס פון דער קאסע פון דער מלוכה, דערפאַר האָט ער גאָר לייכט געפונען פאַר מעגלעך צו פאַרטרייבן אַלע פּריוואַטע מענטשן, וואָס ווילן העלפן דעם דאָרף דורך צדקה, וואָס ווילן אָפּגעבן זייער כח צו פאַרגרינגערן די ליידן פון די נויטבאַדערפטיגע. אַ מלחמה, אַ שטענדיגע, אַ שווערע, דערמידנדע מלחמה קומט אויס צו פירן דעם אינטעליגענטן מענטשן אין דאָרף מיט אַלע אויפֿ-טועכצן פון דער העכערער און גיטעריגער נאָטשאַלסטוואָ. און זיגן זיגט די ווילדע קראַפט. שול־לערער, אַגראָנאָמען, דאָקטוירים, פעלדשערס, אפילו גלחים, וואָס פּראַוואַן העלפן דעם פויער, ווערן מאַסנווייז אַרעסטירט, פילן אָן די טורמעס, באַזעצן די וויסטע ערטער פון אַרכאַנגעלסקער גובערניע און סיביר. יעדע מגע ומשא מיטן פויער ווערט דערקלערט אַלס פּראָפּאגאַנדע, יעדס וואָרט, וואָס ווערט אַרויסגערעדט דעם פויער מיט אַ פּריינטלעכן טאָן, ווערט באַטראַכט אַלס אַגיטאַציע און ווערט באַשטראָפּט מיט די שווערסטע שטראָף. דער פּרינציפ איז איינער: פּרעמדע מענטשן טאָרן גיט זיין אין

דאָרף! ביי דער „פרייער עקאָנאָמישער געזעלשאַפט“ אין פעטערבורג, א געזעלשאַפט א דורכאויס פרידלעכע און „לעגאַלע“, איז געגרינדעט געוואָרן א הילפס־קאָמיטעט פאַר די פויערים. פרייוויליגע טוער האָבן געזאָלט אין די דערפער עפענען ביליגע גאָר־סיכן, גרינדן בעסערייען, פאַנאַנדערנעבן ברויט די נויטבאַדערפטיגע, ברענגען מעדיצינישע הילף. אויפן וועג האָבן זיך גע־שטעלט די „היטער פון אַהדענונג“, און ווי א הויכע וואַנט איז אויסגעוואַסן פאַר די כלל־טוער. רדיפות, רדיפות, רדיפות! ... פון סימבירער, טולער, אַרלאָווער, טאַמבאָווער, פענזער, קאַזאַנער, סאַראַטאָווער, וויטעבסקער גובערניע זיינען אָנגעקומען ידיעות, אז די אַרטיגע זעלבסטהערשער לאָזן ניט די אַגענטן פון קאָמיטעט זיך נעמען צו דער אַרבעט („דוּאַדצאַטי וועק“, 11), און ווער עס וויל ניט פאַלגן, דער ווערט אַרעסטירט, און ווער עס פאַלגט יאָ, דער ווערט אויך אַרעסטירט. און פּראָטעסטן, און טעלעגראַמעס צו מיניסטאָרן, און אויפּרופן צו דער געזעלשאַפט און צו די מיטגלידער פון דער דומע זיינען אַלע געבליבן ווי א קול פון געשריי אין א וויסטן מדבר.

און דער הונגער ווערט שטאַרקער פון טאָג. און ביזן נייעם ברויט איז נאָך דאָ עטלעכע מאָנאַטן. און די ווייניג מענטשן, וועלכע בלייבן אין דאָרף, קוקן מיט פאַרצווייפלונג אין דער צוקונפט און פרעגן מיט א שווער האַרץ: וואָס וועט זיין?

„וואָס זשע טוט מען?“ פרעגט אַן אינטעליגענטער טוער פון א ווייטן דאָרף. („רעטש“, 44). „מען האָט מיך שוין אַרויסגעשיקט איין מאָל פון ניוזשעגאָראָדסקער גובערניע דערפאַר, וואָס איך האָב דערקלערט די פויערים דעם אָסטאַבער־מאַניפעסט. וואָס־זשע זאָל איך איצט טאָן, אז איך האָב שוין קוים זיך דערשלאָגן צו אָנהויבן ווייטער פאַרדינען? גיין אויפן גאַס, ווייטער רעדן, ווייטער לערנען, וועקן די טויטע, טרייבן צום לעבן די, וואָס זיינען נאָך לעבעדיג? נו, און דער סטאַנאָוואַי? און די 30 סטראַזשניקעס, און די שפּיאָנען? ביז דער דומע איז געבליבן 25 טעג. די קאַדע'טן זיגן. לאַמיר ציאַוואַרטן ביז דער דומע.“

„זאָגט דאָרט אַלע קאַדע'טן“, שרייבט ווייטער דער זעלבער אינטעלי־גענט, „אז מיר דאָ אין דאָרף זיינען אָפּגעשוואַכט, רואינירט, אָנגעשראַקן און איין רמז פון אַגיטאַציע ברענגט מיט זיך באַלד אַן אַרעסט. באַקומט פאַר אונז די נויטיגע פרייהייטן! דערפילט אייער גרויסע און הייליגע שבועה.“

אזוי האָפט דאָס דאָרף, די דומע וועט רעטן! די דומע וועט אַלץ פאַרהיילן. דער פויער וואַרט פון איר אויף דעם, וואָס ס'איז אים נויטיג ווי לופט, ווי ליכט: ער וואַרט אויף ער! דער דאָרפישער אינטעליגענט וואַרט

אויף „פרייהייט“, אויף א סוף צו דער בלינדער מאכט פון די באנדעס זעלבסט-
הערשער, און אין דער דערווארטונג, אין דער זיסער האַפענונג האָט דער
פויער דערווייל זיך אָפגעזאָגט פון די אנדאָרישע געוואלד-מעשים, דער בור-
זשואַזער אינטעליגענט, אפילו דער וואָס איז פעאייג צו אַקטיווער פאָליטישער
אַנימאַציע, האָט דערוויילע אַוועקגעלייגט זיין שער און אייזן: די דומע וועט
רעטן!

די דומע וועט העלפן! דער פּרילינג וועט קומען! — די האַפענונג
באַלעבט די אומבאַוואוסטע און מונטערט די שוואַכע: „דער פּרילינג וועט
קומען!“ ווי גרינג און ווי לוסטיג עס איז צו זיצן און טרוימען, צו זיצן
און זינגען: „דער פּרילינג וועט קומען!“

און ווען די דומע וועט קומען, און ווען די אלע חלומות וועלן נאָך
בלייבן שיינע חלומות, און ווען דער „פּרילינג“ וועט אַ בלאָז טאָן אין פנים
מיט קאַלטע און פּראַסטיגע ווינטן, און ס'וועט ווי פריער אלץ שמאַכטן און
לעכצן נאָך פרייהייט און ליכט, — דאָן וועט דער בורזשואַזער אינטעליגענט
בפירוש זיך איינשרומפן, איינהויסקערן, אריינציען דעם קאַפּ אין די אַקסלען...
און זיך פאַרט געפינען אַ טרייסט אין אַ נייעם חלום...

אַבער דער הונגער? אַבער דער ים פון אומדערטרעגלעכן דלות? אַבער
די גרויסע מיליאָנען אויסגעמוטשעטע, וואָס שטייען אויפן ברעג פון פאַר-
צווייפֿלונג? אַבער די אומצייילגע מחנות, וואָס האָבן שוין גאָרניט וואָס צו
פאַרלירן, אחוץ זייערע וואונדן? צי וועלן זיי אויך שווייגן? צי וועלן זיי
לאָזן צעטרעטן זייער לעצטע האַפענונג? צי וועלן זיי קענען דאָס דערלאָזן?
צי וועלן זיי זיך ווייטער ניט געמען זוכן אנדערע, זיכערערע וועגן?

אַפּריל, 1906.

אהין — אין דער הויך

„איך וויל זעלבסט זיין משיח,
זאגט דער קעמפער שטאלץ און דרויסט:
אויסער גאט איז דאך נישט שטארקער,
ווי מײן שטאלצער, פרויער גייסט.“

מיר זיינען געבוירן אין פינצטערע שאטנס. און עלנט און נויט האָבן
פינצטערע לידער געזונגען ביי אונזערע ווין; און קאלט איז געווען אַרום
און אַרום; און טרויעריגע, פעך־שוואַרצע הימלען פון אויבן, און אונטן אַ
מידע, פון טרערן דורגנעווייטע, אין יאוש פאַרוויקלטע ערד.

אונז האָט מען אין דאָפּלטע קייטן געשמידט: דער נוף אין אַ שמוציגער
ווערקשטוב און תפיסה, דעם גייסט — אין די נעצן פון געטלעכע דינים, אין
הייליגן שרעק פאַר דעם גרויסן, אַלמעכטיגן גאָט פון נסמה.

און עס זיינען פאַרשוואונדן חדשים און יאָרן, געקלאַפט האָט דער
האַמער, גערוישט די מאַשין, געשפּריצט האָבן פונקען אַרום און אַרום; גע-
שמידט צו דעם האַמער, צום ווערקשטאָט געבונדן, אין פייער, אין שטויב,
אויף דער ערד, אין דער ערד — מיר זיינען געזעסן און פלייסן געאַרבעט, נאָר
ווייניג געטראַכט און נאָר פלייסיג געאַרבעט פאַר אונזערע פיינט.

און ס'זיינען געפלוין פיל יאָרן נאָך יאָרן. אונז האָבן געקלונגען פון
קירכע די גלעקער, אונז האָבן געזונגען די שוואַרצע רבנים: נאָר פאַלגן, נאָר
הערן, נאָר בוסן און קניען פאַר גאָט אינעם הימל, פאַר שררות און הערשער,
ניט פרעגן, ניט קלערן, נאָר דינען און קניען און וואַרטן געהאַרכזאם אַ שרר
ניט אין לעבן — אויף יענער זייט גרוב...

געקלאַפט האָט דער האַמער, גערוישט די מאַשינען, געשפּריצט האָבן
פונקען פון אונזערע הענט. און ס'זיינען פאַרפלוין די פונקען פון פייער צו
איינזאַמען מדבר פון אונזער נשמה, און האָבן פאַרטריבן די טונקעלע שאַטנס,
און האָבן צעריסן דעם שליער פון וואָלסנס, גערופן צום ליכטיגן טאָג.

דערוואַכט האָט דער מדבר, מיט פונקען באַשאַטן; צענליט האָט זיך
אונזער געבונדענער גייסט, עס וואַקסן און שטאַרקן זיך פלאַמען פון פייער,
און הויבן צום הימל די העל־רויטע זיילן — מיר האָבן דערזען די ליכטיגע
הימלען, דערזען דעם טאָג.

עס קלאַפן די האַמערס, עס רוישן די רעדער, מיר שטייען אין ווערקשטוב
און שמידן, און וועבן אַ נייעם געדאַנק און אַ מוטיגן ווילן; מיר קלאַפן

און שמידן. עס קלינגען די קייטן. נאָר העכער נאָך קלינגען די מונטערע
לידער:

פאַרשווינדט, איר דאָפּלטע קייטן פון קנעכטשאַפּט! פאַרשווינדט, איר
טונקעלע שאַטנס פון נאַכט! שטייט אויף, ווער עס שלאָפּט, ווער עס שמאַכט
אין דער פינצטער, באַפרייט אייער גייסט פון דער בלייזשווערער משא, באַ-
פרייט אייער קערפּער פון יאָך פון דעם שווערן, — עס גייט שוין דער טאָג.
:: :: ::

און וואו נאָר עס קלאַפּן און קלינגען די האַמערס, און וואו נאָר עס
דרייט זיך און רוישט די מאַשין, דאָרט פלאַקערט דער גייסט און עס וועקט
זיך דער ווילן — ביים קלאַנג פון דעם האַמער, ביים רוישן פון ראָד.
מיר שטייען און טראַכטן, מיר שטייען און בויען דעם ליכטיגן בנין פון
גליק און באַפרייאונג. נאָך קלינגען די קייטן, נאָך פייפן די בייטשן, נאָר
העכער נאָך קלינגען די שטראַלנדע טענער פון ליכטיגער האַפענונג אין
אונזערע הערצער: עס קומט שוין דער טאָג.

איר זעט זיי — די מונטערע, פרישע אַרמיייען? איר זעט, ווי עס פינקלט
די קראַפּט פון דער יוגנט, די קראַפּט פון דער שאַפונג אין זייערע אויגן?
עס בליצן די פונקען אויף זייער באַוואַפּענונג: זיי גייען אין שטרייט.
מיר אַלע — מיר זיינען אין שאַטנס געבוירן, אין טאָל אין דעם טיפן
די יאָרן געוועלסט: אין שטורמישער ליידנשאַפּט גייען מיר פאַרווערטס צום
פריילעכן שיין, צו דעם העל-בלויזען הימל, אַהין, וואו אין ליכטיגקייט באַדן
זיך וועלטן — אַהין אין דער הויך.

:: :: ::

עס רוען די האַמערס, עס שווייגן די רעדער. אַ שטילקייט, אַן אומעט
אין שמוציגן ווערקשטוב, מיר האָבן פאַרלאָזן די פינצטערע שאַכטן, די
גריַצענדע וואַלן, — ס'איז היינט אונזער טאָג.
געגריסט זייט, איר ברידער, געגריסט זייט איר יונגע, איר מוטיגע,
דרייסטע, מיט שטאַלץ פון נצחון און זיכערן בליק! מיר האָבן באַפרייט זיך,
צעריסן די קייטן, פאַרברענט אונזער יאָך און געעפנט די תּפּיסה — אויף
היינטיגן טאָג.

דער טאָג פון דער צוקונפּט — דער טאָג פון דעם פּרידן! פון קומענדער
פרייהייט אַ ליבלעכער גרוס. אַ דופּטענדע בלוס פון דעם שפּראַצנדן גאָרטן,
פון פּרעכטיגן טאָג — אויפן ראַנד פון הימל אַ בלוט-רויטער שיין.
געגריסט זיי דער טאָג און געגריסט זיי די ליכטיגע צוקונפּט!

ערב ערשטן מאי, 1906.

וואס שאפן מיר היינט?

„מען האט מיר געצוואונגען
צו תימן וויינגערטנער;
מיין אויגענעם וויינגארטן
האט איך נישט געהיט.“
(שיר השירים)

פון טאָג צו טאָג שטייט דער אַרבעטער ביי זיין שווערער אַרבעט — פאַר יענעם, פון טאָג צו טאָג פאַרשווענדט ער דאָס בלוט פון זיין האַרץ, דעם מאַרד פון זיינע ביינער, דעם שווייס פון זיין פנים און שאַפט דערפון טיערע אונזרות — פאַר יענעם.

וואו ער טוט זיך אַ ריר — דאָרט ווערט לעבן אין דער מדבר. עס וואַסן ריזן־גרויסע אויוונס און שפּיען שטראָמען פון פייער. פון די פינצטערע, נאַסע און שמוציגע שאַכטן קומט אַרויס אויף דער ליכטיגער וועלט דאָס ווייסע, בלאַנקערע זילבער. פון דעם זאָמד און די שטיינער הויבט אָן פינקלען און בליצן דאָס איידעלע גאָלד.

און דאָס פייער — עס בראַט נאָר דעם אַרבעטס־מאַן און פאַרשיט אים מיט גליענדע קוילן. און דאָס זילבער און גאָלד נעמט דער רייכער צו זיך אין די הענט, און ער קויפט דערפאַר טורמעס און ביקסן, און ער קויפט דערפאַר די הונגער־גע טאָכטער פון דעם הונגער־יגן אַרבעטס־מאַן. און איינמאָל אין יאָר פאַרלאָזן די אַרבעטער זייערע אויוונס, קריכן אַרויס פון די ענגע און פינצטערע שאַכטן, און די הויכע שוואַרצע קוימענס קוקן מאַדנע צום בלויען הימל — ווי עלנדע יתומים.

און די אַרבעטער נעמען אַ רויטע פאַן און גייען אין גאָס. קוקט זיי אָן: בלייך זיינען זיי און פאַרמאַטערט, שוואַרץ פון רויך און קוילן זיינען זייערע געזיכטער, שוואַנקענדיג די פיס, וואָס זיינען שטענדיג געבויגן. אַ טיפער ערנסט ליגט אין זייערע בליקן. זיי גייען.

אַלץ רוט. אימיצער האָט אַ מאַך געטאָן מיט אַ צויבער־שטעקן — און

עם גיסט זיך ניט קיין שוויים, עם טריקנט ניט קיין מאַרד, עם טריפט ניט קיין בלוט. שטיל אַרום און אַרום.

מיינט איר, עס רוען די אַרבעטס־לייט? - ניין, זיי שאַפן! זיי שאַפן כאַטש איין מאָל פאַר זיך.

זיי צעלאָזן אַ פייער, זיי אַרבעטן־אויס בלאַנקענדעס גאָלד און אירעלעס זילבער.

זיי צעבלאָזן דאָס פייער פון זייער גייסט, וואָס שטרעבט צו פרייהייט, וואָס גאָרט צו ברעכן די קייטן. זיי צעבלאָזן דעם גליענדן פייער פון זייער האַס צו זייערע שטענדיגע פיינט און באַדריקער.

און פון דער טונקעלער טיפעניש פון זייער אויסגעמאַטערטער נשמה, פון דעם תהום פון ביטערע ליידן און שוואַרצע ווייטאַגן ברענגען זיי אַרויס דאָס בלאַנקענדע זילבער פון זייער קלאָרן און ריינעם אירעאַל, — דעם אירעאַל פון מענטשלעכער פרייהייט.

און פון דעם גרויען זאַמד פון אַלטעגלעכע זאָרגן און פאַרלאַנגען, פון געוויינלעכע שטרעבונגען און ווינטשן נעמען זיי אַרויס דאָס ריינע גאָלד פון זייערע צויבערהאַפטע האַפענונגען, פון זייערע העלע, ליכטיגע טרוימען. זיי שאַפן ניט פאַר זייערע פיינט. זיי שאַפן אוצרות פאַר זיך, פאַר זייערע

קינדער, פאַר די קומענדיגע דורות.

אוצרות פון ליבע און גלייכהייט, אוצרות פון ליכטיגקייט און אמת מענטשלעכן לעבן.

איין מאָל אין יאָר...

ערב ערשטן מאַי, 1906.

תפיסות

פריער מיט א יאָר, דעם 21טן אָקטאָבר, איז דערסלערט געוואָרן
אמנעסטיע.

פון די ענגע, פינצטערע תפיסות, פון די קאלטע סיבירער וועלדער, פון
אלע טויטע, פארשלאָסענע וווינקלען האָבן זיך אַ לאַז געגעבן די איינ-
געשלאָסענע, די לעבעדיג-כאַנגראַבענע, פרייהייטס-קעמפער — צוריק, אַהיים,
אַהין וואו ס'ברויזן די פרייע ווינטן. אַהין, וואו די גלוט פון דעם פאָלקס-
צאָרן האָט צעשמאָלצן די אייביגע קייטן, אַהין וואו עס הויבן זיך די רויטע
פאָנען.

דאָס פאָלק האָט באַפֿרייט זיינע העלדן.

פריילעכע, באַנייסטערטע, מיט שטראַלנדע אויגן, מיט בליענדע האָפּער-
נונגען, מיט אַ ליכטיגער צוקונפט פאַר דעם מונטערן גייסט, גרייט צו קעמפן
און ליידן, און שטרעבן, און שטירצן, און בויען זיינען זיי געקומען אַהיים, —
אַהין, אין די מאַסן, אַהין, אין די אַלט-באַקאַנטע, מיט זייער בלוט באַ-
שפּריצטע, מיט זייער שווייס באַפייכטעטע גאַסן, וואו זיי האָבן יאָרן לאַנג
געזויט די זוימען פון הייליגער אומצופרידנהייט, די זוימען פון צאָרן, די
זוימען פון קאַמף.

די זוימען האָבן געבראַכט רייכע פרוכט... דערפילט געוואָרן די שענסטע
חלומות, אין בלוט און פלייש האָט זיך אָנגעטאָן דער ליכטיגער געדאַנק, וואָס
פלעגט שוועבן פאַר די אויגן אין די לאַנגע, טרויעריגע תפיסה-נעכט. אויס
שקלאָפּן! אויס תפיסות! אויס קייטן! — האָט געזונגען אין האַרצן דאָס
ליד פון דער פרייהייט.

און מיר האָבן דערזען צווישן אונז די אַלטע פירער, וועמעס נאָמען מיר
זיינען געוואוינט געווען צו שעצן פון לאַנגע יאָרן, וועמעס קאָפּ ס'איז גרוי
געוואָרן אין רעוואָלוציאָנערן שטורעם, וועמעס לעבן ס'איז די געשיכטע פונעם
נאַנצן קאַמף פונעם אַרבעטער-קלאָס.

און דאָס פרייע וואָרט האָט געקלונגען.

ניט לאַנג...

דער פיינט האָט געלויערט. דער פיינט האָט געזאמלט די קרעפטן. און דער טאָג איז געקומען. אַ שוואַרצער פאַרהאַנג האָט זיך אויסגעצויגן איבערן גאַנצן לאַנד פון עס ביז עס, און פייער-פלאַמען האָבן באַלויכטן מיט אַ ווילדן שוין די פינצטערע נאַכט, און טייכן בלוט גיסן זיך איבער דער פינצטערער ערד, גיסן זיך, גיסן זיך אָן אַ סוף...

דאָס פאַלק קען נישט, דאָס פאַלק וויל נישט, דאָס פאַלק וועט נישט אַריינלייגן ווייטער זיין קאָפּ אין דעם יאָך. דער קאַמף דויערט, דער קאַמף גלייט. אַ יאָר איז אַריבער. דאָס בלוטיגע יאָר פון דער גרויסער רוסלענדער רעוואָלוציע. אין הייסער אָנשטרענגונג, מיט קראַמפּהאַפטן כח וואַרפט זיך דאָס לאַנד, רירט פיבערהאַפט מיט אַלע זיינע גלידער, וויל אַראָפּוואַרפן פון זיך די אַלטע העסלעכע פאַראַזיטן. און יענע אָנגעגאַסענע מיט בלוט, אויס-געוויקט אינעם מאַרש פון זייערע קרבנות, האָבן טיף אַריינגעראַבן זייערע ציין אינעם גוף פונעם פאַלק, און רייסן אויף שטיקלעך זייער לייב, און זויגן, און זויגן...

און דער יאָרצייט איז געקומען. און הונדערטער טויזנטער אונזערע ברידער זיצן ווייטער פאַרשפּאַרט אין די תּפּיסות, שמאַכטן אין די וויסטע מדבריות, קומען אום אין די קאַלטע טויזנט-יאָריגע וועלדער. און עס דאַכט זיך ווי אַ קינדער-שפּיל די תּפּיסה פאַר דער אַמנעסטיע אין פאַרגלייך מיט די תּפּיסות פון היינטיגער צייט. וואו עס איז פריער געווען איינצלע מענטשן, דאָרט זיצן איצט הונדערטער, און וואו ס'איז הונדערטער געווען, דאָרט שמאַכטן איצט צענדליגע טויזנט. און פון אַלע עקן פון רוסלאַנד שרייען די שומרים פון תּפּיסה: נישטאָ קיין אָרט! און די העכערע הענקער זיצן און קלערן: וואו נעמט מען פלאַץ צו אַריינזעצן אין תּפּיסה אַלע, דאָס גאַנצע לאַנד?

:: :: ::

דער יאָרצייט איז געקומען. מיט אַ גלייכנץ ווייטאָג אין האַרצן וועלן אים באַגעגענען די אַלע פאַרשפּאַרטע, וואָס זיינען מיט געוואַלד אַרויסגעריסן פון דער פּרייהייטס-אַרמיי. און מיט האַס צו די מערדער, מיט אַ צאָרן, אַ טיפן, ווי דער גיהנום, און אַ פינצטערן, ווי אַ טיפער אָפּגרונט, וועלן מיר היינטיגן טאָג ווענדן צו אונזערע געפאַנגענע חברים:

ברידער! איר וואָס איר ליגט באַגראָבן אין די קאַלטע, אומעטיגע, וויסטע מדבריות, צווישן הונגער, איינזאַמקייט און שוידערהאַפּטער קרענק, און איר, וואָס איר אַרבעט אויף קאַטאָרגע אין גרויע קליידער און די קייטן

אויף אייערע פיס קלינגען אייך א ליד פון באליידיגונג און קנעכטשאפט, און איר, וואָס איר פילט אָן די אָסטראָגן איבערן גאַנצן לאַנד און שטייט פנים אל פנים מיט די אומפאַרשעמטע טיראַנען, וואָס שפּאַטן איבער אייער שוואַכ־קייט און זיינען זיך נוקם אָן אייך פאַר דער צייט פון אייער נצחון, און איר, אַ ברידער, וואָס לעבט איבער אין תפיסה אייערע לעצטע שעה'ן קוקנדיג דעם נאָענטן טויט פנים אל פנים, — איר אַלע, ברידער, נעמט צו אונזער גרוס, דעם גרוס פון אייערע חברים — אייערע פריינט און פאַרערער.

דער קאַמף גייט. דאָס פּאָלק וועט ניט אַרויסלאָזן פון האַנט דאָס געווער, וועט ניט אַראָפּלאָזן די פּאָן, וועט ניט אַוועקגיין פון שלאַכטפעלד, ניט אָנווערן דעם מוט און די באַגייסטערונג, ביז עס וועט ניט ברענגען זיין נצחון — אייער נצחון — ביזן סוף, ביז עס וועט ניט באַפרייען אונזער לאַנד פון זיינע איצטיגע טיראַנען, ביז עס וועט ניט עפענען פאַר דעם אַרבעטער־קלאַס אַ פרייען וועג צום קאַמף און צו אַ ליכטיגער צוקופט.

דער פּלאַם פון קאַמף וועט ניט אויפהערן צו באַלייכטן אונזער לאַנד, ביז עס וועלן ניט צעבראָכן ווערן אַלע שלעסער, געעפנט ווערן אַלע טירן, אַרויסגעלאָזן אויף דער פרייער וועלט אַלע אונזערע מאַרטירער, אַלע די, וואָס האָבן געבראַכט זייער לעבן אַ קרבן אויף דעם מזבח פון דער פּאָלקס־פרייהייט, אַלע די, וואָס זייער נאָמען און זייער אָנדענס וועט זיין אָנגעשריבן מיט גאָלדענע אותיות אין האַרצן און אין דעם מח פון די קומענדיגע דורות. אַ גרוס אייך, חברים! זייט מוטיג, חברים!

נאָוועמבער, 1906.

מיט לעקערט'ס פריינט און חברים

(א בלעטל זכרונות)

„אין זאלציגן ים פון מענטשלעכע טרערן
געפינט זיך א פינצטערער תחום;
ער קען שוין נישט טיפער, נישט פינצטערער ווערן:
אים צייכנט א בלוטיגער שמראם.“

טאג און נאכט האט מיין שכן געזונגען אַט דאָס ליד. קיין שטים האָט ער נישט געהאַט, איז ביי אים אויסגעקומען אַ קרעכץ. אָבער אים האָט דאָס זינגען לייכטער געמאַכט אויפן האַרצן. איך פון מיין זייט האָב געמאַלט איבער דער טיר, אין דער גאַנצער לענג פון דער קאַמער, די גרויסע אותיות פון אַן אויפשריפט: „נידער מיט דער זעלבסטהערשאַפט“. די אותיות זיינען געווען געדרוקטע און אויסגעצירט מיט קווייטלעך.

ווען ס'פלעגט אונז מיאוס ווערן זינגען און מאָלן, האָבן מיר גערעדט וועגן אַנטלויפן. מיר זיינען שוין געזעסן עטלעכע טעג — און ווער ווייסט, ווען מען וועט אונז אָפּשיקן אין טורמע. דאָס פענצטער פון אונזער קאַמער האָט אַרויסגעקוקט אויף אַ פריוואַטן הויף. אין הויף האָבן געאַרבעט אַלערליי מענטשן. מיר האָבן שוין איינגעשטעלט פאַרבינדונגען מיט אַ פּאָדסטאַליאַרעס, וואָס האָבן געלאָקירט מעבל אויף דער זון. מען וואָלט געקענט קריגן אַ זעגל — איבערשניידן די גראַטעס, אָבער הינטערן טיר זיינען געזעסן פּאָליצייסקע. בייטאָג איז נישט מעגלעך צו זען — מען קען דערזען. ביינאַכט וועט דאָס זעגן זיך הערן אין קאַרידאָר, וואו עס היטן די גאַראַדאָוויסקע.

אַז מ'איז צוויי אין אַ ליידיגער שמאַלער קאַמער, און לייענען איז נישטאָ וואָס, און פון חברים איז מען אָפּגעשניטן — און די אויסזיכטן אויף ווייטער זיינען נישט אזוי פריילעך, איז אפילו רעדן פון אַנטלויפן אויך גוט. נישט מער — די פלענער ווערן אַלעמאַל פאַנטאַסטישער, קרומער. אַ שטייגער: מיין שכן זאָל מאַכן אַ טומל, וועט מען אים שלעפּן אין קאַרצער, אויפן וועג וועט ער זיך נישט לאָזן — ער וועט קעמפן מיט די פּאָליצייסקע, דערווייל וועל איך זעגן...

אינמיטן, ווי מיר זיצן אזוי באנאנד און פאנטאזירן, טוט אפרים (דער שכן) א זאג:
— איר ווייסט? אט דא האט מען דאך געשמים! נאכדעם האט לעקערט געשאסן...

מיך נעמט עס דורך, ווי א הייסע פיל.
יא, דאס ארט איז באקאנט — פון דער ליטעראטור. מיר געפינען זיך אין ווילנער פאליציי-פארוואלטונג. צוריק מיט צוויי יאר האט פאָוואָל דאָ געשמים די מאידעמאָנסטראַנטן. נאכדעם האט לעקערט געשאסן אויף פאָוואָל.

עס איז מאי פונעם יאר 1904. „אפרים“ און איך זיינען דער ווילנער קאמיטעט פון דעם „בונד“. איך בין אָנגעקומען קיין ווילנע פון קיעוו דעם 4טן מערץ, נאכדעם ווי מען האט ארעסטירט דעם פריערדיגן ווילנער קאמיטעט. מיר ביידע האבן געמאכט אלע צוגרייטונגען צום ערשטן מאי. איך האב אָנגעשריבן די מאי-פראָקלאַמאַציע אויף אידיש און אַן אויפרוף צו די רוסישע אַרבעטער וועגן פאָגראַמען — אויף רוסיש. ביידע זיינען אָפּגעדרוקט געוואָרן אין דער דרוקעריי פונעם „בונד“. דעם 16טן אפריל, צוויי טעג פארן ערשטן מאי (וואָס אין ליטע פלעגט מען אים פייערן לויטן נייעם קאלענדאַר), האט מען אונז ביידע אַרעסטירט אויף מיין קוואַרטיר אין זווערינעץ. מ'האט ביי אונז געפונען א באַן-קוויטאַנציע אויף פיר פוד מיט דרייסיג פונט ליטעראַטור. מיר זיצן פעסט. די קלענסטע שטראָף, וואָס קען אויף אונז פאלן, איז א יאָר אַנדערהאַלבן אין טורמע ביזן משפט און א פסק אויף פינף יאָר אין סיביר. אָבער דאָס אלץ ווערט אָפּגעווישט לנגי דעם געדאַנק, אז אַט דאָ, אין דעם זעלביגן בנין, אין דעם זעלביגן קאָרידאָר, אפשר פאַר די אויגן פון די זעלביגע פאָליצייסקע, האט מען צוריק מיט צוויי יאָר געשמים די מאידעמאָנסטראַנטן.

מ'קען שוין מער ניט טראכטן, ווי וועגן יענעם טאָג. עס שטייען אויף געהערטע מעשיות פון דער העסלעכער שטראָף. אויף דער נשמה רוקט זיך אן עפּעס א מומנער געפיל.

„אין זאַלציגן ים פון די מענטשלעכע טרערן“...
ווידער האט אפרים פארציגן דאָס קלאַגליד. אָבער איצטיגס מאַל קלינגט עס פאַלש. עס איז צו ווייך, צו געבעכדיג. מען דאַרף זיך ניט קלאַגן. מען טאָר אזוי ניט קרעכצן.

ווען איך גיי נאכדעם דורכן קאָרידאָר הערן זיך מיר געשרייען פון די פאַריקטע; דאכט זיך מיר, אז די ווענט האבן נאך איינגעהאַלטן די בייזע

פלוכן פון יענע חברים, וואס דער רוסישער צאריזם האט זיי געצאלט מיט אזא שמאך, ווילט זיך מיר פרעגן דעם וועכטער מיט די שליסל: „היי, בחור, ביסטו דא אפשר געווען בשעת דער עקזעקוציע?“ אבער דער בחור האט בלאסע אויגן און וואנצעס פון א פיש. וואס ווייסט ער און וואס גייט אים אן? עלף טעג האט מען אונז אפגעהאלטן אין דער פאליציי-פארוואלטונג, אין א קאמער מיט איין הילצערנער באנק. ערשט אויפן צוועלפטן טאג זיינען מיר געווארן פרייע בירגער פון דער לוקישקער טורמע. ניט אזוי גיך איז פאר-געקומען די אקלימאטיזירונג. מיר האבן געטראפן די טורמע אין א הונגער-סטריק (פאדערונגען: צוויי שעה שפאצירן, פאר שוואכערע — פיר שעה, אפענע קאמערן ביז זיבן אין אונט). מיר האבן „פארכאפט“ די לעצטע צוויי טעג פונעם סטריק. עס האט געדויערט א צייט, ביז די טורמע איז ווידער געווארן נארמאל. אז מיר האבן זיך איינגעפונדעוועט און באקאנט מיט די פאליטישע ארעסטאנטן, האב איך אפטער אנגעהויבן הערן דעם נאמען לעקערס.

דעם 28טן מאי האבן מיר געהאט אן אלגעמיינע פארזאמלונג צו ערן דעם אנדענק פון הירש לעקערס. אלע פאליטישע האבן זיך פארזאמלט אין איין קאמער. מ'האט געהאלטן רעדעס. מ'האט אפגעשאצט די פאליטישע באדייטונג פון זיין אקט. מ'האט געזונגען לידער. אין אונט, אין פרוואסע חבר'שע געשפרעכן, האט מען גענומען איבערגעבן דערינערונגען פון דעם פראלעטארישן קעמפער. פון יענע געשפרעכן איז פאר מיר אויפגעשטאנען דאס בילד פון הירש לעקערס. געווען אין טורמע אזוינע, וואס האבן אים געקענט פערזענלעך. געווען אזוינע, וואס האבן זיך באטייליגט אין יענער בארימט-געווארענער מאי-דעמאנסטראציע פונעם יאר 1902. דער נעכטן פון צוריק מיט צוויי יאר איז געווען א לעבעדיגער „היינט“ אין לוקישקער טורמע. געלעגן א שטאט ווילנע — א צונויפגעפרעסטע ארום שלאס-בארג, א צעווארפענע איבער שניפעשאק, נאָווגאָראַד, רוזעלע, פאָהליאָנקע, לוקישקעס. געווען רייכטום און גלאַנץ אָנגעזאמלט אויף דער ברייטער, אויף דער דייטשישער גאס, אויף געאָרגיעווסקי פראָספעקט — און געווען אַרעמקייט, קעלער-נויט, א קארטאָפֿל-לעבן, א צעטומלטע קוואַרעניש אין די פאַרשטעט און אין די געשלענגלטע שמוץ-היילן פונעם צענטער. געלעגן א מאָדנע פאַרבנד-רייכע אָנהויפונג — א פונדאמענט פון אלט-ליטווישער קולטור, א שיכט פון פויליש, א וועלט פון העברייאיש און אידיש, אן אויבערדעקל פון רוסיש, — א שטאט פון אלערליי טעמפערעמענטן, פארגאנגענהייט, גלויבנס, קולטורן, און איבער אלצדינג די בלייענע לאפע פון רוסישן צאריזם. אויף יעדן טריט

האַט גערעדט דאָס היסטאָרישע, דאָס אַמאָליג־דייכע : פונעם שלאָס, פון דער קאַטעדראַלע, פון דער לוקישקער טורמע, וואָס איז אַמאָל געווען דער שלאָס פון די ליטווישע פירשטן. פון דער וויליע גופא האָט געווייט מיט פאַר־נאַנגענע עפאָכן. אָבער צווישן די לעכער פון אַט דעם אַלטן האָט שוין גע־לעבט דאָס נייע. פון די קעלער־שטיבער, פון די פאַרשטעט, פון די פינצטערע וואַרשטאַטן, פון שטיקנע פאַבריקן איז געוואַקסן די רעוואָלוציאָנערע נשמה. ס'איז שוין געווען אַ מאַסן־באַוועגונג אין ווילנע. ס'זיינען שוין געווען פינף זעקס הונדערט פּאָליטיש־אַרגאַניזירטע פאַרטיי־מיטגלידער ביי די בונדיסטן. ס'זיינען געווען פאַרבינדונגען מיט דער ברייטער אידישער אַרבעטער־מאַסע. ביי די פּוילישע און רוסישע אַרבעטער איז געווען שוואַכער, אָבער אַרום און אַרום האָט די אַלטע ווילנע פאַרנומען דעם ערשטן פּלאַץ אין דער אַל־רוסישער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג.

אַט די אויסגעדראַרטע, מערסטנס קליין־געוויקסיגע מענטשן מיט די פיבעריגע שוואַרצע אויגן ! אידישע אַרבעטער זיינען זיי געווען — אידישע סאַציאַליסטן. אין אַלע גאַסן האָט מען זיי באַגעגנט. אויף די „סכאָדעקס“, „סריוולעך“, „מאַסאָוקעס“ האָבן זיי געבראַכט זייער אומרו. אין סטריקס האָבן זיי געפּלאַקערט, ווי אַ העליש פייער. אויף דער „בירזשע“ האָבן זיי זיך אַרומגעטראָגן ווי פאַרשווערער ; ביינאַכט פּראָקלאַמאַציעס געקלעפט מיט מסירת נפש ; פון שטאָט צו שטאָט ליטעראַטור פאַנאַנדערנעפירט אונטער די שאַרפע פּאָליציאָיאישע אויגן. אומעטום זיינען זיי געווען — און אַלצדינג האָבן זיי אויפגערודערט מיט זייער פרעגנדיגער, איילנדיגער נשמה. און ס'האָט זיך אויסגעראַכט : זיי זיינען דער אימפּעט פון דעם קומענדיגן אויפ־ברויז, דער שליח פון אַ צעבושעוועטן מאָרגן. אין זייערע אויגן האָט געלעבט דער ברען פון מאַרטירער.

פון אַט־דער מאַסע איז געקומען לעקערט.

פּראָסט איז זיין געשיכטע — ווי יעדע גרויסקייט. אַ פּראָסטער שוסטער געווען, ניט געקענט לייענען און שרייבן. אָבער הונגערדיג געשלאָנגען וואָס אַנדערע לייענן — און לעבעדיג אויפגעכאַפט די נייעס. די נייעס זיינען געווען מאָדנע, פאַרבאַפּנדיג, צויערנדיג. דאָס וואָרט „אחדות“ האָט געלויבטן ווי אַ נס. דאָס וואָרט „אַרגאַניזאַציעס“ האָט געווייט מיט סוד. „ברידער און שוועסטער“ האָט געוואַרעמט דאָס פּראָסטע אַרעמע האַרץ. וואָס קען אַ לעקערט טאָן פאַר זיינע ברידער און שוועסטער ? ער קאָן שלאָגן סטרייקברעכער — און ער האָט געשלאָגן. ער קאָן אָפּשלאָגן אַרעסטירטע — און דאָס געלינגט אים. ער קאָן ברענגען, ווי אַ קויל, און דאָס דערציילן זיינע אויגן. אַ יונג

מיט פארפיערטע אויגן, א יונג, וואָס קוקט אויף יענער זייט מענטשן און זאכן. און א גוטער יאט דערביי, איינער פון די „אונזעריגע“, אן ארבעטער, אן עמד.

הערט לעקערט די נייעס וועגן דער שענדלעכער שטראף. פאן-וואל האָט אליין בייגעוואוינט דעם שמיים. ס'איז געווען פאן-וואל'ס איניציאטיווע. אליין געשטאנען דערביי, ווי מ'האָט בעסטאליש זיך איזידעקעוועט איבער פאליטישע געגנער, וועמעס איינציגער חטא איז געווען א מאידעמאָנסטראציע מיט א רויטער פאן. א פינצטערן יאוש האָבן די שמיץ אָנגעוואָרפן אויף דער גאנצער באַוועגונג. ס'האָט זיך ניט געוואָלט טאן, ס'האָט זיך ניט געוואָלט זען קיין חברים. ווי קען מען רופן צום קאמף, ווי קען מען עפעס אָרגאניזירן, ווען עס הענגט איבער אלעמען די שטראף פון שמיץ? א חושך איז געלעגן אויף די הערצער — וואָס קען מען טאן? וואו איז דער אויסוועג?

איז געקומען לעקערט — און קעגן דעם ווילן פון דער אָרגאניזאציע און מיט אייגענע קרעפטן אָרגאניזירט א גרופע פון נקמה. און אין איין שיינעם אָונט האָט ער אַריינגעזעצט צוויי קוילן אין גובערנאַטאָר'ס קערפער.

לוקישקער טורמע איז שוין געווען איינגעטונקט אין שאַטנס. גאָר נאָענט האָט זיך געגאָסן די מורמלענדיגע וויליע. דורך די גראַטעס האָט אַריינגעקוקט א גרינער הימל. אין קאמער האָט שוואַך געצאָנט א לעמפל. חברים האָבן דערציילט:

— דער שאַס האָט ווי אַראָפּגענומען פון אלעמען א קללה. פאן-וואל איז ניט געשטאַרבן, אָבער די נקמה איז געקומען. מ'האָט געוואוסט: די וואַלס וועלן זיך שוין אויף ווייטער מישב זיין, איידער זיי וועלן אָנווענדן שמיץ. לעקערט האָט געראטעוועט דעם כבוד פון דער רעוואָלוציאָנערער באַ-וועגונג. לעקערט האָט פאַריאָגט דעם קאָשמאַר. ס'איז ווייטער מעגלעך געוואָרן צו ארבעטן. עס איז ווייטער מעגלעך געוואָרן צו לעבן.

„שלאַפן! שלאַפן!“ האָבן געפאָדערט די וועכטער. די וויליע האָט גערוישט. די ביימער אין דרויסן האָבן געגאָסן דופט. ווען מען לייגט צו דעם שמערן צו די גראַטעס, פילן זיי זיך קאלט און פייכט.

ס'איז שטיל געוואָרן אין טורמע. אַרום איז געווען לוקישקי, סערניטאָס, רוזעלע, נאָווגאָראָד. אויסגעקרימטע הייזלעך, קעלערס, כאַלופּעס. זיי אלע האָבן געהאַט פאַרטרעטער אין טורמע. נשמות פון אַרבעטער-קעמפער זיינען געווען מיט אונז הינטער די גראַטעס. פון אַט די קעלערס איז געקומען

ס. אלגין

הערש לעקערט. פון אָט די לעכער זיינען געקומען דורות פראָלעטאַרישע רעוואָלוציאָנערן.

לאָמיר היינט בויגן דעם קאָפּ פאַרן אָנדענק פון אַ מאַסן־העלד, אַ פראָלעטאַריער מיט אַ רעוואָלוציאָנערער נשמה. דורך אזוינע ניט דער אַרבעטער־קלאַס פאָראַוויס.

די שומרים האָבן פאַרטראָטן די ערד אויף זיין קבר, אזוי אז ס'זאָל ניט בלייבן קיין זכר. אין די הערצער פונעם אַרבעטער־קלאַס איז דער נאָמען לעקערט געבליבן אויף אייביג.

יוני, 1927 ("פרייהייט"), צו הירש לעקערט'ס יאַרצייט.

איז דער במאדע

וואס באווייזט דער מאַסקווער אויפשטאַנד?

די רעגירונג האָט אָפּגעהאַלטן אין מאַסקווע אַ גלענצנדן נצחון. נאָך אַ פּאַר אַזוינע נצחונות וועט זיין אַריבער גענוג, אז די אַלטע אָרדענונג זאָל פאַרשווינדן אָן אַ שפּור.

דער מאַסקווער אויפשטאַנד איז דערשטיקט. זיין באַדייטונג פאַר דעם גאַנצן גאַנג פון דער רעוואָלוציע איז אָבער נישט אויסצומעקן, נישט אַראָפּ-שווענסען מיט אַ גאַנצן ים פון מענטשלעך בלוט.

און פאַר אַלעמען קען די רעוואָלוציע אַרויסנעמען פון אים אַ מוסר אין פילע אופנים.

ערשטנס, האָט זיך אַרויסגעוויזן, אז אַ באַוואָפנטער אויפשטאַנד היינטיגע צייטן איז דאָך פאַרט נישט קיין חלום. די קהל'שע בעלי-טובה'ניקעס פון דעם ליבעראַלן קלייזל האָבן שטענדיג גע'דרשנ'ט פאַרן פּראָלעטאַריאַט, אז היינטיגע יאָרן טראַכטן וועגן אַ גאַסן-שטרייט קענען נאָר אַזוינע מענטשן, וואָס לעבן אין עולם התהו. די היינטיגע רעגירונגען, האָבן זיי גע'טענה'ט, זיינען אַזוי באַוואָפנט מיט די נייעסטע טעכנישע אויסבעסערונגען, די קונסט פון מלחמה איז אַזוי אַנטוויקלט, אז קיין שום באַריקאדן קענען נישט האָבן קיין ממשות. די צען טעג באַריקאדן-קאַמף אויף די גאַסן פון מאַסקווע האָבן דערווייזן דעם היפּוך. מענטשן האָבן זיך געהאַלטן — און לאַנג געהאַלטן — פנים אל פנים מיט די נייעסטע און שטאַרקסטע האַרמאַטן.

צווייטנס, האָט דער מאַסקווער שטרייט באַוויזן, אז אין דער שטאַטישער קליין-ברוזשאַווע איז דאָ אַ גרויסער זאַפּאָס פון רעוואָלוציאָנערער גבורה. עס איז דאָך איינגעטלעך אַ ליצנות, ווען די אָפיציעלע ידיעות קומען און דער-ציילן, אז ס'איז געווען אין מאַסקווע אַ חיל פון צענדליגע טויזנטער אָרגאַניזירטע זירטע רעוואָלוציאָנערן. דאָס איז נישט מעגלעך! עס האָט דאָס רוב געקעמפט אויף די באַריקאדן נישט קיין רעגולערע אַרמיי — די צאָל פון די אָרגאַניזירטע באַוואָסטזיניגע אַרבעטער אין מאַסקווע איז נאָר נישט אַזוי גרויס! — עס האבן געקעמפט פּריוויליגע — קליינע שטאַט-בעלי-בית'לעך, אינטעליגענטן

און נאך אזוינע, וואָס האָבן פריער צו דער רעוואָלוציע קיין שייכות ניט געהאט און וואָס די גבורה'שע מעשים פון אַ הייפל אָרגאַניזירטע רעוואָ-
לוציאָנערן האָבן זיי צוגעצויגן ווי אַ מאַגנעט. אַן אויפשטאַנד האָט זיך
זיין פּסיכאָלאָגיע, וואָס שטאַרקער עס איז געווען דער פּויער פון די קוילן-
וואַרפער און האַרמאַטן, דאָס גרעסער איז געווען דער עולם אויפגעבראַכט,
דאָס וועניגער האָט ער געטראַכט וועגן זיין לעבן און דאָס פייערדיגער האָט
ער געקעמפט.

און דריטנס — אויף דער גרעסטער טייל סאָלדאַטן — אויף דער פעכאָטע
— איז אין אַ שעת-הדחק ביי דער רעגירונג געווען זייער אַ ווינציגע סמיכה.
דער „גלענצנדער" גענעראַל דובאַסאָוו האָט פשוט מורא געהאַט, אַז די
פעכאָטע זאָל זיך נאָענט באַגעגענען מיט די קעמפער אויף די באַריקאַדן,
אַ פנים אַז ער האָט דערצו געהאַט אַ גענוגן סמך. ער האָט געפונען פאַר
בעסער זיי האַלטן אין די קאַזאַרמעס. „געאַרבעט" אין מאַסקווע האָבן נאָר
רייטער און אַרטילעריע, צעשאַסן האָט מען די באַריקאַדן פון דערווייטנס
מיט האַרמאַטן, כדי די סאָלדאַטן זאָלן בעת'ן שטורעם ניט ווערן אָנגעשטעקט
פון דער „קראַמאַלע". ס'פרעגט זיך אָבער אַ שאלה: צי איז דער סם פון
„קראַמאַלע" ניט אַזאַ מין סם, וואָס ווירקט אפילו פון דערווייטנס? גיין
מפּקיר זיין דאָס לעבן ווילט זיך קיינעם ניט אַזוי גרינג, בפרט נאָך אין אַזאַ
מין מלחמה... די רעוואָלוציע גופא איז דער בעסטער אַגיטאַטאָר...
נישקשה, דער העלד דורנאָוואַ מעג זיין שטאַלץ מיט זיין נצחון!...

יאַנואַר, 1906.

אין דער כמאָרע...

וואו לעבן מיר? וואָס טוט זיך דאָ? וואָס פאַר אַ פינצטערער וואָלקן הויבט זיך אויף פון טיפן אָפּגרונט און וואַקסט, און ווערט ברייטער, און ווערט שווערער, און לייגט זיך אַרויף מיט זיין גאַנצער משא אויף אונזער אויסגעמוטשעט און אויסגעהונגערט פאָטערלאַנד? וואָס פאַר אַ שמוציגע, רויבערישע און פאַרבלוטיגטע הענט האָבן זיך אַרויפגעלייגט אויפן האַלז פון דעם פאָלק און ווערגן, און שטיקן מיט אַ ווילדער פרייד?

אַט לייענט דעם רייסטער נאָך פון איין טאָג, פון איין איינציגן טאָג! אין יעקאטערינבורג מיטן אויעזד, אין אַלע פאַבריקן, זאָוואַדן און גרובן אין דער סביבה איז איינגעפירט אויסערגעוויינלעכע אויפזיכט. אין יעסענטוקי, קיסלאָוואַדסק, פיאַטיגאָרסק און דער גאַנצער פיאַטי-גאָרסקער סביבה איז איינגעפירט קריגס-צושטאַנד.

אין פאָולאָגראַד מיטן אויעזד איז איינגעפירט קריגס-צושטאַנד.

אין אַלעשקי מיטן אויעזד איז איינגעפירט קריגס-צושטאַנד.

אין דער שטאָט קראַסנאָיאַרסק איז איינגעפירט קריגס-צושטאַנד.

אין כערסאָן מיטן אויעזד איז איינגעפירט קריגס-צושטאַנד.

פאַרגעסט נישט אַלע איבעריגע שטעט און שטעטלעך, באַנען און סטאַנ-ציעס, גובערניעס און ראַיאָנען, וואו מען האָט איינגעפירט קריגס-צושטאַנד נעכטן, אייערנעכטן, פריער מיט אַ וואָך, פריער מיט אַ חודש!

פאַרגעסט נישט די תּליות! מען בויט, מען איילט זיך, געשווינד אין דער פינצטער, אויף די הויפן פון טורמעס בויט מען תּליות, איינע נאָך דער צווייטער. און ריכטער זיצן! ריכטער משפּט'ן די „פאַרברעכער"! און יעדעס וואָרט זייערס איז שטראַף, און יעדער משפּט איז אַ שוואַרצע חתימה אויפן לעבן און פרייהייט פון יונגע און שטאַלצע גבורים.

וואָס איז דאָס? וואָס ווילן זיי מאַכן פון אונזער לעבן? ווען וועט זיין דערצו אַ סוף?

דאָס איז ביי זיי דער יום-טוב פון זייער „נצחון"! דאָס האָבן זיי זיך אָפּגערעכנט מיט דער רעוואָלוציע אין מאַסקווע, „דערשטיקט" דעם אויפ-

שטאנד אין באַלטישער געגנט, „באָראַיגט“ קאוואַסאָן און סיכיר און נעמען זיך אויסראַמען דעם פרייהייט־גייסט אין אַלע ווינקעלעך פונעם לאַנד. דאָס זיינען זיי, די „זיגער“, פאַרשכור'ט פון זייערע טאַטן, פאַרבליענדט פון בלוט און פייער טרעטן מיט פאַראַכטונג זייער שונא — דאָס גאַנצע לאַנד.

זיי — זיגער? זיי האָבן גובר געווען? זיי האָבן באָראַיגט? זיי? אָט די לייט, וואָס יעדער טריט זייערער צינדט אַ פייער אינעם האַרצן פונעם פּאָלס? אָט די לייט, וואָס יעדע באַוועגונג זייערע, יעדעס וואָרט, יעדער סוק רופט אַרויס אַ גליענדן, ביטערן צאָרן? זיי זיינען זיגער?

צי דען אַזוי פילן זיך אמת'ע זיגער? צי דען אַזוי באַגלייט זיך מענטשן, וואָס זיינען זיכער מיט זייער כח, וואָס וואַרטן רואיג אויפן קומענדיגן טאָג? זיי האָבן באַזיגט מאַסקווע? הערט זיך צו ווי עס ברענט אויף די חורבות, ווי עס הויבט זיך פון די טייכן בלוט, ווי עס קוקט פון אַלע לעכער אַ טיפער האַס, טיף ווי דער טיפסטער אַפגורנט, הייס ווי צעשמאַלצענע בליי! זיי האָבן „דערשטיקט“ די רעוואָלוציע? זיי האָבן איינגענומען רוסי־לאַנד? זיי האָבן פאַרטייליגט די קעמפער? טוט נאָר אַ סוק! איבערן גאַנצן לאַנד, פון איין עק ביזן צווייטן וואַססט און שטאַרקט זיך דאָס חיל, עס ווערן פעסטער די רייען, עס הויבט זיך העכער דער מוט!

ווער איז אָט דאָס חיל? אַ הייפּעלע רעוואָלוציאָנערן? אַ גרופּע אַגיטאַטאָרס? אַ קרייזל „אומרויאגע“ מורדים, וואָס קענען ווערן געפאַנגען און דערוואָרגן? ווער זיינען זיי? זיי זיינען דאָס גאַנצע פּאָלק! זיי זיינען די ברייטסטע מאַסן, אַלע אַרעמע, הונגעריגע, דערשלאָגענע, אַלע עקס־פּלאַטירטע און דערנידעריגטע!

און בראש פון אַלע — דער פּראָלעטאַריאַט.

ווער האָט ביד זיי צו באַזיגן?

אַ שוואַרצער וואַלקן הויבט זיך. אַ טונקעלע כמאַרע וויל פאַרשטעלן דעם לעצטן שטראַל פון ליכט? איר הערט ווי עס ברומט און עס הילכט דאָרט אינעווייניג אין דער כמאַרע? אַ דונער קלינגט, אַ בליץ וועט באלד צערייסן די שוואַרצע כמאַרע! און אַ רעגן וועט גיין, אַ שלאַקס־רעגן, וואָס וועט אָפּוואַשן פון דער ערד איר גאַנצן שמוץ און קוים.

יאַנואַר, 1906.

ס'איז רואיג

„אין פענזער גובערניע איז רואיג. די אגראר-באוועגונג האָט זיך גע-
ענדיגט. ערטערווייז האָסט מען נאָך די וועלדער און מען פירט אוועק אָדער
מען פארברענט די תבואות. די רעוואָלוציאָנערע פראָפאגאנדע גייט אין די
דערפער ווי פריער, נאָך אין די אומרואיגסטע ערטער איז פאראן מיליטער,
און דאָס באַרואיגט די באַפעלקערונג און עס האַלט אונטער דאָס שטילקייט
און די אָרדענונג.“

אין קורצע ווערטער האָט איר דאָ די גאנצע פראָגראַם פון דער רוסישער
רעגירונג אין דער לעצטער צייט. ניט אומזיסט האָט אָט די טעלעגראַמע
געשריבן גענעראַל מאַקסימאָוויטש, איינער פון די דריי גענעראַלן, וואָס זיינען
געשיקט געוואָרן צו פארענטפערן אין דאָרף די אַגראַרישע פראַגע — מיט
ביססן און האַרמאטן. פון די דריי גענעראַלן האָט מען סאַכאָוואָ'ן גע-
הרג'עט, דובאַסאָו האָט נאָכדעם געקרוינט זיין קאָפּ אין מאַססווע מיט אַ
קרין פון אַ זיגער אויף אייביגע דורות, און דער גענעראַל מאַקסימאָוויטש
איז מוריע דורכן טעלעגראַף, אז ער איז אויך אַ גוטער מיטגליד פון דער
באַרימטער חברותא: ער האָט דערפילט זיין אויפגאַבע אויפן בעסטן אופן.

„אין פענזער גובערניע איז רואיג!“ מער דאָרף ניט דער העלדישער
גענעראַל, מער דאָרפן ניט די אַלע נבאים פון דער זעלבסטהערשונג. פארגאַסן
די דערפער מיט בלוט, פארטרונקען אין אַ ים פון באַלידיגונג, פארשמידט
אין קייטן פון מיליטער, — און מען איז צופרידן.

„אין פענזער גובערניע איז רואיג!“ פון צייט צו צייט האָסט מען
וועלדער, מען ראַכירט תבואות, מען צינדט אונטער בנינים. די רואיגקייט
איז אפילו ניט קיין רואיגקייט לפנים. די דערפער קענען ניט זיין רואיג.
ס'איז ניטאָ וואָס צו עסן. דאָס איז ניט קיין אַרעמקייט, — עס איז אַ סך
שרעקלעכער ווי אַרעמקייט. עס איז ניט קיין נויט — עס איז טיפער און
גרויזאַמער ווי די נויט; עס איז אַ פשוט'ער, מורא'דיגער הונגער, אַ הונגער
אינעם איינפאַכסטן זין פונעם וואָרט, אַ הונגער, וואו מענטשן, גאנצע
משפחות, גאנצע דערפער ליגן פארשמאכט אין די הייזער און קענען קיין

גליד ניט רירן פאר שוואכקייט, שוואכקייט פון הונגער! און צו דעם הונגער האָט זיי געבראכט די זעלבסטהערשונג.

„אין פענזע איז רואיג!“ דאָרט, וואו די אויפרעגונג איז צו גרויס, דאָרט שטייען סאָלדאטן און באַרואיגן דעם עולם. אויף הונגער אַ תירוץ — קוילן, אַ תירוץ — ביססן, אַ תירוץ — ריטער, אַ תירוץ — איבערגעבן די דערפער אין די הענט פון ווילדע און שכור'ע קאָזאַקן. און ווען דאָס פאַר-בלוטיגטע דאָרף וועט אויף אַ רגע שטילער ווערן, וועט מען שיקן טעלע-גראַמעס, אַז אַלעס איז רואיג.

איז דען דאָס ניט אַ בילד פון גאַנץ רוסלאַנד אין דער איצטיגער צייט? און דאָך... און דאָך העלפט ניט, ווייזט אויס, קיין שום „באַרואיגונג“. די רעוואָלוציאָנערע פּראָפּאַגאַנדע גייט אין די דערפער ווי פריער!...

יאנואַר, 1906.

צוריק „שיינעץ“ זאגט מען ניט

און מיינט ניט, חלילה, אז נאָר דורנאָוואָ איז געכאַפט אויף דער מעשה. אמת, אים האָט זיך טאָקע, ניט פאַר קיין שום אידן געדאַכט, געטראָפּן אַ מכשול מיט האָבער, און עס איז געווען טאָקע אַ שטיקל בזיון אין שטעטל. נאָר די רעוואָלוציאָנערן אַליין זיינען אויך ניט אַזוינע צדיקים.

די פעטערבורגער טעלעגראַפֿן־אַגענטור מעלדעט אָפיציעל: אַ סך פאַר־שווינען, וועלכע האָבן געהאַלטן ביי זיך דאָס געלט, וואָס מען האָט צונויפֿ־געקליבן אויף אַ רעוואָלוציאָנישן אויפשטאַנד, האָבן די לעצטע צייט געמאַכט אַ פּליטה און פאַרנומען מיט זיך די קאַפיטאַלן, און געווען איז דאָרט אַ סך אַזוינע געלט, וואָס מ'האַט מיט גוואָלד צוגענומען ביי די אַרעמע און אומ־גליקלעכע מענטשן, וועלכע האָבן געפּאָלט די רעוואָלוציאָנערן און אַרויס־גענומען זייערע גראַשנס פון די שפּאַרקאַסעס. על־כן זאָל מען די רעוואָ־לוציאָנערן מער ניט פּאָלגן און די גראַשנס טראָגן ווייטער באַהאַלטן אין אַ זיכערן מקום, — אין די שפּאַרקאַסעס פון דער מלוכה.

אַזוי רעדט די רוסישע ביוראָקראַטיע דורך איר אָפיציעלן דאָלמעטשער. ס'איז אַן אַלטער כלל, אַז קיינער קען פון זיין אייגענער הויט ניט אַרויס־שפּרינגען; יעדער אורטיילט וועגן יענעם וועדליג זיינע אייגענע מעשים. אַ שיכור גלויבט ניט, אַז מען קען האַלטן בראָנפן אין שטוב און ניט טרינקען; אַ רוסישער ביוראָקראַט קען ניט פאַרשטיין, ווי האַלט מען דאָס קהל'שע געלט און ס'קלעפט ניט וואָס צו די פינגער.

אויב זיי האָבן שוין פאַר זיך אַליין אָנגעוואָרן די בושה, וואָלטן זיי זיך כאָטש פאַר דער וועלט געשעמט, — אונזערע רוסישע ביוראָקראַטן. וואָלטן זיי זיך כאָטש ניט מאַכן לעכערלעך ביי לייטן אין די אויגן! זיי שמועסן וועגן גנבות, זיי, אָט די שיינע חברה — קנאַקערס, וואָס האָבן געהאַט אין זייער קאָמפּאַניע דעם וועלט־באַרימטן אַלעקסעיעוו מיט זיינע אומגעהייערע אַפּערעס אין מאַנדזשוריע! זיי, וואָס האָבן דערצויגן דעם גרויסן וועלט־שווינדל בעזאָבראַזאָוו מיט זיינע וואונדערבאַרע אָפּעראַציעס אויפן טייך יאַלו, וועלכע האָבן געבראַכט רוסלאַנד צו דער מלחמה. זיי האָבן די העזה

צו באשולדיגן אין גנבות די רעוואָלוציאָנערן, וואָס האָבן דאָס גאַנצע בלוט פון זייער האַרצן אָפּגעגעבן פאַר זייערע ברידער, וואָס זייער העלדנמוט און זעלבסטאָפּפערונג דערוועקן די גרעסטע באַוואַנדערונג אַפילו אין דער בור-זשאַזער אייראָפּע. די רוסישע ביוראָקראַטיע, וואָס אָן אַ מתן כּסתר עפנט זיך אין איר אַ טיר ניט — אַט די ביוראָקראַטיע שטעלט זיך איין צו וואַרפן שמוץ אויף די פירער פון דער רעוואָלוציע.

וואָלט זי כאַטש פאַר לייטן בושה האָבן. וואָלט זי זיך דערמאָנען אָן דעם העלד פון ליאָניאַן און מוסדען, — קוראָפּאָטקינען, וועלכער האָט אָקאָרשט ניט לאַנג איבערגעפירט קיין אויסלאַנד אַ שיינע אַפּותיקא (מען שמועסט — אַן ערך צוויי מיליאָנען), „כשר פאַרדינטע“ אין מאַנדזשוריע! וואָלט זי זיך דערמאָנען וועגן די באַמבעס, וואָס האָבן ניט געוואָלט פלאַצן, וועגן האַר-מאַטן, וואָס האָבן זיך אָפּגעזאָגט צו שיסן, וועגן שיפן, וואָס האָבן געטויגט אויף כּפרות, וואָלטן זיי זיך דערמאָנט וועגן די אלע מורא'דיגע מיליאָנען, וואָס זיינען אַוועקגע'גנב'עט געוואָרן אין ווייטן מזרח, — מיליאָנען, אָן אַ שיעור, מיליאָנען, וואָס מ'האָט אויסגעצאָפט פונעם פאָלק.

וואָלטן זיי זיך כאַטש פאַר לייטן שעמען! אַז מען האָט אליין אַ משומד אין דער משפּחה, איז דוכט זיך ניט אָנגענומען צו טייטלען אויף יענעם מיט די פינגער, אַז ער איז אַ גוי.

און ווי גידעריג דאַרף מען אליין שטיין, אַז מען זאָל אָפיציעל זאָגן אזוי גידערטעכטיגע שקרים!

וואָס-זשע, פאַרשטייען זיי דען ניט, אַז זיי שוואַרצן זיך אליין דאָס פנים? פאַרשטייען זיי דען ניט, אַז ס'איז היינטיגע צייטן פשוט ניט אָנשטענדיג צו אַרויסטרעטן מיט אַזוינע מעשיות? פאַרשטייען זיי ניט, אַז זיי מאַכן פון זיך אליין חוזק?

איז אָבער די מעשה: געלט! ס'איז פשוט: אפּס כּסאָ! ניטאָ קיין קלינגערס! כאַטש צערייס זיך! כאַטש גיי אויס אויפן אָרט! נו, און בשעת הדחק, אַז מען טרינקט זיך, כאַפט מען זיך פאַר וואָס איר ווילט, אַפילו אַ שטיקל קוים.

מיט דעם שמוציגן ליגן וויל מען איינרעדן. ס'פרעגט זיך אַ שאלה: וועמען? ווער וועט גלויבן? אַז ס'איז גלויכער צו האַלטן דאָס געלט אין די שפּאַרקאַסעס, כדי די רעוואָלוציאָנערן זאָלן עס ניט פאַרנעמען און גאָכרעם ניט מאַכן אַ „ויברח“.

און ווי געפעלט אייך דער רחמנות! ווי געפעלט אייך די „אַרעמע און

אומגליקלעכע מענטשן! ווי געפעלט אייך די זארג וועגן די ארבעטער, זיי זאלן חלילה נישט ליידן פונעם „טעראר“ פון די רעוואָלוציאָנערן! נאָאָווע, צופיל נאָאָווע, קינדיש-נאָאָווע ביוראָקראַטן! זיי האָבן זיך אזוי פיל פאַרדרייט און פאַרפלאָנטערט אין שווינדל און נאַרערייען, זיי זיינען אזוי אומפּעאָיג און אָפּגעלעבט, אז אפילו אַ ליגן אַ רעכטן קענען זיי שוין נישט אויסטראַכטן!

נישקשה! דער עולם קען זיי גאנץ גוט. און אפילו אַ ליאָדע שטאַט-בעל-הבית'ל פאַרשטייט שוין אויך, אז בעסער ס'זאל זיין דאָס געלט אין די הענט פון די רעוואָלוציאָנערן, איידער די ביוראָקראַטיע זאל עס אַוועקשיקן וואָנאָגענווייז קיין אויסלאַנד אויף צו לאַטען די פינאַנצן, וואָס זי אליין האָט פון זיי געמאַכט אַ תל מיט אירע פאַרברעכערישע מעשים.

נישקשה! דער עולם וועט זיך שוין נישט לאָזן נאָרן. דאָרט, וואו ה' אַלעסאַנדראָווסקי, דער געוועזענער רעדל-פירער אין אָפיציעלן „רויטן קרייז“, אַ טשינאָוויק, וואָס איז אזוי באַוואוסט מיט זיינע „גלענצנדע“ געלט-געשעפטן, ווערט באַשטימט פאַר אַ גובערנאַטאָר; דאָרט, וואו ס'איז מעגלעך אזוינע געשיכטעס, ווי מיטן געוועזענעם געהילף פון פינאַנץ-מיניסטער קאָוואַלעווסקי, וועלכער האָט אויסגענוצט זיין שטעלע, כדי צו איינהאַנדלען במקח השוה (דאָס הייסט האַלב אומזיסט) גאנץ שיינע אימעניעס, — דאָרט זאל מען בעסער שווייגן און נישט פּרואוון באַשולדיגן יענעם, כדי ס'זאלן נישט אַרױפשווימען די אייגענע חטאים.

נאָר זאָגט אייך; וואָס איר ווילט: ס'האַלט שוין, אַ פנים, ענג, אז מען מוז אָנווענדן אַזעלכע מיני מיטלען!...

יאָנואַר, 1906.

„זבאטאוושטינע“

אָט האָט איר זיי, אונזערע אַלטע „ניעזאווסימצעס“ (אומאָפהענגיגע), מיט די אַלטע טעאָריעס (רחמנא לעלן), מיטן אַלטן ריח פון אומשאַסטאָק און זשאַנדאַרמסקע פּראָוולעניע. אָט זיינען זיי אַרויס אויף דער וועלט מיט אַ נייער צייטונג „ראַבאָטשאַיאַ גאַזעטאַ“ און דרש'ענען, און דרש'ענען — די אַלטע זובאַטאָוסקע דרשות.

„מיר זעען ניט קיין שום מעגלעכקייט, ווי צו העלפן פאַרווירקלעכן דעם סאָציאַליזם אויף אַ רעוואָלוציאָנישן וועג — אזוי לייענען מיר אינעם ערשטן נומער פון דער צייטונג; פון סאָציאַליזם, ווי איר זעט, האָט מען זיך ניט אָפּגעזאָגט, דאָס פאַסט ניט פאַר די אַרבעטער; מען האָט זיך נאָר אָפּגעזאָגט פון דעם, וואָס פירט צום סאָציאַליזם, פון דעם קלאַסן-קאַמף אינעם אמת'ן זינען פון דעם וואָרט.

און כדי צו פאַרענטפערן זיך, קלעפט מען אָן אַ ליגן אויף אַ ליגן. מען האָט ערגעץ אויסגעגראָבן ליבקעכט'ס ווערטער, וואָס ער האָט זיי געזאָגט נאָר וועגן אַן אַנדער ענין, אז מיר זיינען מענטשן, און דעם מענטשנס געווער איז דער מוח, און ניט די נעגל און די ציין. מען דערציילט, אז „נאָך בעבעל האָט פאַראַויסגעזאָגט די מפּלָה פון די רוסישע רעוואָלוציאָנערן און דאָס אייגענע האָט געזאָגט פלעכאָנאָוו“.

ניט קיין שלעכטע מעשה: רופן די פירער פון דער דייטשער און רוס-לענדער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע פאַר עדות, אז מען דאַרף ניט פירן דעם רעוואָלוציאָנישן קאַמף!

מען דאַרף ניט קיין רעוואָלוציע! מען דאַרף ניט קיין פּאָליטיק! — אָט דאָס איז דער לאָזונג פון דער „אומאָפהענגיגער סאָציאַלער אַרבעטער פאַרטײ“ — ווי עס רופט זיך אָט דאָס הייפל פּעטערבורגער אַרבעטער. מען דאַרף ניט קיין סאָציאַל-דעמאָקראַטיע, און מען דאַרף ניט קיין אינטעליגענטן, און אינטעליגענטן ברענגען אַלע צרות אויפן אַרבעטער-קלאַס.

היט זיך פאַר די אינטעליגענטן! — שרייט די צייטונג אויף אַלע קולות. „די אינטעליגענטן האָבן אונז געבראַכט אומעטום צו הונגער און אַ שרעק-

לעבער נויט. "די אינטעליגענטן פארבאפן אין זייערע הענט די ממשלה איבערן ארבעטער-קלאס." "די אינטעליגענטן האבן פארגעסן, אז כדי צו מאכן א סוף פון דעם אלטן רעזשים דארפן די ארבעטער זיין ארגאניזירט און האבן א פעסטע מאכט."

אין אלע אומגליקן זיינען שולדיג די אינטעליגענטן! און דעריבער איז פאראן איין דרך: "נעמען ביי די אינטעליגענטן עצות, אבער ניט איבער-געבן אין זייערע הענט די ממשלה."

אלטע, זייער אלטע גוט-באקאנטע טענות:

אונזערע "נעזאוויסימצעס" פארגעסן נאָר אַ קלייניגקייט. ערשטנס, אז דאָס, וואָס זיי האָבן איצט באַקומען אַ מעגלעכקייט צו אָרגאַניזירן פּראָ-פעסיאָנעלע פּאַראַיינען, דאַרפן זיי אויך דאַנקען דעם רעוּלוציאָנישן קאַמף! צווייטנס, אז זייערע "אידעען" מכה, "אומאָפּהענגיקייט" האָבן זיי אויך ניט באַשאַפן אליין, נאָר איבערגענומען ביי די "אינטעליגענטן". דער פּאָטער גאַפּאָן, וואָס האָט אַ צייט אָנגעפירט די זובאַטאָווסקע באַוועגונג אין פעטער-בורג, איז דאָך אייגנטלעך אויך אַן "אינטעליגענט".

שוואַרצע צייטן — שוואַרצע לידער. מען וויל אויסנוצן די אומוויסנהייט פון אַ טייל ארבעטער, כדי צו דערווייזן זיי, אז זייער שונא איז ניט די זעלבסט-הערשונג, ניט די אלע קליינע און גרויסע באַדריקער, נאָר די אינטעליגענטן, וואָס טראָגן אַריין אין דער ארבעטער-באַוועגונג דאָס ליכט פון סאַציאַליזם. מען רופט די ארבעטער אויף, "פרידלעכע" וועגן און מען פארגעסט, אז "פרידלעכע" ארבעטער האָבן דעם 9טן יאָנואַר באַקומען דעם טויט פאַר זייערע "פרידלעכע" פאָדערונגען...

ס'נישקשה! פאַרן ארבעטער-קלאַס איז דאָס אַ וועניגע סכנה. דער ארבעטער-קלאַס קען זיך ניט לאָזן פאַרנאָרן. ס'וועט ווייטער אויפגיין די זון, און אָט די אלע ווילדע באַשעפּענישן וועלן זיך ווייטער באַהאַלטן אין זייערע לעבער. דער טאָג איז שוין ניט ווייט.

פּעברואַר, 1906.

ניטא קיין ווערטער!...

גענעראל רענענקאמפף (אין ווייטן מזרח) האָט אַרויסגעגעבן אַ באַפעל : „אויב אימיצער וועט זיך פּרואוון דערמאָרדן וועמען עס איז פון די פּערזאָנען, וואָס באַגלייטן מיך (זשאַנדאַרמען, אייזנבאַן-באַאָמטע), וועל איך שפּעטער מיט אַ שעה נאָך דער דאָזיגער פּראָבע הייסן שוין אַלע אַרעסטירטע, וואָס געפינען זיך אין די עשאַלאַנען און אין די טורמעס, אַלס אַ משכון.“

דאָס איז ניט קיין משוגע'נער חלום פון אַ הייז־קראַנקן מענטשן. דאָס איז אַ פאַקט. ס'איז אַ געדרוקטער באַפעל, פאַנאָדערגעקלעפט אַניף אַלע סטאַנציעס און אין אַלע וואַגאָנען פון מזרח־סיבירישן אייזנבאַן.

אין וואַרשע אין סיסקאָויע אָטדעלעניע זיינען אויפגעשטאַנען תּחית המתים אַלע שרעקן פון דער אינקוויזיציע. אין אַ משך פון פיר נעכט אָן אַן אויפהער שלאָגט מען מיט שטעקנס די אַרעסטירטע, מען קלאַפט איבער די אויערן און מען מאַכט טויב, מען רייסט די האָר פונעם קאָפּ, מען שפּרינגט פונעם טיש אויף דער ברוסט און דעם בויך פון די אומגליקלעכע, מען קראַצט די פּאָדעשוועס, מען גיט ניט קיין וואַסער און אַז די ליידן פון דאָרשט ווערן שוין אומדערטרעגלעך, הייסט מען זיך מודה זיין אין אַלערליי חטאים, וואָס גיט געשטויגן און גיט געפּלאָגן ; מען גויטיגט די אַרעסטירטע טרינקען בראַנפן און ווען זיי ווערן שיכור, אָדער ווען זיי פאַרלירן זייערע חושים פון גרויס מאַטערניש, הייסט מען זיי אונטערשרייבן פאַרשידענע פּראָטאָקאָלן, אַז ניט סטראַשעט מען זיי, וועט מען זיי אויסרייסן די ציינער...

אין טשיטאַ-האָט דאָס מיליטער־געריכט פאַר'משפּט צום טויט 7 מענטשן, הוגם דער פּראָקוראָר אַליין האָט, אין זיין באַשולדיגונגס־רעדע, געפּאָדערט פאַר זיי אַ קלענערע שטראַף — דאָס הייסט, לאָזן זיי לעבן.

ניטאָ קיין ווערטער! ניטאָ אַזוינע שטאַרקע, ברענענדיגע אויסדריקן, וואָס זאָלן אין זיך קענען אַריינזאָפּן דעם גאַנצן ווילדן צאָרן, דעם גאַנצן גיהנום פון האַס, וואָס קאָכט אין האַרצן. דאָס האַרץ וויל פלאַצן.

און מען דאַרף גיט קיין ווערטער... לאָזן זיך טרייסטן מיט ווערטער־פּראָטעסטן די אַלע שוואַכמוטיגע, וואָס ווייסן גיט די פרייד פון אמת'ן קאַמף.

לאָזן באַנוצן די וואַסן פון רייך אלע יענע, וואָס קענען ניט קיין אנדערע, שאַרפערע וואַסן.

דער אַרבעטער-קלאַס וועט אַרייַנגעמען אין זיין האַרצן דעם גאַנצן תהום פון שנאה, דעם גאַנצן מכול פון כעס, ער וועט פאַרהאַרטעווען זיין געמיט אויף דעם פייער פון גיפטיגן נקמה-געפיל — און ווען ער וועט זיך געמען רעדן — אָ, דאָן וועט זיין ענטפער זיין שטאַרקער, ווי דער ברויזנדער שטורעם, דאָן וועט זיין שטימע מאַכן ציטערן אלע הערצער. זיין פראָטעסט — דאָס וועט זיין אַ סוף צו דער גאַנצער טיראַניע.

מערץ, 1906.

וואל-מאטיוו

די וואלן האבן זיך אָנגעהויבן. מיר שטייען אויפן שוועל פון אַ נייעם וויכטיגן מאַמענט אין דער גרויסער רוסלענדער רעוואָלוציע.

די וואלן האבן זיך אָנגעהויבן. שמוציגע הענט ציען זיך צום ריינעם, בלאַנקן שילד מיט דער גרויסער אויפשריפט „פּאָלקס-פּאַרטערטער“. הענט, פאַרשמירטע אין בלוט, ציען זיך צו דער פּעדער, מיט וועלכער ס'ווערן געשריבן געזעצן פאַרן גאַנצן לאַנד, געזעצן פון לעבן און טויט, געזעצן פון פרידן און מלחמה, געזעצן פון פרייהייט און קנעכטשאַפט.

צי ווייסן דאָס, צי פאַרשטייען דאָס די אַרבעטער ? צי באַגרייפן אָט די אַלע גרויסע מחנות, וואָס האָבן ערשט נעכטן באַנעצט מיט זייער בלוט דאָס גאַנצע לאַנד אין אַ קאָכנדיגן, גרויזאַמען שטרייט ? צי זעען זיי, וואוהין מען פירט זיי, צי זעען זיי, צי גיבן זיי זיך אָפּ אַ קלאָרן חשבון וועגן אָט דער גרויסער, פורעכטבאַרער נעץ, וואָס וועבט זיך איצט פאַר זיי, פאַר דער פריי-הייט, פאַר אַלץ, וואָס פילט און באַוועגט זיך. און וויל לעבן און אַטעמען אין אַ ריינער, נייט-פאַרדומפּענער לופט ?

די רעוואָלוציע איז אין געפאַר ! די פּאָלקס-פרייהייט איז אין אַ גרויסער סכנה ! זאָלן דאָס געדענקען אַלע, אין וועמעם האַרץ עס ברענט דער הייליגער פייער פון דער רעוואָלוציע, וועמעס אויגן עס לייכטן מיט אַ הייסער שטרעבונג צו פרייהייט !

די רעוואָלוציע איז אין געפאַר ! דאָס, וואָס זי האָט דעראַבערט, דאַרף ווערן איצט אַ געווער געגן איר אַליין ; דאָס, וואָס זי האָט אויסגעריסן פון די הענט פון די אַלטע פּאָלקס-באַדריקער, דאַרף איצט ווערן אַ צאם אויף איר אייגענעם זיגרייכן וועג.

די גאָסדאָרסטווענע דומע ! אונטער די שווערע קלעפּ פון די פעסטע אַרבעטער-הענט און אַ גרויסן פייער פון פּאָלקס-צאָרן, האָט די אַלטע זעלבסט-הערשאַפט זיך באַשלאָסן צו „שענקען“ די גאָסדאָרסטווענע דומע ! און אין אַ ברענגנדיגער שטרעבונג צו דערהאַלטן אין אירע הענט די גרעסטע טייל פון איר פריערדיגער ממשלה, אין אַ הייסער האַפענונג צו רעטן די אַלטע

הערשאפט פון בליי און פון בלוט, האָט זי אויסגעשטרעקט איר אָרעם צו די פּאָלקס-פיינט, די בלוט-זויגער, די זאטע באַדריקער פונעם אַרבעטער-קלאַס, און יענע, דערשראָקן פאַרן מעכטיגן בילד פון דער רעוואָלוציע, האָבן געאיילט צו אָנכאַפן זיך פאַר דער אויסגעשטרעקטער האַנט.

און דער מסחר איז אָפּגעמאַכט. און די דומע איז געוואָרן אַ שאַטן פון פּאָלקס-פאַרטרעטונג, אַ פּוּריס-שפּיל פון פאַרלאַמענטאַריזם, אַ חוזק, אַ בלוטיגער, טיילוולשער חוזק איבער אַלע איינפאַכסטע פּאָדערונגען פון אַן אמת'ער רעכטלעכער אָרדענונג.

און די וואָלן האָבן זיך אָנגעהויבן. און זיי קומען זיך צוזאַמען, — די זאטע בלוטזויגער, אונזערע „רעטער“ און „באַשיצער“, און זיי בויען פלענער, און שרייבן פּראָגראַמען, און האַלטן רעדעס, און מאַכן צוזאַמענפאַרן, און די שוץ פון אַ ביסל און אַ נאַנאָקע רוט איבער זייער פּאָליטישער אַרבעט, און דער גייסט פון דער זעלבסטערשאַפט שוועבט, ווי די שכינה, איבער אַלע זייערע מעשים.

און מאָרגן וועלן זיי זיך צונויפּקלייבן אין טאָוורישן פּאַלאַץ, און מיט חוצפה און עזות וועלן זיי ביי אונז אַוועקרויבן דעם נאָמען „פּאָלקס-פאַרטרעטער“, ווי זיי רויבן ביי אונז די רעזולטאַטן פון אונזער בלוטיגן רעוואָלוציאָנערן קאַמף, ווי זיי רויבן ביי אונז אַוועק אונזער געזונט און לעבן, אונזערע בעסטע יונגע יאָרן.

און מאָרגן וועלן זיי, צוזאַמען מיט דער באַנייטער זעלבסטערשאַפט, אָנהויבן שמידן פאַר אונז נייע קייטן, און נייע געזעצן וועלן ווערן באַשאַפן, און נייע טורמעס וועלן ווערן געבויט, און נייע האַרמאַטן וועלן ווערן אַרויס-געפירט געגן אונז, ווען מיר וועלן אַרויס אין גאַס אַריין צו פּראָטעסטירן געגן אונזערע באַדריקער, צו פּאָדערן פרייהייט פאַר אַלעם, פאַרן גאַנצן פּאָלקס, פאַר אַלע באַדריקטע און דערנידעריגטע, און נייע פּולעמיאָטן וועלן שיטן אויף אונז קוילן אינעם נאָמען פון „רעכט“ און „פּאָלקס-פאַרטרעטונג“!

צי זעען דאָס, צי פאַרשטייען די רעוואָלוציאָנישע מחנות, וואָס ס'טוט זיך איצט אין אונזער לאַנד?

די רעוואָלוציע איז אין געפאַר! די צוויי שוואַרצע קרעפטן, די קראַפט פון זעלבסטערשאַפט און די קראַפט פון דער בורזשואַזיע, ווילן צוזאַמענ-שליסן זייערע הענט אין אַ טרייעם בונד אונטער דעם שירעם פון אַ פּאָלשער פּאָלקס-פאַרטרעטונג. זיי אַרבעטן! זיי ווילן, זיי אַגיתירן — ווער מיט קלינגענדיגע ווערטער, ווער מיט שטיקעס און מיט ריטער. זיי אַרבעטן! זיי טוען!

צי דען זשע וועט געשלאָסן ווערן אָט דער בונד? צי דען זשע וועט אויסגעבויט ווערן אָט־דער צאָם אויף אונזער וועג? צי דען וועט דערמיט געזאָגט ווערן צו די רעוואָלוציאָנערע כוואַליעס: שטיל! האַלט זיך אָפּ אויף אַ צייט! הערט אויף צו רוישן!

אָדער ס'וועלן זיך אויפֿהויבן אָט די כוואַליעס מיט אַ נייער וואונדער־באַרער קראַפט, זיי וועלן זיך אַ ריר געבן מיט נייער דאָפּלטער מעכטיגקייט — און וועלן אַראָפּרייסן אין זייער הייליגן צאָרן אַלע צאָמען, און וועלן פאַר־פלייצן און פאַרטרינקען אַלע שוואַרצע קרעפטן, און וועלן פאַרטרייבן אַלע שאַטנס, און וועלן אויסברעכן אַ וועג צו אמת'ער פרייהייט?...

מערץ, 1906.

וואל-פרייהייט

א פאָר פאקטן פון דער וואל-פראקטיק.

אינעם שטעטל סטאניסלאוואו, כערסאָנער גובערניע, האָבן די פויערים אויסגעקליבן א נייעם וואָלאָסטנאָי סכאָר צוליב די וויבאָרעם אין גאָסדאָר-סטווענע דומע. זיי האָבן זיך דערמיט סומך געווען אויפן געזעץ פונעם 2טן דעקאָבער, וואו עס שטייט קלאָר, שוואַרץ אויף ווייס, אז „אידער די סכאָדן וועלן אויסקלייבן פון זיך פאַרשטייער אין די אויערדנע וואל-פאַרזאַמלונגען, מוזן די דאָרפס-קהלות אפרייער אויסקלייבן א נייעם סכאָד" (אַרטיקל 13, פונקט 1). וועגן אזא פאַרברעכן פון די סטאניסלאוואווער פויערים איז געוואָר געוואָרן נאָטשאַלסטווע. מ'האָט תיכף אַראָפגעשיקט אין שטעטל 50 קאָזאַקן, 70 אַרטילעריסטן מיט 2 פולעמיאָטן. דער פריסטאוו האָט געשאפן, און די סאָלדאַטן האָבן געשמיסן. פון די געשמיסענע פויערים איז איינער אַראָפ פון זינען, עטלעכע ליגן אויפן טויטן-בעט. מ'האָט געגעבן יעדערן צו 250 שמיץ. דער פריסטאוו איז געשטאַנען דערביי און האָט געזאָגט מוסר: „אַט האָט איר אייך וואָלן! אַט האָט איר דעפוטאַטן! אַט האָט איר וואָרט-פרייהייט! איר וועט ווייסן, וואָס הייסט פאַרזאַמלונגען!" איינער אן אַרעסטירטער לערער איז אַראָפ פון זינען, צוזעענדיג נאָר די שינדערייען. דער פריסטאוו האָט געלאָזט מודיע זיין די פויערים, וואָס זיינען אַנטלאָפן, אז מ'וועט זיי אויפהענגען.

אין קאזאן האָבן די פאַרויזנדע פון די וואל-פאַרזאַמלונגען באַקומען פון נאָטשאַלסטוואָ א באַפעל, אז אויף די פאַרזאַמלונגען זאָל מען זיך ניט דערוועגן רעדן וועגן פאָליטישע ענינים.

אין וואַלאַדימיר האָבן די זעמסקע נאָטשאַלניקעס צוזאַמענגערופן די סטאַרשינעס פון וואַלאַדימירער אויעזר און זיי אָנגעזאָגט, אז זיי זאָלן ניט דערלאָזן קיין שום וואל-פאַרזאַמלונגען פאַר די וויבאָרעס.

פון סאַראַטאָוו איז מודיע דער טעלעגראַף: אין דאָרף באַזאָרני קאַראַ-בולאַק האָט מען אַוועקגעשיקט 153 קאָזאַקן מיט 3 אָפּיצערן. די וואָלן אין

די וואָלאַסטניע סכאָדן און ביי די אַרבעטער וועלן זיך אָנהויבן דעם 28טן פעברואַר.

אין יעלצער אויעזד האָט מען אַרעסטירט אַ פויער דערפאַר, וואָס ער האָט אָנטירט צווישן די פויערים, אז זיי זאָלן אויסקלויבן אין דומע סטאַכאָוויטשין — אַ פירער פונעם פאַרבאַנד פון 17טן אָקטאָבער, נאָר אַ ביסל אַ ווייניגער שוואַרצע-מאה'דיגער ווי זיינע חברים פון פאַרטיי.

אין פעטערבורג האָט מען פאַרבאָטן די קאָנסטיטוציאָנאַליסטן-דעמאָ-קראַטן צו מאַכן פאַרזאַמלונגען. אַ דעפוטאַציע פון גרויסע מכובדים האָט זיך משתדל געווען פאַר דעם רבי'ן אליין — פאַר דעם „גרויסן" מחבל דורנאָוואָ — און ער האָט דערווייל קיין קלאַרע תשובה ניט געגעבן.

איבערן גאַנצן לאַנד ווערן אַרעסטירט די אָנגעזעענסטע כלל-טוער, אלע, אויף וועמען ס'קען נאָר פאַלן אַ חשד, אז זיי וועלן אויסגעקליבן ווערן אין גאָסדאָרסטווענע דומע.

אין טורמעס זיצן איצטער צוויי און זיבעציג טויזנט מאַן.

נו, וואָס וועט איר איצט זאָגן, אונזערע הויכגעשעצטע, ליבהאַרציגע ליבעראַלן? וואָס הערט זיך עפעס מיט אייערע לעגאַלע דרכים, וואָס הערט זיך עפעס מיט אייער געזעצלעכן קאַמף געגן די ווילדע מערדערייען פון דער אַזיאַטישער אָרדענונג?

מערץ, 1906.

ריין און בשר

דאָס ערגסטע, וואָס מ'האָט געקענט דערוואַרטן פון דער זעלבסטהערשנ-
דער ביוראָקראַטיע בנוגע צו דער גאָסדאָרסטווענער דומע, ווערט דערפילט
אַלעמאַל מער. די ווירקלעכקייט איז נאָך פיל פאַרביגער און גלענצנדער,
איידער עס האָט זיך געקאָנט מאַלן די פאַנטאַזיע ביים ערגסטן פיינט פון
דער איצטיגער רעגירונג. מען דאַרף זאָגן דעם אמת: אויף המצאה'לעך, ווי
צו אויסדרייען זיך און ניט געבן דאָס, וואָס מ'האָט צוגעזאָגט אָפן פאַר
דער גאַנצער וועלט, אויף אַזוינע חנ'עוודיגע מעשימ'לעך איז מען ביי אונז
אין הויכע פענצטער גאָר גרויסע בריות.

אייגנטלעך איז דאָ אַפילו קיין המצאות ניטאָ. פשוט אַ זעץ איבערן
קאָפּ — און פאַרטיג. ווילסט פרייהייט? — נאָ דיר אַ גענעראַל־גובערנאַטאָר.
ווילסט פאַרזאַמלונגען? — נאָ דיר פאַליציסטן מיט ביקסן און קאָזאַקן מיט
נאַגאַיקעס. ווילסט פאַלקס־פאַרטערטונג? מיינסט מאַכן פון דער דומע אַ
גאַנצן צימעס? — נאָ דיר אַ רייע געזעצן, וואָס וועלן דיר בינדן די הענט
און די פיס, פאַרשטאַפן דעם מויל, וועסטו וויסן, וואָס הייסט זיך שפּילן מיט
ליבעראַליזם.

ס'איז אַן אָפּענע שפּיל. מען דאַרף, אַז אין דומע זאָלן אויסגעקליבן
ווערן אַזוינע לייט, וואָס „טויגן“. און אַזוי ווי די געזעצגעבונג איז ביי אונז
ניט מער ווי אַ מין רייסטער, וואו עס ווערן אַ פונקט נאָך אַ פונקט פאַרשריבן
און באַשטעטיגט אַלע אומגערעכטיגע מעשים פון די רעגירנדע טשינאָוויקעס,
דעריבער ווערן אַלע מאָל אַרויסגעגעבן נייע „געזעצן“ און תקנות, וואָס
ווערן אַזוינע לייט, וואָס „טויגן“. און אַזוי ווי די געזעצגעבונג איז ביי אונז
דאַרפן באַוואָרענען, אַז די וואָלן זאָלן זיין „ריין“ און „כשר“, אָן אַ שום פסולת
פון „אומזיכערע“ עלעמענטן. און אין דער „געזעצגעבונג“ שטעלט מען זיך
ניט אָפּ פאַר קיין שום זאַך.

איצט ווייזט זיך שוין אַרויס, אַז גאַנצע געגנטן, גאַנצע גרויסע מדינות
פון רוסלאַנד וועלן צו דער ערשטער דומע קיין דעפוטאַטן דערוויילע ניט
שיקן, 38 גובערניעס פון אייראָפּיאישן רוסלאַנד וועלן קלויבן דעפוטאַטן אין
דומע דעם 26טן מאָרט, 18 גובערניעס — דעם 14טן אַפּריל, 2 גובערניעס

— דעם 20טן אפריל. וועגן אלע איבעריגע גובערניעס ווערט אין דער רעגירונגס-מעלדונג גאר נישט דערמאנט. דאס הייסט, אז אין גאנץ פוילן, אין דער גאנצער באלטישער געגנט, אין גאנץ קאווקאז (פון סיביר רעדן מיר שוין נישט) וועלן די וואלן פארקומען (אויב זיי וועלן נאך איבערהויפט פארקומען) נאכדעם, ווי די דומע וועט שוין ווערן פארזאמלט און זיך נעמען צו דער ארבעט.

די כונה איז צו אפן. די דאזיגע געגנטן זיינען רעוואלוציאנירט דורך און דורך. הגם די סאציאל-דעמאקראטיע און אלע רעוואלוציאנישע פארטייען וועלן דארט אין די וואלן קיין אנטהיל נישט נעמען, קען דאך זיין געמאלט, אז די ליבעראלע דעפוטאטן, וואס וועלן דארט אויסגעקליבן ווערן אין א הייסער לופט פון רעוואלוציאנישן שטרייט, וועלן זיין צו שטארק ראדיקאל, ס'קען זיין געמאלט, אז זיי וועלן אנהויבן רעדן אין דומע דאס וואס טויג נישט דער „נאטשאלסטווע" און ווער ווייסט? — זיי קענען גאר נאך אנהויבן „אויפ-רייסן די דומע פון אינעווייניג", פאדערן — זאל גאט שומר ומציל זיין! — א קאנסטיטוציאנירנדע פארזאמלונג. על כן איז די בעסטע עצה — זיי זאלן ביים רעכטן קנאק נאך גוט זיין, די חבלי-לידה זאל זיך פעלן אן זיי. זאל זיך די דומע פארזאמלען, זאל זיך דער עולם ארומקוקן, באקענען, פעסטער זיך אוועקזעצן אויף די ערטער, ווערן א תושב אין דומע, אנהויבן פילן זיך א ביסל שטארקער, אנהויבן ארומקלערן עפעס א שטיקל געזעץ. הכלל, זאל אלעס קומען אין ארדענונג, און דאן וועט מען ביסלעכווייז, א טראפן נאך א טראפן, אנהויבן צומישן צו דער דומע „קראמאלנע" עלעמענטן, אט ווי מען קאפעט טראפן עסיג אין א גלאז וואסער. היינט איין דעפוטאט, שפעטער מיט א וואך נאך איינעם — און לאזן זיי גיין עפעס טאן געגן אריבער דריי הונדערט אלט-געזעסענע, לאזן זיי גיין מרעיש עולמות זיין — ווער וועט זיי הערן?

היינט דארף שוין זיין קלאר פאר יעדן, ווער עס פארמאכט נישט בכיון די אויגן, אז וואו ס'איז מעגלעך אזוינע מיטלען, דארט וועלן זיין מעגלעך נאך אנדערע פארשידענע מיטלען, וואס ס'איז גאר שווער זיי פאראויסזען. פאר וואס איז געמאלט, אז פון פוילן זאלן די דעפוטאטן זיך יא פארשפעמיגן אויף עטלעכע וואכן אדער חדשים, און פון א מין ווילנע זאל א דעפוטאט נישט געפינען קיין שטערעניש אויף זיין וועג? פארוואס קען מען הייסן די קאווקאזער ווילנער דערווילע צואווארטן, און מיט די פעטערבורגער איז דאס נישט מעגלעך? וואס איז? מ'וועט זיך שעמען? ווער רעדט דא פון בושה? ווער איז אן ערב, אז די אויסגעקליבענע דעפוטאטן, וואס וועלן נישט געפעלן

דער רעגירונג, וועלן ניט באקומען א באפעל צו זיצן אין דער היים? ווער
 קען זאגן, אז זיי וועלן גאר פשוט ניט אריינגעזעצט ווערן אין טורמע?
 ווער קען זיין באווארנט, אז אין א גאנצער רייע ערטער, וואו די שטימונג
 פון דער באפעלקערונג איז א געהויבענע, וועט מען גאר אינגאנצן ניט הייסן
 מאכן קיין וויבארעם? ווער קען זאגן, אז מארגן וועט ניט ארויסגיין א
 ניער „געזעץ“, אז א גאנצע טייל באפעלקערונג, למשל די אידן, אדער
 ליטוואקעס, אדער די קליין-רוסן, האבן גאר ניט קיין וואל-דעכט? וואס קען
 אפשטעלן אונזערע הערשער?

מערץ, 1906.

דער רוסישער ליבעראליזם

וואָס איז געשען?

די רעוואָלוציע האָט אַרויסגעריסן ביי דער זעלבסט־הערשאַפט אַ צוואַנג — איינפירן אַ קאָנסטיטוציע. די זעלבסט־הערשאַפט האָט אויסגענוצט איר דער־ווייליגן נצחון איבער דער רעוואָלוציע און האָט געמאַכט חוזק פון דעם דאָזיגן צוואַנג. די באַפעלקערונג איז אויפגעבראָכט אויף דער רעגירונג פאַר די אוממעגטלעכע בלוט־פאַרגיסערייען, און דער ניט־רעוואָלוציאָנערער טייל אירער האָט אָפגעגעבן זיינע שטימען די קאָדע'טן, האָפנדיג: אפשר וועלן זיי אָן רעוואָלוציעס איינפירן אין רוסלאַנד אַ נייעם סדר פון דער מלוכה.

אין וואָס באַשטייט דער פאַרדינסט פון די קאָדע'טן? וואָס האָבן זיי געמאַן צו אומוואַרפן די רעשט חורבות פונעם אַלטן בנין?

דער ליבעראַליזם אין רוסלאַנד איז שטענדיג געווען אַ פאַראַזיט אויפן לייב פון דער רוסלענדער רעוואָלוציע. די פּאָלקס־מאַסן מיטן פּראָלעטאַריאַט אין די ערשטע רייען האָבן געקעמפט — דער ליבעראַליזם האָט רעזאָלוציעס געשריבן. די גאַסן פון אַלע שטעט זיינען פאַרגאַסן געוואָרן מיט זודיגן בלוט, באַריקאַדן זיינען געוואָסן, אַרבעטער־מאַסן האָבן מיט זייער ברוסט די פעסטונג געשטויסן, מיט זייערע הענט אַ שטיין נאָך אַ שטיין אַרויסגעריסן פון דעם בנין פונעם אַבסאָלוציזם — די ליבעראַלן האָבן צוזאַמענגעפאַרן געמאַכט, פּראָגראַמען געשריבן, קאָנדיציעס אויסגעאַרבעט, אויף וועלכע אופנים צו שליסן אַן אָפּמאַך מיט דער אָפגעשוואַכטער זעלבסט־הערשאַפט. דער פּראָלעטאַריאַט האָט דעם אָקטאָבער־שטרייך דורכגעפירט, די זעלבסט־הערשאַפט אין אַ טויט־שרעק אַריינגעוואָרפן, און ניט אָפגעשטעלט זיך און ווייטער געקעמפט, כדי פעסטער צו פאַרשטאַרקן די איינגענומענע פּאָליציעס — די ליבעראַלן האָבן תיכף זיך דערשראָקן פאַר די מונטערע אַרבעטער־מחנות און דערקלערט נאָר דעם אָקטאָבער־שטרייך פאַר „אַן אמת'ער" רעוואָלוציע און אַלע איבעריגע געפעכטן — פאַר פאַלשע, ניט־נויטיגע און געפער־לעכע „רעוואָלוציעס". דער פּראָלעטאַריאַט האָט אין דעם גרויסן דעקאָבער־אויפשאַנד געפרוואווט דערלאַנגען דעם לעצטן קלאַפּ דער האַלב־פאַרשטאָר־

בענער דעספאטיע, — די ליבעראלן האָבן אָנגעהויבן שיטן פֿעך און שוועבל אויף דער פּאַרטיי פונעם פּראָלעטאַריאַט, ניט זעענדיג און ניט וועלנדיג פאַר-שטיין, אַז דאָס האָט זייער פאַרראַט געגעבן מוט די מחבלים פון דער זעלבסטעהערשאַפט, אַז דאָס האָבן זיי מיט זייער פאַלשן באַגנין זיך געבויט אַ שטרויכלונג אויפן וועג פון דער פרייהייט.

און ווען די רעאַקציע האָט אויפגעהויבן איר קאַפּ, האָבן זיי געפונען אין זייער ווערטערבוך נאָר זידלערייען און באַליידיגונגען פאַר די אמת'ע פרייהייטס-קעמפער. און ווען ס'איז געקומען צו אויסנוצן די וואָלן אין גאָסדארסטווענע דומע, דאָס לעצטע, וואָס די זעלבסטעהערשאַפט האָט נאָך ביז אַהער ניט געהאַט די העזה צו אָפנעמען צוריק פון אַלע דעראַבערונגען פון דער רעוואָלוציע, און ווען דער אומצופרידענער שטאַט-באַהבית האָט אָפגעגעבן זיין שטימ-צעמל די קאָדע'טן, — האָבן די לעצטע שוין פאַלקאָם פאַרגעסן אָן דער רעוואָלוציע, פונקט ווי זיי האָבן פון איר קיינמאָל ניט געהערט.

זיי האָבן נאָך די ממשלה ניט באַקומען אין זייערע אייגענע הענט, זיי ציטערן נאָך (און מעגן ציטערן), אפשר וועט היינט-מאָרגן אַרויס אַ באַפֿעל, אַז די דומע ווערט אָפגעלייגט ביז משיח'ס צייטן, אפשר וועט קומען אַן אַטריאַד פּאָליציסטן און זיי פאַרטרייבן פון דער דומע מיט זייער גאַנצער פראַכט און גלאַנץ, זיי מוזן נאָך רעדן מיט אַ צעבראָכן האַרץ, אַז אויב די רעגירונג וועט אזוי טאָן, וועט עס ניט אַנדערש קומען צו די גרויסע מהומות און צו שרעקלעכע געפֿעכטן מיט די מאַסן פונעם פּאָלק — און דאָך, קוקט זיך צו צו זייער גאַנצן באַנעמען זיך: אַקוראַט ווי פון אָנהויב אָן איז נאָר ניט געווען קיינער אויף דער פּאָליטישער סצענע, אַחוץ די קאָדע'טן, אַקוראַט ווי קיינער האָט ביז אַהער ניט געטאָן גאָרניט, און נאָר די שטימ-צעמלען, די הייליגע, געאַכפערטע שטימ-צעמלען פון די קאָדע'טן האָבן אַריינגעלאָזן אַ ניי לעבן אין דעם גוף פונעם פּאָלק.

מיט ברייטקייט און עזות דערציילט דער קאָדע'טישער ליב-אַרגאָן, די „רעטש“, די גרויסע מעשים פון דעם שטימ-צעמל.
 „ביז די וואָלן“ — לייענען מיר אין נומער 38 — „האָט די פּאָליטישע וועלט-אַנשוואַונג פונעם פּאָלק זיך אומגעביטן האַלב-אומבאוואוסטזיניג און זי איז ניט געווען קלאָר און דייטלעך; דער וואַל-קאַמף האָט איר געגעבן אַ מעגלעכקייט זיך אויסניסן אין קלאָרע, באַשטימטע פאַרמען.“ ביז די וואָלן, הייסט עס, האָט דאָס פּאָלק ניט געוואוסט, וואָס עס וויל. ביז די וואָלן האָבן די אַלע שאַרפֿע און דייטלעכע פּאָליטישע פּאָדערונגען פון די

פּרלעטארישע מאַסן — גאָר ניט באַדייט; ביז די וואָלן האָבן די אַלגעמיינע פּאָליטישע שטריקן, אין וועלכע עס האָבן שטענדיג געקלונגען קלאַרע פּאָר ליטישע לאָזונגען — גאָר ניט באַוויזן; ביז די וואָלן האָבן אַט די גרויס־אַרטיגע מיטינגען, וואו ס'איז איבערגעוועזן מיליאָנען מענטשן אין גאנץ רוסלאַנד און וואו די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע האָט אָפּן פּאַרמולירט און די מאַסן אָנגענומען אַ באַשטימטע פּאָליטישע פּראָגראַם — ניט געהאַט קיין ווערט. דאָס אַלעס איז, נאָך די קאָדע'טן נאָך, אפשר גאָר ניט געוועזן. ס'זיינען אָבער געקומען די וואָלן, דאָס שטיס־צעטל, — און דאָס פּאָלק האָט מיט אַ מאָל אַראָפּגעריסן דעם שליוער פון פאַר זיינע אויגן, מיט אַ מאָל אָנגעהויבן פאַרשטיין, וואָס עס האָט פאַר אַ פּאָליטישן אידעאַל.

„דער היסטאָרישער פאַרדינסט פון דער קאָדע'טישער פאַרטיי“ — טענה'ט ווייטער די „רעטש“ — „באַשטייט פון היינט אָן אין דעם, וואָס די פאַרטיי און נאָר די פאַרטיי האָט געהאַפּטן דעם פּאָלק זיך אליין קלאַר מאַכן זיין אייגענע שטימונג, פאַרשטיין זיין אייגענעם ווילן.“

קען מען נאָך האָבן אַ גרעסערע אומפאַרשעמטקייט? די קאָדע'טישע פאַרטיי און נאָר די קאָדע'טישע פאַרטיי האָט אויפגעקלערט דעם פּאָלק זיין אייגענעם ווילן! מיט וואָס? מיט אַ פּאָר וואָל־פאַרזאמלונגען אונטער אַ שטאַרקער אויפזיכט פון פּאָליציי? און וועמען? ווער איז געווען אויף זייערע וואָל־פאַרזאמלונגען, ווער האָט געהערט זייער שטים? די מאַסן? דאָס אמת'ע פּאָלק? דאָס פּאָלק האָט ניט געזען און ניט געהערט די קאָדע'טן. צום פּויער אין דאָרף האָבן זיי מורא געהאַט צו גיין, ווייל דאָרט האָט מען פאַר פּאָליטישער אַגיטאַציע אַרעסטירט, דער פּראָלעטאַריאַט אין די שטעט האָט זיי געטריבן פון זיך, ווייל ער פאַרשטייט זייערע צילן און וויל זיך ניט לאָזן אַריינגאָרן אין זאך. ווער זשע איז געבליבן? די שטאָטישע בורזשואַזיע? טשינאָוויקעס, אינטעליגענטן? דער קלענסטער, אומבאַדייטנדער טייל פון דער באַפעלקערונג? איז דאָס ביי די קאָדע'טן דאָס פּאָלק? איז ביי זיי שוין איצט אַלץ איינס: דאָס גאַנצע פּאָלק און די עטלעכע טויזנט שטאָטישע ווילער? און אפילו דאָ האָבן דען זיי, מיט זייער אַגיטאַציע, אויפגעקלערט די באַפעלקערונג, זיי — און ניט די צייט פון רעוואָלוציע, ניט די מעשים פונעם פּראָלעטאַריאַט, ניט די רדיפות פון דער רעגירונג?

„נאָר די קאָדע'טישע פאַרטיי האָט פאַרשטאַנען די שטימונג פונעם פּאָלק און נאָר זי האָט פאַרשטאַנען צו אויסדריקן די דאָזיגע שטימונג אין די קלאַרע זאַצן פון איר פּראָגראַם און אין די רעדעס פון אירע רעדנער“ — אזוי לויבט זיך ווייטער די קאָדע'טישע צייטונג. מען פאַרגעסט נאָר אַ

קליינגקייט: אז מיליאָנען, צענדליגע מיליאָנען פויערים זיינען „געשטימט“ אזוי, אז נאך זייער מיינונג נאך איז נויטיג צוצונעמען די גאנצע ערד ביי די פריצים און ביי דער מלוכה און איבערגעבן זי אין די העט פון די ערד-ארבעטער; אז מיליאָנען ארבעטער זיינען „געשטימט“ גאנץ שארף מכה אן 8-עשה'דיגן ארבעטס-טאָג און אז אין דער קאדע'טישער פראָגראם איז וועגן דעם בפירוש נישט געזאָגט נעוואָרן גארניט אָדער געזאָגט געוואָרן מיט אַ האַלב מויל און העכסט נישט קלאָר; מען פאָרנעסט, אז נישט די קאדע'טן האָבן אויסגעדריקט די שטימונג פון פאָלק, נאָר דאָס פאָלק, דאָס אמת'ע פאָלק, די מאַסן מיט זייער רעוואָלוציאָנישער ארבעט האָבן געטריבן די קאדע'טן פאָרמולירן זייער פראָגראם, אויסדריקן אלע מאָל דייטלעכער זייערע פאָדערונגען, און וואָס מער עס האָבן געברויזט די כוואָליעס פון דער רעוואָלוציע, דאָס לינקער, דעמאָקראַטישער און קלאָרער איז געוואָרן דאָס ליבעראַלע פראָגראם.

מען וויל זיך נישט מודה זיין, אז אפילו דאָס פראָגראם אין דער גע-שטאַלט, ווי ס'איז איצט פאָרמולירט, איז אויך פאר די קאדע'טן נישט קיין מוז, אז ביי געוויסע באדינגונגען וועלן זיי גרייט זיין צו באהאַלטן אַ גרויסן שטיק פון זייער פראָגראם אין קעשענע. מען וויל זיך נישט מודה זיין, אז די ליבעראַלע פארטיי איז אַ פארטיי פון צופאַסן זיך, אַ פארטיי פון דינגען זיך, אַ פארטיי פון פאָליטישע קאָמפראַמיסן.

פאר די פאָלקס-מאַסן, פארן אמת'ן פאָלק איז כדאי צו געדענקען, אז שוין איצט, איידער די קאדע'טן האָבן נאך באקומען די מאַכט, האָבן זיי שוין פארביטן דאָס פאָלק אויף אַ פאָר טויזנט בורזשואַזע ווילער, אז שוין איצט, איידער זיי האָבן נאך באקומען די ירושה פון דער רעוואָלוציע, האָבן זיי שוין פאָרנעסן, ווער האָט די גאנצע ירושה באשאפן.

אַפריל, 1906.

יונגע זקנים

מיר און זיי, פראָלעטאַרישע קעמפער און בורזשואַזע שטרעבער, פראָלעטאַרישע מחנות און בורזשואַזע פאַראיינען, פראָלעטאַרישע צילן און בורזשואַזע האָפענונגען.

צוויי וועלטן, צווייערליי געדאַנקען, צווייערליי געפילן.

אין אַ שאַרפער קרענק ווערט אויסגעפרוואווט די קראַפט פון מענטשלעכן גוף. אין אַ שאַרפן פּאָליטישן קריזיס קענט איר זען די אמת'ע געשטאַלט פון פּאָליטישע פאַרטייען, קענט איר דערקענען די אייגנשאַפטן פון די קלאַסן, וועלכע שטייען הינטער די פלייצעס פון די דאָזיגע פאַרטייען. אינעם פייער פון קאַמף גייט אַראָפּ דער פילפאַרביגער שלייער פון אויסגעפּוצטע ווערטער און איר זעט פאַר זיך דעם ווירקלעכן שטאַף — די ליים אָדער דאָס גאָלד פון דער הוילער פיגור.

אויף דער פאָדערשטער זייט פון אונזער פּאָליטישער סצענע באַוועגן זיך איצט די אַטריאַדן פון אונזער ליבעראַלער בורזשואַזיע. קוקט זיך צו צו זייערע פאַרשידנאַרטיגע העוויות, הערט זיך איין אינעם כאָר פון זייערע הילכענדע שטימען און פאַרגלייכט זיי מיט אַן אַנדער אַרמיי, מיט די מאַטירער-פּאָלקן פונעם רעוואָלוציאַנישן פראָלעטאַריאַט.

זיי האָבן געזיגט! זיי האָבן געזאַמלט אַזאַ רייכע פרוכט, ווי זיי האָבן קיינמאָל נישט געוואָנט צו האָפן אין זייער פּרעכטיגסטן טרוים. וואָס-זשע איז אַזוי אומזיכער זייער טריט, וואָס פאַר אַ באַהאַלטענער פחד קוקט אַרויס פון זייערע כלומר'שט שטראַלנדע אויגן? וואָס פאַר אַ טאָן פון געבעט לאָזט זיך הערן אינעם קלאַנג פון זייערע פריילעכע לידער? וואָס פאַר אַ טריבער וואָלקן רוקט זיך לאַנגזאַם איבערן הימל פון זייער פינאָלדיגער פרייד? זיי האָבן געזיגט! זיי גרייטן זיך נעמען אין זייערע הענט דאָס רודער פון דער גרויסער און מעכטיגער שיף. און דאָך האָבן זיי נישט מיט זייער אייגענעם כח דערגרייכט זייער זיג. נישט מיט די אייגענע הענט אין אַן אָפּענעם שטרייט האָבן זיי דאָס רודער אַרויסגעריסן פון די הענט פונעם פיינט. און דער פיינט איז נאָך שטאַרק, און נישט זיי האָבן כח צו ברעכן זיין קראַפט.

און זיין עזות איז גרויס, און זיין בלוטיגע ווילדקייט ווערט פרעכער פון טאג, און ניט זיי האָבן קראפט צו באַפעלן מיט שטאַלצער און מעכטיגער שטימע: גענוג!

זיי האָבן געזיגט! נאָר דאָס איז ניט דער מוטיגער זיגער, וואָס האַלט פעסט זיין רויב אין זיין האַנט. דאָס איז ניט די דרייסטע קאָלאָנע, וואָס פאַרנעמט ביי דעם שאל פון טראַמפּיטן די שטאָט פון דעם פיינט. ציטערדיג, מיט אַ באַהאַלטענעם ווייטאָג אינעם פאַרשלאַמטן האַרץ, קוקן זיי אין די אויגן פון דעם באַזיגטן פיינט: אָט, אָט וועט ער אויפהויבן זיין פאַר-דאַרבענע האַנט. טרויעריג קלינגט אין דעם ליד פון טריאומף אַ הכנעה'דיג שטילע בקשה: לאָז אונז פייערן אונזער נצחון! לאָז אונז פרידלעך געניסן די פרוכט פון דעם זיג!

זיי האָבן געזיגט! זיי זיינען אַרויפגעשוואומען פלוצים אַרויף אויף דער אויבערפלעכע פונעם פּאָליטישן שטראָם. זיי האָבן זיך גענומען וואַרעמען אין די שטראַלן פון זיסע, פאַר'שיכור'נדע האַפּענונגען. נאָר איין בלאָז פון אַן אומרואיגן ווינט — איין קאלטע ידיעה וועגן אַ נייער הלאוה צו פאַרשטאַרקן די הענט פון פיינט, — און זיי האָבן זיך ווידער אָנגעהויבן ראַנגלען אין טיפּער פאַרצווייפלונג מיט די וואַסערן פונעם רוישנדן שטראָם, און ווידער גיסן זיך די שווערע כוואַליעס איבער זייערע קעפּ, און ווידער פילן זיי אייזערנע געוויכטן אויף זייערע פיס, און ווידער קוקן זיי מיט אַנגסט צום הימל און פרעגן זיך אין אונמוט און פחד: צי דען וועט מען אונז ווידער פאַרטרייבן צו גרונט?

און אין פאַרצווייפלונג כאַפּן זיי זיך אייליג פאַר דער דינסטער שטרוי. און מיט האַסט און אַ געמאַכטער דרייסטקייט באַגריסן זיי דאָס, וואָס זיי ווינטשן, אַקוראַט ווי ס'איז שוין געקומען. „אויפגעלעבט רוסלאַנד, פאַר-שוואונדן די וואַלקנס, דאָס פרייע, דאָס גרויסע, דאָס מעכטיגע לאַנד האָט ענדלעך צעריסן די קייטן פון טויט. די פיינט די טיראַנען — זיי ליגן שוין אלע צעטראַטן אין שטויב. אַנטלאָפן דער ליגן! דער הייליגער אמת טוט שיינען און פינסלען מיט זיינע באַלעבנדע פאַרבן.“

און מיט קלאַנגען פון לידער, און מיט געשרייען פון נצחון ווילן זיי איינרעדן זיך אליין, אַז דאָס וואָס עס שרעקט זיי, דאָס קען שוין ניט קומען, אַז ס'האָט ניט קיין זין, אַז ס'וועט ניט דערוועגן זיך קיינער צו וועקן די פינצטערע שאַטנס. און מען טוט פאלן כורעים פאַר דעם אַלמעכטיגן שטיין-צעטל, און מען רינגלט עס אַרום מיט רעליגיעזער און מיסטישער פאַרערונג, און דער פשוט'ער אַקט פון אַפּשטימונג ווערט אין די צעהיצטע מוחות אַ

טיפע, הייליגע תפילה, א גרויסער סוד פול מיט אומגעטלעכער באדייטונג.
דאס שטיס-צעטל וועט ראטעווען! דאס שטיס-צעטל איז דאס בעסטע און
זיכערסטע געווער!

און דער פחד טוט קלעמען און קלעמען די ברוסט.
יונגע זקנים! גרויזגרויע ניט-דערוואקסענע קינדער! זיי האבן נאך
ניט געלעבט — און האבן שוין ניט קיין כח צו לעבן. זיי האבן נאך ניט
דערגרייכט, און האבן שוין ניט קיין שטארקייט צו שטרעבן. זיי האבן נאך
אין מאָל ניט אויסגעגלייכט שטאַלץ און שטייף זייער רוקן, און ער איז
שוין וויד, געבויגן, צעבראָכן. זיי האבן נאך ניט געהאַלטן קיין איינציג
מאָל דאָס גליק אין זייערע הענט, און זיי האבן ניט קיין מוט צו אויפהויבן
די הענט און נעמען דאָס גליק, צו צווינגען עס קומען לויט זייער פאַרלאַנג.
און זיי האבן מורא פאַר אַ מלחמה וואָס קען ברענגען אַ זיכערן זיג, זיי האבן
מורא צו אַרויסרופן דעם דונער, דעם שטורעם, וואָס קען אויסרייסן בימער
פון וואַרצל, נאָר וואָס קען אויך אַפרייניגן די לופט פון אַלע טויטלעכע
מיאָומען.

און זיי גייען מיט שוואַנקנדע טריט, מיט שוואַקנדע האַפענונגען און
מיט גאַנצע נעצן פון אַלערליי קונציגע חשבונות און פאַרפלאַנטערטע קאָמד
בינאָציעס; און ווי אַ קאַרגער, וואָס זעט אין זיין מחשבה הויפּנס גאָלד
און קאָסטבאַרקייטן און ציטערט, אַז קיינער זאָל ניט צעטיילן מיט אים זיין
נאָך ניט דערגרייכטן פאַרמעגן, אַזוי ציטערן זיי פאַר די אמת'ע קעמפער,
פאַר די וועלכע קענען צווינגען דעם שונא, קענען פאַרזיכערן דעם נצחון,
פאַר די וועלכע לעבן מיט יונגע האַפענונגען, מיט גאַנצע, ניט צעברעקלטע
שטרעבונגען, פאַר די וועלכע גייען אין גלייכן וועג מיט אַן אויסגעגלייכטן
רוקן און מיט שטאַלצע טריט.

און די יונגע זקנים האבן קיינמאָל ניט געוואָגט צו זאָגן! קום דו,
דער אמת'ער בעל-הבית פון לעבן, שטרעק אויס דיין אייזערנע האַנט און
וואַרף אַראָפּ פון אונז אַלעמען די דריקנדע לאַסט!

אַפריל, 1906.

צוויי וועגן

די קאדע'טן זאגן שירה. פריילינג-לידער קלינגען אינעם ליבעראלן לאגער. פריילינג-לידער זינגען די בורשוואזע צייטונגען. נייע האפענונגען שפראצן פאר די אויגן פון דער דעמאקראטישער אינטעליגענץ: עס גיט דער סוף? אן עק וועט ווערן פון דער אלטער דעספאטיע. פארשווינדן וועלן אלע שפורן פון זעלבסטהערשענדן ווילקיר. אויס תליות, אויס פאליציי-משפט, אויס מיליטערי-הערשאפט. דער זומער וועט קומען, און די ערשטע שוואלבן זיינע, — ריכטיגער, ניט די שוואלבן, נאָר די שענסטע זומער-פויגל, די מלאכים פון זונען-שין און וואַרעמקייט, וועלן זיין זיי — „די פארטיי פון פאָלקס-פרייהייט“ — די קאדע'טן.

און די אלטע דעספאטיע טוט זיך אירם. ווי פריער זיצן די מיניסטארן אויף זייערע מיט בלוט דורכגעווייקטע שטולן; ווי פריער איז רוסלאַנד פאַר-קלעמט אין אייזערנע רייפן פון מיליטערי-דיקטאַטור; ווי פריער שיטן זיך אויפן פאַרוואַגלטן לאַנד געדיכטע האַגלען פון געזעצן און תקנות — צו מלחמה האַלטן מיט יעדער פרייער באַוועגונג פון אַ לעבעדיגן גייסט, וואָס וויל זיך ניט לאָזן פאַרשמירן. ווי פריער זיצן ריכטער-פאליציסטן אויף זייערע שטולן צו פאַרטייליגן. יעדן איינציגן, וואָס געפינט ניט קיין חן אין די אויגן פון די זשאַנדאַרמען און שפּיאָנען. ווי פריער וועבט מען אין אויסלאַנד אַ קונציגע שפינוועב פון פינאַנציעלע אָפּמאַכונגען, כדי צו פאַרשטאַרקן די הענט פון די זעלבסטהערשער און אַרױפֿלייגן אויפן פאָלק אַ נייע אומדערטרעגלעכע משא. און צו אלע פריערדיגע מעשים זיינען צוגעקומען נייע, ספּעציעל צוגעפאַסטע צום איצטיגן מאָמענט: דריי מיטגלידער פון דער גאָסדאַר-סטווענער רומע (אויסגעקליבענע, „פאָלקס-פאַרטערער“!) זיצן אין טורמע, איינער אַרױסגעשיקט אין אַרכאַנגעלסקער גובערניע, איינער פאַרטריבן פון זיין היים — וואו ער איז אויסגעקליבן געוואָרן — מיט אַ פאַראַרדענונג: קיינמאָל ניט קומען צוריק.

די זעלבסטהערשנדע רעגירונג וויל ניט אָפּטרעטן. זי וועט אָנווענדן איר גאַנצע קראַפט, איר גאַנצע אינקוויזיטאָרישע צביעות, איר גאַנצע אַזאַמישע אכזריות, כדי צו מאַכן די רומע צונישט.

ווי וועט זי פירן דעם שטרייט? צי וועט זי באנוצן גראַבע מיליטערישע געוואלט און מיט איין קלאַפּ פון א באַפאַנצערטן קולאַס פאַנאַנדערטרייבן די „פאַרטערטער פונעם פאַלק“? צי וועט זי אפשר אויסנוצן די אויסלענדישע פאַרלאַמענטאַרישע פראַקטיק, ווי זי נוצט אויס די נייעסטע המצאות אין פאַליצייענינים און מאָרד־קונסט, און וועט אויפן „געזעצלעכן“ וועג מאַכן פון דעם רוסלענדער פאַרלאַמענט אַ מין פורים־שפּיל, אַ קאַנצעלאַריע פון פלאַפלעריי, אַליין רעגירנדיג אין לאַנד נאָך איר אייגענעם ווילן נאָך און געדולדיג וואַרטן ביז די קאַדע'טן וועלן דערטרונקען ווערן אין דעם וואַסער פון זייערע אייגענע אומדערמיטלעכע רעדעס? אויף דער פראַגע איז שווער צו ענטפערן איצט. איינס איז קלאַר: שטרייטן וועט זי, דערשרעקן זיך דער־פאַר, וואָס זי האָט נישט דעם צוטרוי פון דער דומע, וועט זי נישט, און די אַלע ליבעראַלן, וואָס ווינטשן אַן אמת'ע קאָנסטיטוציע, די וואָס ווילן אין אמת'ן אַ סוף מאַכן פון דער פאַליצייר־הערשאַפט, דאַרפן דאָס וויסן און געדענקען, דאַרפן נישט פאַרלאָזן זיך אויף נסים, דאַרפן זיך אַליין קלאַר שטעלן די פראַגע: ווי וועלן זיי זיך האַלטן אין דעם קומענדיגן שטרייט?

מיטן פאַלק געגן דער רעגירונג אָדער אָן דעם פאַלק מאַכן פשוטות מיט דער רעגירונג — די צוויי וועגן זיינען נאָר פאַראַן אינעם פאַליטישן לעבן פון רוסלאַנד, און קיין דריטער וועג איז נישט, און אים וועט נישט אויסטראַכטן די רייכסטע פאַנטאַזיע פון אַ פאַרברענטסטן קאַדע'ט.

מיטן פאַלק געגן דער רעגירונג — דאָס הייסט פון די ערשטע טריט אָן, פון דעם ערשטן טאָג אָן, פון די ערשטע פאַר ווערטער איינרייסן מיט דער רעגירונג, אָפּן דערקלערן, אַז אַלע דערווייליגע געזעצן און תקנות, וואָס זי האָט ביז אַהער אַרויסגעגעבן, זיינען אומגעזעצלעך, אַז די אַלע פינאַנציעלע אָפּעראַציעס, וואָס זי האָט דורכגעפירט, זיינען אומגעזעצלעך, אַז דאָס געזעץ וועגן די וואַלן איז דומע, וועגן דער קאָמפּעטענץ פון דער דומע, וועגן די רעכט פון דעם גאָסדאַרסטווענעם סאָוועט, וועגן די רעכט פון דער רעגירונג צו מאַכן הלאות אָן אַ דערלויבעניש פון דער פאַלקס־פאַרטערטונג, זיינען אומגעזעצלעך; אַז דער איינציגער געזעצגעבער אין לאַנד דאַרף זיין די פאַלקס־פאַרטערטונג, וועלכע דאַרף אויסגעקליבן ווערן ביי פולער בירגער־לעכער און פאַליטישער פרייהייט אויפן גרונט פון אַלגעמיינעם, גלייכן, דירעקטן און געהיימען וואַל־רעכט. מיטן פאַלק געגן דער רעגירונג — דאָס הייסט דערקלערן פאַרן גאַנצן לאַנד: מיר, קאַדע'טן, זיינען נישט די פאַר־שטייער פונעם פאַלק, מיר דריקן אויס דעם ווילן נאָר פון אַ טייל פונעם פאַלק, און בפירוש נישט פונעם גרעסטן טייל. נאָר מיר ווייסן, אַז אַ גרויסער

טייל פונעם פאלק שטעלט ארויס פאליטישע פאדערונגען ראדיקאלערע און שארפערע, ווי מיר. מיר האבן ניט דאס רעכט צו רופן זיך פארטרעטער פונעם גאנצן פאלק, נאָר מיר האבן דאָס רעכט צו דערקלערן, אַז די ממשלה פון דער איצטיגער רעגירונג איז געגן דעם ווילן פונעם גאנצן פאלק. מיר האבן דאָס רעכט צו איינפירן תיבה פרייהייט צו רעדן און שרייבן, פרייהייט צו פארזאמלען זיך און פאראייניגן זיך, דערקלערן אלע בירגער גלייך פארן געזעץ און צוזאמענרופן א גרינדונגס-פארזאמלונג פונעם גאנצן פאלק, וועלכע וועט אויסארבעטן די גרונט-געזעצן פון א דעמאקראטישער אָרדענונג אין רוסלאנד. מיטן פאלק געט דער רעגירונג — הייסט זיך שטעלן אונטערן שוץ פונעם פאלק, רופן צו הילף די פאלקס-מאסן (די קראפט, ניט נאָר די געזעלשאפטלעכע מיינונג אליין!) געגן דער רעגירונג. מען דארף זיך ניט נאָרן. מען דארף ניט בויען קיין שלעסער אין דער לופטן. די זעלבסט-הערשאפט וועט ניט נאָכגעבן מיטן גוטן ווילן. קעמפן געגן איר — דאָס הייסט אוועקשטעלן די פראגע אלס א קראפט-פראגע, און אזוי ווי ניט אין עטלעכע הונדערט דעפוטאטן איז דאָ אייגנטלעך דער כח, ווייל ס'איז גענוג איין ראטע סאלדאטן, כדי צו מאכן פון זיי אלעמען א הויפן הרוגים, דעריבער דארף מען און מען מוז אָנערקענען, אַז אַנטשיידן קען דאָ נאָר די קראפט פונעם פאלק, דער כח פון די מאסן.

ס'איז אָבער דאָ אַן אנדער וועג — דער זעלביגער, אין וועלכן ס'זיינען ביז אהער געגאנגען די קאדע'טן: אויסמיידנדיג די פראגע וועגן אמת'ן קאמף, שטרעבן מיט ווערטער, מיט פראטעסטן, מיט רעזאָלוציעס, גובר צו זיין די גראַכע מאכט פון דער אומפארשעמטסטער דעספאטיע. אָן דעם פאלק מאַכן פשרות מיט דער רעגירונג — דאָס הייסט זיך נעמען אין דומע פאר געוויינלעכער פארלאמענטארישער ארבעט, אָנערקענען די דומע אלס א געזעצגעבנדע איינריכטונג אין דער מלוכה, אריינטראָגן אלערליי געזעצ-פראיעקטן (זיי מעגן זיין די ראדיקאלסטע און נויטיגסטע), כדי דורכצופירן זיי אין דער זעלביגער דומע, שטרעבן צו פארניכטן די איצטיגע דומע און ראדיקאל אומבויען די איצטיגע קאנסטיטוציע דורך דעם אפאראט פון דער איצטיגער דומע גופא. אָן דעם פאלק מאַכן פשרות מיט דער רעגירונג — דאָס הייסט בילדן אַן אָפּאָזיציע אין דומע, רעדן די גלענצנדסטע און פייער-דינסטע רעדעס און דערמיט זיך באַנוגענען, פראטעסטירן געגן גוואלט-מעשים און מיינען, אַז דערמיט האָט מען דערפילט דעם פאליטישן חוב, פאָדערן רעכט און גערעכטיגקייט און האָפן, אַז אפשר וועט די רעגירונג זיך פאַר-שעמען און זיך ווענדן אויף א גוטן וועג. מאַכן פשרות מיט דער רעגירונג —

דאָס הייסט אלעס אוועקשטעלן אויפן באָדן פון „געזעצלעכקייט“, ניט אויפֿ-
הערן צו איבער'חזר'ן, אז מיר זיינען, חלילה, ניט קיין רעוואָלוציאָנערן, מיר
מיינען, חלילה, גאָר ניט אומשטירצן, מיר שטרעבן ניט צו פאַרניכטן, נאָר
צו בויען; דאָס הייסט — זיך דערשלאָגן קלייגלעכע, נישטיגע פאַר-
בעסערונגען, אַ טריט נאָך אַ טריט, נאָך אַ הייסן און לאַנגן שטרייט פון
ווערטער, נאָך אַ דערמידנדער מלחמה צווישן אלערליי חומרות און שפיצלעך
פון די איצטיגע רוסלענדער „גרונט־געזעצן“; דאָס הייסט — אָנערקענען
נאָר איין גרעסטע קראַפט — די קראַפט פון געזעלשאַפטלעכער מיינונג, פאַר-
געסנדיג, אז די רוסישע רעגירונג לאַכט זיך אויס פון יעדער געזעלשאַפט-
לעכער מיינונג, אז זי האָט זיך שוין לאַנג אָפגעזאָגט פון דעם לוקסוס צו
הערשן, כלומר'שט, מיטן רשות פונעם פאָלק — און וויל פונדעסטוועגן פאַרט
ניט אוועקגיין.

מיטן פאָלק געגן דער רעגירונג אָדער אָן פאָלק מאַכן פשרות מיט דער
רעגירונג — אויף וועלכן וועג שטייען די קאָדע'טן? קוקט זיך צו צו זייער
גאַנצער געשיכטע. דערמאָנט זיך זייערע אלע רעוואָלוציעס. הערט זיך צו צו
זייערע איצטיגע רעדעס, לייענט זייערע שריפטן — און איר וועט זען, אז
זיי שטייען אינגאַנצן אויפן צווייטן וועג.

אַפּריל, 1906.

פארצויגן דעם שטריק

די זעלבסטהערשער פון רוסלאנד האָבן פעסט באַשלאָסן צו מאַכן אַ סוף פונעם פרייעם וואָרט. די פרעסע דאַרף ווערן שטום, — אויב זי וויל ניט זינגען אַ שבת דער האַנט וואָס שמיסט.

ס'איז שוין אַרויס אַ נייער געזעץ—, וועגן פאַרשפּרייטן פאַלשע ידיעות". ווער עס פאַרשפּרייט פאַלשע ידיעות וועגן דער טעטיגקייט פון רעגירונגס-איינריכטונגען אָדער פון אַ באַאָמטן, אָדער פונעם מיליטער, אָדער פונעם מיליטער-אַפטיילונג, אויב די דאָזיגע ידיעות קענען דערוועקן צו זיי אַ פיינט-שאַפט אין דער באַפעלקערונג; ווער עס פאַרשפּרייט פאַלשע קלאַנגען וועגן אַ פאַראַרדענונג פון דער רעגירונג, וועלכע קענען אַרויסרופן אַ געזעלשאַפט-לעכע אויפּרענונג, דער ווערט ווייטער באַשטראָפּט מיט טורמע ביז 8 מאָנאַטן; ווער ס'פאַרשפּרייט אזאַ חבור, וועלכער קען אַרויסרופן אַ פיינטשאַפט צווישן באַזונדערע טיילן אָדער קלאַסן פון דער באַפעלקערונג, צווישן שטאַנדן, אָדער צווישן באַלעבאַטן און אַרבעטער . . . ווערט באַשטראָפּט מיט טורמע."

מיט די דאָזיגע קורצע פאַראַרדענונגען איז די פרעסע פאַלקאָם איבער-געגעבן געוואָרן אין די הענט פון דער אַדמיניסטראַציע, וועלכע באַקומט איבער איר אַן אומבאַגרענעצטע מאַכט. פאַר יעדער קאָרעספּאָנדענט, פאַר יעדן קלאַנג, פאַר יעדער טעלעגראַמע, וואָס אַ צייטונג וועט אָפּדרוקן, קען מען זי רופן צו משפּט, און שיצן זיך וועט זי בשום אופן ניט האָבן ביד. ווייל אין אמת'ן, ווי וועט דאָס אַ צייטונג, למשל, קענען דערווייזן באותות ומופתים, אז אַ פּאָגראַם האָט די פּאָליציי אָרגאַניזירט, הגם אַלע אין שטאַט ווייסן עס קלאָר ווי דער טאָג? ווי וועט דאָס אַ צייטונג קענען באַווייזן מיט עדות, אז אין די אַוטשאַסטקעס און אין טורמעס ווערן אָפּגעטאָן די שרעק-לעכסטע רציחות? ווי וועט זי קענען דערווייזן, אז אַ שטראָף-אַטריאד האָט געטויט און געפייניגט, און געברענט און געוואלדעוועט אויפן שענדלעכסטן אופן? אַלע האָבן דאָס געווען, אַלע האָבן דאָס אַפּשר איבערגעטראָגן אויף זייערע אייגענע פלייצעס, אַלע ווייסן, אז דער קאָרעספּאָנדענט פון דער צייטונג שרייבט אמת, און פונדעסטוועגן פראוואוט באַקומען פעסטע עדות, אז די זאך איז פאַרגעקומען פונקט אזוי, ווי ס'איז געשריבן אין דער צייטונג! דאָס

איז אין א סך פאלן כלל נישט מעגלעך, נישט רעדנדיג שוין דערפון, אז אויף אזא אופן וואלט די צייטונג באדארפט האבן א גאנצע מחנה יוריסטן, וועלכע זאלן גרייט זיין וועגן יעדער שורה פון דער צייטונג פירן אויספארשונגען אויפן אָרט, זאמלען באווייזע, באקומען עדות א. א. וו., — א זאך, וואס ס'איז נאָר אוממעגלעך זיך פארצושטעלן. און אחוץ אלעמען, אויב איר האט שוין יא געזאמלט ראיות און עדות, — ווער וועט דאָס שטערן אונזער „משפט“ (רחמנא לצלן!) צו דערקלערן, אז די ראיות דערווייזן גאָרניט, אז די עדות זיינען קיין עדות נישט? ווער וועט דאָס קענען אויסהאלטן דעם שטרייט מיט דער אדמיניסטראציע, ווען נישט זי, נאָר די צייטונג דאָרף באווייזן די ריכטיגקייט פון די ידיעות?

ס'איז שוין גאָר נישטאָ וואָס צו רעדן וועגן אזוינע ידיעות, וועלכע די צייטונגען באקומען פון די הויכע פענצטער דורך פארשידענע באאמטע. ניי זאָג אויס, אז די און די ידיעה וועגן די מעשים פונעם מיניסטארן-ראט אָדער פונעם גאָסדראסטווענעם סאָוועט האָט איבערגעגעבן דער צייטונג דער און דער באאמטער! דער און דער מיניסטער! די צייטונג וועט דאָס, פארשטייט זיך, קיינמאל נישט טאן, און דאָ האָט דער „משפט“ א מעגלעכקייט צו קוילען זי אן א שום שטערעניש.

נאָך בעסער איז דער צווייטער פארבאָט — נישט דערוועקן קיין פיינט-שאפט צווישן פארשידענע טיילן אָדער קלאַסן פון דער באפעלקערונג. דאָ קען מען לערנען דעם פשט אזוי, אז ס'זאָל נישט מעגלעך זיין צו רעדן קיין איינציג וואָרט וועגן שטרייקן, וועגן אונטערדריקונג פון אַרבעטער אויף די פאבריקן, וועגן עקספּלאָאטאציע, וועגן אלערליי מיני נידערטרעכטיגקייטן, וועגן די מעשים פון די שוואַרצע מאות, וועגן פאָגראַם-אָגיטאציע, און אזוי ווייטער, און אזוי ווייטער אָן אן עק. מיט דעם פארבאָט איז איינגעטלעך פארשפאָרט דער וועג צו דרוקן וועלכע נישט איז ידיעות פון געזעלשאפטלעכן לעבן, ווייל אין יעדער ידיעה קען דער „פליסיגער“ משפט געפינען סמנים פון דערוועקן פיינטשאפט צווישן קלאַסן. און אז ער וועט זיך נישט פוילן דאָס צו טאן, דערין איז נישטאָ קיין שום צווייפל.

„א געזעץ צו פארהיטן די באאמטע געגן פרייען וואָרט פון דער פרעסע“, — אזוי דאָרף הייסן דער נייער געזעץ.

וואָס וועט זיין דער פועל-יוצא? די פרעסע האָט שוין איבערגעלעבט עננוג שווערע טעג. ס'איז געווען סיפּיאַגני'ס צייטן, פלעווע'ס צייטן. דאָס פרייע וואָרט האָט דאָך אלץ נישט געשוויגן. ווען אויבן, אויף די ציילן פון די לעגאַלע צייטונגען איז געווען טויט און שטום, ווי אויף א בית-עולם, האָט

אונטן די אומלעגאלע פרעסע געפירט א לעבעדיגע ארבעט, געקעמפט און גע-
וועסט פון שלאָף. איצט פארטרייבט מען ווייטער דאָס וואָרט פון אמת פון
די לעגאלע צייטונגען. מילא! דאָס פרייע וואָרט וועט דאָס ניט דערשרעקן.
וועט מען דארפן אַראָפּ צוריק אין באַהאַלטענע ערטער, וועט עס דערפאַר
זיך ניט אָפּשטעלן. קלינגען וועט עס, און וועקן וועט עס! און ווען ס'וועט
ווייטער אַרויסגיין אַרויף, און דאָס וועט פאַרקומען גאַנץ גיך, וועט עס זיין
נאָך שטאַרק און נאָך קלינגענדיגער, ווי ביז אַהער.

אַפּריל, 1906.

אין טאָוּרישן פּאַלאַץ

צום טאָוּרישן פּאַלאַץ איז ניט ווייט. איך גיי מיט אַלעמען גלייך. אויפן טראָטואַר ציט זיך אויס די גאַנצע גרופע פון אַ מאַן פּופּציג-זעכציג. איך קוק זיך אַרום. צי וועל איך ניט באַמערקן באַטש אייניגע נייגעריגע, וואָס ווילן אַנקוקן די „פּאַלקס-באַפּרייער“? ניין, ס'איז אַלץ רואיג אַרום און אַרום. דער קאַלטער, וואַכעדיגער פּעטערבורג טוט זיך זיין געוויינלעכע אַרבעט. אויפן ווינקל גאָס שטייט דער גאָראַדאָוואַי און באַפּט פליגן. איזוואָזשטשיקעס זיצן און דרעמלען אויף זייערע דראָזשקעס. אין דער וואַרעמער לופט פליט אַרום אַ דינער שטויב און לייגט זיך אויף אַלצדינג. גרויע הייזער-קאָזאַרמעס שטייען און קוקן עפעס מאַדנע ברוגז.

מיר גייען. די דעפּוטאַטן שווייגן מער. אַלע פילן זיך עפעס ניט אַזוי רואיג. איך דערמאָן מיך ניט-ווילנדיג, ווי מען האָט אונז, אַ גרופע אַרעס-טאַנטן, איבערגעפירט פון אַנטאָקאַלע אין לוקישקער טורמע. ס'איז אויך געווען אַ זומער-טאַג. ס'איז אויך געגאַנגען שווייגנדיג אַ מאַן פּופּציג-זעכציג איבער די רואיגע גאַסן פון דער שטאָט. דער „גייסט“ פון אַ זשאַנדאַרם שוועבט דאָ איבער אַלעמען אפשר ניט ווייניער ווי דעמאָלט, באַטש מיר גייען אָן אַ קאַנוואַי.

:: :: ::

אָט איז דער טאָוּרישער-פּאַלאַץ. דער הויף פאַרן פּאַלאַץ איז פאַרוואָרפן מיט קופּקעס ערד, קאַלך, שפּענדלעך, מיסט, ווי אומעטום לעבן אַ בנין וואָס האַלט זיך אין בויען. עס דרייען זיך אַרום אַרבעטער, סאָלדאַטן. קיין פּאָליציי איז ניטאָ, — און דאָס וואונדערט מיך ניט ווייניג. ווי ס'האָט זיך גאָכדעם אַרויסגעוויזן, האָט מען אין דער צייט זיך ניט געריכט אויף אַזא עולם. דער פּאַלאַץ אַלליין, — אַ ווייסער, לאַנגער און נידעריגער בנין איז עפעס ווי צוגעפּלעטשט צו דער ערד, גיכער ענלעך צו אַ הויפּט-קוואַרטיר פון אַ מיליטער-שטאַב אָדער צו אַ „פּריסטסטווע“ אין אַ גובערנסקע שטאָט, איידער צו אַ פּאַלאַץ. עפעס פילט זיך דאָ אַ יתומ'שאַפט, אַ פּוסטקייט און אַן עלענדקייט...

מיר גייען אריין אינעווייניג. אלץ ווי אין א נאָרוואַס אויסגעבויטער דירה. עס שמעקט מיט פרישע פאָרב. אַרבעטער דרייען זיך אַרום. עס ליגן אָנגעלייגט אין איין צימער עפעס ברעטער, אינעם אנדערן — טישן און שטענדערס אָן א שום אָרדענונג. אין קאַנצלאַריע ליגס פונעם אַריינגאַנג זיצן טשינאַוויקעס און גיבן בילעטן די מיטגלידער פון דער דומע. איך קוק אויף די טשינאַוויקעס און איך שפיר א מאָדנע עסטעטיש געפיל. אָט די חברה פילן זיך דאָ אויפן אָרט. זיי פאָסן צו דער גאַנצער אומגעבונג, אַז מען דאַרף גאָרניט בעסער. קוקט זיי אָן : אַזוינע אויסגעברעשטלעטע, אויס- געפוצטע, אויסגעגלעטע, — ממש א מחיה ; די פראַקן ליגן ווי אויסגעגאָסן. די ווייסקייט פון די העמדער איז עפעס אַזא שטרענגע, א סאָלידע, אַז איר דערשפירט מיט אַמאָל אַן אָפשיי, די זילבערנע שטערנס אויף די פראַקן פינקלען גאָר א פראַכט. און דער שמיכל ! און די העפלעכקייט ! פשוט — האָניג זיס.

:: :: ::

מיר גייען איבער דעם פאָר-זאָל — א גאַנץ שיינעם און פרעכטיגן צימער, מיט א פולע ליכטיגקייט, מיט הויכע ווייסע קאָלאָנעס, און גייען אַריין אין דעם זאָל פון זיצונגען. דער זאָל איז נידעריג און ענג. ער איז אינגאַנצן פאַרנומען מיט שטענדערס פאַר די דעפוטאַטן און מאַכט אַזא איינדרוק, אַז ס'איז אין אים ניטאָ וואו זיך א ריר צו טאָן. כאָטש עס שיינט אין דרויסן די זון און ס'איז האַלבער טאָג, איז פונדעסטוועגן אין זאָל האַלב-טונקל. אין א כמאַרנעם טאָג אָבער ווינטער איז אין אים מסתמא אַזוי פינצטער, אַז ס'איז שווער צו ליינען.

דער זאָל איז נאָך ניט פאַרענדיגט. עפעס מאַכט ער אַן איינדרוק, ווי אויף קאַטאָועס. דעם אמת מוז איך זאָגן : עפ מאַכט אויף מיר אַלץ דאָ אַן איינדרוק, אַקוראַט ווי מען מיינט ניט ערנסט, אַקוראַט ווי אַלע ווייסן אַז ס'איז אויף קאַטאָועס, גאָר זיי ווילן דערפון קיין וועגן ניט מאַכן. אויף קאַטאָועס דער זאָל, אויף קאַטאָועס די דעפוטאַטן, אויף קאַטאָועס דער קלוב, אויף קאַטאָועס דער צוזאַמענפאָר, אַלץ גאָר אַזוי אויף דער וויילע... די שטענדערס זיינען אויסגעשטעלט אין האַלב-קילעכדיגע רייען, איין רייע העכער פון דער אַנדערער. די שטולן זיינען שמאָל, מחמת ס'איז ניטאָ קיין אָרט. א ביסל א דיקערער פרייז וועט זיך פילן ניט אַזוי בהרחבה'דיג. פאַר די שטענדערס, אין דער אַנדערער זייט, שטולן פאַר די מיניסטאָרן. פאַראַוים — א קאפערדע פאַר די רעדנער. איבער דער קאפערדע הינטן —

מ. אלגין

א גרויסער פארטרעט פונעם קיסר. פארנט, נידעריגער, א גרויסער צוויי-
קעפיגער אדלער אויסגעשניצט פון האלץ.
פאר דעם פובליקום העט ווייט פון אויבן, הינטער אלע שטולן, ניין
לאזשעס, אין יעדער קען אריין א מאן פינף-זעקס.

:: :: ::

די דעפוטאטן האבן זיך פארזאמלט אין זיצונגס-זאל. מען פארנעמט
ערטער. פונקט ווי זיי האבן זיך צונויפגערעדט, זעצן זיי זיך אלע אויף דער
לינקער זייט. יעדער לייגט אויף זיין שטענדער א פאפירל מיט אן אויפשריפט,
דאס ארט איז פארנומען. איך שטיי אונטן און באטראכט זיי. אט איז די
מאסיווע פיגור פון פראפעסאר קארעיעוו, ער האט פארנומען דעם סאמע
לינקסטן ארט. א ביסעלע נידעריגער — קעדרין, דאלגארוקאוו, — אלץ
באקאנטע לייט אין דער קאדע'טישער פארטיי.

מען רעדט. מען וויצלט זיך. פונקט ווי אינגלעך אין חדר-ווען דער
רבי שלאפט.

— צו שמאלע שטולן — זאגט איינער, — ווען איך זאל א ביסל פעטער
ווערן וואלט מיר שוין זיין צו ענג.

— האט ניט קיין דאגה — ענטפערט א צווייטער, — איר וועט דא
ניט זיצן אזוי לאנג ביז איר וועט פעט ווערן.

איינער קריכט ארויף אויפן קאפערדע און פראוואט רעדן. מען באקוקט
אלעס, מען טאפט מיט די הענט.

איינער האט זיך געהאט געזעצט אויף דעם עקסטן ארט פון לינקער
זייט, נאכדעם האט ער חרטה געהאט און זיך איבערגערוקט אויף א פאר-
ערטער רעכטס.

— ס'פאסט עפעס ניט, — זאגט ער צו איינעם א שכן. עס וואלט זיין
צופיל מענדענציעז.

:: :: ::

איך גיי ארויס פון פאלאץ. אין דער טיר שטייען שוין צוויי פאליצייאישע
טשינקאוויקעס און באקוקן אלע, וואס גייען ארויס. אין פארזאל האב איך
באגעגנט א זשאנדארמסקן פאלקאוויק, וואס האט ערגעץ געאיילט מיט אן
ערנסטער מינע. אין הויף איז געשטאנען צוויי גארדאווואיעס...
. . . איך נעם א דראזשקע און פאר אויפן ברעג פון דער ניעווא. אין

נאם איז שטיל. די דראָזשקע גליטשט זיך אויף די נומענע רעדער. אָן גערויש.
עס שטייט אַ רייע הייזער — טונקעלע, רויטע, גרויע, געלע, און קוקן אזוי
פאַרטראַכט אויפן טייך. קיל. דער טייך גיסט זיינע כוואַליעס. שיפלעך
גליטשן זיך שנעל.

אויף יענער זייט טייך הויבן זיך פון דער וואַסער גרויע שטיינערנע
ווענט. זיי זיינען גלאַט און ערמערווייז פאַרוואַסן מיט שימל. עפעס ווי
פאַר'עקשנ'טע, בייזע און קאַלטע זעען זיי אויס אונטער דער ליכטיגער זון.
דאָרט איז די פערטאָפּאָלאָוסקע פעסטונג...

אַ שוידער גייט איבער איבערן לייב. דאָרט זיצן זיי — די אמת'ע
אויסדערווילטע, די אמת'ע פריינט פונעם פאָלס. ענגע תפילות. פעסטע
מויערן. שטאַרקע טירן. שטרענגע וועכטער. די זון שיינט ניט אין זייערע
קעלערס.

מאי, 1906.

אין טאָוּרִישן פּאַלאַץ

(שטריכו)

— מאָרגן עלף אַזויגער בעטן מיר די מיטגלידער פון דומע, וואָס געהערן צו דער קאָנסטיטוציאָנעל־דעמאָקראַטישער פּאַרטיי, זיי זאָלן קומען אין קינד. קלוב, כדי פון דאָרט צו גיין אין טאָוּרִישן פּאַלאַץ. אַזוי ענדיגט דער פּאַרויזצנדער אויפן צוזאַמענפאָר פון די קאָדע'טן דעם דריטן טאָג פון דער זיצונג.

איך בין ניט קיין קאָדע'ט, איך בין ניט קיין מיטגליד פון דומע, נאָר אַ פשוט'ער קאָרעספּאָנדענט, און קאָרעספּאָנדענטן זיינען ביי די קאָדע'טן ניט קיין גרויסע חשובים, און פּראָלעטאַריער נאָך ווייניגער. פונדעסטוועגן באַד־שליס איך צו גיין אין קלוב אַריין און לון דאָרט, אויב עס וועט זיין מעגלעך, צוזאַמען מיט די דעפוטאַטן אין טאָוּרִישן פּאַלאַץ.

דער קלוב איז נאָך ניט אין פולער אָרדענונג. אָקאָרשט אויסגעווייסט. די פּאָלן פאַרשמירט מיט קאַלך. קיין מעבל ניטאָ. ווען איך גי אַריין, שטייען שוין אין די זאָלן הייפלעך דעפוטאַטן און פירן לעבעדיגע שמועסן.

מענטשן, ווי מען זאָגט, פון „כל מאמינים שהוא". דאָ האָט איר אי אַ פּריץ אין טיערע קליידער מיט אַ זאַטן, פעטן פרצופ און מיט אַ פיין בייכל. אַזוינע איז גראַדע דער גרעסטער טייל. נאָר איך באַגעגן דאָ אויך אַ טיפישע צורה פון אַ פויערשן אינטעליגענט און פון גאַנץ איינפאַכע, געוויינלעכע פויערים.

עס הערט זיך ערטערווייז אַ הויכער געלעכטער, די „אדונים" רעדן זיכער און מיט אַ פעסטער שטימע. די פויערים פילן זיך עפעס ניט זייער שטאַרק היימלעך און זיינען צופרידן, אַז אימיצער ווענדט זיך צו זיי מיט אַ וואָרט. איך מיש זיך אַריין אין אַ גרופּקע פון פויערים. די פויערים זיינען אָנגעטאָן מעשה יום־טוב, אין ריינע סוויטעס און אין הויכע גלאַנצנדיגע שטיוול דוקא מיט קאַלאַשן אויף די שטיוול, הגם ס'איז אין דרויסן זייער טרוקן און וואַרעם.

מען שמועסט וועגן דער אַגראַר־פּראָגע. די פּראָגע שטייט איצט אויפן

טאגעס-אָרדענונג ביי די קאָדע'טן אויפן צוזאמענפאַר, אחוץ דעם ווערט זי אַרומגעווערט אויף אַ באַזונדערער באַראַטונג פון די פויערשע דעפוטאטן.

— איר זאָגט: אויסאַרבעטן אַ פראָיעקט מ'כח ערר פאַר די פויערים. נו, גוט. די דומע, לאָמיר זאָגן, האָט שוין אויסגעאַרבעט אַזאַ פראָיעקט. איצט דאַרף מען אים ערשט אַריינטראַגן אין גאָסדאָרסטווענעם סאָוועט. וואָס זשע וועט זיין, אַז דער גאָסדאָרסטווענער סאָוועט וועט נישט וועלן אָנגעמען דעם דאָזיגן פראָיעקט?

— דאָן וועט מען מוזן זיך ווענדן מיט אַן אויפרוה צום פאָלק, אַז ער זאָל העלפן.

— אַן אויפרוה! אָט נעכטן האָט מען אויפן קאָדע'טישן צוזאמענפאַר אַריינגעטראָגן אַ רעזאָלוציע וועגן אַן אויפרוה, איז זי טאָקע ניט אָנגענומען געוואָרן.

— דאָס איז אַן אַנדער זאך. דאָ האָט מען פאַרגעלייגט אַן אויפרוה אינעם גאָמען פון דעם צוזאמענפאַר, דעמאָלט וועט דער אויפרוה אַרויסגעבן די גאָסדאָרסטווענע דומע.

— אין וואָס זשע וועט באַשטיין די הילף פונעם פאָלק?

— דאָס וועט מען שוין זען אויפן אָרט, ווען ס'וועט קומען דערצו.

אין שמועס מיט זיך אַריין אַ „פּריץ“ און איך גיי איבער צו אַן אַנדער גרופע.

דאָ קומט מיר אויס צו רעדן מיט אַ דעפוטאט פון פאָלמאָווע — אַן אַרבעטער.

אויף די אַרבעטער אין דומע איז אַן אמת'ער רחמנות, עפעס זיינען זיי דאָ ווי שטיפקינדער, — ניין, נאָך ערגער, עפעס זיינען זיי דאָ אַ מין זייטיגער טאָן אין אַ מעלאָדיע, עפעס אַזוינס, וואָס ס'פאַסט גאָרניט, וואָס ס'רייסט דעם אויער...

מיר רעדן וועגן דער צעשפאַלטונג אינעם קאָדע'טישן לאַגער.

— עס איז גאַנץ פאַרשטענדלעך, — זאָגט ער, — דער צענטראַל-קאָמיטעט האָפט, אַז אַלץ וועט זיין רואיג און פיין. ער וויל דעריבער ניט נעמען קיין צו שאַרפן טאָן. אָט האָט מען דאָך אָפגעזאָגט וויטע'ן און דורנאָוואָ, דאָס איז פאַרט אַ שטיקל סימן, אַז די רעגירונג רעכנט זיך מיט דער דומע.

— הייסט עס, לויט אייער מיינונג, האָט מען זיי ניט אָפגעזאָגט, כּדי צו פאַרהיטן זיי פון אומאַנגענעמע צופאַלן אין דומע? אפשר באַהאַלט מען זיי אַויף אַזאַ אופן פונעם משפּט?

מ. אַלגין

— באהאלטן וועלן זיי זיך סיירווי ניט באהאלטן. צום משפט וועט מען
דארפן שטעלן אלע הענקער און מערדער.
— איר זאגט, די רעגירונג רעכנט זיך. קוקט זיך צו, וואָס ס'טוט זיך
אין לאַנד. די מערדרייען הערן ניט אויף.
— די רעגירונג וועט מוזן פאַלגן.
— און אז ניט?
— וועלן מיר פאנאנדערלאָזן די דומע.
— לויט געזעץ טאָר מען דאָס ניט. די דומע דארף דאָך אַרבעטן לויט
די עקזיסטירנדע געזעצן.
— מיר זיינען אליין דער געזעץ. און וואָס די דומע וועט וועלן, דאָס
וועט זי טאָן.
— די קאדע'טן האָבן אַן אנדער מיינונג. איר זייט דאָך אויך, דאכט
זיך, אַ קאדעט.
— איך בין אַ קאדעט אויף דער וויילע. וועל איך זען, אז זיי זיינען
אין דומע צו רואיג און געלאָסן, וועל איך באלד אַרויס פון דער פאַרטיי.
אין זאַל רוישט. רעדנדיג, גייען מיר אַרויס אויפן באַלקאָן. פאַר די
אויגן ליגט דער טאָוירישער גאַרטן. זיינע יונגע, גרינע בלעטלעך באָדן זיך
אין דער פּרילינג־זון.

מאי, 1906.

די חתונה

(גאסן-בילדער אין פעטערבורג דעם 27טן אפריל)

איך זיך אויפן דאך פון דער קאנקע און קוק אויף דער שטאט. סמנים פון יום-טוב לאָזן זיך ניט מערקן. דער וואַכעדיגער פעטערבורג לעבט זיך מיט זיין געוויינלעכן לעבן. די מאנאזינען זיינען אָפן. קיין גרויסער עולם איז ניטאָ. נאָר ערטערווייז הענגען פאָנען, קויטיגע, אָפגעבליאָסקעוועטע, און זעען אויס אזוי לעבעדיג אין דער העלער ליכטיגקייט פון דער זון.

אז די בורזשואזיע האָט היינט חתונה מיטן אַבסאָלוציזם, באַווייזן נאָר אַטריאַדן סאָלדאַטן, וואָס פאָרן אַרום איבערן שטאָט אין אַלע זייטן.

איך קוק און טראַכט מיר: ס'אַראַ פאַרשידענע סאָרטן סאָלדאַטן זיינען דאָ אין רוסלאַנד! איך, אַ פראָווינציאַל, האָב נאָר קיינמאָל אַזוינע מינים ניט געזען.

אויף ניעווסקע איז דאָס זעלביגע געוויינלעכע לעבן, וואָס שטענדיג. נאָר אַ פאָר מאָל האָב איך באַגעגנט צו האַלבע מאות קאָזאַקן און אייניגע מאָל זיינען דורכגעפאָרן עסקאָדראָנען דראָגונער. וואָס ווייטער איך גיי צום פלאַץ פאָרן ווינטער-פאלאץ, ווערט אַלץ געדיכטער דער עולם. איבערן גאס פאָרן צום ווינטער-פאלאץ קארעטן, — איין קארעט נאָך דער צווייטער. איך קוק און וואונדער זיך ווייטער אַמאָל: וויפיל גענעראַלן איז דאָ אין פעטערבורג און וואָס פאַראַ משונה'דיגע קליידער מען האָט אויסגעטראַכט פאַר די אַלערליי גענעראַלן: גאָלדענע מאַנטלען, גאָלד אויף די היט, גאָלד אויף די הויזן, גאָלד אויף די קראַגנס. עס בליצט און עס בלאַנקט. דער פנים — שטרענג, דער קוק — פיער. צווישן די קארעטן פאָרט דורך ווען ניט ווען אַ דראָזשקע מיט דעפוטאַטן פון דומע. זייערע פנים'ער זיינען אומנאָטירלעך געשפאַנט און אין די אויגן אַ מאָדנער ערנסט: קענטיג, אַז זיי פילן זיך אַ ביסל לאַ-עליכמ'דיג אין אַ קאָמפּאַניע פון אַזאַ גרויסער צאָל גאָלד-געוועבטע גענעראַלן. די פּוילישע דעפוטאַטן פאָרן פאַרביי און קוקן פאַרוואונדערט אויפן עולם. דער פלאַץ פאָרן ווינטער-פאלאץ און די גאָסן אַרום אים זיינען פעסט אַרומגעצאָמט מיט פּאָליציי-לייט, אזוי, אַז קיין פליג וועט, דאַכט זיך, ניט דורכפליען. אין דער ברייט פון די גאָסן האָט מען אויסגעשטעלט ראָגאַטקעס.

לעבן זיי, לעבן יעדן שפעלטעלע שטייען פאליציאנטן א פלייצע צו פלייצע און לאזן קיינעם ניט דורך. זשאנדארמען אויף פערד היטן די אָרדענונג. ס'הערט זיך פון אלע זייטן דער באקאנטער רוסישער „אסאדי! אסאדי!“ פריס-טאוועס און זייערע געהילפן שטופן די פובליקע פון גאס אויף די טראַטוואַרן. ווען עס העלפן ניט זייערע דרינגענדע „בקשות“, פאָרט זיך דורך א זשאנדארם און צעטרעט שיעור ניט מיט די פיס פון זיין פערד די אומפאָרויכטיגע צושויער.

קיין עולם קיין גרויסער איז אייגנטלעך ניטאָ. אזוי, עטלעכע הונדערט ליידניגנייער שטייען און קוקן אויף דער אומגעוויינלעכער דערשיינונג. קיין אַרבעטער איז ניט צו באַמערקן. מער פון אלע איז פאראן סטודענטן, סטור-דענטקעס, פארשידענע אינטעליגענטן, וואו ניט וואו א פריקאזטיק פון א קלייט, א דוואָרניס, א סאָלדאט. מען באַקוקט די דורכפאָרנדע גענעראַלן און מען זאָגט אַרויס וועגן זיי פארשידענע מיינונגען. די דעפוטאטן דערוועקן א סך א קלענערן אינטערעס.

די זון בראָט. קיין איינציגער בלאָז פון א ווינטעלע לאָזט זיך ניט פילן. עס איז לאַנגווייליג און טויט צווישן עולם. נאָר די פאָליציסטן טשעפען זיך און לאָזן ניט שטיין רואיג. עס דאַכט זיך זיי אַלץ, אז ס'איז א „אומ-אָרדענונג“, כאַטש דער עולם איז מיר און שלעפּפּעריג און מיינט גאָרניט מאַכן קיין „בונט“.

איך וואָרף אַן אויג דורכן טויער פון גענעראַל-שטאַב. דער פּלאַץ פאָרן ווינטער-פּאַלאַץ איז ליידניג און פוסט. דאָרט זעט אויס ווי א קליין שטעטל שבת נאָכן עסן. נאָר אין צוויי ערטער זע איך עפעס א רויטן און א געלן פלעק. איך קוק זיך איין א ביסל בעסער. דער רויטער פלעק איז אַן אַטריאַד סאָלדאַטן מיט רויטע קליידער און מיט לאַנגע רויטע פיקעס; דער געלער — הוסאַרן אין געלע, מיט גאָלד-געוועבטע קליידער און מיט געלע זאָטלעך אויף די פערד.

אין גאס איז שטיל. קיין סימן פון אויפּרענונג, קיין לעבעדיגע באַוועגונג, קיין שיין פון באַגייסטערונג. עטלעכע הונדערט עקשנים שטייען שווייגנדיג און בראַטן זיך אויפן זון, אקוראַט ווי אימיצער האָט זיי געדונגען.

:: :: ::

ס'איז שוין האַלב-דריי. פיר אַזייגער וועט זיך אָנהויבן די זיצונג אין דומע. גלייך פון דעם ווינטער-פּאַלאַץ וועלן די דעפוטאטן פאָרן אהין-צו און דאָרט אָפהאַלטן די ערשטע זיצונג. איך גיי אַרויס פון אַן אנדער זייט

און נעם זיך גיין אויפן ברעג פון דער ניעווא צום טאָוּרישן פּאַלאַץ. אויף די טראָטואַרן שטייען קופּעלעך מענטשן און באַקוקן אַלעמען, וואָס פאָרן פאַרביי. אייניגע גענעראַלן רופן אַרויס קריטישע באַמערקונגען.

— ס'אַראַ זאָטע זיי זיינען! — הער איך הינטער מיר אַ שפּאַטישע שטימע. איך קוק זיך אַרום, עס שטייען אַ פאָר אַרבעטער און באַגלייטן מיט די אויגן אַ דיסן בייכיגן גאָלד־געשטיקטן גענעראַל מיט זיין ניט ווייניגער דיסער און ניט ווייניגער אויסגעפּוצטער פּלּאָניט'מע.

צום טאָוּרישן פּאַלאַץ איז נאָך ווייט. איך האָב מורא צו פאַרשפּעטיגן דאָס אָנקומען פון די דעפּוטאַטן. איך נעם אַ דראָזשקע און פאָר. מיין פּורמאַן איז אַ יונגער שיינעץ פון אַ יאָר צוויי־און־צוואַנציג.

— צו דער דומע! — זאָג איך אים.

— צו וועלכער דומע?

— צו דער גאָסדאָרסטווענער דומע. וואָס הייסט, דו ווייסט גאָרניט? עס לאָזט זיך אויס, אַז ער הערט וועגן דער דומע דאָס ערשטע מאָל.

— לייענסט גאָר קיינמאָל קיין צייטונגען ניט?

— איך האָב קיין צייט ניט צו שלאָפּן, ניט נאָר צו לייענען צייטונגען.

איך דערצייל אים, וואָס איז אַזוינס די דומע און ווייז אים אָן די דעפּור

טאַטן, וואָס פאָרן פאַרביי.

— עט, — מאַכט ער מיט אַ שאַקל מיטן בייטש. — דו זאָנסט: פּויערים.

וואָס וועט אַ פּויער קלעקן גענן אָט די אַלע פּריצים?

:: :: ::

די גאָס, וואו עס שטייט דער טאָוּרישער פּאַלאַץ, וואָלט איך אָנגערופן אַ גאָס פון קאַזאַרמען. גאָנצע שורות קאַזאַרמען ציען זיך דאָרט איינע נאָך דער אנדערער, און עס דאַכט זיך אייך, אַז אַלץ, וואָס ס'איז דאָ אין פעטער־בורג שמוציגעס, גרוי־לאַנגווייליגעס און אומעטיגעס — איז פאַרזאַמלט אין די אַלע בנינים אַרום און אַרום. דער פּאַלאַץ אַליין איז אויך איינגעטלעך נאָך דעם אויסזען זיינעם ניט מער, ווי אַ קאַזאַרמע.

פאַרן פּאַלאַץ, אויפן אנדערן טראָטואַר, געפין איך שוין אַ גרופּע פון אַ מאַן דריי־פיר הונדערט. מען שטייט אָן באַוועגונג און מען קוקט. די זעלבע גלייכגילטיגקייט, די זעלבע לאַנגווייליגע שטימונג. פונקט ווי אימיצער נויט זיי. דעם „פּאַלאַץ“ האָט מען שוין אַ ביסל אויסגעפּוצט. אין הויף האָט מען אויסגעקערט דאָס מיסט און די שפּענדלעך, וואָס האָבן זיך דאָרט גע־וואַלגערט נאָך פּריער מיט אַ פאָר טעג. אויפן טראָטואַר און אין הויף שטייען

עטלעכע פריסטאוועס און זייערע געהילפן אין יום-טוב'דיגע קליידער און מיט מעדאלן אויף די הערצער. זיי קוקן פארדעכטיג אויפן עולם און עס געפעלט זיי ניט, וואָס ער איז דאָ. גאָרדאָוואַיעס טרייבן די נייגעריגע פון די שטאכעטן אַרום הויף, רייטנדיגע זשאנדארמען מאַכן מאַנעווערען אויף זייערע פערד און לאָזן ניט שטיין אויפן גאס, ווי עס געהערט צו זיין.

עס הויבן זיך אָן ווייזן איינצלענע דעפוטאטן. מען לאָזט זיי דורך, נאָך דערביי קוקט אַ זייער שטרענגער קאָנטראָל. זייערע דראָזשקעס אין הויף אַריין לאָזט מען ניט אַריין. זיי מוזן זיך אָפשטעלן ביים טויער און פון דאָרטן גיין צו פוס צום אַריינגאַנג. אין דער זעלבער צייט פאָרן צו גענעראַלן און קאמער-הערן און פאַר זיי עפענען זיך ברייט די טויערן און לאָזן זיי אַריין צוזאַמען מיט די קארעטן.

עס ווערט מער עולם. און בערך וואַקסט די צאָל פון פּאָליציי. אלעס איז דערוויילע נאָך רואיג. מען באַקוקט די דעפוטאטן.

— קוק, קוק! — זאָגט נעבן מיר איינער פון פובליקע צום צווייטן — פונקט אזא פויער ווי מיר אלע. און גיי ווייס, האָט מען אים גאָר אויס-געקליבן פאַר אַ דעפוטאט.

— נישקשה, האָב ניט קיין דאנה. מסתמא האָט ער גענוג שכל, אז דאָס פאַלק האָט אים אויסגעקליבן.

עס פאָרט צו מוראָמצעוו. דער עולם באַגריסט אים מיט אַ „הורא“, נאָך אין דעם געשריי אַליין איז ניטאָ קיין פיער, קיין התפעלות.

שפעטער אַ ביסל גייען צו אַ גאַנצע גרופע פון אַ מאַן דרייסיג פויערישע דעפוטאטן. זיי זיינען וואַרשיינלעך געגאַנגען פון ווינטער-פאַלאַץ צו פוס, מען רינגלט זיי אַרום פון אלע זייטן. מען שרייט הורא. מען מאַכט מיט די היט און מיט די טיכל. עס ווערט אַ ביסל לעבעדיגער.

דער עולם ווערט גרעסער און גרעסער. ס'איז שוין דאָ עטלעכע טויזנט פאַרשוין. עס הויבט אָן ווירקן דער אינסטינקט פון דער מאַסע. נעבן מיר שטייט מיינער אַ באַקאַנטער, אַ מיטאַרבּעטער פון אַ בולגאַרישער צייטונג. איך ווייס, אז ער קוקט אויף דער דומע גאָר מיט אַ קליינער האָפענונג, פונ-דעסטוועגן, אז מען שרייט הורא, הויבט ער אויך אָן רייסן דעם גאָרגל ייין פילט זיך, ווי אַ פיש אין וואַסער.

עס ווערט ענג. איך דראַפע זיך אַרויף אויף די שטאכעטן און שטיי אין דער הויך, כדי צו זען בעסער, וואָס ס'טוט זיך. נעבן מיר שטייט אַן אַלטער אויסגעדינטער פאַלקאָוויק און אַ פאַר פּריצימ'לעך — קענטיג זייער

ווייניג אינטעליגענטע. מען שמועסט וועגן דעם, אז אויף דעם פאלאץ איז אפילו ניטא קיין פאן.

— יא, מען באליידיגט, מען באליידיגט די פאלקס-פארטרעטער, מען פארקלענערט זייער ווערט, — טענה'ט דער פאלקסווייז און שאקלט מיטן קאפ, — ניט אזוי האט מען זיך באדארפט מיט זיי באגיין.

— ווי דען, מיינט איר, האט מען באדארפט טאן ?

— באדארפט די טראן-רעדע האלטן דא. באדארפט ווייזן די באדייטונג פון אטירעם ארט. ס'איז דאך עפעס ניט קיין געוויינלעך ארט. דא וועלן זיצן די אויסגעקליבענע פונעם פאלק.

— נאך גארניט, נישטשע, — רעדט ווייטער דער זעלבער פאלקסווייז, — זיי וועלן נאך ווייזן, ווער זיי זיינען, און מיט וועמען מען האט דא צו טאן.

די געשרייען, "הורא" הויבן זיך אויף און ווערן אפגעשוואכט יעדע מינוט. אין דער מאסע פילט זיך ניט יענער שטראם פון באגייסטערונג, וואס כאפט ארום אלע און מאכט פון אלע איין מענטש מיט איין נשמה און איין געפיל. פון דער הויך קען איך גוט זען, וואס עס קומט פאר. עס שרייען און מאכן מיט די היט ניט מער פון הונדערט-צוויי-הונדערט מאן. צווישן עולם איז אפשר א העלפט — סטודענטישע בלויז היטלען, א מאסע אינטעליגענציע און כמעט קיין איינציגער ארבעטער.

די געשרייען, "הורא" ווערן ביסלעכווייז פארביטן אויף די אויסגעשרייען, "אמנעסטיע".

עס קומט אן ראדיטשעוו. די געשרייען ווערן העכער. מען פלעססט בראווא, מען שרייט: "ראדיטשעוו, אמנעסטיע! ראדיטשעוו, אמנעסטיע!" מיט די זעלבע געשרייען באגריסט מען די איבעריגע דעפוטאציע. עס קומען אן קארעטן מיט טשינאוויקעס. מען באגעגנט זיי מיט א פייעריי און מען שרייט: "נידער מיט דער ביוראקראטיע!"

נאך דאס אלץ עפעס אן לעבן, אן א ברען, זאלן מיר מוחל זיין די מאני-פעסטאנטן, נאך מיר האט דאס זייער דייטלעך דערמאנט די פאטריאטישע מאניפעסטאציעס, וואס זיינען געמאכט געווארן אין פילע שטעט, ווען ס'האט זיך אנגעהויבן די רוסיש-פאפאנישע מלחמה.

אזוי דויערט א שטיקל צייט. געשרייען: "אמנעסטיע!", "הורא!" פאר די דעפוטאטן און פייערייען פאר די "ביוראקראטן".

דאס הויכט שוין אן שמעקן מיט "קראמאלע". פאליציי האט שוין קיין פיס ניט, טרייבנדיג דעם עולם פון די שטאכעטן. קיינער וויל ניט פאלגן. פלוצים באווייזן זיך פון ביידע זייטן אטריארן סאלדאטן: פון איין זייט

הוסארן אין גאלד-געשטימטע יאסן, פון דער אנדערער — קאזאקן. זיי טשעפען קיינעם ניט, נאָר זיי הויבן אָן מאַכן מאַנעווערעס צווישן דער געדיכטער מאַסע. מען קוקט ניט, מען טרעט אויף די פיס, מען שטופט און מען שטויסט אָן רחמנות.

דער עולם ווערט אויפגערעגט. די שטימונג ווערט מיט אַ מאָל אַ גע-שפּאַנטע. ווען די קאזאקן פאָרן פאַרביי, פייפט מען און מען שרייט עפעס אומצופרידענע ווערטער. די קאזאקן טוען זיך פלוצים אַ לאָז מיט דער גאנצער געשווינדקייט אין דער געדיכטער מאַסע. עס ווערט אַ לויפעניש, אַ שטיקעניש. אייניגע פאָלן. די קאזאקע פערד האָבן צוויי פאַרוואנדעט. איינעם האָט אַ פערד מיט די פיס צעריסן דעם בויך. מען האָט אים אוועקגעטראָגן אין דעם גאַנצן הויף פונעם וואַסער-טורעם.

איך טו אַ קוק אויפן הויף פונעם פאַלאַץ. דאָרט שטייען אויסגעשטעלט צוויי ווּזוואָדן סאָלדאַטן מיט ביסן (די קאזארמע איז אין דעם זעלביגן הויף, וואָס דער פאַלאַץ: דער פאַלאַץ גלייך אַנטקעגן, די קאזארמע רעכטס), איין ווּזוואָד מיטן רוקן צום פאַלאַץ, די אנדערע — מיטן רוקן צו דער קאזארמע. די פאַליציסטן ווערן עזות'דיגער און טרייבן שוין גאָר מיט גרויס רוגזע. הינטערווילעכעס זשאַלעוועט מען ניט אַ רוסישע ברכה...

ניט ווייט פון מיר הער איך ווי אַ גאָראָדאָוואַי זאָגט צום פאַמאָטשניק פריסטאָוו:

— וואַשע בלאַגאָראָדיע, אָט יענער האָט באַליידיגט די סאָלדאַטן, ווען זיי זיינען דורכגעפאָרן. איר וועט אים הייסן נעמען?
דעם סוף האָב איך שוין ניט געהערט.

די אויפלעבונג ווערט ביסלעכווייז אויסגעלאָשן. דער עולם הויבט זיך אָן ביסלעכווייז פאַנאָדערגיין. גייענדיג אַהיים, זע איך, אַז אין אַלע אַרומיגע גאַסן, אַ ביסעלע ווייטער פון פאַלאַץ, אַזוי, אַז נעבן פאַלאַץ האָט מען דאָס ניט געקענט מערקן, שטייען אויסגעשטעלט גאַנצע אַטריאָדן קאזאקן און דראָגנער. אַ טייל שטייט אינמיטן גאַס, אַ טייל קוקט אַרויס פון די הויפן פון די קאזארמעס. אַלע זיינען מיט ביסן און גרייט יעדע רגע זיך רירן פון אַרט.

ווייטער מיט אַ פאָר קוואַרטאַלן איז שוין אַלעס וואַכעדיג, קאַלט, פּראָזאָאיש — אַקוראַט ווי ס'האָט גאָר צו קיינעם קיין שייכות ניט. אַזוי האָט זיך פּעטערבורג געפרייט אויף דער התונה פון דער בורזשואַזיע מיטן אַבסאָלויטיזם.

אויף דער ערשטער זיצונג

(אין גאטדארסטווענע דומע)

ווען די דעפוטאטן זיינען אריינגעקומען אין זאל פון די זיצונגען, האָט זיך אַרויסגעוויזן, אז די. וואָס שטייען לינקער פון די קאָדע'טן, מוזן פאַר-נעמען אין זאל ניט די סאַמע לינקסטע ערטער, ווייל די דאָזיגע ערטער האָבן שוין פאַרנומען באַצייטנס די קאָדע'טן. זיי האָבן דעריבער זיך געזעצט, וואו אימיצער האָט געפונען אַן אָרט. אייניגע האָבן זיך אויסגעזעצט גובערניעס-ווייז: די דעפוטאטן פון איין גובערניע אַלע נאָענט איינער צום אנדערן. וועגן דעם, אז מען זאָל זיך אויסזעצן לויט די פאָליטישע איבער-ציינונגען, וועט נאָך דארפן זיין אַן אָפּמאַך צווישן די קאָדע'טן און די לינקע. דער פאַראיין פון 17טן אָקטאָבער רעכנט זיך פאַרן צענטער און האָט דעריבער פאַרנומען די מיטלסטע ערטער און אייניגע ערטער אין דער רעכטער זייט.

אונטערגעשריבן די שבועה האָט מען אַזוי, כלאחר-כך, ניט מאַכנדיג דערפון קיין גרויסן וועזן. אין דער זעלבער צייט, ווען די דעפוטאטן האָבן געשריבן די וואָל-צעטלען, קלייבנדיג אַ פאָרזיצנדן, האָט יעדער אונטער-געשריבן אויך דאָס פאַפירל מיט דער שבועה.

פּעטרונקעוויטש'עס רעדע וועגן אַמנעסטיע איז ניט געווען ניט היים, ניט באַגייסטערט. ער האָט ניט אָנגעוויזן, וואָס פאַר אַ באַדייטונג עס האָבן געהאַט די אַרעסטירטע, די רעוואָלוציאָנישע קעמפער, אין דער באַפרייאונג פון רוסלאַנד. פון די לינקע אין דומע האָט זיך קיינער ניט געפונען, ווער עס זאָל אַרויסטרעטן און אָפּן אַרויסזאָגן אַ וואָרט פון אמת. די דאָזיגע דעפוטאטן, וואָס האָבן אַפילו אַרויסגעשטעלט אויף זייער פאָן דאָס וואָרט „רעוואָלוציע“, האָבן זיך ניט געכאַפט, אז ס'איז דער בעסטער מאָמענט צו דערמאָנען דאָס דאָזיגע וואָרט.

די אַפּלאָדיסמענטן פון די דעפוטאטן אויף פּעטרונקעוויטש'עס רעדע זיינען איינגעטלעך געווען נאָר „א געשריי פון האַרצן“, ווי עס האָט זיך נאָכ-דעם איינסעדריקט איין דעפוטאט. קיין אַקט, קיין באַשטימטע רעוואָלוציע,

וועלכע זאל אַרויסזאָגן דעם וואונטש פון דער פאַרזאַמלונג, איז ניט אָנ-
גענומען געוואָרן. מען האָט פשוט אויסגעדריקט מיט דער פלעקסערדיי די
געפילן פונעם עולם. נאָר פון דעם צו אַ קלאָרער החלטה איז נאָך ווייט.
אייניגע ווייזן אָן, אז די דומע האָט אפילו קיין רעכט ניט געהאַט צו אָננעמען
דעמאָלט אַ באַשלוס, ווייל זי טאָר זיך ניט נעמען צו דער אַרבעט, איידער
איר פאַרזיצנדער וועט ניט ווערן באַשטעטיגט פון דער אויבערשטער מאַכט.
אַלנפאַלס — קיין פאַדערונג: אָדער אַמנעסטיע, אָדער מיר נעמען זיך ניט
צו דער אַרבעט, איז ניט אַרויסגעשטעלט געוואָרן.

היינט וועט דער פאַרזיצנדער מוראָמצעוו פאָרן זיך פאַרשטעלן דעם קיסר.
ער וועט אים איבערגעבן די שטימונג פון דער דומע און פאַרלייגן עס זאָל
ארויסגעגעבן ווערן אַ באַפעל וועגן אַמנעסטיע. נאָר אַפּיציעל האָט אים די
דומע וועגן דעם איינגעטלעך ניט באַפולמעכטיגט צו רעדן. מוראָמצעוו וועט
דאָס איבערגעבן שוין פון זיין אייגענעם נאָמען, אַלס אַ פריוואַטע מיינונג.
קיין אולטימאַטום איז ניט געשטעלט געוואָרן. וואָס דערפון וועט אַרויס-
קומען — ווייטס קיינער ניט.

כאַראַקטעריסטיש איז דאָס, וואָס מוראָמצעוו האָט אויף פעטרוני-
סעוויטש'עם רעדע גאָרניט געענטפערט, אַסוראַט ווי דאָס איז אַ מין צווישנ-
פאל, אַ מין פריוואַטער פאַקט, וואָס האָט צו דער דומע גאָר קיין שייכות ניט.
באַלד ווי ס'זיינען אַנטשוויגן געוואָרן די אפּלאַדיסמענטן, האָט ער גענומען
דאַנקען דער פאַרזאַמלונג פאַר דעם כבוד, וואָס זי האָט אים אַרויסגעוויזן,
אויסקלייבנדיג אים פאַר אַ פאַרזיצנדן — און האָט באַלד געשלאָסן די
פאַרזאַמלונג.

אין די דעמאָקראַטישע קרייזן שמועסט מען פיל וועגן דעם, וואָס דער
קיסר האָט ניט געוואָלט עמפאַנגען מוראָמצעוו'ן אין דעם זעלביגן אָוונט,
וואָס ער איז אויסגעקליבן געוואָרן. ווען דער עמפאַנג זאָל געווען פאַרקומען
דעם 27טן, וואָלט די דומע דעם 28טן אינדערפרי געקענט זיך נעמען צו דער
אַרבעט. אזוי וועט אוועקגיין נאָך אַ גאַנצער טאָג אומזיסט. מען איז דערמיט
שטאַרק ניט צופרידן. סטייטש! אזא הייסע צייט, ס'איז אַ מינוט — אַ יאָר,
און דאָ גייט אוועק אַ גאַנצער מעתל'עך אומזיסט-אומנישט. עס איז מיר
אויסגעקומען צו הערן אַ מיינונג, אז מען האָט באַדארפט ניט קוקן אויף
קיין שום זאַך און זיך פאַרזאַמלען און אָנהויבן אַרבעטן בפירוש דעם 28טן,
און אויב מען וויל ניט עמפאַנגען דעם פאַרזיצנדן — דאַרף מען ניט. מען
שמועסט, אז דאָס ניט וועלן עמפאַנגען מוראָמצעוו'ן דעם ערשטן טאָג איז

א באלידיגונג דער דומע און אז דאָס איז נאָר אַן אָנהויב פון דער טאַקטיק,
וועלכע די הויכע פענצטער ווילן אָנווענדן בנוגע צו דער דומע. מען רעדט,
אז מען וועט באַיקאָטירן די דומע פון אויבן ; דאָס הייסט : רעדט אייך
וויפיל איר ווילט, שרייבט וואָס איר ווילט, מיר וועלן ווייניג זיך צוהערן
און ווייניג זיך רעכענען מיט אייך.

דאָס איז פאַר דער ביוראָקראַטיע אַלנפאַלס אַ סך בעסער, איידער
צעטרייבן.

מאי, 1906.

לאנגווייליג

לאנגווייליג! לאנגווייליג! אָן טעם, אָן ריח! — אָט דאָס איז דער אלגעמיינער איינדרוק, וואָס ס'מאכט די זיצונגען די לעצטע צייט. דעפוטאטן זיצן אויף זייערע שטולן און הערן ניט, דעפוטאטן שטייען אויפן קאפערדע און רעדן גלייכגילטיגע רעדעס, וואָס רירן ניט אָן ניט דאָס האַרץ, ניט דעם מח. דעפוטאטן דרייען זיך אַרום אין פאַר-צוימער און אין די אַרומיגע זאָלן און וואַרטן, ווען וועט שוין נעמען אַן עק פון די רעדעס, דעפוטאטן אין בופעט, דעפוטאטן אין שפייז-צימער, — און אויף אַלע פּנימ'ער, אין אַלע באַוועגונגען, אין אַלע אָפּגעהאַטעטע שמועסן הערט זיך איין קלאַנג: לאַנג-ווייליג! לאַנגווייליג! ווי ווערט מען שוין פטור?

און מיינט ניט, אַז עס האַנדלט זיך וועגן נישט-ווירדיגע זאַכן. מען רעדט אַרום גאָר ניט קיין קליינעקייט, — מען רעדט אַרום דעם אַדרעס — דעם ענטפער פון דער דומע אויף דער טראָן-רעדע פון דעם קיסר. מען שילדערט אין אלגעמיינע שטריכן די גאַנצע פּאָליטיק פון דער דומע, וואָס זי וועט זיך האַלטן אין דער איצטיגער סעסיע. מען דערקלערט ניט נאָר פאַר דעם קיסר, מען דערקלערט פאַר דעם גאַנצן לאַנד, וואָס רעכנט די דומע צו טאָן אין די קומענדיגע טעג, וואָסערע פראַגן וויל זי אַרויפשמעלן אויפן טאַגס-אָרדענונג און אין וועלכע דרכים וויל זי גיין צו לייזן די דאָזיגע פראַגן. און דאָך — און דאָך איז אזוי סקוטשנע, אַז ס'דוכט זיך — פליגן מוזן פאַר'חלש'ט ווערן, ווען זיי פליען דורך דער לופט.

פון וואָנען נעמט זיך דאָס? ווער איז דאָ שולדיג?

אמת טאָקע, די דומע איז נאָך ניט געוואוינט צו אַרבעטן; אמת, זייער פילע דעפוטאטן פאַרשטייען נאָך ניט זייער אויפגאַבע. אמת, דער חילוק צווישן אַדרעס, וואָס דאַרף נאָר געבן אַן אלגעמיינע פאַרשטעלונג וועגן דער שטימונג פון דער דומע, און צווישן אַ געזעץ-פראָיעקט, וואָס דאַרף אויס-טייטשן אַלע איינצלעייטן, — איז נאָך ניט פאַר אַלעמען קלאָר. פילע ווילן דעריבער אַריינטראַגן אין אַדרעס אַלע זאַכן, וואָס ס'קומט זיי נאָר אַרויף אויפן קאַפּ, פילע רעדן אזוינס, וואָס ס'האָט צום אַדרעס גאָר אַ ווינציגע

שייכות. און ס'רעדן בפירוש ניט די פירער פון די פארטייען, ניט די באקאנטע און דערפארענע טוער, וואָס זייער וואָרט הערט מען שטענדיג מיט אויפ־ מערקזאמקייט.

אָבער דאָך — וואָס איז אזוי לאַנגווייליג? פאַר וואָס פילט זיך ניט אַ פונק פון באַגייסטערונג אַפילו אין די שרייענדיגסטע רעדעס? פאַר וואָס פילט זיך ניט, פאַר וואָס קלינגט ניט אין דער שטים פון די רעדנער אַ טיפּע איבערצייגונג, אַז זיי טוען דאָ אַ גרויסע און אַ וויכטיגע זאַך?

צי באַווייזט דאָס ניט, אַז די איבערצייגונג איז ניטאָ? צי באַווייזט דאָס ניט, אַז אַט־די פרייד, אַט־דאָס טרומייטערן, אַט־דאָס קלאַפּן אין די טאַצן, וואָס ס'האָט זיך געלאָזט הערן פון די קאָדע'טישע בלעטער פאַר דער דומע און בעת די דומע האָט זיך געקליבן, איז געווען נאָר אַ גע'מלאכט'טע זאַך, נאָר כדי זיך אַליין צו אונטערנעבן מוט?

די ערשטע דומע האָט ניט איבערגעלעבט ניט די גאָלדענע צייט פון ראָז־ פאַרבינער יוגנט, ניט די זיכערע קראַפט און פעסטקייט פון בליענדע מיטעלע יאָרן. זי איז גלייך, נאָר וואָס זי איז געבוירן געוואָרן, אַריבערגעשפּרונגען אין אַ שוואַכע, אוממוטיגע עלטער, און מיט איר מויל, וואָס האָט שוין ניט קיין ציינער, שטאַמלט זי אָן אַן אויפהער גלייכגילטיגע זאַכן.

אזאָ אויסדרוק מוזט איר אַרויסטראָגן, ווען איר זיצט אָפּ עטלעכע שעה אין אונזער רוסלענדר פאַרלאַמענט.

אי דאָס, פאַרנעסט ניט, אַז מ'האָט זיך גע'אָילט. די סיבה, פאַר וואָס די דומע איז עפּעס פּלוצלונג געוואָרן אזאָ גרויסער מתמיד, און געזעסן אָן אַן אויפהער אַ גאַנצן טאָג און אַ גאַנצע נאַכט, איז פאַר זיך אַליין אויך שטאַרק אינטערעסאַנט. מ'האָט וועגן דעם אָפּן גאָר ניט גערעדט, נאָר געפילט האָט מען דאָס זייער שטאַרק.

די מעשה דערפון איז אזוי. דעם 4טן מאי האָבן אָנגעהויבן אַרומגיין קלאַנגען, אַז דעם זעקסטן וועט זיין אַ שטיקל אַמנעסטיע — ניט פאַר אַלע, נאָר פאַר אַ טייל פון די „פאַרברעכער“, און אַז די דאָזיגע אַמנעסטיע וועט זיין געגעבן ניט ווי אַן ענטפּער אויפן אַדרעס פון דער דומע, נאָר ווי אַ זעלבסטשטענדיגער אַקט פון דערבאַרמונג, וואָס האָט ניט מיט דער דומע קיין שום באַזירונג. דער דומע איז דאָ געוואָרן שלעכט. פאַרשפּעטיגן מיטן אַדרעס, אָנקומען מיט אים, לַמֶּשֶׁל, דעם זעקסטן בייטאָג, ווען די אַמנעסטיע וועט דערקלערט ווערן דעם זעקסטן אינדערפרי, הייסט באַקומען אַ פאַטש אין פנים, הייסט זיך מוזן מודה זיין, אַז אין די הויכע פענצטער באַקאָטירט מען די דומע און מען וויל זיך ניט רעכענען מיט איר מיינונג. וואָס־זשע

טוט מען? בלייבט זיך איילן, אויסארבעטן דעם אדרעס בפירוש דעם פערטן, כדי ער זאל איבערגעגעבן ווערן דעם פינפטן, כדי ס'זאל אויסזען, אז די אמנעסטיע פונעם זעקסטן איז אן ענטפער אויפן אדרעס פון דער דומע.

אט דעריבער האבן די ליבעראלע און ראדיקאלע טיילן פון דער דומע פלוצלונג באקומען אזא גרויסן חשק צו ארבעטן אן שום הפסקות, און דעריבער טאקע האבן די רעכטע (גראף היידן, סטאכאוויטש) אלעמאל אריינגעטראגן פארשלאגן, אז מען זאל מאכן א הפסקה אויף א שעה, אויף צוויי, און דעריבער טאקע האבן זיי גע'טענה'ט, אז דער עולם איז מיד, אז מען דארף דערפרישן דעם געדאנק, א.א.וו., א.א.וו.

דאס איז געווען א שטומע מלחמה צווישן די רעכטע און די „לינקע“, וואו קיינער האט ניט געזאגט, וואס ער מיינט, נאר יעדער צד האט פארשטאנען דעם אנדערן אן ווערטער.

צי האבן נאר די „לינקע“ פארשטאנען, ווי דאס מאכט נידעריג זיי אליין? צי האבן זיי געפילט, אז מיט איילעניש שפיען זיי זיך אליין אין פנים א סך מיאוס'ער, ווי דאס וואלט קענען טאן די רעגירונג מיט אלע אירע-אנענטן? ווארשיינלעך, אז זיי האבן דאס ניט פארשטאנען. ווארשיינלעך האבן זיי גערעכנט, אז זיצנדיג כסדר 16-17 שעה, ברענגען זיי א גרויסן קרבן זייער פאטערלאנד.

און פאר מיינע אויגן האט אלץ געשוועבט אן אנדער פארלאמענט. אויך דער ערשטער אין זיין לאנד. אויך אין א צייט פון רעוואלוציע. אויך געזעסן א גאנצע נאכט — די נאכט פונעם 4טן אויגוסט. . . יענער פארלאמענט איז געווען יונג, פאר יענע פאלקס-פארטרעטער האבן געשוועבט נאר גאלדענע, ריינע, ניט קיין באפלעקטע, חלומות...

מאי, 1906.

א טייטע איינריכטונג

(אין גאטווארסטווענע דומע)

פינף שעה האָט געדויערט די זיצונג — אין זעקס שעה האָט אונזער דומע ניט אויפגעהערט צו באַווייזן זיך אליין און דער גאנצער וועלט, אז זי שטייט אָן אַ שוץ און אָן אַ מאַכט געגן דער באַוואָפנטער און עזות'דיגער מאַכט פון דער אַלטער זעלבסטהערשאַפט.

פיר טעג זיינען אַוועק, זינט ס'האָט זיך אַרויסגעריסן פון האַרצן ביי די דעפוטאַטן דאָס וואָרט „אַמנעסטיע“, פיר טעג האָט מען ניט אויפגעהערט רעדן און שרייען, און פאָדערן, און קלינגען אין אַלע גלעסער, — און „אויבן“ שווייגט מען נאָך איצט, ווי פריער, און עס איז ניטאָ קיין סימן, וואָס זאָל באַווייזן, אז אַן ענטפער איז נאָענט.

אַט דעריבער האָבן אייניגע דעפוטאַטן גענומען אויסזוכן „אויסער-געוויינלעכע“ מיטלען. אייניגע האָבן פאָרגעלייגט, מען זאָל שיקן צום קיסר אַ טעלעגראַמע און בעטן, ער זאָל געבן די אַמנעסטיע טאַקע היינט. אייניגע האָבן געראַטן שיקן דעם פאָרויפצנדן פון דער דומע צום קיסר, ער זאָל ביי אים זיך משתדל זיין וועגן אַמנעסטיע פאר אַלע אַרעסטירטע.

פאר די אויגן פון אַלע, וואָס האָבן פאָרגעלייגט אַזוינע מיטלען, איז געשטאַנען אין זיין רויטן גלאַנץ דער טאָג פון ערשטן מאי.

סאָוועלעווע, אַ מאַסקווער אַרבעטער, אין אַ בלויען העמד, אַ קאָדע'ט, האָט געשילדערט, וואָס מאָרגן וועט זיין. „עס גייט דער פראָלעטאַרישער יום-טוב. איך בין אליין אַן אַרבעטס-מאַן. איך שטעל מיר פאָר, וואָס עס וועט געשען. אומעטום האָט מען פאַנאָנדערגעקעמפּט צעטלען, אז מיטינגען און מאַניפעסטאַציעס זיינען פאַרבאָטן. נאָר דאָס וועט ניט העלפן. די אַרבעטער וועלן זיך פאַרזאַמלען. די אַרבעטער וועלן אַרויס אין גאַס אַריין פאָדערן אַמנעסטיע פאר זייערע חברים. עס וועלן פאלן קרבנות, בלוט וועט זיך גיסן. לאָמיר זשע דאָס ניט דערלאָזן. לאָמיר זען צו באַרואיגן די אַרבעטער, לאָמיר דערפילן זייער גערעכטע פאָדערונג. איר זאָגט: אַזוי איז ניט געזעצלעך.

איך ווייס ניט, וואָס איז געזעצלעך, וואָס איז ניט געזעצלעך, איך ווייס איין זאך: מען דאַרף זיך איילן, מען דאַרף בעטן, מען דאַרף פאָדערן, מען דאַרף ניט דערלאָזן צו נייע הריגות."

אפילו קאָוואַלעווסקי, דער נעמעסיגער, רואיגער, האַלב־דעאָסציאָנערער מאַקסיס קאָוואַלעווסקי, איז אַרויסגעטראָטן מיט אַ היציגער רעדע. אים האָט געטריבן די מורא פאַר דעם רעוואָלוציאָנישן פּראָלעטאַריאַט. „עס קומען נייע שטורעמדיגע געשעענישן. מען דאַרף ניט שווייגן. מען דאַרף זיי אויסמיידן. מען דאַרף שיקן דעם פּאַרזיצנדיגן מיט אַ בקשה צום קיסר."

אַלע האָבן געפילט, אז די לאַגע איז אַן ערנסטע. נאָר אַלע האָבן אויך פאַרשטאַנען, אז זיך נעמען צו אַזאַ מיטל — דאָס הייסט אויפהערן צו שפילן אין באַהעלטעניש, דאָס הייסט: אָדער פּוּל'ן ביי די הויכע ספּערן, זיי זאָלן דערפילן דעם וואונטש פון דער דומע, אָדער באַקומען פון דאָרט אַ גייעם פאַטש אין פנים און זיך מוזן מודה זיין, אז ווייטער אַרבעטן האָט ניט קיין זין.

נאָר דאָס רוב פון דער דומע וויל ניט אַוועקשטעלן די פראַגע אַזוי אַפן און שאַרף. דער גרעסטער טייל וויל בעסער זיצן און זיך מאַלן קאָנסטיטוציאָנישע חלומות, איידער צערייסן דעם פּאַרהאַנג פאַר די אויגן און דערזען דעם ריינעם אמת. און די פּאַרשטייער פון אָט דעם רוב האָבן געפונען גענוג שיינע ווערטער אין זייער ווערטער־בוך, כדי צו פאַרטונקלען דעם ריכטיגן אמת.

עס פאַרשטייט זיך, אז נאָך די אַלע שיינע ווערטער זיינען די פאַרשלאָגן צו שיקן דעם קיסר אַ טעלעגראַמע וועגן אַמנעסטיע און דאָס גלייכן דורכ־געפאַלן. די קאָדע'טן האָבן צייט צו וואַרטן ביז זייער קאָמיסיע פון די 33 מענטשן וועט עס רואיג און געלאָסן אויסאַרבעטן אין דעם אַנטוואָרטס־אַדרעס אויף דער טראָן־רעדע.

דעם אמת דאַרף מען זאָגן, אז שטייענדיג אויפן שטאַנדפונקט פון דער נויטיגקייט צו אַרבעטן אין דער דומע, איז טאַקע קיין אַנדער ברירה ניט געווען, ווי דורכוואַרפן די דאָזיגע פאַרשלאָגן. וואָריס, ווי שמשעפּקין האָט אויפגעוויזן אין אַ גאַנץ לאַנגער רעדע, די פראַגע וועגן אַמנעסטיע איז דאָך ניט קיין פראַגע וועגן אַ מתנה, וואָס מען בעט לכבוד יום־טוב, נאָר אַ פאָדערונג אַ פרינציפיעלע, איינע פון די פאָדערונגען, וואָס גייען אַרײַן אין אַ גאַנצער פראַגראַם. פאַרוואָס זשע זאָל מען מאַכן דערפון אַ מין באַזונדער הייליגקייט, פאַרוואָס זאָל מען וועגן דעם רעש'ן מער ווי וועגן אַלע אַנדערע? און וואָס

אייגנטלעך טויג די אַמנעסטיע, אויב עס איז ניט באַוואָרנט, אז מען זאָל ניט
קענען ווייטער אַמאָל אַריינזעצן די באַפֿרייטע אין זייערע פֿריערדיגע תּפֿיסות ?

:: :: ::

די זיצונגען אין דומע הויבן שוין אָן ווערן לאַנגווייליג. די היינטיגע
דעבאַטן האָבן זיך געצויגן אָן אַ ברעז, אָן באַגייסטערונג, דער עולם האָט
געגענעצט. אין די רעדעס פֿון די היציגסטע רעדנער האָב איך ניט געהערט
קיין טיפע איבערצייגונגען, קיין ערנסטן גלויבן. גלאַט, מען זאָגט, שיינע,
געהויבענע ווערטער, און די ווערטער זיינען קאלט ווי אייז און קענען קיינעם
ניט רירן. אַרבעטן אַרבעט די דומע זייער שווער. שעה'ן לאַנג גייען אַוועק אויף
נאַרשקייטן, אויף פאַרמעלע פֿראַגן פֿון רעגלאַמענט, יעדער קריכט רעדן,
יעדער רעדט אָן אַ שיעור, ביי יעדער מינדסטער זאָך הויבט מען אָן פֿילדערן.
מיר איז אויסגעקומען הערן ניט פֿון איין פֿויער, אז עס איז זיי שוין
נמאָס געוואָרן דאָס פֿלאַפֿלען. „מען רעדט און מען רעדט, און קיין גוטס
זעט מען ניט אַרויס.“ מען קען זיין זיכער, אז אויב זיי וועלן גאָך עטלעכע
טעג אזוי פֿלאַפֿלען ווי היינט, וועלן דאָס אָנהויבן פֿילן ניט נאָר די פֿויערים
אַליין.

— אַ טויטע איינריכטונג ! — דאָס איז געווען דער געדאַנק, וואָס איז
מיר אַרויף אויפן קאָפּ, ווען איך בין היינט געזעסן און באַטראַכט די גאַנצע
אַרבעט פֿון אונזער רוסלענדער פֿאַרלאַמענט.

מאי, 1906.

ווי לאנג?

(איז גאסדארסטווענע דומע)

פינפטן מאי.

— עפעס טוט מען דאָ ניט דאָס, וואָס מען דארף, עפעס איז דאָ ניט אזוי, ווי עס געהערט צו זיין, — דאָס איז דער איינדרוק, וואָס איר טראָגט אַרויס פון דעם זיצן אין דומע.

און דאָס איז ניט קיין מיינונג פון אַן איינצלענער פערזאָן.
נעכטן איז אינמיטן די דעבאַטן אַרויף אויף דער קאָפּעדע אַ מיטגליד פון דער דומע און האָט מיט אַ הויך קול און מיט קלאָרע דבורים אויסגע-
דריקט אָט די אַלגעמיינע שטימונג:

— דער זאַל איז די גאַנצע צייט ליידענדיג דעריבער, וואָס מיר הערן אַלץ אזוינע זאַכן, וועלכע מיר דארפן ניט הערן.

און דער עולם האָט אים באַלוינט מיט אַ גאַנצן דונער פון אַפּלאַדיס-
מענטן, און ווען דער דונער פון אַפּלאַדיסמענטן איז שטילער געוואָרן, האָט מען ווייטער אָנגעהויבן דאָס זעלביגע: דעפוטאטן זיצן און גענעצן, אַראַטאָרן רעדן לאַנגווייליגע זאַכן.

און אַלע האָבן ווי פריער געפילט, אַז דאָ רעדט מען אַלצדינג, נאָר ניט דאָס, וואָס ס'איז גויטיג צו רעדן.

און אין דעם פרט איז דער מזל פון די ראדיקאלע רעדעס אפשר נאָך ביטערער, ווי דער מזל פון אַלע איבעריגע.

אָט שטייט אויפן קאָפּעדע אַלאַדין. ער רעכנט זיך פאַר אַ פירער פון דער „טרודאַוואַי גרופּאַ“, אַ סאָציאַל-דעמאָקראַט. געלעבט אַ סך יאָרן אין אויסלאַנד. אַ מענטש מיט אַ קאָפּ — אזוי שמועסט מען. אַ גוטער רעדנער. ער האַלט זיך שטאַלץ און זיכער.

איך קוק אויף די דעפוטאטן. זיי זיצן פאַרמאַטערט אויף זייערע ערטער. אַ העלפט שטולן זיינען אינגאַנצן ליידענדיג. די וואָס זיצן, האָבן אַזאַ פנים, ווי איינער רעדט: מילא, וואָס קען מען טאָן? גענומען אויף זיך אַן עול — דאַרף מען טראָגן. ס'וועט נאָר ניט העלפן.

אפשר וועט אלעדין אריינבלאזן א פרישן גייסט אין די טרוקענע ביינער?
אפשר וועט זיין וואָרט אָנצינדן?

און ער הויבט, דאכט זיך, אָן נאָר נישטקע:

„עס איז דאָ אזוינע זאכן, וואָס מען בעט זיי נישט ביי קיינעם, וואָס מען
פאָדערט זיי נישט ביי קיינעם, וואָס מען קומט און מען מאַכט זיי אזוי, ווי מען
ווייזט. צו די זאכן געהערט אַ גרינדונגס-פאַרזאַמלונג. ווען דאָס פאָלס האָט
אָפּגעהאַלטן אַ נצחון, ווען עס האָט איבערגענומען די ממשלה אין זיינע הענט,
ווען די פעסטונגען פון דער אַלטער אָרדענונג ליגן צעבראָכן אויף שטיקער,
ווען די זיגרייכע אַרמיען שטייען אויפן גאָס גרייט צו נייע געפעכטן, — דאָן
און נאָר דאָן איז מעגלעך אַ גרינדונגס-פאַרזאַמלונג, און דאָן קומט אַ
גרינדונגס-פאַרזאַמלונג נאטירלעך פון זיך אליין. אזוי איז געווען שטענדיג
אין דער היסטאָריע און אנדערש קען דאָס נישט זיין. . . .“

דאכט זיך, גוט? איר וואָרט שוין, אַז ער וועט גיין ווייטער אין דעם
דאָזיגן דרך און דערקלערן, אַז ס'איז פאַראַן נאָר איין וועג צו אַ גרינדונגס-
פאַרזאַמלונג, און אַז דער וועג איז בשום אופן נישט די איצטיגע גאָסדאָרסט-
וועגע דומע?

מאכט ער פּלוצלונג אַ שפּרונג אָן אַ זייט, און הויבט אָן דערקלערן מיט
דעם זעלבן פייער, אַז די דומע (די איצטיגע דומע!) וועט פאַנאָדערשמידן
די אַרבעטער זייערע הענט, אַז זי וועט זיי געבן אַ מעגלעכקייט צו קעמפּן
פריי און אָפּן פאַר זייערע אינטערעסן, צו נעמען זייער גורל אין זייערע
אייגענע הענט א. אַז. וו., א. אַז. וו., — דאָס אַלץ וואָס מיר האָבן שוין
נישט איין מאל און נישט צען מאל געהערט פון די קאָדע'טישע הלל-זינגער.

און דער עולם זיצט און קוועטשט מיט די פלייצעס: צו וואָס האָט מען
געדאַרפט אָט דעם לאַנגן שיר לכבוד אַ גרינדונגס-פאַרזאַמלונג?

דער רעדנער ווייזט סך-הכל דערווייזן, אַז ס'איז נויטיג צו אָננעמען דעם
אַדרעס צום קיסר אין דער געשטאַלט, ווי ס'האָט אים אויסגעאַרבעט די
קאָמיסיע פון 33, — וואָס זשע האָט דאָס פאַר אַ שייכות צו „זיגרייכע אַרמיען
אויפן גאָס“?

— פאַרשטייט איר מיר, — דערקלערט מיר אַ שכן מיינער, אויך אַ
קאַרעספּאָנדענט, — אלעדין איז פון די מערב-אידראָפּיאישע סאָציאַל-דעמאָ-
קראַטן, ער האָלט זיך פאַר דער שיטה, אַז מען דאַרף אָן אַ שטורעם, אָן אַ רעש,
ביסלעכווייז גיין צום ציל. נישט אזוי ווי אונזערע רוסלענדער סאָציאַל-
דעמאָקראַטן...

פאַר אַלעדינען — נאָר נישט קיין שלעכטע רעקאָמענדאציע אין די אויגן

פון די קאדע'טן. נאך די פראגע בלייבט אלץ ניט פארענטפערט: וואָס פאַר אַ שייכות צווישן דער איצטיגער דומע און די ראדיקאלע, שיעור ניט רעוואָלוציאָנישע רעדעס?

און וואָס פאַר אַ שייכות זיי האָבן, אזא איינדרוק מאַכן זיי און אזוינע געפילן דערוועקן זיי אין די הערצער פון אלעמען. ביי די פיינט — ניט קיין שנאה, ניט קיין האַס, ביי די פריינט — ניט קיין פרייד, קיין אויפֿרעגונג. פוסטע דבורים — דאָס פילן אלע.

אַ שטיקל פאַרוואַנדערונג דערוועקן די ווערטער פון אַן אנדער אַרבעטער, מיכאָילטשענקאָ. ער רעדט מיט דעם נוסח און מיט די ווערטער, ווי אַ שלעכטער רעדנער אויף אַ ניט קיין געראַטענעם מיטינג. „דער אַרבעטער קלאָס איז דער ערשטער קעמפער פאַר פרייהייט. דער אַרבעטער-קלאָס טראָגט אַלצדינג אויף זיינע פלייצעס. דער אַרבעטער וויל אַליין לעבן ווי אַ מענטש, ער וויל ניט אַרבעטן אויף זיינע פיינט. מיר פאָדערן אַ גרינדונגס-פאַרזאמלונג“, א. א. וו.

מיינט איר אפשר, אַז פאָדערנדיג אַ גרינדונגס-פאַרזאמלונג זאָגט ער זיך דערווילע אָפּ פון פאַרלאַמענטאַרישע קאָמעדיעס מיט אַדרעסן, מיט נאָך אזוינע זאַכן? הויבט זיך נאָך ניט אָן.

טאָקע דער זעלביגער רעדנער דערקלערט: „דער גאַנצער אומגליק איז, וואָס מיר זיינען דאָ אין דומע צעטיילט אויף קלאַסן, דעריבער נעדיערן אזוי די דעבאַטן וועגן אַדרעס...“

לאָגישער אַ ביסל איז געווען דער אַרבעטער אילאָין (פון מאַקסווער גובערניע). ער האָט געזאָגט: „דער פראָלעטאַריאַט שטרעבט צו אַ גרינדונגס-פאַרזאמלונג אויפן גרונט פון אַלגעמיינעם א. א. וו. וואַל-דעכט. דעריבער פראָטעסטיר איך אינעם נאָמען פונעם פראָלעטאַריאַט ניט נאָר געגן דעם גאָטדאַרסטווענעם סאָוועט, נאָר אויך געגן אַדרעס.“

דערפאַר די פויערים הויבן אָן צו ווערן פון טאָג אויף טאָג מער אומ-געדולדיג. זיי זיינען געקומען אין דומע מיט אַ פעסטער איבערצייגונג, אַז די דומע קען אַלצדינג מאַכן. זיי זעען נאָך ניט, אַז די דומע איז אַרומגעוויקלט מיט אַ נעץ פון ביוראָקראַטישע געזעצן און קען אייגנטלעך נאָך ניט מאַכן. זיי מיינען אלץ, אַז שולדיג איז דאָס, וואָס מען פאַרנעמט זיך מיט „זייטיגע“ זאַכן. זאָל מען נאָר אויפהערן פלאַפלען, זאָל מען זיך נעמען צו דער פראָגע וועגן ער, וועט שוין אלעס זיין גוט. אויף דעם באַדן וואַקסט אויס אַ ניט-גלויבונג צו די אינטעליגענטן, וואָס פלאַפלען...

נעכטן אויף די דעבאַטן האָט זיך דאָס אלעס אַרויסגעוויזן נאָנץ שאַרף.

באטשאראוו האט אריינגעטראגן א פארלאגע: אין אדרעס זאל די דומע אנווייזן, אז פאר אלע זאכן וועט זי זיך נעמען צו דער ערדרעפארמע. אים האבן אונטערגעהאלטן לעבעדיגע אפלאדיסמענטן. און ווען נאכאקאוו האט שפעטער אָנגעהויבן דערווייזן, אז ס'איז אייגנטלעך נישטאָ קיין גרויסער חלוק, צי מען זאל שרייבן אין דער אגראַר־רעפארמע די „נוטיגסטע“ אָדער די „נאָענטסטע“ אויפגאבע, — האט זיך געלאָזט הערן א געשריי פון צווישן די דעפוטאטן: שרייבט די „ערשטע“!

נאָר דאָס איז נאָך גאָר נישט. שפעטער איז געשטעלט געוואָרן די פראַגע: שליסן דעם רייסטער פון די רעדנער. ווי נאָר מ'האט אריינגעטראָגן די פאָרלאַגע, אזוי איז אַרויפגעשפרונגען אויפן קאפערדע א פויער און האט אָנגעהויבן שרייען צו די פויערים:

„ברידערלעך־פויערים! איר זעט וואָס מען וויל מיט אונז טאָן? אונזער ערשטע אויפגאבע דאַרף זיין די ערד. און דאָ טוט מען אלע מעגלעכקייטן כדי צו פאַררוקן אונז אין אַ ווינקל, כדי צו פאַרשווייגן אונזער פראַגע. אונז פאַרגעסט מען, אויף אונז גיט מען נישט אַכטונג“ א. אַז. וו., א. אַז. וו. דאָ האט איר אַ פראָלאַג צו דער קומענדיגער דראַמע, אַ פאַרכילד צו דעם, וואָס ס'וועט זיך טאָן אין דומע שפעטער מיט אַ פאָר טעג, ווען ס'וועט ווערן געשטעלט די פראַגע: פון וואָס זאל די דומע אָנהויבן. אויב עס וועט איר איבערהויפט זיין באַשערט צו אָנהויבן...

:: :: ::

אייניגע פויערשע רעדנער, באַזונדערס פון די מאַלאַרוסן (אוקראַינער), מאַכן דעם בעסטן איינדרוק — אלס מענטשן. עפעס זיינען זיי אזוי פריש, אזוי געזונט און לעבעדיג. אין די ווערטער קלינגט אזא פריילעכע הלצה, אָפט אַ באַהאַלטן שטאָך־וואָרט. איך רעד דאָ, פאַרשטייט זיך, וועגן די פשוט'ע פויערים, נישט וועגן די פויערישע אינטעליגענטן, וועלכע אונטערשיידן זיך זייער ווייניג פונעם טיפ אינטעליגענט איבערהויפט.

די פויערים גלויבן נאָך דערוויילע אין דומע. מען האַפט: זי וועט געבן. ווי לאַנג וועט דויערן די האַפּענונג?

מאי, 1906.

אין גאסדארסטווענע דומע

13טער מאי.

— אהא, עפעס איז היינט שוין ניט וואָכעדיג, — דאָס איז געווען מיין ערשטער געדאַנק, ווען איך בין היינט צוגעגאַנגען צו דעם טאוורישן פּאַלאַץ. די גאַס אַרום און אַרום איז פאַרפּליצט מיט פּאַליציי. אויפן טראַטוואַר געגנאיבער אַ סאָלדאַט מיט אַ ביקס, קענטיג — ער שטייט אויף דער וואַך. אין טויער אַ פּרויסטאוו, עטלעכע אָקאָלאָדאַטשניקעס קוקן מיט שאַרפע אויגן אויף יעדן, ווער עס קומט אַריין. אין הויף דרייען זיך אַרום אַ פּאַר גענעראַלן, עטלעכע אָפיצערן, אַלעס זעט אויס אַ ביסל אומרויג, עפעס פילט זיך שוין פון ערשטן טריט אַ געשפּאַנטע שטימונג.

איך האָב אַ ביסעלע פאַרשפּעטיגט; די זיצונג איז באַשטימט אויף צוויי אַזויגער, איצט איז שוין אַ פּערטל אויף דריי. איך גיי אַריין אין פּאַלאַץ. אין פאַרהויז, אין די אַרומיגע זאָלן — אַלעס פּוסט, ווי אָפּגעשטאַרבן, קיין איינציגער מענטש. געוויינלעך איז דאָ שטענדיג אַ רעש און אַ טומל פון מענטשן, איצט — שאַ שטיל. דאָס הייסט — אַלע געפינען זיך אין זיצונגס־זאָל. דער זיצונגס־זאָל איז פול געפּאַקט. די דעפּוטאַטן אַלע אויף זייערע ערטער. אין דער לאָזשע פאַר קאַרעספּאָנדענטן איז אזא ענגשאַפט, אז מען קען זיך ניט געבן אַ ריר. איך גיב אַ קוק געגנאיבער, אין דער לאָזשע פון אויסלענדישע דיפּלאָמאַטן איז ניט ווייניגער ענג. אויבן, אין די לאָזשעס וואו עס זיצט דאָס זייטיגע פּובליקום, איז אַ גאַנצע וואַנט פון קעפּ — איין קאָפּ העכער פונעם צווייטן. אונטן, דאָרט וואו עס ענדיגן זיך די שטולן פון די דעפּוטאַטן, האָט אויך אַריינגעשפּאַרט זייטיגער עולם.

ס'איז שטיל. נאָר צייטנווייז קייקלט זיך איבער אין זאָל פון איינעם צום צווייטן אַ גערועזער באַפעל: „שאַ!“ אַלע אויגן קוקן אין איין זייט — אַהין, צו די שטולן פון די מיניסטאַרן.

דאָס ערשטע מאָל, זינט די דומע האָט זיך געעפּנט, זיינען די דאָזיגע שטולן ניט ליידריג. עס זיצן אַ מאַן אַכט־צען. די שטולן פאַר די מיטגלידער פונעם גאָסדארסטווענעם סאָוועט זיינען אַלע פאַרנומען. אַ רייע זקנים מיט

גלאטע קעפ; אלע, אי די מיניסטארן, אי די מיטגלידער פון גאסדארסטווע-
נעם סאוועט, זיינען אָנגעטאָן אין ציווילנע קליידער.

איין געפיל האָט אַרומגעכאַפט דעם גאַנצן זאַל. דוכט זיך, מען קען
הערן, ווי עס קלאָפן די הערצער. איך קוק אויף די דעפוטאטן: די פנימ'ער
שרעקלעך ערנסט, ווי ביי איינעם, וואָס שטייט פאַרן געריכט. קיין איינציגע
באוועגונג. קיין הוסט, קיין שאַרף.

לאַנגזאַם און עפעס באַזונדער ערנסט קלינגט דער גלאָק פונעם פאַר-
זיצנדן. די זיצונג איז געעפנט. דער פּרעמיער-מיניסטער גאַרעמיקין
באקומט דאָס וואָרט.

אויף דער קאפּעדע גייט אַרויף אַן אַלטער גרויער מאַן מיט צוויי
לאַנגע באָקן-בערד און אַ גלאַט געשאַרענע קאָפּ. ער האַלט זיך רואיג. די באַ-
וועגונגען לאַנגזאַם. ער נעמט אַרויס אַ פאַפיר און לייגט אים אַנידער פאַר
זיך. הונדערטער אויגן ווי פּוילן האָבן אים דורכגעשטאַכן פון אלע זייטן.
הונדערטער אויגן שיטן אויף אים גליענדע פונקען פון אויבן, פון אונטן,
פון רעכטס און פון לינקס.

ער לייענט שטיל. קוים וואָס מען קען הערן אין די הינטערשטע רייען.
די ווערטער פאַלן, ווי אַ קאָלטער רעגן אין אָסיען-צייט. ניטאָ וואָס צו האָפּן.
אַמנעסטיע — ניין. אָפּשאַפן קריגס-צושטאַנד — ניין. בירגערלעכע גלייכ-
באַרעכטיגונג — ניין. ערד פאַר די פּויערים — ניין. אלץ ניין און ניין.

דאָס לייענען דויערט. מיט האַלב-פאַרלאַשענע אויגן קוקט דער אַלטער
טשינאַוויט אויף די נייע פּערזאָנען, וואָס זיצן פאַר אים. זיי זיצן — ער
שטייט. ער לייענט און ס'דוכט זיך, פון זיינע ווערטער בלאָזט ווי אַ קאָלטער
פּראָסטאָגער ווינט אויף די צו פרי אויפגעבליטע בלימעלעך, ער רירט זיי
אָן — און זיי פאַרוועלסן.

דאָס לייענען קומט צו ענדע. „פרייהייט און אָרדענונג. רואיגע שאַפנדע
אַרבעט, באַרואיגן אלע שיכטן פון דער באַפעלקערונג“ — מיט די ווערטער
ענדיגט זיך די היסטאָרישע דערקלערונג. און מיר דאַכט זיך: פון אלע עקן
פאַרבאַרגענע ווינקעלעך, ציען זיך טונקעלע שאַטנס, און שוועבן אין דער
לופט, און פילן אָן דעם זאַל, און לייגן זיך, ווי בליי, אויף די הערצער פון
די פאַרזאַמלטע.

דאָס לייענען איז געענדיגט. דער מיניסטער האָט זיך פאַרבויגן און גייט
צו זיין אָרט. עס באַגלייט אים אַ טויטע אומהוימלעכע שטילקייט. און אין
דער שטילקייט וואַקסט און שפּרייט אויס זיינע פליגל דער צאָרן.
אַזוי דויערט אייניגע סעקונדן. קיינער טוט זיך ניט קיין ריר.

— נאבאקאוו! — לאזט זיך הערן די שטים פונעם פארזיצנדן — און נאבאקאוו גייט ארויס אויף דער קאפערדע מיט האסטיגע טריט.

— . . . דאס גאנצע לאנד, — זאגט ער, — „איז מיט אונז. ניט מיר, נאך די פאליטיק פון אונזער רעגירונג, די פאליטיק פון האלבע ווערטער און ניט קיין אויסגעפילטע הבטחות, מאכט א תל פונעם לאנד. גראכט זיך אונטער אונטערן לעבן פון רוסלאנד. אזא רעגירונג, וואס וויל ניט דערפילן דעם ווילן פונעם פאלק, אזא רעגירונג, וואס איז ניט קיין דינער ביי די פאר-שטייער פונעם פאלק, אזא רעגירונג, וואס וויל ניט פאלגן, נאך משפט'ן און קריטיקירן — אזא רעגירונג קענען מיר נאך זאגן איינס: טרעט אפ!

אָט די פאָדערונג: אַראָפּ פון די ערטער! פאַרשווינדט! זאָל מען אייך שוין ווייטער ניט זען! — אָט די פאָדערונג קלינגט, ווי דער הויפט-טאָן, אין אַלע ווייטערדיגע רעדעס. פיל פייערדיגע רעדעס איז געהערט געוואָרן אין דומע אין דעם דאָזיגן טאָג. פיל אמת איז געזאָגט געוואָרן, פיל באַשולדיגונגען, גיפטיגע, שטעכנדיגע האָבן, ווי בייטשן, געשמיסן די פאַרשטייער פון דער אַלטער, פינצטערער מאַכט. פיל הייסע קוילן פון גליענדער שנאה זיינען אויסגעשאַסן געוואָרן אויף די קעפּ פון די טשינאָוויסקעס, נאָך העכער פון אַלע, הילכיגער פון אַלע, פעסטער און מוטיגער פון אַלע האָט געקלונגען די פאָדערונג: אַראָפּ פון די מיניסטער-שטולן! טרעט אַפּ אייערע ערטער פאַר די לייט, וואָס מיר ווילן!

נאבאקאוו האָט געענדיגט. א שטורעם פון אפלאָדיסמענטן רייסט דורך די לופט. „בראוואַ! בראַוואַ!“ — דויערט עטלעכע מינוט.

נאָך נאבאקאוו'ן רעדט ראָדיטשעוו. זיין קראַפט איז אין זיין היציגקייט, אין זיין שרעקלעכער אויפֿרעגונג. ער שרייט. ער פילדערט. „איר זייט שולדיג!“ „איר זייט שולדיג!“ „איר ווילט ניט קיין רעכט און ניט קיין אָרדענונג!“ ער האָט זיך אויסגעדרויט מיטן פנים צו די מיניסטאַרן, און עס קומט אויס, אַז ער שרייט אויף זיי, ווי אַ האַר אויף זיין ניט געטרייעם דינער.

אויף דער קאפערדע איז ארויף אַניקין. ער איז נאָך אַ יונגער בחור. ניט קיין אַראַטאַר. אַ דינע שטים, ניט קיין פעסטע. נאָך איר הערט אין זיינע ווערטער אַן אומדערמידלעכע שנאה, און יעדעס וואָרט זיינס מאַכט אַ טיפּן רושם.

„ווען איר זאָלט קענען מיט אַ צויבער-בליק אַרומקוקן אַלע טורמעס פון רוסלאַנד, וואָלט איר געזען, אַז דריי פערטל פון די פאַרשלאָסענע זיינען הויערים. ווען איר זאָלט קענען מיט איין בליק אַרומכאַפּן די אומענדלעכע

ווייטקייט פון די רוסישע דערפער, וואָלט איר געזען דאָרט הויפּנס הרוגים, הויפּנס באַשענדעטע פרויען, הויפּנס פאַרברענטע הייזער, — דאָס אַלץ איז דאָס לעבן און דאָס גוטס פון די פויערים! איצט זיינען מיר געקומען אַהער פאָדערן פרויהייט און ערד. און אונז ענטפערט מען: פרוואָט אייגנטום איז הייליג! פרוואָט אייגנטום! מיר ווייסן איר ווערט. פאַר איין פאַרברענטע פריזישע נחלָה סטראַשעט מען אויסברענען צענדליגע דערפער, — אזוי היטן די אַגענטן פון דער רעגירונג דאָס פרוואָט אייגנטום פונעם פויער..."

:: :: ::

די צייט גייט. די רעדעס דויערן. הערט זיך איין: דער גרעסטער טייל זייערער איז ניט פריינטלעך צו דער רעוואָלוציע. דער גרעסטער טייל רעדנער, אַלאַדין אויך אין דעם כלל, רעדן יעדערער אויף זיין שטייגער. מיר זיינען געקומען באַרואיגן דאָס לאַנד, מיר ווילן איינהאַלטן דעם שטורעם, ניט מיר וועלן זיין שולדיג, ווען פון די קוילן, וואָס עס צעבלאָזט די רעגירונג, וועט ווערן אַ מורא'דיגע שריפה, ניט אויף אונז, נאָר אויף זיי, אויף די פאַרשטייער פונעם אַלטן רעזשים, וועט פאַלן די פאַראַנטוואָרטלעכקייט פאַר אַ נייעם רעוואָלוציאַנערן אויסברוך.

רעדנער רעדן. דער אַראָפּ און דער אַרויף. רעכטע, מיטעלע, לינקע — אַלע דאָס זעלבע. דער מיט שפּאַט, דער מיט געלעכטער, דער מיט כעס, דער מיט קאַלטער לאַגיק, דער מיט וויסנשאַפטלעכע ראיות, דער מיט לעבעדיגע פאַסטן פון דער לעבעדיגער ווירקלעכקייט. אַ האַגל פון באַשולדיגונגען. אַ שטראָם פון פאַראַכטונג.

אַראָפּ! אַראָפּ פון די ערטער! פאַרשווינדט!

עס רעדט שטשעפקין:

„נאָך דער איצטיגער דערקלערונג פון דער רעגירונג וועלן זיך ווייטער אָנהויבן אַגראַרישע אומרוען, עס וועלן זיך ווייטער אָנהויבן שטריקן, עס וועלן ווייטער וואַרפן דאָס לערנען די סטודענטן. דאָס לאַנד וועט ווייטער אָנהויבן מיטפילן דער רעוואָלוציע. פון איין זייט קריגס־צושטאַנד, פון דער אַנדערער — דער רעוואָלוציאַנערער שטורעם, מיר וועלן זיך ניט דערשרעקן ניט פאַר דאָס ניט פאַר יענעם. מיר וועלן זאָגן אָפּ: אזא מיניסטעריום, וואָס קען ניט די גרונט־געזעצן פון דער מלוכה, אזא מיניסטעריום, וואָס טרעט אַרויס געגן ווילן פונעם לאַנד — מוז אַראָפּ פון זיין שטעל!"

עס גייט אַרויס ווינאווער, ער רעדט אין דומע דאָס ערשטע מאָל. דער

עולם איז שוין א ביסל פארמאטערט. די זיצונג דויערט די פינפטע שעה, נאך קוים גייט ער ארויף צו רעדן, ווערט שטיל, אלע הערן. ער רעדט וועגן גלייכע בירגערלעכע רעכט. „נישט שטענדיג פארשטייט די רעגירונג, וואס זי זאגט, נאך שטענדיג פארשטייט זי, וואס זי זאגט ניט.“ פון בירגערלעכער גלייכבארעכטיגונג האט זי קיין ווארט ניט געזאגט, דאס הייסט זיך באהאלטן. דאס איז פחדנות.

איך האב ווינאווער'ן קיינמאל ניט געזען אין אזא שטימונג.
די דעפוטאטן זיצן און שאקלען צו מיט די קעפ.

:: :: ::

עס איז שוין נאכט. עלעקטרישע לאמפן פארניסן דעם זאל מיט א ים פון ווייסן ליכט. עס האבן שוין גערעדט מער פון פופצן רעדנער. עס איז שוין ארויסגעטראטן דער יוסטיץ-מיניסטער מיט א נייער דערקלערונג, וואס איז נאך געווען, ווי בוימל אויפן פייער. עס האט שוין אפגעהאלטן א גלענצנדע רעדע קאוואלעווסקי און האט ארויסגערופן א פריילעכע, הילכטיגע באגריסונג פון דער גאנצער פארזאמלונג, עס האט שוין גערעדט גראף היידן — דער זעלבער גראף היידן, וואס פילט דא שטענדיג ארום זיך א פיינטלעכע לופט.

איצטיגס מאל האט מען אים באלוינט מיט אזוינע רוישנדע אפלאדיס-מענטן, ווי עס האט זיי ניט ארויסגערופן דער באליבסטער רעדנער. גראף היידן האט געענדיגט מיט די ווערטער: „איך בין פעסט איבערצייגט, אז דאס איצטיגע מיניסטעריום דארף אוועק.“

עס האט שוין געענדיגט זיין רעדע מיכאיליטשענקא. „ניט דאס פאלק לעבט צוליב זיינע באאמטע, נאך די באאמטע צוליב דעם פאלק. אויף אונזער וועג שטעלט מען איין שטרויכלונג נאך דער צווייטער. אין איצטיגער לאגע קענען מיר גארניט טאן. פון דער דומע ווילן מיר מאכן א פשוט'ן, „שפרעך-זאל.“ מיר קענען דאס ניט לידן. ווילן מיר, ס'זאל לעבן דאס פאלק, דארף שטארבן די אלטע ארדענונג. מיר, ארבעטער, האבן געקעמפט פאר פרייהייט, מיר האבן געוואלט באשאפן א בעסער לעבן אי זיך, אי דעם גאנצן פאלק. מיר גלויבן אין דער קראפט פונעם פאלק. נאך מיט זיין קראפט וועט דאס פאלק זיך באפרייען. זיין פרייהייט ליגט אין זיינע אייגענע הענט. אונזער ארבעט איז: קעמפן, קעמפן און קעמפן!“

דער סוף פון דער זיצונג איז גאענט. אלע ווייסן שוין פאראויס, אז

א רעזאָלוציע וועט אָנגענומען ווערן אַ שאַרפע. מ'האַט זיך פריער נאָך צוזאַמענגערעדט. ס'איז אַלץ אָרגאַניזירט.

זשילקין טראָגט אַרײַן די רעזאָלוציע. קיינע ויכוחים. זי ווערט אָנגענומען מיט אַלע שטימען געגן זיבן — די חברה פון „רעכטלעכער אָרדענונג“.

דער זאַל רוישט ווי אַ מיל. דעפוטאַטן דריקן איינער דעם אַנדערן די הענט. עס איז אַ רעש. דער גלאַס פון דעם פאַרזיצנדן קלינגט. איך פאַרלאָז די דומע.

אין גאַס איז שטיל. די זון האָט זיך געזעצט. די לופט איז קיל. דער סאַלדאַט שטייט נאָך אַלץ אויף דער וואַך. איבערן גאַס גייען עטלעכע פּאַליציסטן און פירן צוויי אַרבעטער: וואַרשיינלעך אַרעסטירטע. אויף דער זעלבער גאַס, וואו די דומע, איז דער באַרימטער „דאָם פּרעדוואָריטעלנאָוואָ זאַסליוטשעניאַ“.

מאי, 1906.

אין גאסדארסטווענע דומע

16טער מאי.

די דומע האָט היינט ווייטער אויסגעטאָן אירע שבת'דיגע קליידער, פאַר-
לאָשן די העלע פאַרבן, אַראָפּגעלאָזן דעם קלינגענדיגן טאָן און זיך ווייטער
גענומען צו וואַכעדיגער אַרבעט.
וואַכעדיגע שטימונג, וואַכעדיגע רעדעס. אָן אַ פּיצל אויפּרעגונג, אָן אַ
פונק פון התפעלות.

און מיינט ניט, אז אויפן טאָגעס-אָרדענונג שטייען דוקא וואַכעדיגע
פראַגן. גאָר פאַרקערט. מען רעדט אַרום נאָך וויכטיגע אָנפראַגן (אינטערפּער-
לאַציעס) דעם מיניסטעריום. די ערשטע אָנפראַגע וועגן די טעלעגראַמען צום
קיסר, וועלכע בעטן מען זאָל פאַנאָדערטרייבן די דומע און וועלכע ווערן
געדרוקט אין די אָפיציעלע צייטונגען. די אַנדער אָנפראַגע וועגן דעם, וואָס
אין פּאָלטאווער גובערניע איז אַרעסטירט געוואָרן אַ לערער אָן שום אורזאַכע.
די דריטע אָנפראַגע וועגן דעם, וואָס אין עטלעכע און צוואַנציג גובערניעס
איז אַ הונגער, מענטשן שטאַרבן פון ניט עסן, פון קראַנקהייטן, וועלכע זיינען
צוזאַמענגעבונדן מיטן הונגער, און די רעגירונג ניט נאָך זי קומט אַליין ניט
צו הילף, נאָך זי שטערט נאָך מיט אַלע מעגלעכקייטן די פּריוואַטע פּערזאָנען
און פּריוואַטע חברות, וועלכע ווילן העלפן די נויטבאַדערפטיגע.

נאָך די דומע האָט איר גאַנצן פולווער אויסגענוצט אין דער שבת'דיגער
זיצונג, — ווען זי האָט זיך דאָס ערשטע מאָל באַגעגנט מיט די מיניסטאַרן.
ארויסגעלאָזט אַלע קוילן, פאַרטעמפּט אַלע שווערדן. איצט איז ווייטער אַלץ
גרוי און קוויטיג. דער גייסט פון אַ קאָדעט שוועבט איבער דער זיצונג.
אַ מערקווירדיגע זאַך! די אייגענע געדאַנקען, די אייגענע ווערטער,
וועלכע האָבן אין דער באַרימטער זיצונג פון זיך געשאַטן פונקען, די אייגענע
רעדנער, וועלכע האָבן דעמאָלט אָנגעצונדן מיט באַגייסטערונג די הערצער —
די אייגענע דערוועקן איצט ביי קיינעם ניט קיין שום געפיל. און די זיצונג
גייט זיך אזוי גלייכגילטיג, אזוי לאַנגווייליג.

פאַרוואָס? אפשר פילט די פאַרזאַמלונג, אז דאָס אַלץ איז אומבאַדויטנד

און קליינלעך אין פארגלייך מיט דעם וויכטיגן און אלגעמיינעם, וואָס איז געזאָגט געוואָרן ערשט נישט לאַנג און וואָס איז דערווילע נאָך געבליבן אַ בלויער געשריי?

דעפוטאטן דרייען זיך אַרום אַהין און אַהער. מען שטייט אויף, מען גייט אַרויס און מען גייט ווייטער אַריין. קיינער הערט איינגטלעך נישט. די אָנפראַגן ווערן אָנגענומען איינשטימיג און דאָס דערוועקט ביי קיינעם נישט קיין שמחה.

אַפילו אין די קולואַרן איז היינט אויך וואַכעדיג. פוסט. אַ דרייפיר דעפוטאטן דרייען זיך אַרום איבערן לידיגן סאַלאַנען-זאַל. אייניגע זיצן ביי די טישן און שרייבן. איך דערזע מיינעם אַ באַקאַנטן דעפוטאט זשיגעל, פון דער טרודאָוואַי גרופּע. ער זיצט ביים טיש און שרייבט און ווינקט מיר פון ווייטנס מיטן קאָפּ.

מיד אינטערעסירן אין דער דומע מער פון אלעמען די פויערים און די אַרבעטער. מיר איז שווער צו באַקומען אַ גענוי בילד וועגן דעם, וואָס עס טראַכטן און ווי עס פילן די דאָזיגע דעפוטאטן. אַ שמועס מיט די קאָדע'טן, — זאָגן אייך דעם אמת, דערוועקט אין מיר זייער ווייניג אינטערעס. דאָס רוב זיינען זיי אינטעליגענטן, זיי האָבן אלע גאַנץ גוט איינגע'חזר'ט זייער פראַ-גראַם, פאַלגן פאַרטערפֿלעך זייער פאַרטיידיסציפלין, און וועט איר מיט זיי אָנהויבן רעדן, וועט איר באַקומען אַן ענטפער וואָרט אין וואָרט אַ לייט-אַרטיקל פון „רעטש" אָדער פון „דומא".

די פויערים און די אַרבעטער זיינען גאָר אַן אַנדער זאַך. דאָס אלץ איז פאַר זיי ניי. עס דערוועקט אין זיין פאַרשידנאַרטיגע געפילן. די טרודאָוואַי גרופּע איז נישט אזוי שטאַרק, זי זאָל זיי קענען גענוג צוזאַמענבינדן מיט פאַרטיידיסציפלין. פילן זיך גוט אין דער דאָזיגער סביבה קענען זיי נישט. זייערע שמועסן זיינען אַפט אַריגינעל און העכסט אינטערעסאַנט. — נו, וואָס הערט זיך? — פרעג איך זשיגעל'ן (זשיגעל איז אַן אַר-בעטער. ער האָט, וואַרשיינלעך, געליענט ביכלעך און איז נאָך זיין שטימונג נישט קיין רעוואָלוציאָנער).

— אויף כפרות! — הער איך אַ קורצע, ענערגישע תשובה.

— נו?

— גאָרנישט. אזוי וועט עס געוויס נישט בלייבן. אָדער ס'וועט ווערן בעסער — זיי וועלן אוועקגיין צו אל-די שוואַרצע יאָר („זיי" מיינט מען די מיניסטאָרן), אָדער ס'וועט ווערן נאָך ערגער ווי אַזינד. ער גיט אַ ביסל אַ טראַכט און זאָגט ווייטער:

— וויסט איר, וואָס איך וועל אייך זאָגן — מער פון אלעמען שרעקן
 מיך די גרויזאמע מעשים, וואָס וועלן זיך אָנהויבן דערנאָך.

— ווען — דערנאָך?

— ווען די דומע וועט זיך ווענדן מיט אַן אויפרוה צום פאָלקס.

— און איר מיינט, זי וועט דאָס טאָן?

— אַ ברירה וועט זי האָבן? איך האָב זייער שטאַרק מורא, אַז עס
 גייט דערצו. אויב „זי“ וועלן נישט אָפטראָגן די ביינער, וועט מען מוזן
 דאָס טאָן.

— זאָגן אייך: וואָלט איך נישט מורא געהאַט פאַר בלוט. די מעשה איז
 אָבער: דאָס פאָלק איז נישט אָרגאַניזירט.

— ווי הייסט?

— מ'איז נישט פאַרטיג צום קאַמף. ס'הייסט — ווילן וויל מען, נאָך
 מ'איז טעכניש נישט גרייט, און די סאָלדאַטן — זאָגט איר: קען מען זיך
 אויף זיי פאַרלאָזן? מאָרגן וועט מען זיי צוזאָגן נאָך צוויי קאָפּיקעס אַ טאָג,
 וועלן זיי שיסן, וועמען מ'וועט הייסן. אויף זיי איז אַ קנאַפער בטחון.

— איר זייט דערין זיכער?

— מ'קען נישט זאָגן אויף געוויס. אורדאי איז די לאַגע איצט קלערער.
 מיר און זיי. דאָס פאָלק און די בלוט-זויגער. קלייבט אויס... ווער קען
 זאָגן, אויף וועמעס זייט זיי וועלן זיך שטעלן?

ער פאַרטראַכט זיך.

עס גייען צו עטלעכע מענטשן, און דער שמועס ווערט איבערגעריסן.
 דאָס איז שוין נישט דאָס ערשטע מאָל, וואָס איך הער פון די פויערים
 און אַרבעטער שמועסן וועגן מיליטער. איינער אַ פאָלמאַטאָוער פויער האָט
 מיר אַפילו געזאָגט, אַז ס'וואָלט געווען אַ גלייכע זאַך, די דעפוטאַטן זאָלן
 זען האָבן פאַרבינדונגען יעדער מיט די סאָלדאַטן פון זיין גובערניע. דאָס
 וואָלט קענען צונאָך קומען אין אַ שווערער צייט.

— לאַסאל האָט געזאָגט, אַז יעדע קאָנסטיטוציע האַלט זיך אויף
 האַרמאָניע, — אזוי האָט ער פאַרענדיגט זיין מערקווירדיגן שמועס.

מאָי, 1906.

אָרום דומע

איך האָב שוין טעלעגראַפירט, אז די דומע האָט שווינגנדיג אַראָפּ געשלאָנגען די נייע באַליידיגונג — דאָס, וואָס אין די הויכע פענצטער האָט מען ניט געוואָלט עמפּאָנגען די דעפּוטאַציע מיטן ענטפּער אויף דער טראַן-רעדע. דערביי איז פאָרגעקומען אייניגע כאַראַקטעריסטישע געשעענישן אין די קולואַרן פון דער דומע, וועגן וועלכע איך וויל אייך דאָ דערציילן.

אז איך בין אָנגעקומען היינט אין דומע, האָב איך שוין געטראָפּן אין איינעם פון די זאָלן אַ פאַרזאַמלונג פון דער „טרודאַוואַיאַ“ גרופע. געשמועסט האָט מען וועגן דעם, ווי זאָל מען זיך פאַרהאַלטן צו דעם פּאַקט, וואָס די דעפּוטאַציע איז ניט געוואָרן עמפּאָנגען. אלע זיינען געווען מסכים, אז מען דאַרף אויסדריקן די שטימונג דורך אַ רעזאָלוציע. נאָר מכח דעם אינהאַלט און דעם טאָן פון דער רעזאָלוציע איז געווען פאַרשידענע מיינונגען. אַ טייל פאַרזאַמלונג האָט פאָרגעלייגט, מען זאָל דעם אַדרעס גאָרניט דערלאָנגען און אין דער רעזאָלוציע זאָל מען זאָגן, אז מען איז אויפגעבראַכט געגן אַזאַ באַליידיגונג. דער גרעסטער טייל איז געווען אַ סך ווייכער און האָט גע'מענה'ט, אז דעם אַדרעס דערלאָנגען מוז מען, נאָר אין דער רעזאָלוציע דאַרף מען אָנגערעקענען דעם פּאַקט, אז די פאַרשטייער פונעם פאָלק האָבן נאָך עד היום קיין מעגלעכקייט ניט צונויפרעדן זיך מיטן קיסר, פונקט ווי עס איז געווען ביז אַהער. ביידע טיילן זיינען געשטאַנען פּעסט אויף דעם שטאַנדפונקט, אז דאָס טאָר ניט זיין קיין מניעה זיך נעמען צו דער ווייטערדיגער אַרבעט און אז אָנהויבן אַ מחלוקת וועגן אַזאַ פּראָגע, צי זאָל דער אַדרעס איבערגעבן ווערן דורכן מיניסטער, צי דורך אַ דעפּוטאַציע פון דער דומע, — איז ניט כדאי.

מיך האָט געוואונדערט אַזאַ רואיג פאַרהאַלטן זיך פון די מיטגלידער פון דער „טרודאַוואַיאַ“ גרופע. דער פּאַקט איז צו אַ שרייענדיגער, די באַליידיגונג נאָך צו פרי, די פאַרב פון שאַנדע שטייט נאָך צו הייס אין פנים פון דער דומע, אז די ראַדיקאַלע טיילן זאָלן ניט פּרואוון אויסדריקן זייער שטימונג אויף אַ שאַרפערן אופן. איך האָב ניט פאַרשטאַנן דעם פירוש פון

אזא געלאסנקייט אין אזא מאמענט. דעם פירוש האָט מיר דערקלערט איינער פון דער „טרודאווא" גרופע. עס לאָזט זיך אויס, אז אין דער גרופע איז געווען זייער א געהויבענע שטימונג, אז פילע זיינען געווען גרייט אויף די אנטשלאסנסטע טריט, מכה א שארפער רעזאלוציע איז אוראי נישטא וואָס צו רעדן, נאָר — נאָר די פירער האָבן נעכטן א גאנצן טאָג איינגע'טענה'ט מיטן עולם, מען האָט געהאַט צו זינגען און צו זאָגן, מען האָט אזוי ענערגיש געפירט די אַגיטאַציע, ביז מען האָט זיי קוים-קוים איינגערעדט, אז עס איז נישט כדאי צו שטעלן זיך אין דער דאָזיגער פראַגע אויף א רעוואָלוציאָנישן וועג. א טייל פון דער גרופע איז אַלנפאַלס געווען זייער אויפגערעגט, נאָר די פירער האָבן זיי אזוי אוועקגעשטעלט די פראַגע: נעמט איר אָן א שאַרפע רעזאלוציע, דארפֿט איר זיין גרייט דערצו, אז מען וועט פאנאנדערלאָזן די דומע. און די דאָזיגע וואָרונג האָט געווירקט...

איך אליין האָב אויך געהאַט די געלעגנהייט צו זען, ווי עס האָט זיך געפירט די אַגיטאַציע. מען האָט אָנגעוויזן, אז די פראַגע איז נאָר א פאַרמעלע פראַגע, ס'איז נישט כדאי איבער אזא קלייניגקייט צו מאַכן א קאָנפליקט. אייניגע האָבן אפילע גע'טענה'ט, אז די דומע האָט די ערשטע איבערגעטראַטן געוויסע דינים (זי האָט געשיקט א דעפוטאַציע, און אין די תקנות שטייט, אז זי דאַרף נאָר שיקן צום קיסר איר פאַרויצנדן) און דעריבער טאָר זי נישט אָננעמען א רעזאלוציע פון קאמף.

לסוף האָט מען באַשלאָסן צו אַריינטראַגן אין דומע אזא רעזאלוציע: דאָס, וואָס מען האָט נישט אויפגענומען די דעפוטאַציע, „באווייזט נאָר, אז איצט אויך האָט דאָס לאַנד נישט קיין מעגלעכקייט דורך זיינע פאַרשטייער צונגיפרעדן זיך מיטן קיסר." נאָר אזוי ווי פאַר דער דומע שטייען זייער וויכטיגע אויפגאַבן, וועלכע ס'איז נישט מעגלעך אָפצולייגן, דעריבער גייט זי איבער צו איר געוויינלעכער אַרבעט.

עס האָט זיך נאָך נישט געענדיגט די אַפּשטימונג פון אַלע פאַרגעלייגטע רעזאלוציעס, ווי ס'האָט זיך געעפנט די טיר און ס'האָט זיך אַריינגערוקט ווינאווער. מיט זיין געוויינלעכן שמיכלע האָט ער זיך געווענדט צו דער גרופע מיט אזא מין בקשה אינעם נאָמען פון די קאָדע'טן: היות די פאַרטיי פון „פּאַלקס-פּרייהייט" האָט שוין אויסגעאַרבעט א באַשטימטע רעזאלוציע, היות עס וואָלט זיין גלייך, אז די רעזאלוציע זאָל אָנגענומען ווערן איינ-שטימיג, בכּן בעט ער די גרופע זי זאָל אויסהערן א דערקלערונג, פאַרוואָס די קאָדע'טן ווילן אָננעמען בפירוש די און נישט אן אנדער רעזאלוציע. די גרופע איז מסכים געווען צו אויסהערן די דערקלערונג, און אויף

דער סצענע טרעט ארויס מיליטאָוו. ער איז ניט קיין מיטגליד פון דער דומע, נאָר ער געפינט זיך דאָ אלס קאָרעספּאָנדענט און איז צווישן די קאָדע'טן איינער פון די וויכטיגסטע רעדאָפּירער. דער אינהאַלט פון זיין לאַנגער רעדע איז אין קורצן אזוי:

די קאָדע'טישע פּאַרטיי לייגט פאַר פּאָלגענדע רעזאָלוציע: „אַנערקענענדיג, אז די באַדייטונג פונעם אָדרעס ליגט אין זיין אינהאַלט, און ניט אין דעם אופן, ווי ער וועט דערלאַנגט ווערן, גייט די דומע איבער צו איר גע-וויינלעכער אַרבעט.“ די קאָדע'טישע פּאַרטיי איז זיכער, אז אַ שאַרפע רעזאָ-לוציע וועט מוזן ברענגען צו אַ צוזאַמענשטויס. אין די הויכע פענצטער קוקט מען אויפן אָדרעס ווי אויף דער גרעסטער חוצפה. די רעגירונג איז גרייט צו אַנטשלאָסענע טאַטן. פאַר דער דומע איז וויכטיג, אז דער צוזאַמענ-שטויס זאָל פאַרקומען ניט אין דער פּראָגע, נאָר דעמאָלט, ווען ס'וועט זיך אַרומקלערן אַ וועלכער ניט איז געזעץ. אין דער אויסלענדישער פרעסע און צום טייל אין דער געזעלשאַפט שמועסט מען שוין אזוי אויך וועגן דעם, אז די דומע פאַררייסט זיך צופיל, אז זי נעמט צו אַ שאַרפן טאָן. אויב זי וועט איצט אָננעמען אַ שטעכעדיגע רעזאָלוציע, וועט די רעגירונג האָבן אַן אויס-רייד, אז די דומע האָט זיך געשטעלט אויף אַ רעוואָלוציאָנישן וועג. דאָס לאַנד האָט געשיקט זיינע אויסגעקליבענע מיט אַ באַשטימטן ציל. אויב די דומע וועט צעטריבן ווערן איבער אזאָ קלייניגקייט, וועלן ניט אלע זאָגן, אז די רעגירונג איז שולדיג אין אַלצדינג. מען דאַרף דעריבער זען מאַכן אַ סוף פון דעם אינצידיענט וואָס גיכער. מען דאַרף פאַרמאַכן די טיר, דורך וועלכער עס קענען אַריין אַלערליי אומדערוואַרטעטע געשעענישן. מען דאַרף אָננעמען די רעזאָלוציע נאָר מיט קליינע דעבאַטן. קיין פּאָלעמיק דאַרף ניט זיין. די דומע דאַרף זיך האַלטן אזוי, אז ניט זי פאַלט אָן די ערשטע, נאָר זי ווערט זיך פאַר אַן אָנפאַל. מען דאַרף ניט אַרויפוואַרפן די שולד אויף די מיניסטאָרן, ווייל דאָס וואָלט הייסן אַריבערלייגן די זאך פון אַ גרעסערן אויף אַ קלענערן. מען דאַרף ניט מאַכן דעם מיניסטער פאַר אַ שיער לעזאזל, ווייל דאָס וואָלט נאָר פאַרקלענערט דעם פּראָטעסט.

מיליטאָוו'ס ווערטער האָבן געהאַט זייער ווירקונג. באַלד ווי ער איז אוועק האָט זיך געלאָזט הערן דאָס גלעקל פונעם פאַרזיצנדן. אלע האָבן פאַר-נומען זייערע ערטער אין זאָל. די קאָדע'טן האָבן אַריינגעטראָגן זייער רעזאָלוציע. גערערט האָבן ס'היכל דריי רעדנער — און די רעזאָלוציע איז אָנגענומען געוואָרן איינשטיימיג.

אקאדעמישע פרייהייט און פאליציי

עס איז אן אלטע געשיכטע מיט די אוניווערזיטעטן אין רוסלאנד, דאך בלייבט זי שטענדיג ניי. עס קען ניט עקזיסטירן קיין פרייע העכערע שול אין א לאנד פון פאליצייאישער זעלבסטהערשאפט, עס קען ניט זיין, אז אין איין ווינקעלע זאל זיך לאזן הערן א ווארט פון אמת אין דער זעלבער צייט, ווען ארום און ארום הערשט דער קולאס און די בייטש.

אייגנטלעך איז אין רוסלאנד דאס נאָרמאלע אקאדעמישע לעבן פאר-שוואונדן שוין א משך פון א יאָר אַכט. די גאַנצע צייט האָט דער שטרייט זיך געפירט פאַר זייער אַ קלאָרער און איינפאַכער זאך: די רעגירונג האָט געוואָלט מאַכן די העכערע שול פאַר אַ פּאָליצייאישן צירקל, וואו עס ווערן אויסגעאַרבעט „אַנשטענדיגע“, „וואויל-דערצויגענע“ באַאַמטע; די סטודענטן, דער בעסערער טייל פון זיי, האָבן געוואָלט זען אין דער שול אזא אָרט, וואו זיין קענען הערן דאָס פרייע וואָרט פון דער פרייער וויסנשאַפט און אויס-אַרבעטן פון זיך מענטשן און בירנער.

וואָס שטאַרקער ס'האָט זיך צעפלאַקערט די רעוואָלוציע אין לאַנד, דאָס שאַרפער איז געוואָרן דער שטרייט אין די שולן. פונעם 9טן יאנואר 1905 האָט זיך דאָס אקאדעמישע לעבן אָפּגעשטעלט און פון דעמאָלט אָן זיך כמעט ווי ניט באַנייט.

איצט שטייען ווייטער די העכערע שולן פאַר דער זעלביגער, גוט באַ-קאַנטער אלטער פראַגע, אויף וועלכער ס'איז פאַראַן נאָר איין ענטפער: פּאָליטישע פרייהייט. עס איז דאָך אַ חוּק, עס איז אַ ווילדע, אוממעגלעכע זאך, אז אין דער צייט, ווען אין לאַנד ווערן יעדן טאָג אויפגעבויט צענדליגע תליות, זאָל אינמיטן די גרעסטע שטעט פון רוסלאַנד עקזיסטירן אַן אָפּ-געצאַמטער, פאַרשלאָסענער גן-עדן, וואו אויסדערוויילטע זיצן רואיג און שעפן נחת פון דער ריינער תורה. און עס איז נאָך ווילדער און נאָך אומ-מעגלעכער, אז אַ רעגירונג, וואָס פאַרפאַלגט מיט דער גרעסטער אכזריות יעדן פרייען געדאַנק, אַ רעגירונג, וואָס שטראָפט מיט טויט און קאַטאַרגע פאַר יעדן מינדעסטן פראָטעסט, אַ רעגירונג וואָס האָט דערקלערט אַן אָפּענע

מלחמה אלעמען אין לאַנד, אחוץ די שוואַרצע עכט־רוסישע באַנדע, — אז אזאָ רעגירונג זאָל קענען לײַדן אַן אויטאָנאָמען אוניווערזיטעט, וואו טויזנטער סטודענטן, דאָס הייסט טויזנטער רעוואָלוציאָנער־געשטימטע, יונגע רוסלענדער בירגער, זאָלן קענען זיך פאַרזאַמלען און רעדן וועגן אַלע ברענענ־דיג פראַגן פונעם טאָג, און קענען אויסשמידן אַ פרייען געדאַנק און אַ פעסטן ווילן, און קענען אַנטוויקלען זייערע קרעפטן צום קאָמף.

און די פערל־געריכט־פּאָליטיס האָט ניט לאַנג געוואַרט און האָט אַרויפ־געלייגט איר האַנט אויף די העכערע שולן. עס האָט זיך אָנגעהויבן אין מאַסקווע און אין קיעוו. דער מאַסקווער גראַדאָנאַטשאַלניק האָט מודיע געווען דעם רעקטאָר פון אוניווערזיטעט, אז אויב עס וועלן ווייטער פאַרקומען אין אוניווערזיטעט רעוואָלוציאָנערע פאַרזאַמלונגען מיטן אָנטייל פון „זייטיגע“ פערזאָנען, וועט ער, דער רעקטאָר, באַקומען אַ שטראָף אי דורכן משפּט, אי אויפן אַדמיניסטראַטיוון וועג. אין קיעוו האָט דער רעקטאָר אויף זיך אַליין גענומען אַ פּאָליציי־אישע פליכט און גאָר פון אָנהויב אָן ניט דערלייבט קיין אַלגעמיינ־פּאָליטישע סטודענטישע פאַרזאַמלונגען. סטודענטן ווערן מאַסנווייז אַרומגעזוכט און אַרעסטירט. די זאָלן פון די העכערע שולן זיינען פאַרפלייצט מיט שפיאָנען, ווי אין די אַלטע גוטע צייטן, די אינעווייניגסטע פּאָליציי — די אינספּעקציע האָט ווייטער אַמאָל אויפגעלעבט, און ווי אין די אַלטע גוטע צייטן זיינען די טירן און טויערן פון די אוניווערזיטעטן באַוואַכט מיט פּאָליציי און מיט סאָלדאַטן, באַוואַכט מיט שווערדן און ביססן.

דער מאַסקווער אוניווערזיטעט איז דערווילע געשלאָסן. אַ דעפּוטאַציע פון פראָפּעסאָרן איז אוועקגעפאָרן שטדל'נען אין די הויכע פענצטער. די בורזשאַזע ליבעראַלע פרעסע זאָגט מוסר די סטודענטן, זיי זאָלן אַליין היטן די אוניווערזיטעטן פאַר אַן אָנפאַל פון פּאָליציי, דאָס הייסט, זיי זאָלן אַליין ניט אַריינלאָזן קיין „פרעמדע“ אין דעם טעמפל פון וויסנשאַפט, כדי די פּאָליציי זאָל ניט האָבן קיין אויסרייד. די ליבעראַלע בעלי־טובה'ניקעס רעכענען אַפילו, אז אויב מען וועט פאַרמאָכן איין אוניווערזיטעט, דאַרפן די איבעריגע זיך פונדעסטוועגן ניט פאַרמאָכן מיטן גוטן ווילן, ווילן אז די „פרעמדע“ זיינען דאָ גאָר אַ פוסטער אויסרייד, דערין קען ביי קיינעם קיין צווייפל ניט זיין. אז ווען אַפילו די סטודענטן זאָלן זיך שטענדיג אַליין פאַר־זאַמלען, וואָלט דאָס אויך ניט געפֿעלן די אויבער־הענקער און פּאָגראַמ־שטיקעס (פאַרגעסט ניט, אז צווישן די סטודענטן גופא איז פאַראַן זייער אַלטע, גוט דערפאַרענע פּאָליטישע אַגיטאַטאָרס, וואָס האָבן שוין דורכגעמאַכט אַ גאַנץ שווערן וועג פון פּאָליטישער אַרבעט) — דערין איז אויך קיין

צווייפל ניטאָ. און אז די אוניווערזיטעטן קענען ניט זיין אַ קוואַל פון וויסנ-
שאַפט ביי דער איצטיגער צייט און מוזן ווערן אָדער אַ נעסט פון פּאָליטישער
אָנשטאַציע, אָדער אינגאַנצן געשלאָסן, — דאָס האָט דאָס לעבן שוין דערווייזן
גענוג מאָל.

די ליבעראַלע בורזשואַזע פּאָליטיקער רופן די סטודענטן צו פּאָרזוכטיג-
קייט, ראַטן ניט געבן דער אַדמיניסטראַציע קיין מעגלעכקייט זיך אַריינמישן
אין די אינעווייניגסטע ענינים פון די העכערע שולן. ווען די סטודענטן
וואָלטן וועלן פּאָלגן די דאָזיגע עצה, וואָלט דאָס געהייסן: אָפּזאָגן זיך פון
אַ וועלכער ניט איז אָרגאַניזאַציע, פּאַרגעסן אָן יעדער פּאָליטישער דערציאונג,
פאַרשליסן זיך יעדער אין זיין ווינקל און געהאַרכזאַם שטודירן די פּאָליציי-
אישע וויסנשאַפט.

צום גליק איז דער נייסט פון דעם רוב סטודענטן צו לעבעדיג, די
שטרעבונגען צו היים און די האַפענונגען צו ליכטיג, אז זיי זאָלן קענען פּאָלגן
די „וויכע“ עצות פון די ליבעראַלע בלוטלאָזע און מוטלאָזע זקנים.

אָקטאָבער, 1906.

דווינסקער געזעצגעבונג

וואָס פאַר אַ פאַרברעכן דאַרף מען באַגיין, אַז מען זאָל באַקומען אין רוסלאַנד טויט־שטראָף?

אַ קלאַרע תשובה גיט דערויף דער דווינסקער גענעראַל־גובערנאַטאָר אין אַ באַזונדערער פאַראָרדענונג, וואו ער רעכנט אויס די „פאַרברעכן“, פאַר וועלכע מען ווערט איבערגעגעבן צום מיליטערישן פעלד־גריכט.

דער צעמל איז גרויס. טויט־שטראָף פאַר אַן אָנפאַל אויף אַ טשינאָוויק, אויף פּאָליציי, אויף מיליטער, פאַר אַ באַוואָפנטן ווידערשטאַנד, פאַר באַרביין אַלערליי קאָזיאַנע און פּריוואַטע איינריכטונגען, פאַר האַלטן אויפ־ריסונגס־מאַטעריאַלן, — מילא דאָס איז גיט גיי: פאַר אַזוינע זאַכן פלעגט מען פריער אויך אין רוסלאַנד זעלטן אַרויס מיטן לעבן.

פון אַזוינע פאַרברעכן, ווי פירן אַן אַגיטאַציע צווישן חיל און צווישן פּאָליציי אָדער פאַרשפּרייטן צווישן זיי אויפּרופּן, איז אויך נישט וואָס צו רעדן: ווי עס איז באַוואוסט, גרייט מען אין די הויכע פענצטער אַ נייעם געזעץ וועגן באַשטראָפן אויפן שווערסטן אופן די אַגיטאַציע צווישן מיליטער. דער דווינסקער סאַטראַפּ האָט דאָ נאָר פאַראויסגעזען דעם ווילן און די כונה פון זיין בעל־הבית.

גיי זיינען די איבעריגע פונקטן. עס ווייזט זיך אַרויס, אַז קיין איינציגער פון דווינסק, אפילו דער רואיגסטער און פרידלעכסטער, קען כלל גיט זיין זיכער, אַז ער וועט גיט אַריינפאַלן אין די הענט פונעם מיליטערישן פעלד־גריכט.

צו דעם משפט ווערט מען איבערגעגעבן פאַר אַזוינע זאַכן, ווי קאַליע מאַכן די וואַסער־לייטונג, די בריקן, די שלוזן, אפילו פאַר קאַליע מאַכן די ברונעמס אָדער די פשוט'ע וועגן; צו דעם משפט ווערט מען איבערגעגעבן דערפאַר, וואָס מ'האָט באַליידיגט אָדער אַרויסגעוויזן אַן אָפּענעם אומ'כבוד צו אַ פּריסטסטווענעם אָרט! ס'איז גענוג, הייסט עס, איר זאָלט וואו גיט איז אין אַ קאַנצעלאַריע וואַרפן אַ קרומען קוק אָדער זאָגן אַ קרום וואָרט אַ טשינאָוויק, כדי איר זאָלט באַקומען אַ „גיכין“ משפט און אַ פּסק אין גע־שטאַלט פון טויט־שטראָף.

נאך דאס איז נאך אלץ ווייניג. צום פעלד-גערעכט ווערט מען איבער-געגעבן פאר אזוינע פשוט'ע, געוויינלעכע, „פארברעכן“, וועלכע פלעגן פריער זיך געפינען אין דער שליטה פון מיראָוואָי-סודיא און וועלכע האָבן ניט קיין שום פאָליטישן און איבערהויפט קיין שום וויכטיגן געזעלשאַפטלעכן כאַראַקטער. דער צענטער פונקט פון די תקנות פון דווינסקער סאטראפ גיט איבער צום פעלד-גערעכט, „פאר גוואלד-טאטן געגן אַ פּריוואַטע פערזאָן, פאר צונעמען פּריוואַטע פארמעגן, פאר אריינרייסן זיך אין פרעמדע פּריוואַטע דירות, פאר אריינרייסן זיך אין אנדערע (פּריוואַטע) געביידן.“

אויף דער פראקטיק הייסט דאָס: אויב אימיצער האָט זיך צעמריגט מיטן צווייטן, מיט אַ פשוט'ן שטאַט-איינזואוינער, און האָט אים געגעבן אַ פאַטש, קען ער איבערגעגעבן ווערן צום פעלד-גערעכט („גוואלד-טאטן געגן אַ פערזאָן“), אויב אימיצער האָט צוגע'גנב'עט וואו ניט איז די מינדעסטע זאַך, קען ער איבערגעגעבן ווערן צום פעלד-גערעכט! אויב אימיצער איז אריינגעגאַנגען אין יענעם דירה געגן זיין ווילן, צוליב ריין פּריוואַטע גע-שעפטן, ווי עס טרעפט גאנץ אָפט אין געוויינלעכן לעבן, אָדער אַפילו ניט אין אַ דירה, נאָר אין אַ קראָם, אָדער אַ שפייכלער, אָדער אַ שטאַל („אריינ-רייסן זיך אין אנדערע געביידן“), קען ער איבערגעגעבן ווערן צום טויט-שטראָף.

נאָר דער צעמל איז דערמיט נאך אלץ ניט פארענדיגט. דער דווינסקער געזעץ-געבער האָט מורא געהאַט, אפשר האָט ער פאָרט עפעס פארזען. כא-וואַנט ער זיך מיטן 11טן פונקט. ער פארשפרעכט איבערגעבן צום פעלד-גערעכט „איבערהויפט פאר אזוינע פארברעכן, וועלכע ער, דער גענעראל-גוברנאַטאָר, וועט געפינן, אז מ'איז זיי באַגאַנגען אין אַזאַ אָרט, אָדער ביי אזוינע באַדינגונגען, וועלכע זיינען באַזונדערס געפערלעך דער מלוכה און דער געזעלשאַפט“ — קורץ גערעדט, פאר אזוינע פארברעכן, וועלכע ער וועט געפינען פאר גויטיג!

און גענוג איז ביי אזוינע פארברעכן די עדות פונעם ערשטן בעסטן שפּיאָן אָדער פאָליציי-מאַן, און דער „פעלד-גערעכט“ האָט קינמאָל ניט קיין טעות, און זיינע משפטים זיינען שטענדיג קורץ און דייטלעך: שיסן, הענגען! און קלאָגן זיך איז ניטאָ וואו.

אָט אַזאַ ווערט האָט איצט באַקומען אין רוסלאַנד דאָס לעבן פון אַ בירגער.

אַקטאָבער, 1906.

פֶּאָנֶרֶטֶמֶען

אויף האַמלער שלאַכטפּעלד

זיי נייען מיט שנעלע טריט — פאַראַוים — די העלדן פון דער אַלטער אין בלוט־איינגעטונקענער, מיט האַס און קללות באַשאַטענער אָרדענונג. פריער מיט יאָרן האָט די פּאָליציי אָרגאַניזירט די פּאָגראַמען. און מיליטער האָט זיך נאָר אויפגעהאַלטן רואיג און געלאָזט רויבן, ברענען, קוילען און באַשענדן.

ס'איז אַוועק אַ שטיקל צייט. פּאָליציי האָט ווי פריער אָרגאַניזירט פּאָגראַמען, כוליאַנעס האָבן געאַרבעט אויף אַלע כלים. מיליטער איז דערביי שוין ניט געשטאַנען לייד. עס האָט געהאַלפּן אי רעג'ענען, אי ראַכירן.

איצט איז געקומען אַ נייע צייט. מיליטער האָט שוין אַליין אָנגעהויבן דעם פּאָגראַם. טשערקעסן האָבן זיך זעלבסטשטענדיג אַ לאָז געגעבן אויף דער פרידלעכער באַפעלקערונג. קיין כוליאַנעס איז כמעט ניט געווען. סאָל־דאַטן און נאָך סאָלדאַטן פון אַלערליי סאַרטן האָבן געברענגט און גערויבט, און געשאָסן און געמאַכט אַ חורבן פון דער שטאָט.

און כדי צו איינשטילן דעם מיליטער־פּאָגראַם, האָט מען געשיקט דעם גענעראַל אָרלאָוו, דעם גרויסן העלד פון ליפלאַנד, דעם זיגער אויף די באַלטישע פעלדער.

וואָס וועט ער איינשטילן? געגן וועמען וועט ער גיין מיט זיינע אַטריאָדן?

ניט געגן די רויבער און מערדער, נאָר געגן פּאָלק, געגן די פרידלעכע בירגער. ניט געגן די וואָס שלאָגן, נאָר געגן די וואָס ווערן געשלאָגן, — געגן די אומגליקלעכע, פאַראַרימטע, דערשלאָגענע, אין ליד און טרערן פאַרזונקענע איינוואוינער.

אונז רויבט מען, און אונז גייט מען באַרואיגן! אונז קוילעט מען, און פון אונז פאָדערט מען דאָס געווער! אויף אונז לאָזט מען אַרויף די ווילדע באַנדעס און שיכור'ע סאָלדאַטן, און ביי אונז פירט מען איין קריגס־צושטאַנד און מען שמעלט אונז פאַר קריגס־געריכט.

אונזערע הייזער באַשיט מען מיט אַ האַגל פון קוילן, און אונז פאַר שפּרעכט מען, אַז אונזערע הייזער וועלן ווערן צוגענומען אין סאַנאַ.

וואס איז דאָס? א וואנזיניגער חלום? א ווילדע פאנטאזיע פון א צעמישטן? א בלוטיגער געלעכטער?

:: :: ::

א צייט פון מלחמה. א ברייטע, א גרויסע מלחמה; ברייט — ווי דאָס ברייטע רוסלאַנד, גרויס — ווי דער גרויסער ציל, וואָס שימערט און לייכט פאַר די אויגן.

א צייט פון מלחמה. די מאַסקען אַראָפּ. דער פיינט איז א פיינט און קען ניט אויסזען ווי א פריינט. דער שיינער קראַנץ פון פאַלשע ווערטער — אַראָפּגעריסן, אין שטויב צעטראָטן. אָפּן די שטרעבונג, קלאָר דער וואונטש. א צייט פון מלחמה. צוויי גרויסע אַרמיען. דאָס פאַלקס און זיינע באַ- דריקער. עס גייט א קאַמף פאַרן לעבן.

„פאַרשווינד!“ — האָט געשריען דאָס פאַלקס צו די שוואַרצע היילות פון זיינע באַדריקער. „דעם קאַפּ געבויגן! אין יאָך אַריין!“ — האָט געענטפערט די שוואַרצע אַרמיי.

א צייט פון מלחמה. די שווערדן געשאַרפט. דער פיינט קען ניט שווינען. ס'איז אַלעס דערלויבט. אַלעס געשטעלט אויף דער קאָרט.

א צייט פון מלחמה. די באַדריקער, — זיי קעמפן מיט צאָרן און יאוש. פון רייד צו הריגות, פון שריפות צו תליות, פון ריטער צו פינצטערע תפיסות. זיי קעמפן פאַרן לעבן...

א מלחמה — זיי ווייסן פון קיין רחמנות. ניטאָ קיין געזעץ אין מלחמה. ניטאָ קיין גערעכטיגקייט אויפן פעלד פון שלאַכט. די קראַפט — זי בויט דאָרט איר טראָן.

און עס זידט דער שמרייט. און עס בלאַנקט דאָס געווער. און עס פלאַקערט דער צאָרן און עס ברויזט דער שטורעם.

און די פיינט פונעם פאַלקס האָבן זיך גענומען פאַרן לעצטן און שאַרפסטן געווער.

אויסראָטן אַלעס אויפן וועג פון דער מעכטיגער פרייהייטס-אַרמיי. מאַכן א מדבר אַרום און אַרום. צעטרעטן די בליענדע פעלדער, די פרוכט- באַרע גערטנער צעהאַקן, פאַרוויסטן די שמעט און די דערפער, די פויגלען, דאָס פי און די חיות — אומברענגען אַלעס. מאַכן א מדבר, א וויסטן, א פינצטערן מדבר. און דער מדבר וועט איינשלינגען די מעכטיגע פרייהייטס- אַרמיי, און די העלדן וועלן פאַרשווינדן אין פלאַם און אין רויך.

און די פיינט פון פאלק האָבן גענומען פאַרוויסטן. און זיי וואַרטן ניט,
 ביז דער פיינט וועט זיי טרעפן פנים אל פנים, ביז אַ שווערד און אַ שווערד
 וועט זיך טרעפן.

זיי רויבן, פאַרוויסטן, פאַרניכטן.

אין די גאַסן פון האַמעל . . .

דאָרט האָט דער פיינט פון פאלק פאַרזויט די זאַמען פון טויט און פאַר-
 וויסטונג. דאָרט האָט זיך אָנגעהויבן דער נייער וועג.

אין די גאַסן פון האַמעל...

אויפן פעלד פון מלחמה איז ניט מעגלעך קיין פרידלעכע אַרבעט. פון
 בליענדע פעלדער אַנטלויפט דער פרידלעכער דאָרפס-מאַן, פון די גערטנער
 פאַרשווינדט די פריילעכע, מונטערע יוגנט, און יונגע און אַלטע, און שוואַכע
 און שטאַרקע — אַנטלויפן אין פינצטערע וועלדער, און בילדן אַטריאַדן, און
 האַס און נקמה באַוואָפנט די פרידלעכע אַרעמס, און פאַראַוויסן גייט מען,
 פאַראַוויסן אַנטקעגן דעם שונא, דעם שונא, וואָס ברענט און פאַרניכטעט די
 פעלדער מיט זייערע בלומען. און שווערד איז דער האַס, און הייס די נקמה.
 אין די גאַסן פון האַמעל...

דאָרט האָט דער פיינט פונעם פאלק פאַרזויט די זאַמען פון פאַרוויסטונג.
 די פרוכט וועט אויסוואַקסן און וועט צייטיג ווערן — אַ פרוכט פון גיפטיגן
 צאָרן, אַ רייכער פרוכט פון ביטערן קאַמף...

אויף די חורבות וואַקסן נייע אַרמיען. די פאָן פאַראַוויסן. פעסט און
 זיכער אין די אייזערנע אַרבעטער-הענט... עס קלינגט דער קאַמפס-דרוף...
 — פאַראַוויסן!...

פּעברואַר, 1906.

ביאליסטאק

1. אין וואגאן

ליידיג. געוויינלעך איז אין דעם צוג צווישן ווילנע און ביאליסטאק פול אָנגעפאַסט מיט אידן. איצט איז פּוסט. אין אלע וואַגאַנעס צוזאַמען וועט איר קוים אָנצײלן צוויי צענדליג אידן. אין מיין וואַגאַן זיצן אין די ווינטלעך אַ פּאַר פיגורן. ס'איז שטיל. קיינעם ווילט זיך ניט רעדן. אויף אלע פּנימ'ער, אין יעדן קוק, אין יעדער באַוועגונג זע איך דאָס זעלבע פאַרבאַרגענע געפיל, דעם זעלבן געדאַנק, וואָס עגבערט דעם מח. ביאליסטאק! דאָס וואָרט פּלאַקערט אין דער לופט און צינדט אָן אלע אויגן מיט אַ טונקעלן פייער. דער העלער זומער-טאָג פינקלט מיט גאַלדענעם זונען-שײן, לייבט מיטן ליבלעכן גרינקייט פון פּעלדער, שמעקט מיטן ריח פון בליענדע קרייטער. און דאָ ליגט אויסגעגאַסן אַ טויטער אומעט און עס שוועבט אין די אויגן אלץ דאָס זעלבע, אלץ דאָס זעלבע: אַ טויט און אַ חורבן, אַ קלאַג און אַ יאָמער.

נאָך גראַדנע ווערט אין וואַגאַן אַ ביסל לעבעדיגער. אַנטקעגן מיר אויף דער באַנק זעצט זיך אַוועק אַ אידל. ער איז פּלאַס-פייער, און עס רעדט אין אים יעדער אבר.

ער איז אליין אַ ביאליסטאָקער. ער האָט הינטערן שטאַט ניט קיין גרויס פאַבריקל. זיין נאָמען איז ס-קאַלסקי. אַ טאָג פאַר דעם פּאַנגראָם האָט אים זיינער אַ באַקאַנטער פּאָליצייאישער נאַדזיראַטעל מודיע געווען, אז ס'וועט זיין אַ פּאַנגראָם און האָט אים געראַטן אַרויספאַרן מיט דעם ווייב און מיט די קינדער. ס-קאַלסקי האָט דאָס ווייב מיט די קינדער אַוועקגעשיקט פון שטאַט, און אליין איז ער געבליבן. בעת דער פּאַנגראָם האָט זיך אָנגעהויבן איז ער געווען ביי זיך אין פאַבריק, און דאָס האָט אים געראַטעוועט דאָס לעבן. איך וויל זיך דערקונדיגן, ווער אייגנטלעך האָט געקוילעט און געראַבע-וועט, אַחוץ די סאַלדאַטן, וואָס איז אַזוינס דער מין, וועלכן מיר רופן מיטן אַלגעמיינעם נאָמען כּוּליגאַנעס.

מיין אידל מיינט, אז איך פרעג אים, ווער האָט אָרגאַניזירט די הריגה. ער ווערט אין כּעס און הויבט אָן כּמעט שרייען אויף אַ קול.

— וואָס פרעגט איר דאָ שאלות? איר ווייסט ניט? פון וואָנען זייט איר דאָס געקומען? ווער מאכט די פאָגראַמען? די פראַוויטעלסטוואָ (רע-גירונג). אַט ווער עס מאכט די פאָגראַמען. איר זאָלט וויסן איין מאָל פאַר אלע מאָל: קיינער איז דאָ ניט שולדיג אַחוץ די רעגירונג! דאָס האָט זי געדונגען די כולגאָנעס, דאָס האָט זי געשיקט דאָס חיל. און וואָלט זי ניט געוואָלט, איז גענוג געווען איין וואונק, אז אלעס זאָל ווערן רואיג. אַרום אונז פאַרזאַמלען זיך די איבעריגע פאַסאַזשירן. עפעס פילט מען זיך הימלעכער, אז מען רעדט, פונקט ווי די הויכע שטימע צערייסט די צויבער-קייטן פון גראָען אומעט.

— נישקשה! — רעדט ווייטער מיין שכן. — עס וועט נאָך זיין נאָך אַ פאָגראַם, עס וועט פאַרגאַסן ווערן נאָך מער בלוט, נאָר זייט זיכער, — מיר וועלן אונזערס אויספירן. ביאליסטאָק בלייבט ביאליסטאָק. מיר וועלן דאָס ניט פאַרשווייגן!

די קריסטן, מיינט ער, זיינען דאָ ניט שולדיג. געאַרבעט האָבן פשוט געדונגענע שוואַרצע מאה'ניקעס. אים אַליין האָבן זיינע אַרבעטער-קריסטן אַרויסגעפירט פון פאַבריק, וואו ער האָט זיך באַהאַלטן, און אין סאַמע פייער פון פאָגראַם געקויפט אים אַ בילעט און אַריינגעזעצט אין וואַגאָן. געפירט זיך ווי ברידער. זיינער אַן אַרבעטער איז אין דער גרעסטער שיסעריי געפאָרן אין שטאָט אַריין געוואָר ווערן, צי לעבט זיין מוטער. דער בופעטשיק אויף ביאליסטאָקער וואָקזאַל האָט באַהאַלטן ביי זיך צוועלף אידן און זיי באַהאַנדלט אויפן פריינטלעכסטן אופן.

עס ווערט טונקלער. אַ פאָר פאַסאַזשירן גייען אַרויס פון וואַגאָן אויף דער נאָענטער סטאַנציע. עס ווערט ווייטער אומעטיג. שטייל און טונקל.

2. אין שפיטאַל

וואונדן. מענטשן אין היץ. שטיילע קרעכצן. אַ הערשאַפט פון ווייטאָגן. וויפיל איז דאָ פאַרוואנדעטע? דוכט זיך, אָן אַן עס. זיי פילן אָן אלע אַפטיילונגען פון דעם קראַנקן-הויז. אויבן, אונטן, אין הויף — אומעטום... ווי אין אַ מיליטערישן לאַזאַרעט נאָך אַ שטארקן געפעכט. נאָר די קראַנקע זיינען זייער ווייניג ענלעך צו סאָלדאַטן...

אַט ליגט אַ איד. ער איז אַלט אַ יאָר פערציג, אויב ניט מער. זיין קאָפּ איז אַרומגעבונדן אַרום און אַרום מיט אַ ווייסן באַנדאַזש, דאָס בלוט טריפט דורך דער וואַטע און פאַרבט אויף רויט די הינטערשטע זייט און דאָס ציכל

פון קישן. אויפן קאפ א זעקל מיט איין. די אויגן זיינען האלב־פארמאכט און גלאנצן פון היץ. ער קאן נישט איינליגן. ער ווינט זיך אויפן בעט — רעכטס און לינקס, רעכטס און לינקס, ווי אן אווטאָמאט. זיין רעכטע האנט איז אינגאנצן פארבאנדאזשירט. ביי דער לינקער האלט אים זיין מאַכטער — א יונגע פרוי. זי זיצט אויפן בענקל לעבן בעט און קוקט אויפן קראנקן, און עס דאכט זיך: אירע אויגן קענען נישט קוקן אויף דער ליכטיגער וועלט, קענען זיך נישט ווענדן אויף רעכטס און אויף לינקס, אירע אויגן קענען נאָר זיין צוגעשמידט צו איר פאָטער, וועלכער ליגט און ראנגלט זיך מיטן טויט. לעבן בעט דרייט זיך זיין ווייב — א שוואַנגערע...

אָט ליגט אן אנדער איר. זיין קאפ איז אָנגעטאָן אין א פאנצער פון וואטע, פון טיפעניש קוקט אַרויס נאָר איין אויג, אן אויג א שוואַרצס און א פינצטערס. ער קוקט שעה'ען־ווייז אין איין פונקט, און עס דאכט זיך: ער טראכט עפעס א גרויסן, טיפן, אומענדלעך טיפן און שווערן געדאַנק. אויפן דעם ליגט זיין נאָקעטע האנט, א דארע, בלאַסע, אויסגעמאָגערטע האנט, א האנט פון א מת.

און ווייטער און ווייטער — די זעלביגע בילדער.

איינעם בינדט איבער דער דאָקטאָר די וואונדן. מען נעמט אַראָפּ די וואטע — די לינקע זייט און די ברוסט זיינען צעשטאָכן: א גאנצע ריי פיר־קאנטיקע לעכער. דאָס האָבן די סאָלדאַטן געארבעט מיט שטיקעס (שפיזן)...

יונגע לייט איז פאַראַן ווייניגער. מערסטנמילס עלטערע מענטשן. אין שפיטאַל איז הייס. די זון בראָט. עס שטיקט דער ריח פון רפואות. פליגן זשומען.

און ביי די געזונטע איז אויף אַלע פנים'ער א מין פארוואונדערונג, ווי א פארגליווערטע פראגע: וואָס איז דאָס?

עס ליגט א איד פון א יאָר זעכציג־זיבעציג. א בלייך פנים. בלייכע אויגן. די הויט — פארמעט, די נאָז געל ווי וואַקס און פארשאַרפט. ער איז פארטראכט. ווי נישט דאָ איז ער. דער בויך און די ברוסט איז ביי אים פארוואונדעט: געשטאָכן מיט שטיקעס. לעבן אים זיצט א יונג מיידל, כמעט א קינד, און טרייבט פון אים די פליגן. אין אירע אויגן איז די זעלביגע שטילע פראגע.

איך גיי אַריין מיטן דאָקטאָר אין דער פרויען־אָפּטיילונג. אַלץ דאָס זעלביגע, אַלץ דאָס זעלביגע... הענט, פיס, בריסט, זייטן, קעפּ, אויגן — אַלעס

צעבראָכן, צעפליקט, צעריסן, אונטערנעשלאַגן, געלעכערט. אלץ די זעלביגע פארבלוטטיגטע באַנדאָזשן.

איינע אַ קראַנקע האָט זיך אַראָפּגעלאָזט און זיצט אויף דער פּאָדלאָגע אָנגעשפּאַרט אָן ראַנד פון בעט: אזוי איז קילער. זי שאַקלט זיך רעגלמעסיג און קרעכצט אין טאַקט צו יעדער באַוועגונג.

ווייסע פיגורן ליגן אויף די פאַרפּלעקטע בעטן און קוקן צום באַלקן... אַט איז די אַמבולאַטאָריע. אַהער קומען אזוינע פאַרוואַנדעטע, וואָס קענען נאָך גיין.

איינעם אַ בחור פון אַ יאָר צוואַנציג ביט מען דעם באַנדאָזש. אַ וואַונדער אין קאָפּ. די האָר זיינען אָפּגעגאַלט און איך זע אַ טיפּן קאַרב, וואו עס קען אַרײַן אַ גאַנצער פינגער. די וואַונדער איז נאָך ניט פאַרנייט און האָט רויטע, מיט בלוט־אָנגעגאַסענע ברעגן. זי גייט איבער דער ברייט פון דעם שטאַרבן...

פאַציענטן איינער נאָך דעם צווייטן. דאָ אַ וואַונדער אין קאָפּ, דאָ אַ האַנט, דאָ אַן אויג, דאָ דאָס פנים צעקאַליעטשעט. וויפיל איז דאָ אזוינע אין שטאַט? ווער ווייס?

:: :: ::

פון אונטערשטן שטאַק טראָגט אַ אידענע איר טאַכטער אויפן אויבערשטן. די קראַנקע איז ניט עלטער פון פופצן יאָר. זי האָט אַרומגעכאַפט דעם האַלץ פון דער מוטער מיט אירע נאַקעטע הענט און קרעכצט שטיל. דאָס גאַנצע בילד — די מוטער מיטן קינד, מאַכט אַ גרויזאַמען איינדרוק.

— שרייבט! — הער איך לעבן מיר אַ צאָרנדיגע שטים. — שרייבט! דערציילט. אַט דעם קינד האָבן זיי געריסן די ציין פונעם מויל. שרייבט! איך קוק זיך אום. אַ בלאָס פנים מיט ברענענדיגע אויגן קוקט אויף מיר מיט אומענדלעכער שנאה און פאַראַכטונג.

— דאָס האָבן זיי, אַט די קאַרעספּאָנדענטן, אָנגעמאַכט, — רעדט מיין שכן, און עס קומט אויס, ווי אַ שלאַנג צישעט — דאָס זיינען זיי די ימח שמו'ניקעס שולדיג. ווען מיר האָבן ניט געהאַט קיין קאַרעספּאָנדענטן, האָבן מיר פון קיין פּאָרגאַמען ניט געוואוסט...

די אַרומיגע אידן שטייען און קוקן אויף מיר מיט אַ מיטגעפיל, ווי איינער רעדט: וואָס קען מען מאַכן מיט אַ משוגענעם? פון אויבן פירט מען אַ קראַנקן אונטער די הענט.

יוני, 1906.

די שרעקן אין ביאליסטאק

אין גאס

אז איר גייט איבער די גאסן פון ביאליסטאק, וועט איר ניט באמערקן קיין געדריקטע שטימונג. אין די גאסן איז א גרויסע אויפלעבונג. הייפלעך מענטשן פארזאמלען זיך אויף יעדן ווינקל. מען רעדט מיט גרויס התלהבות. מען אמפערט זיך. מענטשן דרייען זיך אהין און אהער, און אויף די פנים'ער ליגט ניט קיין אימה: א מענטש ווערט צו אלעס געוואוינט. מיר איז אויס-געקומען צו הערן דערציילונגען פון אזוינע פאקטן, וואָס די האָר פלעגן זיך מיר שטעלן קאפּויר. און די, וואָס האָבן מיר דאָס איבערגעגעבן, האָבן גערעדט מיט א קאלטער, גלייכגילטיגער שטים. א פנים, אז דעם מענטשנס געוון קענען זיך דערנערן נאָר ביז א געוויסן גראַד.

אויף דער גאס קענט איר איצט זען אזוינע סצענעס. עס פאָרט א וואָגן מיט זאכן. דער פורמאן איז א קריסט. אין א מינוט רינגלט אים אַרום א הייפל אידן. מען הייסט ווייזן, צי פירט ער ניט קיין אָנגערויבטע חפצים. מען עפנט אלע בינדלעך, אלע קעסטלעך. מען קוקט איבער. און עס טרעפט, אז מען געפינט.

און אויף צייטונגען איז א הונגער אינעם פולן זין פונעם וואָרט. אידישע צייטונגען רייסט מען ממש פון די הענט. איר גייט איבערן גאס, זעט איר, ווי מענטשן שטייען איינער לעבן צווייטן, איינער לעבן צווייטן, און שלינגען די געדרוקטע שורות. די הייזער פון די צייטונגס-אָגענטן זיינען אין געוויסע שטונדן באלאָגערט פון מענטשן.

און בכלל, ווען ניט די אויסגעבראָכענע שויבן אין אלע הייזער אויף די גרעסטע גאסן און ניט די פארשלאָסענע קראָמען, וואָלט איר נאָך דער גע-שטאַלט פון די מענטשן גופא ניט געקענט גאָר זיך פאַרשטעלן, אז דאָ אַקאָרשט איז געווען א פאָגראַם, אז איבער יעדן פון אַט די מענטשן האָט ערשט נעכטן געשוועבט דער טויט. א פאקט איז, אז די שטימונג פון דער באַפעלקערונג איז געוואָרן נאָך דעם פאָגראַם א סך מער רעוואָלוציאָנערער, אז צו די „דעמאָקראַטן“ איז איצט די סימפאטיע א סך גרעסער ווי פריער.

— א ברכה אויף זייער קאָפּ! מיר האָבן געזינדיגט אנטקעגן זיי, — איז מיר אויסגעקומען צו הערן פון אזוינע לייט, וואָס האָבן צו דער רעוואָלוציע שוין געווים קיין שייכות ניט.

:: :: ::

באַטראַכטן אַלע צערואינירטע מאַגאַזינען איז ניט מעגלעך. זיי זיינען פאַרשלאָסן. און דעריבער זעט אויס די גאָס ווי יום־טוב'דיג. נאָר ווער עס האָט כאַטש אַ קליין שטיקעלע פאַנטאַזיע, ווער עס קען זיך פאַרשטעלן, אז אַט די אַלע פאַרשלאָסענע טירן און פענצטער האָבן זיך געעפנט מיט אַ מאָל, אז זיי אַלע האָבן אַ קוק געגעבן אין גאָס אַריין מיט אַלע זייערע פינצטערע לעכער, אז זיי אַלע האָבן אַן אַטעם געגעבן אויף דער ליכטיגער וועלט מיטן אַטעם פון טויט און פאַרוויסטונג, וועלכע ליגן אין יעדן ווינקעלע, אין יעדן שפּעלטעלע, אויף יעדער איינציגער זאך, ווער עס קען זיך פאַרטיפן אין דעם אומעט, און אין דעם טיפן שמערץ, וואָס ליגט אויסגעשפּרייט אונטער דער לייכטער דעק פון אויפּרעגונג, ווער עס האָט זיך צוגעקוקט אויף דאָס אַלעס, וואָס ס'קומט איצט פאַר אין די גאָסן פון ביאָליסטאָק, — דער וועט אויף אַ לאַנגער, לאַנגער צייט פאַרגעסן צו לאָכן.

אַט איז גאָטליב'ס הויז, וואו עס וואוינט דער קאזיאַנער רב. אונטן, אין קעלער־שטוב, וואוינט אַ קרעמער. ער דערציילט מיר, וואָס ס'איז מיט אים געשען. מען האָט צערויבט זיין קראָם. מען האָט אויף פיץ־פּיצלעך צע־ברעקלט זיין גאנץ הויז־געשיר, מען האָט ניט געלאָזט קיין גאנץ שפּענדל. ער דערציילט מיר, — און איך זע ניט אין זיינע אויגן קיין טרויער. וואָס איז? זיין ווייב מיט זיינע קינדער זיינען געבליבן געזונט. און געשטאַנען זיינען זיי אַ האָר פונעם טויט. ער, דער מאַן, איז געשטאַנען אינעם ראָם פון דער טיר (די וואַנט איז אין קעלער־שטוב זייער אַ דיסע) צוגעבויגן צו דער ערד, ווען די קוילן זיינען געפלוין נעבן אים דורכן פענצטער פון דער רעכטער און פון דער לינקער זייט. דאָס ווייב זיינס האָט אָנגעקלאַפט צו אַ קריסט, וואָס וואוינט אין דעם זעלבן הויז, האָט מען איר דערלאָנגט אַ קלאָפּ אין ברוסט און זי אַרויסגעוואָרפן צוזאַמען מיטן קינד, וואָס זי האָט געהאַלטן אויף די הענט. האָט דער מאַן מיט מסירת נפש זי אַרויסגעפירט אין הויף און באַהאַלטן אין אַ שטעלכל. דאָרט, אין מיסט, צווישן שפּענדלעך, אונטער אַ באַרג אַלטע קעסטלעך, זיינען זיי געלעגן, דריי ווייבער מיט קינדער, און האָבן געשטיקט אין פאַרצווייפלונג די מוילער פון זייערע קינדער, זיי

זאלן ניט געבן קיין פיפס. ניט ווייט אין א קלאזעט האָבן זיך פארשטעקט פינף מאַנספערזאָן אויך מיט קליינע קינדער און זיינען געזעסן אין אַנגסטן.

און דאָ, אַ טריט פון זיי, האָט די ווילדע באַנדע געאַרבעט אירע מעשים. דער הויף איז געווען פאַרפלייצט. דער אָנפירער איז געווען אַ סליין שייגעצל — דעם הויזוועכטער'ס זונדל. ס'איז געגאַנגען קולות ביז אונטערן הימל. דאָס אייגענע שייגעצל האָט גאָטליב'ס קווארטיר אָפּגעראַטעוועט נאָר דערמיט, וואָס ער האָט געזאָגט צו די כוליאַנעס: „מען טאָר ניט" — און זיי האָבן געפאַלגט...

נאָר דאָס איז נאָך גאָר ניט. דער דאָזיגער איד איז וואַרשיינלעך אַ פאַרמעגלעכער. ער שפּירט זיך נאָך ניט אזוי שלעכט. קומט אַהין, וואו די אַרימקייט וואוינט, וואו דער טויט, די קראַנקהייט און דער דלות האָבן גע-שלאָסן אַ דרייפאַכן בונד. קומט אַהין — וועט אייך פאַרגליווערט ווערן אין די אָדערן אייער בלוט און דאָס ליכט פונעם טאָג וועט אייך טונקל ווערן אין די אויגן.

יוני, 1906.

די שרעקו אין ביאליסטאק

יאמער

צוויי גרויסע אויגן קוקן אויף מיר. פייכט פון טרערן, פול מיט אן אומאויסגעשפראכענער פראגע, קוקן און זעען מ'ך נישט.

זי רעדט צו מיר — זי רעדט צו זיך אליין. א פרוי פון א יאָר פערציג. דער פנים בלאַס. דאָס קול ציטערט. איך זע נאָך די שאַטנס פון טויט, וואָס האָבן זי אַרומגערינגלט פון אלע זייטן, אין יעדן קלאַנג פון די רייד, אין יעדן ריר פון דער האַנט, אין יעדן ציטער פון אירע געזיכטס-ציגע פילט איר נאָך דעם נאָר-וואָס איבערגעלעבטן גיהנום.

— פריינט מיינער! נישט געפרואוואט זאָלט איר ווערן פון זיין ליבן נאָמען. בעקער זיינען מיר — איך מיט מיין זון. מיר זיינען געשטאַנען ביי דער אַרבעט. ס'איז געווען האַלבער טאָג. מיר האָבן זיך אויף גאָרניט געריכט. פלוצלונג לויפט אַריין די קריסטין, אַ שכנ'טע, דערשראָקן, טויט. „אנטלויפט! זייט זיך מציל! ס'איז שלעכט!“ וואָס טוט מען? עס הערן זיך געשרויען. עס טראַססען שויבן. וואוהין לויפט מען? וואו זוכט מען אַ רעטונג? רבונז של עולם! דער טויט קומט. וואָס וועל איך דאָ קלערן? אין צווייטן צימער איז דער אויוון. וועל איך אַריינקריכן און זיך באַהאַלטן אונטן אין לאָך. די וואַנט איז אַ דיקע. ציגל. אַ קויל וועט נישט טרעפן. אפשר וועט דאָס העלפן. איך ליג. דער זון איז געבליבן. ער איז אַרויף אויפן באַנס אַראָפּ-נעמען די סלידער, האָט דער גאָרדאָוואַי אין אים אויסגעשאָסן דורכן פענצטער. די קויל האָט געטראָפן אין אויוון, אַט דאָ.

איך הויב אויף דעם קאָפּ. פון דעם ווינקל אויבן איז אָפּגעבראָכן דריי ציגל. דער זון איז געשטאַנען ביים וואַנט, און די קויל איז פאַרבייגעפלוין לעבן אים.

די ציטערדיגע, מיט טרערן-אַנגעזאַפטע שטימע ציט ווייטער די גיהנום-געשיכטע.

— כולינאנעם אַרום דער שטוב. מען ברעכט שוין די שויבן. אַ געשריי.

א ליארעם. טויזנט ווילדע חיות האָבן אָנגעשאַרפט זייערע ציין. פריינט מיינער! וואָס זאָל איך אָנהויבן צו טאָן, וואוהין זאָל איך זיך ווענדן?

— קום, זאָג איך צום זון. לאָמיר לויפן אין הויז, לאָמיר זיך באַהאַלטן ביים קריסט. מיר לויפן אין טויט־שרעק. מיר קלאַפּן. די מיר איז פאַר־שלאָסן. הינטער אונזערע פלייצעס וואַקסט דער ליארעם. דער חלף ליגט אויפן האַלז. מיר רייסן אויף די טירן מיט געוואַלט. דער קריסט איז נישטאָ. זיין ווייב ליגט צו בעט. זי איז אַ קימפּעטאַרין. זי איז אַליין אַ האַלב־טויטע פאַר שרעק. „האָט רחמנות! ליבע, טייערע, גיט אונז נישט אַרויס.“ יענע ציטערט: „וואָס זאָל איך דאָ טאָן? זיי וועלן געוואָר ווערן, וועלן זיי אונז אויך הרג'ענען, זיי וועלן נישט קוקן, וואָס מיר זיינען קריסטן.“ מיר בלייבן. מיר זיצן אַלע און ס'אַנטפּאַלט אונז דער מאַמעס מילך. אין מיין הויז ווילדעווען כוליגאַנעס. מיר שווייגן. וואָס העלפט דאָס וויינען?

— אַט אַזוי, ליבינקער, זיינען מיר אָפּגעזעסן דעם גאַנצן דאָנערשטאָג, דעם גאַנצן פרייטאָג. און שבת הויבט אָן שרייען די קריסטן: זי וויל נישט! זי האָט מורא. און אין שטאָט איז נאָך דער אייגענער פיער. אײַך בעט זי, איך פאַל צו די פיס. וואָס ווילסטו: מיר זאָלן אויסגיין פאַר דינע אויגן? זי האַלט זיך אירס: זי האָט מורא. ס'איז פאַר איר אַ סכנה. האָט זיך אַרייַן געמישט איר מאַן. ער זאָגט מיר: טוט אויס די שוין און גייט באַרוועס, און טוט זיך אָן אַ פויערשע פאַטשילע — וועל איך זאָגן: איר זייט מיין מוטער. און דעם זון אייערן וועל איך באַהאַלטן אין בעט ביי מיין ווייב, — זי איז אַ קימפּעטאַרין וועט זי קיינער נישט טשעפען.

— און אַזוי איז געווען, און אַזוי האָבן מיר איבערגעלעבט אונזערע וויסטע טעג. און אז מיר זיינען צוריק אין שטוב אַריין, איז געווען ליידיג. פוסט. נישטאָ גאָרניט. גאָרניט. נאָקעט זיינען מיר אַרויס. אין איין העמד. אויס!

איך באַטראַכט די שטוב. ס'איז נישט קיין גוזמא: אין שטוב איז גאָרניט געבליבן. אַ צעבראַכענע באַנק. אַן אַלטער שטרוי־זאַק. און מער גאָרניט. פּעדערן פליען נאָך וואו נישט וואו אין דער לופטן.

די פאַרגייענדע זון פאַרבט די ווענט אין רויטער בלוטיגער פאַרב. איך גיי אַרויס, די מענטשן בלייבן דאָ. זיי וועלן זיצן די גאַנצע נאַכט מיט זייער קומער, מיט די בילדער פון שרעק, די נאַכט־שאַטנס וועלן זיי וועבן טרוימען פון טויט.

קומט, לאָמיר גיין ווייטער.

דעם טויט אין די אויגן

איך האָב זי באַגעגנט אין גאָס. זי האָט געטראָגן צוויי גרויסע פעקלעך מיט שמוציגע וועש, מיט אַלטע שמאַמעס, אין ביידע הענט. דאָס האָט זי ערגעץ דערקענט איר האָב און גוטס און טראָגט עס אַהיים.

זי איז אַ אידענע פון אַ יאָר זיבעציג. הויך און דאַר, מיט אַן איינ-געשרומפן פנים און מיט אָפגעבליאַקעוועטע אויגן. זי איז גערן דערציילן אַלץ, אַלץ וואָס זי האָט איבערגעטראָגן. זי איז גערן אויסניסן, אַרויסוואַרפן פונעם האַרצן אַלצדינג, וואָס דאָרטן האָט אָנגעזאָטן אין די בלוטיגע טעג.

זי רעדט האַסטיג, שנעל, מאַכט מיט די הענט. זי לעבט נאָך אַ מאָל איבער די טויטלעכע שרעקן.

עס האָבן אָנגעהויבן זיך טראָגן קלאַנגען, אַז עס גייט אַ פאַגראָם, האָט זי אַוועקגעשיקט איר טאָכטער מיט די דריי קינדערלעך-עופה'לעך אין דאָרף אַריין. זאָלן זיי כאָטש ווערן גערעטעט. די טאָכטער האָט אויפן וועג אויך געזען דעם טויט פנים אַל פנים. גוט וואָס ס'האָט זיך באַגעגנט אַ באַקאַנטער גוי און האָט געזאָגט צו די כוליגאַנעס: משעפעט נישט, דאָס זיינען מיינע.

זי אַליין איז געבליבן אין שטאָט. זי מיט איר מאַן. וואוהין זאָלן זיי גיין? געקומען כוואַליגאַנעס מיט פאַליציאַנטן. זיי האָבן פאַרשלאָסן די טיר. מען קלאַפט. זיי עפּענען נישט. מען ברעכט. זי זאָגט דעם מאַן: וואָס איז די פעולה? מען דאַרף אַריינלאָזן. וואָס גאָט וועט געבן. זי עפּנט די טיר. זיי זיינען דאָ. זי בעט זיך: האָט רחמנות, מיר האָבן קיינעם נישט געטשעפעט. זיי הויבן אויף אַ גרויסן האַמער און האַלטן אים איבער איר קאָפּ. „וועסט געבן געלט — וועסטו לעבן. נישט — האָסטו דעם טויט אויפן אָרט.“ דער אַלטער אירער איז אַ איד אַ כעסן. ער האָט אָנגעהויבן שרייען: נישטאָ קיין געלט. זי האַלט אים אָפ, טרעט אַרויס און ענטפערט: „כ'וועל געבן; וויפיל ווילט איר?“ מען האָט זיך באַדונגען אויף פינף רובל. וואו נעמט מען די פינף רובל? דער מאַן האָט געלט אין קעשענע, אַ רובל פופציג. האָט ער מורא אַרויסנעמען: זיי וועלן צונעמען אינגאַנצן. און דאָ וויגט זיך איבער איר קאָפּ דער שווערער האַמער: „גיב, אַז נישט שטאַרבסטו.“ האָט גאָט געהאַלפן, אַ קריסט אַ באַקאַנטער אין דרויסן האָט דערהערט און האָט פאַר זיי איינגעצאָלט די פינף רובל.

געפאַטערט. אַוועק די כוליגאַנעס. בלייבט אַ סאָלדאַט. זאָגט ער צו דער אַלטער: „גיב געלט, אַז נישט לייג איך דיך אַוועק אַ טויטע.“ און ער מאַכט נישט קיין שהיות, ער טרייבט נישט קיין קאַטאַוועס. זי בעט זיך: „נאָדיר

צוואנציג קאפיטעס." לאכט ער: „דאס הייסט געלט? ניב, אלטע, ניב געלט!"
 זי דינגט זיך. זי האט ניט. לייגט איר פאר א שענדלעכע זאך, וואס זי קען
 עס ניט דערציילן... א קיצור, ער בעט ביר. קיין ביר האט זי אויך ניט. זאגט
 זי אים: גלויב מיר, וועסטו קומען אן אנדערש מאָל, וועל איך דיר געבן
 ניט קיין פלאש, צען פלעשער ביר. אבער איצט זעסטו דאך, איך האב ניט.
 וואו זאל איך דיר נעמען ביר?

איז ער, דאכט זיך, שוין גוט, און טשעפעט זי ניט, און גייט אַוועק.
 מיינט זי — זי איז שוין פארטיג. האט ער צוגעשיקט אנדערע כוליגאנעס.
 און איינער מיט א ברייטן האקסעסער האט איר געגעבן א קנאק אין מח
 און האט איר געשפאלטן דעם קאפ, און אין זייט און אין פוס האט זי אויך
 באקומען וואונדן, נאך קליינע. אין קאפ האט זי א טיפן קארב און גייט פאר-
 באנדאזשעוועט.

דאס האב אירס האט מען אינגאנצן צעראכירט.
 זי דערציילט. ארום אונז אויפן טראטואר האט זיך פארזאמלט א הייפל
 מענטשן — אן ערך פופצן. אן אלטער איד מיט א גרויער באָרד שטייט אָנ-
 געשפארט אויפן שטעקן און קוקט אזוי, אז איך ווייס ניט, צי איז ער טויב,
 צי האט ער זיך אזוי שרעקלעך פארטראכט. די איבעריגע שאקלען אומעטיג
 מיט די קעפ. עס ווערט טונקל.

זיי שווייגן!

הערט!

פינף-און-דרייסיג קינדערלעך האבן זיך צונויפגעשפארט אין איין צימער.
 פינף-און-דרייסיג קינדערלעך פון אלערליי עלטער: גרויסע, קליינע און גאָר
 פיצעלעך. און זיי אלע האבן געשוויגן! זיי האבן אליין געשוויגן! זיי זיינען
 געלעגן און געשוויגן. זיי האבן געוואוסט, זיי האבן געפילט, אז שרייען
 הייסט ווערן געטויט. און זיי האבן געשוויגן. קיינער האט זיי ניט געהייסן.
 קיינער האט זיי דאס מויל ניט פארשטאָפּט. זיי זיינען אליין געווען קלוגינסע.
 זיי האבן אליין געשוויגן!

זיי וועלן אויסוואקסן, אויב ביז דעמאָלט וועלן זיי ניט געקוילעט ווערן
 אין א נייעם פאָגראַם. זיי וועלן אויסוואקסן און ווערן מענטשן. שטעלט
 אייך פאר דעם גיהנום איצט אין דער קינדערשער נשמה, שטעלט אייך פאר,
 וואס זיי וועלן מיטנעמען פון די קינדערשע יאָרן אויף די עלטערע טעג.
 „די גאנצע וועלט איז ניט ווערט איין איינציגע קינדערשע טרער."

וויפיל ווערטן איז ווערט דער שרעק פון אַט די פינף-און-דרייסיג קליינע אידעלעך, וואָס זיינען געלעגן צוזאַמענגעשפּאַרט אין איין שטייגל און אַרײַן געשוויגן ?

עדות און פאקטן

פון אלע פאקטן, וואָס ס'האָבן מיר איבערגעגעבן מענטשן, וועלכע זיינען אַליין דערביי געוועזן, רעכנ איך פאַר נויטיג צו פאַרעפנטלעכן פּאָלגענדע. (א) זלמן ביאַלאָסטאַצקי (די עדות האָבן מיר דערלויבט צו פובליצירן זייערע געמען), אַן אַרבעטער, אַ פאַסירער, האָט מיר דערציילט וואָס ער האָט אַליין געזען.

ראַבירן האָט מען אָנגעהויבן דאָנערשטאָג האַלב־צוויי. צוערשט איז מען אָנגעפאלן אויף וועלער'ס הויז, אויף פּאַפּאַוושציונע. די זעלבסט־שוין האָט דאָרט צוויי מאָל פאַרטריבן די כוליגאַנעס. און זיי זיינען מער ניט געקומען. לעבן איין הויז איז געשטאַנען אַ אידישער בחור, דער עלטערער גאָראָדאוואַי בערען האָט אין אים אויסגעשאָסן און געטראָפּן אין זייט. דער בחור האָט זיך קוים אַריינגעשלעפט אין אַ הויז אַרײַן, כאַנגאַסן מיט בלוט, און איז באַלד אויסגעגאַנגען.

דער זעלביגער זלמן ביאַלאָסטאַצקי איז אָפּגעזעסן ביז שבת, פון דאָנערשטאָג אָן, אין לאַפּידוס'עס הויז אויף פּאַפּאַוושציונע. די סאָלדאַטן פון וואַלדימירסן פּאָלס האָבן געשאָסן אין די פענצטער פונעם הויז. שבת אינדערפרי, זיבן אַזויגער, האָט דער עדות געזען אַט וואָס. עטלעכע סאָלדאַטן פון אונגליטשער פּאָלס האָבן געהאַלטן אונטער־דעק, גירט, זיף, בערשטלעך א. א. וו. זיי האָבן פאַנאַנדערגעשפּרייט זייערע שינעלן און האָבן אין זיי איינגעפאַקט די אלע זאַכן. נאָכדעם האָבן זיי די שינעלן צונויפגעוויקלט, ווי געוויינלעך, אַרומגעבונדן מיט רימענדלעך, אָנגעטאָן אויף זיך און אַוועקגעטראָגן.

פרייטאָג אַרום צוועלף איז ניט ווייט פון זעלבן לאַפּידוס'עס הויז דער־שאַסן געוואָרן אַ קריסט. אין דעם הויז געפינט זיך אַ וועש־מאַסטערס־קאַיאַ פון אַ קריסטין ווידאָסלאָווסקאַ. פּאָליציי האָט אויף דער קוואַרטיר געהאַט אַן אויג, ווייזט אויס, דעריבער ווייל דער זון פון ווידאָסלאָווסקאַ, וועלכער דינט אין באַנק, איז פריער מיט אַ שטיקל צייט געזעסן אין טורמע. ווי די מעשה איז, אין דער קוואַרטיר האָט מען געשאָסן און מען האָט דורכ־געלעכערט הענגענדע קליידער, געמאַכט לעכער אין די ווענט א. א. וו. אין

דער מאַסטערסאַזאַ האָט געאַרבעט אַ קריסטלעך מיידל. אזוי ווי בעת'ן פאָגראַם האָט מען קיין זאך ניט געסענט קריגן, האָט זי געבעטן אירן אַ באַקאַנטן, אַ קריסט, ער זאָל גיין איר ברענגען עפעס עסן. אז ער איז אַרויס פון שטוב האָט מען אים דערשאָסן.

(ב) בריינע דראַזנע, אַן אַרבעטאָרין, איז דאָנערשטאָג, ווען ס'האָט זיך אָנגעהויבן דער פאָגראַם, אַרויס פון פאַבריק, נאָר אזוי ווי גיין אַהיים איז געווען אוממעגלעך, איז זי אַריין צו אירער אַ באַקאַנטער אין קאַנטאַראַ-וויטש'עס הויז, אויף ניקאָלאַיעווסקער גאַס. געגנאיבער דעם הויז געפינט זיך אַ לידיגער קאָזיאָנער פּלאַץ. ער איז וואַרשיינלעך געווען דער פאַר-זאַמלונגס-פּונקט פון די כוליאַנעס. דאָנערשטאָג האָט זי דאָרט געזען אַ מאַן פופציג כוליאַנעס, צווישן זיי איין סאָלדאַט, עטלעכע באַדינטע פון קאָנסע. א. אַז. וו., וועלכע זיינען געווען פאַרזאַמלט און וועגן עפעס זיך באַראַטן. נאָכדעם האָבן זיי זיך פאַנאָדערגעטיילט אויף קליינע גרופּעס פון אַ מאַן פינף-צען און זיינען אַוועק אַ טייל אויף באַיאַרי, אַ טייל אויף פאַברייטשנע גאַס. באלד נאָכדעם איז אָנגעקומען די ידיעה, אז אין די ביידע ערטער איז אַ פאָגראַם.

פרייטאָג האָט די זעלביגע עדות'טע געזען דאָרט פאַרזאַמלטע כוליאַנעס אַ מאַן צוויי-הונדערט. צווישן זיי איינזבאַן-באַאָמטע, טשינאָווינסקעס, זייטשן און אַנדערע. זי האָט באַמערקט צווישן זיי אויך איבערגעטאַנענע פּאָלי-ציאָנטן. מען איז געזעסן אויף די בענס, אויף שטיינער אַרום און אַרום און זיך גע'עצה'ט. אַ טייל פון זיי איז נאָכדעם אַוועקגעגאַנגען אויף ניקאָלאַיעוו-סקער גאַס. דער קלענערער טייל, צוזאַמען מיט קליינע שקצימ'לעך, האָבן זיך פאַנאָדערגעשפּרייט איבערן בולוואַר, געוואָרפן שטיינער אין די אידישע הייזער און צעראַבירט אַ פאַר קראָמען. ווען מ'האָט געראַבעוועט אַ סעז-געשעפט, האָט דער פאַטרול (אַ מאַן צוואַנציג סאָלדאַטן) געהייסן אַרויסטראָגן אַ ברעט קעגן און האָבן זיך פאַנאָדערגעזעצט און גענומען עסן.

שבת איז זי, בריינע דראַזנע, געשטאַנען אין טויער פון קאַנטאַראַ-וויטש'עס הויף אָנגעטאָן ווי אַ שיקסע (אין די טעג זיינען פילע אידישע מיידלעך אַרויסגעגאַנגען אָנגעטאָן ווי שיקסעס, אפילו מיט צלמ'לעך אויף די העלדזער). ניט ווייט פונעם טויער איז געשטאַנען אַ פאַטרול, אזוי, אז מען האָט געקענט הערן אַלץ, וואָס די סאָלדאַטן האָבן גערעדט. צום פאַטרול איז צוגעגאַנגען אַ מאַן פופציג כוליאַנעס און עפעס געפרעגט, און זי האָט דייטלעך געהערט, ווי די סאָלדאַטן האָבן גענטפערט: „היינט טאָר מען ניט" (סעוואָדניאַ ניעלזיאַ).

(ג) דוד ראָנים איז אליין אַ דרוזשיניק פון דער פרייער פאָזשאַנער דרוזשינע. שבת אינדערפרי איז ער אַרומגעגאַנגען אָנגעטאָן אין זיינע אונפאַרם־קליידער איבער ניקאָלאיעווסקע גאַס. ער האָט געזען, ווי אַן אָפיצער פירט אַ אידיש מיידל פאַר אַ האַנט. לעבן גראַנד האַטעל האָט ער זי אָפֿגעלאָזן און האָט איר אַ מאַך געטאָן מיטן האַנט זי זאָל גיין ווייטער. דער אָפיצער איז אַוועקגעגאַנגען. דאָ האָט זיך באַוויזן דער עלטערער גאָראָדאָוואַי לאָבאַנאָווסקי אָנגעטאָן אין ציווילע קליידער, מיט אַ קינזשאַל אין איין האַנט און אַ רעוואָלוער אין דער צווייטער, ער האָט אויסגעשאַסן אין דער מיידל און האָט איר צעלעכערט דאָס פנים. זי האָט אים געזען, און האָט אים אַ געשריי געטאָן: „לאָבאַנאָווסקי, וואָס טוט איר?“ אַז דער גאָראָדאָוואַי האָט דערהערט זיין נאָמען, האָט ער זיך תיכף אויסגעדרייט און איז אײלנדיג אַוועקגעגאַנגען.

(ד) אַ קריסט, פ. איוו. זצקי, האָט מיר דערציילט: אויפן ראָג פון שעה'ס געסל און סטאַלעצקער גאַס האָבן אַ מאַן צוואַנציג כוליקאַנעס אָנגעהויבן ברעכן אַ קראָם. איז געקומען די זעלבסטשוץ און האָט אָנגעהויבן שיסן. די כוליקאַנעס זיינען זייער שנעל אַנטלאָפֿן. אַ מינוט צען נאָכדעם זיינען אָנגעקומען די סאָלדאַטן פון דעם צוועלפטן דראַגונער פּאָלס. באַלד נאָך זיי זיינען צוריקגעקומען די כוליקאַנעס. עס איז געשטאַנען פּאָליציי, סאָלדאַטן פון דער קאָנוואָינער קאָמאַנדע (ניט ווייט איז די קוואַרטיר פון דער קאָנוואָינער קאָמאַנדע) און אַזוי פּובליקע. די כוליקאַנעס האָבן אויפגעבראָכן אַ קראָם און אָנגעהויבן זיך טיילן מיט די קאָנוואָינע סאָלדאַטן. די קאָוואַלעריע איז געשטאַנען די גאַנצע צייט און פרידלעך געשוויגן. ווען אין קראָם איז שוין גאָרניט געווען, האָט דער אָפיצער געזאָגט צו די כוליקאַנעס: „גיט אַוועק פון דאַנען!“ — זיינען זיי באַלד אַוועקגעגאַנגען. ווען אַ איר פלעגט דורכגיין דורכן גאַס, פלעגן די סאָלדאַטן שרייען פון ווייטן צו די קריסטן, זיי זאָלן אַוועקגיין אָן אַ זייט, און פלעגן שיסן אין דעם אידן.

(ה) לײזער כודקאָווסקי, אַן אויסגעדינטער סאָלדאַט, וואָס האָט זיך אָקאַרשט אומגעקערט פון מאַנדזשוריע, איז שבת אינדערפרי געגאַנגען צום וואָיאַנסקי נאָטשאַלניק. אויף שעה'ס געסל, לעבן מאָעס'עס הויז, האָט ער געזען, איז געשטאַנען סאָלדאַטן — פעכאָטע, עטלעכע אָפיצערן פון דעם עלפטן און צוועלפטן קאָוואַלעריע פּאָלס — און אויך באַנאיעווסקע, דער נאָטשאַלניק פון ביאַליסטאָקער גאַרניזאָן. אַן אָפיצער האָט געהאַלטן פאַרן האַנט אַ אידיש אינגעלע פון אַ יאָר אַכט־ניין און האָט זיך געמאַכט לוסטיג

איבער אים. דער עדות האָט געהערט ווי דער אָפּיצער האָט מיט חוזק גערעדט צום אינגעלע: „דו ביסט דער אָרטאָדאָקס“.

צוזאַמען מיט די אָפּיצערן איז געשטאַנען אַ שטאַטססעקר מענטש אין אַ געלן מאַנטל און מיט אַ באָרד וואָס איז אונטן גרוי און ביי די זייטן נאָך געל. עס איז געווען קענטיג, אַז ער פירט דאָ די גאַנצע קאָמאַנדע. ער האָט גערעדט מיט באַגאָיעווסקע'ן, מיט די אָפּיצערן און האָט עפעס געוויזן מיטן האַנט אויף שאַסעינע גאַס.

הינטער די סאָלדאַטן און אָפּיצערן זיינען געשטאַנען כולגאַנעס אַ מאַן זעכציג.

דער חורבן

עס איז נישטאָ אויף דער שפּראַך פונעם מענטשן גענוג פאַרבן צו איבער-געבן די ווירקלעכע געשטאַלט פון פאַרווירסטונג און צעשטערונג, וועלכע איר באַגעגנט דאָ אונטן אויף יעטוויידן טריט.

וואָס עס וואָרפט זיך מער פון אַלעמען אין די אויגן — דאָס איז די וואונדערלעכע בריה'שאַפט, מיט וועלכער מען האָט פון אַלעס געמאַכט אַ תל. איר קוקט און פאַרשטייט ניט: וויפיל האָט מען דאָ געדאַרפט האָבן געדולד, וויפיל זיכערהייט, וויפיל אכזריות און רציחה, מען זאָל אזוי צעברעכן, צער-רייסן און קאַליע מאַכן יעדעס פיצעלע אין קראָם, אין דער וואוינונג — אומעטום, צו וואָס מ'האָט זיך נאָר צוגערירט.

ניט אַריין אין אַ צעראַבירטער קוואַרטיר. אַלעס, וואָס נאָר מ'האָט גע-קענט צונעמען, אַלעס, וואָס ס'אָט זיך געלאָזט צוועקטראָגן — האָט מען צוגענומען, אויסגעראַמט. קליידער, וועש, לייכטער, זייגערס, אפילו סופערנע און בלעכענע כלים — גאָרנישט איז ניט געבליבן. און דאָך דוכט זיך אייך, אַז די קוואַרטיר איז פול. איבערגעקערטע טישן, אויסגעבויענע אַלמערס, אומגעוואָרפענע קאַמאַדן, אויף אַ זייט ליגן די געבעטן — און קוקט זיך צו — זעט איר, אַז אין יעדער זאך איז דאָ אַ מום. די טישן צעהאַקט, ביי די אַלמערס אומגעבראַכן די טירלעך, צעשפּאַלטן די געזימסן, ביי די בעטן אָפּגעבראַכן די פיסלעך, ד שפיגלען אויסגעזעצט, די בענקלעך צעקאַליעטשעט. עס הענגט אַ לאַמפּ — האָט מען די קייטלעך איבערגעריסן און די גלעזער צעבראַכן. אַ פושקע פאַר צדקה — אָפּגעריסן פון וואַנט און צעהאַקט. פון די קישנס, זעלבסטפאַרשטענדלעך, אַרויסגעלאָזן די פעדערן, פון די סעניקעס — אויס-געשאַטן און פאַנגעדערגעשפּרייט די שטרוי. אפילו ביי אַ פאַר תפילין האָט

מען צעשניטן אויף שטיקלעך די רצועות. אין דער גאנצער דירה איז גע-
בליבן גאנץ נאָר איין אלטע פּאָר הויזן — און זי ליגט ווי א יתום אויפן
בעט צווישן דער גאנצער מהומה. און דאָס אלץ איז באַשאַטן פון אויבן
מיט צעריסענע בלעטער פון ספרים, מיט שטיקלעך צעריסענע וועש, מיט עפעס
שמאַטעס, ברעקלעך גלאָז, שערבלעך פאַיאַנס, שפענדלעך און מיסט. אין איין
קעלערשטוב האָב איך געזען איז די גאנצע פּאָדלאָגע נאָס און אין אייניגע
ווינקלעך שטייען נאָך לוזשעס מיט וואַסער. דאָס האָט די קאָמאָדע, נאָך
דער אַרבעט, אַוועקגייענדיג, געעפנט די קראַנען פון דער וואַסער-לייטונג, כדי
צו פאַרטרינקען די גאנצע דירה.

אַט איז אַ גאַלאַנטעריי-קראָם. די איינזאַמע לאָדן זעלבסטפאַרשטענדלעך
אויסגעבראַכן, צעריסן, צעקנייטשט: מיט געציג האָט מען זיך פון אָנהויב
אַן פאַרזאָרגט אין אַן אייזן-געשעפט. אין קראָם איז האַלב-פינצטער. איר
קוקט זיך איין. עס ליגט אַ גאנצער באַרג פאַפירענע קעסטלעך אָנגעוואַלגערט
איינס אויפן צווייטן, און איר זעט ניט קיין איין גאנצע זאַך, אַפילו ניט
קיין גאנץ קעסטלעך, אַקוראַט ווי אימיצער האָט אומיסנע זיך געשטעלט פאַר
א ציל — דאָס אלץ פאַרניכטן, און ניט ווילנדיג קומט אייך אַרויף אויפן
געדאַנק: „אַ שדיס-טאַג!“

פונקט ווי ס'האָט אַ שריפה דאָ געפלאַקערט, און פון די אַלע פאַרשידנ-
אַרטיגע זאַכן, וואָס האָבן זיך דאָ געפונען, איז דאָ געבליבן נאָר איין גלייכ-
נילטיגער בערגל אַש.

אַט איז אַ זייגער-געשעפט. דאָ איז ליידיג. מען האָט אָפּגערייניגט אויף
נאָר. אין אַלע צעראַבירטע קראָמען איז געוויינלעך אַ שרעקלעכע ענגשאַפט
פון די אָנגעוואַרפענע זאַכן. דאָ איז געראָם. עס ניט נאָר אַ פּאָר הילצערנע
פוטלאָרן פון זייגערס, וועלכע ס'איז וואַרשיינלעך געווען ניט באַקוועם צו
טראָגן, און עס וואַלגערט זיך אויף דער פּאָדלאָגע אַן אַלטער ציפער-בלאַט.
דערפאַר הינטער דעם מאַגאַזין געפינט זיך דעם אייגנטימער'ס קוואַרטיר.
דאָרט, אין די צוויי צימערן, קענט איר שוין זען דאָס געוויינלעכע בילד פון
צעשטערונג. די לאָדן זיינען צוגעמאַכט, אין דירה איז פינצטער, פון יעדן
ווינקעלע קוקן אַרויס עפעס מאָדנע שטיקלעך זאַכן, איבערגעמישט אין
מונקעלע שאַטנס. אונטער די פיס פלאַנטערן זיך מיר שופלאָדן, צעבראַכענע
קינדערשע שפילכלעך, אַן אַלבאַם מיט אויסגעריסענע בלעטער, עפעס שטריק-
לעך, בענדלעך, פאַפירלעך — און דאָס אלץ איז איינגעטונקט אין אַ מאָדנער
מרהשחורה, און מיר דאַכט זיך, אַז דאָס איז ניט קיין ווירקלעכקייט, אַז דאָס
מאָלט מיר מיין צערייצטע פאַנטאַזיע אַזוינע משוגע'נע, וואַנזיינע בילדער,

און ווען איך זאל נאך זיך אנטאן א כח, וואלטן פארשווינדן די אלע גע-
שפענסטער און איך וואלט ווייטער דערוען דעם ליכטיגן טאג.

ניין! הינטער מיר גייט דער באלעבאס פון דער דירה און רעדט עפעס
מיט זיין גלייכגילטיגער גרויער שטימע. די ווערטער פאלן ווי שווערע טראפן
רעגן אין הארבסט־צייט, און פארגרעסערן די מרה־שחורה.

ניין! ס'איז ניט קיין חלום. ס'איז א ווירקלעכקייט, וואס איז שרעק-
לעכער פון דעם שרעקלעכסטן חלום.

אט קוקט אין גאס אריין א שווארצע, פאררויכערטע לאך, ווי אן אויס-
געשטאכן אויג, פון וואנען עס גיסט זיך נאך דאס שווארצע בלוט. קוקט זיך
אין. דא איז געווען א קראם, האט מען זי אנגעצונדן אינעווייניג. דאס
גאנצע הויז איז געבליבן, נאך די קראם האט אויסגעברענט. איר זעט נאך
א פיר־אנטיגע שווארצע נעסט, פול מיט שטיקענדיגן ריח פון געברענטע
האלץ, אויסגעהאנגען אומעטום מיט שווארצע, אפגעברענטע, צעפולטע
שטיקליך ברעטער און פאפיר. ווי א טויטער שילד איבערן טויטן נעסט הענגט
אן אנגעברענטער, צעקנייטשטער בלעך: א פנים די פיער־צונגען האבן זיך
ארויסגעשטעקט אויף דרויסן און געלעקט די אויסנווייניגסטע ווענט. עפעס
איז דא אזוינס, וואס ס'צייט אייך צו אט דעם שווארצן לאך, פונקט ווי עס
צייט א מענטשן אין דער טיפעניש פון אן אפגורנט. עס ווילט זיך נישט
אוועקניין. איר מאלט אייך דאס בילד: שיכור'ע מענטשן, פאר־שיכור'ט
פון וויין און פון בלוט, מאכן זיך לוסטיג, זינגען און וויצלען זיך. אין דרויסן
קנאלן די ביקסן, ערגעץ דארט ביי אן עק הויז ליגט א פארוואונדעטער און
ראנגלט זיך מיטן טויט, און דא באגיסט מען האסטיג די סחורה מיט נאפט
און מען צינדט אן און מען לאכט.

ווייטער, ווייטער!...

אט איז א קראם פון געפעס. דער באלעבאס האט זיך באוואָרנט. אויף
דעם פענצטער א פעסטער לאך פון אייזערנע פרענטעס. די טיר א שטארקע.
מ'האט זיך געמאטערט: ניט געקענט צעברעכן. אריינגיין איז געווען אומ-
מעגלעך, האט מען דורך די לעכער צווישן די פרענטעס געוואָרפן שטיינער
אין שוויפענצטער. צעבראכן די כלים אויף פיצלעך. עס ליגן קליינע שערבלעך
און ס'איז אפילו ניט צו דערקענען וואס ס'איז דא געווען פארא זאכן. צווישן
דעם גאנצן חורבן, ווי א דענקמאל אויף א שלאכט־פעלד, שטייט א קלייניקע
סטאטועטקע פון דריי פרויען־פיגורן מיט אפגעבראכענע קעפלעך. און ווי אויף
חוזק ליגט אויבן אויף א פאליצקע גרינע גלעזערנע קוגל און שמיכלען נאריש,
— עס טוט זיי הנאה, וואס זיי לעבן...

ווייטער!...

פארמאכטע לאָדן. פארשלאָסענע טירן. זיי באהאַלטן דעם סוד פון טויט און ווילן אים נאָך דערווילע ניט דערציילן. וואו זיינען זייערע איינוואוינער? אין אַ קרעמל קריכן אַרום צווישן דעם חורבן אַ מאַמע, אירע קינדערלעך, אַ אינגעלע, אַ מיידעלע, עפעס עלטערע — ס'איז ניט צו מערקן אין דער פינצטער, עפעס טוען זיי שטילערהייט און ס'דאַכט זיך, אַז דאָס איז ווערים קריכן אַרום און גראַבלען זיך אין אַ חויפּן מיסט...

דערפאַר דאָרט, וואו ס'איז געפאַלן דער גורל צו הרג'ענען — דאָרט איז אין די שטוב־זאכן דער חורבן ניט גרויס. איך בין געווען אין פאָד־ליאַשוק'ס הויז, וואו ס'איז גע'הרג'עט געוואָרן צוועלף אַרבעטער, איך בין געווען אויך אין פאָלמאַנ'ס מויער, וואו ס'איז גע'הרג'עט געוואָרן לאַפּידוס'עס דריי קינדער (אַ זון פון איין־און־צוואַנציג יאָר, אַ טאָכטער פון צוואַנציג און אַ זון פון זיבעצן יאָר). אין די ביידע הייזער, באַזונדערס אין לאַפּידוס'עס דירה, איז גערויבט ווייניג. ס'איז נאָר אַלץ צעוואָרפן, איבערגעקערט, אויס־געמישט, דער גרעסטער טייל זאכן איז דאָך געבליבן.

דער פאָקט איז איינער פון די העכסט באַראַקטעריסטישע אין דעם דאָזיגן מייסטערהאַפּטן פאָגראָם.

יוני, 1906.

די שרעקן אין ביאליסטאק

וואָס האָט געטאָן די זעלבסטשויז?

וואָס האָבן געקענט טאָן אייניגע צענדליג, אפילו אייניגע הונדערט אַרבעטער, באַוואַפנטע מיט ברוינינגס, גענן א גאנצער דיוויזיע (4 פּאַלקס) סאָלדאַטן מיט כיסן? און דאָך מוז מען זאָגן, אז די ווירסונג פון דער זעלבסט-שויז האָט זיך געלאָזט פילן אין שטאָט גאנץ דייטלעך.

נאָך מער, אויב אין די אַרבעטער-קוואַרטאַלן, אין די אַרעמסטע, איז ניט געווען קיין פּאַגראַם, האָט מען דאָס צו דאַנקען דער זעלבסט-שויז.

איך האָב גערעדט מיט אַרבעטער, פון וועלכע אייניגע האָבן אַליין גע-נומען אין דער זעלבסט-שויז אן אַנטייל. ס'איז מיר אויסגעקומען אויך צו הערן מיינונגען פון אַרטיגע שטאָט-בלי-בתים. אַלע מיינונגען שטימען איינע צו דער אַנדערער און דער אַלגעמיינער איינדרוק איז אזא, אז אן דער זעלבסט-שויז וואָלט די הריגה געווען נאָך שרעקלעכער, נאָך אומגעהויער גרעסער.

אַרויסגעטראָטן איז די זעלבסט-שויז פון אַנפאַנג אין גרעסערע גרופּן. א מינוט צען נאָכן אָנהויב פונעם פּאַגראַם זיינען אַרויסגעגאַנגען צוויי אַרבעטער פון אַ הויף אויף פּאַפּאָושיצונע (אַ פּלאַץ ניט ווייט פון ליפּאָווער), באַוואַפנט מיט ברוינינגס. אויף זיי האָבן זיך באַלד אַ לאָז געטאָן פּאַראַוויס גאַראַדאָוויס, נאָכדעם כוליאַנעס. דאָן זיינען אַרויסגעגאַנגען אַ מאַן פופּצן אַרבעטער און האָבן אָנגעהויבן שיסן מיט ברוינינגס. אַרויסגעלאָזן האָבן זיי ניט ווייניגער ווי הונדערט קוילן און האָבן אָפּגערייניגט דעם גאַנצן פּלאַץ: עס זיינען ניט געבליבן ניט די פּאַליציאַנטן, ניט די כוליאַנעס; אַלע אַנט-לאָפּן. שפּעטער אַ ביסל זיינען געקומען דראָגונער און האָבן אָנגעהויבן שיסן. די זעלבסט-שויז האָט אָפּגעטראָטן. די כוליאַנעס זיינען ווייטער געקומען און זיך גענומען צו דער אַרבעט.

אויף דעם זעלבן פּלאַץ איז שפּעטער אַ ביסל פּאַרגעקומען אַ נייער צוזאַמענשטויס. סאָלדאַטן זיינען אַרויסגעגאַנגען פון מיליטערישן וועטערי-נאַרעם לאַזאַרעט און געוואָרפן שטיינער אין די אידישע הייזער. כוליאַנעס האָבן אויך גענומען שטיינער פון ברוק און געוואָרפן. פינף אידישע אַרבעטער האָבן זיך באַוויזן פון אַ געסעלע און אויסגעשאַסן אייניגע מאַל. געשטאַנען זיינען זיי דערביי הינטער אַ ווינקל פון אַ שטיינערנעם הויז, וואָס גייט אַרויס אויף פּאַפּאָושיצונע. די כוליאַנעס זיינען אויך דאָ זיך פאַנאָדערנעללאָפּן. נאָר באַלד זיינען געקומען סאָלדאַטן און האָבן אַזוי לאַנג געשאַסן, ביז זיי האָבן דאָס שטיינערנע הויז געמאַכט, ווי אַ רעשעטע.

נאך די דאזיגע פראָבעס איז געוואָרן קלאָר, אז מלחמה האַלטן מיט די כוליאָנאָעס, ניט האַלטנדיג אין דער זעלבער צייט אַ מלחמה מיט די סאָלדאַטן, איז פאָלקאָם אוממעגלעך. געגן די סאָלדאַטן אַרויסגיין אין אָפּענעם שטרייט איז אָבער געווען צו ווייניג קרעפטן.

אמת, ס'איז געווען נאָך אנדערע וועגן: שיסן פון די הויפן, אָנפאלן אויף די סאָלדאַטן הינטערוויילעכס, פון אַ ווינקל הויז אָדער פון אַ שמאָלינקן נעסעלע. נאָר די אַרבעטער האָבן פאַרשטאַנען, אז דאָס וואָלט נאָר פראָ-וואָצירן דעם חיל צו מאַכן נאָך אַ גרעסערן חורבן, צו שיסן נאָך מער אין די הייזער און אין די הויפן. מ'האַט דעריבער באַשלאָסן: די סאָלדאַטן ניט טשעפּען, אָנפאלן נאָר אויף די כוליאָנאָעס. זען שיצן פון זיי, וואו און וואָס עס וועט זיין מעגלעך. דערצו איז נויטיג געווען ניט האַלטן זיך אינאיינעם, נאָר זיך פאַרשפּרייטן גרופּעסווייז אויף אַ גרעסערן שטח.

אַ שעה דריי נאָכן אָנהויב פון פאָגראָם איז דער באַשלוס פאַרווירקלעכט געוואָרן. פון דעם מאָמענט אָן זיינען די מיטגלידער פון זעלבסט-שוין געווען די גאַנצע צייט אויפן גאַס. אין קיין באַזונדערע קוואַרטירן איז מען שוין ניט געזעסן. וואו ס'איז מעגלעך געווען, האָט מען געמאַכט פאַרטיזאַנישע אָנפאלן.

ס'איז זייער שווער צו באַקומען אַ גענויע פאַרשטעלונג וועגן דער אַרבעט פון דער זעלבסט-שוין אין אָט די פאַרטיזאַנישע צוזאַמענשטויסן. מיר זיינען נאָר באַוואוסט איינצלענע פאַקטן.

אַזוי, אויף באַנאָיקעס (אַן אַרבעטער-קוואַרטאַל) האָבן זיך באַוויזן אין איין געסל כוליאָנאָעס און זיך געוואָלט נעמען צו דער אַרבעט. אַ גרופּע פון זעלבסט-שוין האָט זיי פאַרטריבן און זיי האָבן זיך מער ניט באַוויזן. לעבן בית עולם איז אַרויסגעלאָפן אַ סטראַזשניק און האָט אָנגעהויבן שיסן אין די אַרבעטער, נאָר זיי האָבן אים פאַרטריבן און ער איז אַנטלאָפן.

אויפן ראָג פון סאַדאָווע און סענדערס געסל האָבן דריי גאָראָדאָוואָיען אַרעסטירט צוויי אַרבעטער, וועלכע האָבן אָפּגענומען ביי די כוליאָנאָעס דאָס אָנגעראַבעוועטע פאַרמעגן. אַ גרופּע זעלבסט-שוין איז אויף זיי אָנגעפאלן און באַפרייט די אַרעסטירטע.

אויף ביאַליסטאָטשאַנער גאַס האָט מען פאַרטריבן די כוליאָנאָעס. אויף פאָלעוואָי גאַס האָבן דאָנערשטאָג זיך באַוויזן כוליאָנאָעס בראַש מיט אַ גאָראָדאָוואָי און האָבן אָנגעהויבן וואַרפן שטיינער. די זעלבסט-שוין האָט זיי פאַרטריבן.

בכלל האָט ביים מיליטער געדאַרפט בלייבן אַזאַ איינדרוק, אז ס'איז

פארען א גאנץ באדייטנדע קראפט ביי דער זעלבסט־שוץ, און דאס האָט אָפּגעראַטעוועט די אַרבעטער־קוואַרטאַלן.

גאנץ סוראזשער, פאסקעס, כאנאיקעס, ארגענטינע זיינען געבליבן אומ־באדירט. און דאָרט וואוינען די אַרבעטער און ס'איז דאָרטן דער נעסט פון „קראַמאַלע“.

פארוואס איז דאָס אזוי געשען?

דער תירוץ איז קורץ: מיליטער האָט מורא געהאט אַהין צו גיין. די געסעלעך זיינען דאָרט שמאַלינקע, קרומע, מיט אַ סך פאַרשידענע נענג. באַ־האַלטן זיך דאָרט איז גאנץ לייכט. מען האָט זיך געשראַקן פאַר באַמבעס (און ווי עס איז באַקאַנט, איז אין אָנפאַנג סוראזשער גאס טאַקע געוואָרפן געוואָרן אַ באַמבע), מיליטער איז וואַרשיינלעך געווען איבערצייגט, אַז אין די דאָזיגע אַרבעטער־געסלעך וועט אויסקומען צו פירן זייער אַ שווערע מלחמה מיט דער זעלבסט־שוץ. געגאנגען זיינען אין שטאָט קלאַנגען, אַז ביי דער זעלבסט־שוץ איז פאַרען זעקס טויזנט מיטגלידער. און אזוי ווי אין יענע מקומות איז דערצו קיין רעכטע מאַגאזינען ניטאָ, דעריבער האָט מען די גאַנצע „אַרבעט“ אויסגעפירט אין די רייכע קוואַרטאַלן.

מען דאַרף נאָך באַמערקן, אַז פון אָנפאַנג, וואו נאָר עס פלעגן זיך באַווייזן די סאָלדאַטן אויפן גרענעץ פון די אַרבעטער־קוואַרטאַלן, למשל אויף פאַפּאָוושציונע, אויף סוראזשער גאס, פלעגן זיי באַגעגענען אַ ווידערשטאַנד. דאָס האָט נאָך געמוזט פאַרשטאַרקן די איבערצייגונג ביים מיליטער, אַז די דאָזיגע קוואַרטאַלן זיינען, ווי אַן אָפיצער האָט זיך אויסגעדרוקט: אַן אמת'ער „פאַרט־אַרטור“.

אויפן ראָג סוראזשער און ליפּאָווער איז דעם גאַנצן דאָנערשטאָג, פרייטאָג און שבת געשטאַנען פון איין זייט אַ פאַטרול סאָלדאַטן, פון דער אַנדערער — די זעלבסט־שוץ. די סאָלדאַטן האָבן געשאָסן און האָבן קיינעם ניט גע־טראָפן, ווייל די זעלבסט־שוץ איז געשטאַנען הינטער צוויי ווינקלען פון געסלעך. און ניט די און ניט די האָבן געוואַנט צו אָנפאַלן איינע אויף די צווייטע.

פון גראַדנע איז אָנגעקומען 10 מיטגלידער פון זעלבסט־שוץ, מען האָט זיי פאַרהאַלטן. זעקס זיינען אַנטלאָפן, די איבעריגע פיר, ווייטט מען ניט וואו זיי זיינען.

פון סאָקאָלע איז געקומען 10 מיטגלידער — אַכט האָבן זיך אומ־געקערט צוריק, צוויי האָט מען דער'הרג'עט.

יוני, 1906.

די שרעקן אין ביאליסטאק

פאליציי און סאלדאטן

די לופט אין ביאליסטאק איז נאך איצט אזוי פיל אָנגעזאפט מיט בלוט, אז מען קען פון קיין אנדער זאך ניט רעדן, נאָר פון די שרעקלעכע מעשים, און אומעטום, וואו נאָר איר קומט, אומעטום הערט איר דאָס זעלביגע, אומעטום דערציילט מען נייע און נייע גרויזאמקייטן פון דער גרויסער בלוט-באָד, און ווידער און ווידער וויקלט זיך פאנאנדער פאר אייערע אויגן דאָס בילד פון אַרגאניזירטן מאָרד, וואו די מערדער זיינען זיכער אין זייער קראפט און טוען זיך לאַנגזאם, געלאָסן, מיט ישוב-הדעת, מיט אַ באַזונדערן נחת זייער אַרבעט פון טויט, און קיינער, קיינער האָט ניט בכח אַפצוהאלטן די האַנט פונעם מערדער.

— וואָס ווילט איר? — זאָגט צו מיר אַ איד אין די מיטעלע יאָרן מיט אזא גרויסן, אומדערמידלעכן טרויער אין די שוואַרצע, טיף איינגעגראָבענע אויגן, וועלכע איך האָב נאָר געזען ביי כראָנישע קראַנקע, וואָס ליידן יאָרן-לאַנג פון אַ שווערן ווייטאָג, און וועלכן איך באַגענן דאָ אין ביאליסטאק אויף יעטווידן טריט. — וואָס ווילט איר, נשמה מיינע? פאַר וואָס זאָלן זיי דאָס ניט טאָן? אז ביקסן האָבן זיי, סאַלדאטן האָבן זיי, קוילן פעלט ניט, און לוינען לוינט זיי אויך — וואָס-זשע נאָך? יושר? ביי אונזער נאַטשאַל-סטוואָ מענטשלעכקייט?

— און זאָגט מיר, מײן פריינט — כאַפט מיך דער זעלביגער איד אָן פאַרן אַרבל מיט אַ פלוצלעכער האַסטיגער באַוועגונג — זאָגט מיר, איך בעט אייך, ווער וועט דאָס זיי ניט לאָזן מאַכן טאַקע דאָ אין ביאליסטאק, היינט, מאָרגן, ווען זיי וועלן וועלן, אַ נײַעס פאַגראָם? פאַרוואָס ניט? וואָס וועט זיי שטערן? און קענט איר זיין באַוואָרנט, אז ניט? אָט שטייט ער, דער זעלנער, אויף יענער זייט גאָס. אָט קוקט ער אויף אונז. פאַרוואָס זאָל ער ניט אָנהויבן שיסן אינמיטן דערינען? און זאָל נאָר איינער אויסשיסן, זאָל נאָר ערגעץ וואו ווערן אַ טומל, אזוי וועט מען אָנהויבן שיסן פון אלע זייטן, און וויפיל וועט דאָן פאַלן הרוגים — קענט איר דען איבערצייילן?

אָט די איבערצייגונג, אז ווען נאָר נאַטשאַלסטוואָ וועט וועלן, וועט מען קענען מאַכן אַ נײַעס פאַגראָם, אָט די איבערצייגונג, אז געגן סאַלדאטן מיט ביקסן, וואָס שיסן אין די גאַסן און אין די הייזער, איז ניטאָ קיין שום רפואה, אָט די איבערצייגונג, אז די סכנה הענגט שטענדיג איבערן קאָפּ און

אז דער חלף פונעם שוחט קען יעדע מינוט אָנהויבן ווייטער שעכטן אָן רחמים, אָט די איבערצייגונג מאַכט די שטימונג שרעקלעך געשפּאַנט. עס פילט זיך, עפעס ווי אַ גרויסע סטרונע איז אָנגעצויגן ביז דעם לעצטן גראַד, ווייטער קען מען שוין ניט, און זאָל מען נאָר זיך צו איר צורירן, אזוי וועט זי פּלאַצן מיט אַ מורא'דיגן קנאַל, און אלעס אַרום און אַרום וועט פּלאַצן, און אלעס וועט ווערן אנדערש, איידער ס'איז ביז אַהער געווען.

און ביאָליסטאָק איז אָנגעטאָן אין אַ פּאַנצער פון מיליטער — אַקוראַט ווי בכיון, כדי צו פאַרשאַרפּן די דאָזיגע שטימונג. און סאָלדאַטן אויף יעדן טריט, סאָלדאַטן שטייען מיט ביסן אין די גאַסן, סאָלדאַטן גייען אַטריאַדן-ווייז פון איין עק שטאָט ביז דעם צווייטן, סאָלדאַטן אויפן טראַמוואַי, סאָלדאַטן אויפן וואָקזאַל, סאָלדאַטן אין די הויפּן, סאָלדאַטן אין די גערטנער — סאָלדאַטן, סאָלדאַטן, סאָלדאַטן... איר קענט זיך ניט געבן קיין ריר — איר זאָלט ניט דערזען פאַר זיך אַ ביסל מיט אַ שטיקע, און עס דאַכט זיך — ווען מען נעמט אַראָפּ פון דער שטאָט אָט דעם אייזערנעם פּויסט, וואָס האָט אַקאַרשט אָפּגעטאָן אזא טייוולשע אַרבעט און היט איצט זיין אייגענעם קרבן, ווען מען זאָל כאַטש ניט זען די סאָלדאַטן פאַר די אויגן, — וואָלט שוין געווען גרינגער צו לעבן, וואָלט מען גיכער געקענט צו זיך קומען, וואָלט מען געקענט אויב ניט פאַרגסן, איז כאַטש צוגעוואוינען זיך צום גרויסן אומגליק.

ווער קען זיי אָבער זאָגן אַ דעה?

און מיט באַזונדערער חוצפה פאַרט אַרום די באַוואָפּנטע מאַכט איבערן שטאָט, און קוקט מיט גדלות פון אַ זיגער אין אייערע אויגן: אָט בין איך! אָט קוק מיך אָן! אפשר געפֿעל איך דיר ניט?

און פאַרנאַכט, ווען די זון הויבט אָן פאַרגיין און די באַוועגונג אין גאַס הערט אויף — נאָך אַכט-טויזן אזייגער האָט מען מורא זיך ווייזן אויפן גאַס — און אין שטאָט פאַרשפּרייט זיך אַ געהיימניס. פולע שטילקייט, און די שווערע טריט פון די סאָלדאַטססע שטיוול קלינגען הייליג און פעסט איבער די שטיינער פונעם ברוק און דער איינוואוינער קוקט מיט אומרו אַרויס דורכן לאָדן פון זיין פענצטער: וואָס טוט זיך עפעס דאָרט אין גאַס אין דער שטילקייט פון דער נאַכט? — אין דער דאָזיגער צייט הויבן זיך אָן פּאַנאָנדער-פליען איבער די שטומע גאַסן די קלאַנגען פון אַ פריילעך און לעבעדיג לידל, וואָס רייסט זיך אַרויס פון הונדערטער געזונטע העלזער: דאָס זינגען די סאָלדאַטן זייערע סאָלדאַטססע לידער.

און די אָפיצערן שפּילן אין קאָרטן, און די אָרגאַניזאַטאָרס און די העלדן

פון דער שחיטה ווארטן אויף א גוטן לוינ פאר זייער ארבעט און זעען פאר זיך א גלענצנדע צוקונפט.

„אויף קיין זיגער איז ניטא קיין משפט“, — כל זמן ער איז א זיגער, ווען דער אייגענער זיגער וועט ווערן א באזיגטער, וועט מען אים דערמאנען אלע זיינע „נצחונות“ און באצאלן פאר זיי מיט א פולער האנט.

א שטראף-עקספעדיציע

ווען איך האב באזוכט די פאמיליע לאפידוס, וועלכע האט אנגעווארן אין פאגראם צוויי זין און איין טאכטער און ביי וועלכער ס'איז אחוץ דעם איין טאכטער פון גרויס צער אראפ פונעם זין, — האט באזונדערס צוגעצויגן מיין אויפמערקזאמקייט איין באמערקונג, וועלכע איך האב דארטן געהערט. — דאס איז ניט געווען קיין פאגראם, — האט געזאגט איינער פון די שטוב-מענטשן, — דאס איז געווען אן אמת'ע שטראף-עקספעדיציע, כולל גאנעם זיינען דא געווען נאך לפנים — א דעקאראציע צו פאליציי און מיליטער. דער הויפט-טוער אין פאגראם איז געווען פאליציי און מיליטער. וועגן זייערע מעשים ווייסט יעדער פון די ביאליסטאקער איינוואוינער צו דערציילן אן אן עס.

איינע, א הינע באלעבאסטע, האט מיר דערציילט, וואס זיי האבן אויס-געשטאנען אין טאג פון פאגראם.

ווען מ'האט אנגעהויבן שיסן, האבן זיי זיך באהאלטן אלע, עטלעכע געזינדן, אין דעם וואנע-צימער און האבן זיך דארט געשטיקט שטילערהייד. די קינדער האט מען אריינגעלייגט אין וואנע און מען האט זיי געהייסן שווייגן. אן אימה. אין דרויסן שיסט מען — א קנאל נאך א קנאל, פלוצלונג הערט מען — מען קלאפט אין טיר, גראבע שטימען: „עפנט, פארשאלטענע זשידעס!“ יענע שווייגן, מען ציטערט, עס טרעפט ניט א צאן אויף א צאן. „עפנט!“ דאס קלאפן ווערט שטארקער. „עפנט, אז ניט וועלן מיר שיסן.“ ניטא קיין ברירה, מוז מען עפענען. די פרויען פאלן איינע דער אנדערער אויף די העלזער, מען זעגנט זיך, א ביטער געוויין. צי וועט מען זיך נאך זען אויף דער וועלט? געעפנט. עס גיען אריין אן אטריאד סאלדאטן, א פאך פאליצייסקע, אייניגע כולגאנעס, די ביקסן אויסגעשטעלט אפריער, גרייט צום שיסן. „זשידעס, מיר מוזן אייך טויטן — פון אייער שטוב האט מען געשאסן.“ — סטייטש, ווער, וואו? — ניטא קיין ענטפער. „הער פעלד-פעבעל! זאלן מיר שיסן?“ — אזוי פרעגן די סאלדאטן. דער טויט — אט-אט, ער איז שוין דא. די גרעסערע מענטשן אין שטוב שטייען פארשטיינערט.

צוויי קלייניקע מיידלעך, איינע פון 7, די אנדערע פון 5 יאָר, בלייבע, האַלב-טויטע, הויבן אויף די הענטלעך צום הימל און זאָגן: „גרויסער גאָט! מען וויל אונז שים!“ דאָס מאַכט אזא איינדרוק, אז אפילו איינער פון די כולל-גאנעס האָט אָנגעהויבן גלעטן די סינדערלעך איבער די קעפּ און זיי באַרואיגן: „עס וועט אייך גאָרניט זיין.“ די עלטערע הויבן אָן בעטן רחמים. די סאָלדאַטן מיט די פּאָליצייסע האַלטן זיך אַן עצה. און דאָ שטייען די סאָלדאַטן מיט אויסגעשטעלטע ביסן און עס ווילט זיך זיי שים — זיי גייען אַרויס. מען זעט אין זיי — זיי האָבן ניט קיין געדולד, זיי פרעגן אלץ דעם גאָראַדאָוואַי: שים צי ניט?

בקיצור, מען האָט זיי באַצאָלט שיינע עטלעכע רובל, און ערשט דעמאָלט האָבן זיי מסכים געווען ניט שים גלייך, נאָר פריער אַרומזוכן די שטוב. דערביי האָבן זיי מזהיר געווען, אז אויב זיי וועלן געפינען כאָטש אַ רמז פון געווער, וועלן זיי ניט איבערלאָזן אין שטוב קיין איין לעבעדיגן מענטשן. די גאנצע צייט, וואָס עס איז געגאנגען די זוכונג, האָבן די סאָלדאַטן געהאַלטן זייערע ביסן אָנגעשטעלט און די פּאָליצייסע זיינען געשטאַנען מיט אָנגעלאָדענע רעוואָלוערן. אזוי האָט געדויערט ניט ווייניגער ווי צוויי שעה, און ערשט נאָך דעם האָבן זיי פאַרלאָזן דאָס הויז.

פונקט אזא מעשה האָט מען מיר אויך דערציילט (איבערגעגעבן האָט דאָס מיר מאיר הורוויץ, אַן איינבינדער) איז פאַרגעקומען אין יאָגאָווסק'ס הויז. דאָרט איז אַ אידענע געגאנגען צו קינד, מען האָט געמוזט רופן אַן אַקושערקע, האָט מען זיך געדרייט אַהין און אַהער, דאָס האָבן באַמערקט די סאָלדאַטן, איז אַריינגעקומען אין שטוב אַ גאָראַדאָוואַי און דריי סאָלדאַטן. אין שטוב איז געווען אַחוץ דער קימפעטאָרין, עפעס אַ 16 ווייבער און 4 מאַנספערזאָן. ס'איז געווען, פאַרשטייט זיך, אַ שרעק. די סאָלדאַטן שטייען און שווייגן, דער גאָראַדאָוואַי האָט זיך מישב געווען אזוי: „די ווייבער וועלן מיר ניט טשעפען — זיי זיינען ניט שולדיג, נאָר די מאַנסבילן, די שוואַרצע בלוזקעלעך (שוואַרצע בלוזקעס איז אין ביאָליסטאָק אַ סימן פון „קראַמאַלע“) — מיט זיי וועלן מיר זיך צערעכענען.“ מ'האָט צוגערופן איינעם פון די בחורים: „קום אַהער.“ יענער איז צוגעגאנגען, איין סאָלדאַט האָט אויסגעשלאָסן, נאָר ער האָט קיינעם ניט געטראָפּן, דער אנדערער האָט גענומען שלאָגן דעם בחור מיטן פריקלאַד (שפּעטער האָט מען אים אַרעסטירט און געשלאָגן אין אוטשאַסטאָק מכות רצח). די איבעריגע דריי האָבן ניט געוואָלט זאָרטן, זיי זיינען אַרויף אויפן בוידעם און אַראָפּגעשפרונגען פונעם צווייטן שטאָק, און אויף אזא אופן זיך גערעטעט דאָס לעבן.

יוני, 1906.

די לינדן-ביימער בליען

מיט לינדן-ביימער זיינען באזעצט אין ביאליסטאק אייניגע גאסן. גרינע שאַטנס וואָרפן זיי אויף די צערויבטע, פאַראומערטע הייזער. אין דער צייט פון דעם פאָנראָם און נאָך דעם האָבן די ביימער געבליט.

העל האָט געשיינט די זון, סאַמעט איז געווען דער בלויער הימל. די פרישע זומער-לופט — קריסטאָל. און אין די גאסן האָט די באַנדע מערדער געמאָן מיט שמחה איר בלוטיגע אַרבעט. פריילעך איז געווען די סעודה. היים איז געווען דאָס בלוט. שטאַרקער האָט עס פאַרשיכור'ט, איידער אַלטער, אויסגעהאַלטענער וויין.

די לינדן-ביימער בליען! אַ זומער-ווינטעלע שאַקלט לאַנגזאַם די גרינע צווייגן. געלער בלומעןשטויב שיט זיך אין דער העלער, פינקלדיגער לופט. לעבעדיג אין די גאסן, יום-טוב'דיגע פנימ'ער, יום-טוב'דיגע שטימען. סאָל-דאָטן שטעכן מיט ביסן און לאַכן, און וויצלען זיך מיט די קריסטלעכע דינסט-מיידלעך. כולגאָנעם שלעפן זאָכן פון אַ שטוב און געפינען דאָרט אַ גרויסע מציאה: אַ אידן, אַ פאַרבאהאַלטענעם אידן! — „אַהער! גיט אים אַהער!“ אַ געפילדער. הילכיגע רופן. נייגעריגע בליקן. „חבר! אַ האַמער! ווער האָט אַ האַמער?“ — ס'איז דאָ! איינס און צוויי! איינס און צוויי! אַט אַזוי! אַט אַזוי!... אַ טייכעלע בלוט, אַ קליין טייכעלע בלוט. פונעם טייכל הויבט זיך אַ פאַרע... „גוט געאַרבעט!“ — זעט, אפשר איז ער נאָך גאָר ניט גע'פּגראָט — אַ הויב אין דער לופט, אַ שלידער, און ווייטער, און ווייטער... ער ליגט... דאָס בלוט ווערט שוין פאַרגליווערט און טונקל. אויפן טויט-בלאָס פנים ליגט אַ גרויער שטויב. די לינדן-ביימער שאַקלען לאַנגזאַם מיט זייערע גרינע צווייגן.

די לינדן-ביימער בליען! דער הימל גייט אַוועק אין דער הויך און פאַר-שפרייט זיך אָן אַ גבול, אָן אַ ברעג. דער בלומען-דופט שוועבט אין דער לופט, און גלעט אייד, און דערציילט אייד פון ליבלעכע טרוימען. אין העלע יום-טוב'דיגע קליידער איז אָנגעטאָן דער עולם אויפן גאָס. העלע בליצן וואָרפן די שטראַלנדע אויגן. העלע אויסגעשרייען שטעכן דורך די לופט. „חברים, אַהער! אַט דאָ.“ אַ טראַסק, אַ קלונג, עס היַלכט, עס ציטערט דאָס הויז, געעפנט. „הורא!“ — אַהער! אַן ענגשאַפט, אַ טומל! אַ גאַנצע כוואַליע פון בענדער האָט זיך אויסגעגאָסן איבער די קעפּ. ווייסע, רויטע,

געלע, גרינע. זיי פלאטערן, זיי שוועבן, זיי פארפלאגנטערן די פאר'שיכור'טע קעפ. מענטשן דרייען זיך, ווי משוגעים, מענטשן טאנצן, און שרייען, און פילדערן. הורא!...

די לינדן-ביימער בליען! די זון איז שוין פארגאנגען. די בלעטער הענגען פייכט פון טוי, און רירן זיך ניט. ערגעץ פאלט אויף זיי א רויטער אפשיין. וואָס איז דאָס? דער ראַנד פון הימל איז רויט באַפאַרבט, אין גאָס איז שטיל, טויט, קיין נפש. שטומע רייען הייזער קוקן מיט אַ גרויל אין דער שטומער נאכט אַריין. ערגעץ ווייט הויבן זיך צום הימל לאַנגע פייער-צונגען, עס ברענט. רויטע וואַלקנס טראָגן זיך איבערן טונקעלן הימל, ערגעץ שיסט מען, טראַך!... טראַך!... דאָ איז רואיג, דאָ איז אַ בית-עולם. נאָר אין די קברים ליגן לעבעדיגע מענטשן, אין די לעכער וואוינט מיט זיי דער בלינדער שרעק, וואָס פארגליווערט דאָס בלוט אין די אָדערן. אין די לעכער וואוינען די שרעקנס-בילדער, וואָס ציען פון אייך אַרויס דאָס לעבן און גיסן אַריין קאַלטע בליי אין אייער צעהיצטן מח. שאַ! רירט זיך ניט! רירט זיך ניט, לעבעדיגע מתים, מאַכט ניט קיין באַוועגונג! ליגט און שטומט! און פאַרשטאַפּט די מיינער פון אייערע קינדער! דער שונא איז נאָענט. שטילער! ער שלאָפּט ניט! ער לויפערט! שטילער! דער טויט גייט. די נאכט איז שטיל, די נאכט איז שמעקנדיג-זיס, די שטערן פינקלען אין צויבער-פראכט. די לופט איז פול מיט סודות. דער גאָרטן האָט זיך צור גענייגט צו דער ערד און דערציילט איר עפעס מיט זיין רירנדער בלעטער-שפראַך, בלומען-ריחות און שטערן-שיין. וואָס-זשע קרעכצסטו, מין אַרימער ברודער? דו האָסט זיך דאָך גערעטעט פון טויט, דו האָסט זיך באַהאַלטן ביזן קאַפּ אין קוים און די מערדער וועלן דיך ניט באַמערקן. דו ליגסט אַזוי שוין דעם גאַנצן טאָג, דיין אָרט איז זיכער, דו ביסט ניט איינער אין אַזוינע ערטער באַהאַלטן, וואָס-זשע וויינסטו? וואָס-זשע קייקלען זיך בלוטיגע טרערן איבער דיין אויסגעמוטשעטן מאַרטירער-געזיכט? וואָס ברענען זיי ווי פייער דיין קראַנקע נשמה? ברודער! אומגליקלעכער ברודער!

די נאכט הערט זיך איין, זי זאָפט אין זיך איין די שטילע קרעכצן און די גליינדע טרערן און פאַרשפרייט איבער אַלעס איר מאַנטל פון שאַטנס, שטערן-שיין און בלומען-דופט. אויפן עק גאָס ליגט אַ פאַרוואַנדעמער, ער קרעכצט שוין ניט, ער ליגט צונויפגעקניטשט ווי אַ לידיגער זאַק און הויכט אַרויס זיין נשמה אין דער שטילער נאכט אַריין.

בלומען-ריחות און שטערן-שיין, די לינדן-ביימער בליען...

צום נייעם יאר

הערט זיך איין: פון אָדעס ביז וואַרשע, פון ביאַליסטאָק ביז סעדרלעץ, פון איין עס אידישן תּחום ביז דעם צווייטן, קלינגט אַ שווערער, אומענדלעך טיפּער, אומענדלעך ביטערער זיפּץ.

קוקט זיך איין: אין שטעט און שטעטלעך, אין אַלע ערטער, וואו ס'לעבט אין ווייטאָג דער איד — דער מאַרטירער, האָט אַ טויט־שרעק אויסגעשפּרייט זיינע שוואַרצע פּליגל, און בלייבע פּנימ'ער קוקן מיט פאַרצווייפלונג דעם נאָענטן טויט אין די אויגן.

מיט שרעק שטייט מען אויף, מיט שרעק לייגט מען זיך אויף דעם געלענער פון יאוש און טרויער. מיט אַ צעבראָכענעם געמיט באַגעגנט מען דעם ליכטיגן טאָג, מיט אַ קומער עמפּאָנגט מען די פינצטערע שאַטנס פון נאַכט. מיט אַ פאַרקלעמטן האַרץ קוקט די מוטער אויף אירע קינדער: צי וועלן זיי דערלעבן דעם מאָרגנדיגן טאָג?

דער שונא הערשט. דער שונא האָט אויסגעשפּרייט זיין האַנט. ער גייט און טויט און פאַרוויסטונג זייט ער אין אַלע עסן. און פון דער ערד שרייט דאָס הייסע קאָכיגע בלוט, שרייט און זידט און פאַדערט נקמה.

קוקט זיך איין: אין דער פינצטער, איינגעהויקערט, מיט אַ פאַר־גליווערטער אַנגסט אין די אויגן, שטיל, ווי די שאַטנס, איילן הונדערטער, איילן טויזנטער אַהיג, קיין מערב־זייט, אַרויס פון דעם גיהנום, ווייטער אַ ביסל פון דער הערשאַפט פון טויט.

מען לויפט. מען קוקט זיך ניט אום. הינטער די פליצעס שפּאַנט דער שרעק מיט האַסטיגע טריט און אַטעמט אויף די לויפּנדע מיט אַן אַטעם פונעם קבר, און טויטע טרוקענע ביינער קלאַפּן צום טאַקט און לאַכן מיט אַ ווילדן געלעכטער...

מען לויפט — ווער עס קען! וואוהין וועט איר לויפּן, — איר מיליאָנען, וואָס קענט זיך ניט רירן פון אָרט, איר מיליאָנען אויסגעמוטשעטע, הונגעריגע מענטשן, וואָס קענט ניט אַרויס פון דעם פייער? וואוהין וועט איר גיין?

ווי וועט איר רעטן אייער לעבן און דאָס לעבן פון אייערע קינדער ? וואו
איז די הילף ?

אייער הילף איז אין אייך אליין ! איר אליין זיינט דאָס שטארקסטע
געווער. פארברענט אין צאָרן אייער זעל, פארטרינקט אין גיפטיגער שנאה
אייער גייסט. פארהארטעוועט מיט פעסטן ווילן אייער הארץ. און זאָגט זיך
אַנטשלאָסן : מיר מוזן ברעכן דעם שונא, מיר מוזן צעטרעטן די שלאָנג,
אויסרייסן, אויסראָטן, פארטיליגן אירע אַלע הונדערטער קעפּ.

אין אונז איז אונזער הילף. אין אונזער האַנט, אין דער האַנט פון
אַלע אונטערדריקטע און פארשקלאַפטע, איז אונזער רעטונג. מיר אַלע, פאַר-
אייניגט און שטאַרק, וועלן אַריינשטעקן אונזער באַפאַנצערטע האַנט אינעם
טיפּ האַלז פון דער ווילדער חיה און וועלן זי מיט אייזערנעם כח צערייסן
אויף צווייען. דאָן וועט ווערן אַ סוף.

פעסט — געגן שונא ! פאַרווערטס — אַנטקעגן דעם ליכטיגן טאָג.
לאָמיר באַשאַפן דאָס נייע יאָר ! ניי מיט זונענשיין, ניי מיט לעבן, און העלן
ליכט !

סעפטעמבער (ערב ראש השנה), 1906.

דאם פאלק וועט זיין

„ווען אַ הויז ברענט, ווער טראַכט וועגן צעבראַכענע שויבן?“

ווילד איז אונזער רעאַקציע שטענדיג געווען, עזות'דיג ווי איצט איז זי
ניט געווען אין די סאַמע פינצטערע צייטן. עזות'דיג, אַנטפּלעקט, אָן אַ שום
מאַנטל צו פאַרדעקן דעם העסלעכן, צעפּוילטן, סרעציגן גוף.
אָפּן איז די שפּיל... אומקומען זאָל רוסלאַנד, אבי די זעלבסטערשונג
זאָל לעבן און געזונט זיין!

אַ זיצונג אין מיניסטערן-ראַט. מען רעדט וועגן דעם, אַז אייניגע
אָפיצערן האָבן איבערגעכאַפט די מאַס, איינשטילנדיג די „גאַסן-אומרוען“.
דורנאַוואָ איז מודה: די קאָמאַנדירן האָבן טאַקע אין אייניגע ערטער געטאָן
מער, ווי זיי זיינען געווען באַפּאָלמעכטיגט, נאָך רופן זיי צום משפּט איז איצט
ניט מעגלעך; וויל עס איז צו אַ וויכטיגער מאָמענט, און אויב מען וועט
זיי רופן צום משפּט, וועט דאָס דעמאָראַליזירן דאָס חיל, וואָס איז איצט
באַזונדערס נויטיג.

„ווען אַ שטוב ברענט און מען דאַרף לעשן די שריפה, איז ניטאָ ווען
צו טראַכטן וועגן צעבראַכענע שויבן“, — אזוי דריקט זיך אויס דורנאַוואָ
אין זיין רעדע.

אַלזאָ, מיליטער-פּרייהייט! שיסט אין די גאַסן אויף רעכטס און אויף
לינקס, שיסט אין פאַרזאַמלונגען, שיסט אין איינצלענע מענטשן, רייסט זיך
אַריין אין די הייזער, קוילעט און שמיסט, און ראַבירט און באַשענדעט!
לאָזט פּריי אייערע ווילדעסטע געפילן. קיינער וועט אייך ניט ווערן. „די
שטוב ברענט!“ ווער וועט טראַכטן וועגן אזוינע קלייניגקייטן, ווי דעם
מענטשנס לעבן, ווי דעם מענטשנס ערע? אַלעס איז דערלויבט! פון די הויכע
פענצטער איז אַרויס אַן אָפיציעלע דערלויבעניש. דורנאַוואָ רעדט. וויטע
זאָגט אָמם. און די מיניסטערן זיצן און שווייגן. „די שטוב ברענט!“

... די זעלבע זיצונג. דער יוסטיץ-מיניסטער אַקסימאָו ליענט אַ צעטל
אַרעסטן, וואו נאָך זיין מיינונג נאָך זיינען די יסודות פונעם משפּט באַרירט!
ער דערמאָנט דעם אַרעסט פון קאַלמאַנאָוויטש'ן, וואָס מ'האַט פאַרגומען
אינעם בנין פון סוד. ער, — דער רוסישער ביוראָקראַט, אויסגעקאָכט אין

ווילקיר, — ער אפילו געפינט, אז אויב עס וועט ווייטער אזוי גיין, וועט ער
ניט קענען פארנעמען זיין שטעל.

דערויף ענטפערט ווייטער דורנאָוואָ. דער מאַמענט, זאָגט ער, איז איצט
אזוי, אז מען קען זיך ניט אָפּשטעלן אויף אזוינע קלייניגקייטן. אמת, עס
דאַרף ניט זיין אזוינע זאַכן, נאָר אין פאַרגלייך מיט דער איצטיגער לאַגע
איז דאָס גאָרניט.

צום טייוול, הייסט עס, דעם משפּט! צום טייוול דעם לעצטן שאַטן
פון גערעכטיגקייט! צום טייוול אלעם, וואָס ס'קען שטערן דער זעלבסט-
הערשנדער אדמיניסטראַציע!

האַרמאַטן און קוילן, קוילן און האַרמאַטן! אַרעסטן, טורמעס, פּאָליציי,
זשאַנדאַרמען, קאָזאַקן. אלעס מעג מען! ניטאָ קיין צוים! ניטאָ קיין שום
שטערעניש. דער משפּט פון דער זעלבסטהערשונג וועט שווייגן.

עס גייט אָבער אַ נייער משפּט! עס גייט אַ ריכטער, אַ גערעכטער, אַ
שטרענגער ריכטער! ער וועט רופן צום משפּט אלע פאַרבּרעכער. ער וועט
באַצאָלן יעדן נאָך זיינע מעשים...

יאַנואַר, 1906.

היפוכים

בילדער גרויזאמע, בילדער שרעקלעכע, בילדער לעכערלעכע, דער-שיינונגען פול מיט א מורא'דיגן קאמיוז — אלץ איבערגעמישט אין דעם תהורבוהו פון דער איצטיגער וואניזיגער רוסישער ווירסלעכקייט. און דאָס גרויזאמע פארשארפט זיך אזוי שפּיצִיג, אז עס ווערט אזש לעכערלעך, און דאָס לעכערלעכע איז אזוי אָנגעפילט מיט זאפטן פון שרעקעניש, אז עס ווערט אזש גרויזאם. און פון איין זייט די תליות, און פון דער אנדערער זייט דאָס וואָס די דייטשן רופן „נאַלגאַן-הומאַר“ — די תלינ'ישע לצנות, און די לצנות קוקט מיט אירע חוזק־אויגן פון אלע ווינקעלעך, און דאָס גאַנצע לעבן איז געוואָרן אַ הוילע לצנות — איין גרויסע, מיט בלוט טריפענדע, אין צאָרן איינגעוויקלטע, מיט טויטשאַטנס פאַרוואַלקנטע לצנות.

אַט זיינען די רוסישע באַסטיליעס — די גרויע, פינצטערע קאזעמאַטן. ניט פון שטיין זיינען זיי אויסגעבויט — פון די ביינער פון אונזערע דער-האַבנסטע, אויסדערוויילטע ברידער. ניט מיט פאַרב זיינען איינגעפאַרבט זייערע גרויע ווענט, — מיטן מאַרד און די טרערן פון די לויטערסטע נפשות. און די לופט איז פול מיט אומאויסגעשפראַכענע, אומבאַקאַנטע לידן. הונגער-שטרייקן, מענטשן געבונדענע, אויגן גליענדע אין אוממעכטיגן כעס, אַ ברומען פון משוגע-געוואָרענע, אַ קרעכצן פון קראַנקע, בילדער פון היץ. מענטשן באַניסן זיך מיט נאָפט און צינדן זיך אָן... פאַפּיראַסן פאַרלאָשענע אָן מענטשנס לייכער, פרויען אינעם רשות פון ווילדע חיות...

און פלוצלונג הערט איר אין די קאזעמאַטן (אין מאַסקווע איז דאָס געוועזן) אַ פריילעך, לעבעדיג געלעכטער. און דאָס געלעכטער איז אָנשטעקנד. עס לאַכן די פּאָליטישע, עס לאַכן די אונגאַלאַוונע, עס לאַכן די וועכטער — עס לאַכט די גאַנצע טורמע פון אויבן ביז אַראָפּ. וואָס איז געשען ? מען האָט געבראַכט אין טורמע דעם ערשטן „באַפּולמעכטיגטן“, דעם ערשטן „פּאָלקס־פאַרטערטער“, וואָס האָט געהאַט דעם אומגליק צו אויסגעוויילט ווערן אויף די וויבאַרעם און ניט צו געפֿעלן נאָטשאַלטמווע. און שפּעטער אַ ביסל הערט איר אין דעם זעלבן קאזעמאַט דאָס

ארבעטער-ליד: „מארסעליעזע“. ווער זינגט? ניט די ארבעטער, ניט די רעוואלוציאנערן. עס זינגט דער זשאנדארמסקע אפיצער. דאָס נעמט ער אראָפּ דעם דאָפּראָם ביי הויזערס, וואָס ווייסן פון גאָרניט צו זאָגן. — „מארסעליעזע“ האָסט געזונגען? — דער פויער פארשטייט ניט. רעוואלוציאנערישע לידער געזונגען? — דער פויער שווייגט. ער קנייטשט מיט די פלייצעס. דער זשאנדארמסקע מאַכט ניט קיין שהיות און ווייזט אים פראַקטיש, וואָס מען מיינט דאָ, און צווישן די קאלטע שטיינערנע ווענט, אין דער שטיקנדער לופט פון די קאזעמאטן הויבט אָן קלינגען פון זשאנדארמס מויל דאָס הייליגע ליד „מארסעליעזע“.

וואָס איז דאָס — ניט לצנות?

:: :: ::

אָט האָט איר די שריפות. עס ברענען שמעט, עס ברענען דערפער. אין באַלטישער געגנט פילע פרעכטיגע אַלטע שלעסער געמאַכט צו אש. פויערשע הייזער פלאַסערן אָן צאָל. מאַסקווע זעט אויס ווי נאָך אַ לאַנגער באַלאַנגערונג. חורבות, חורבות, וואו מען טוט זיך אַ קער. אַ ים פייער האָט דאָ גענאָסן זיינע רויטע כוואַליעס. האָמעל שטייט נאָך ווי לעבעדיג פאַר די אויגן. האָמעל ברענט, קיינער לעשט ניט. לאַנגע פייער-צונגען לעקן די בנינים, ציען זיך ווייטער און ווייטער, און ס'דוכט זיך אַ גרויסע פייער-צונג האָט זיך אויסגעצויגן איבער גאַנץ רוסלאַנד און וויל אָפּווישן פון איר אַלץ, וואָס לעבט. און אין מה שוועבן נייע בילדער. פּרילינג-צייט. פויערים אויסגעדונגערטע, קריכן אַרויס פון זייערע לעכער און גייען, ווי געטריבן פון עפעס אַ זייטיגער, אַלמעכטיגער קראַפט, אַהין — צו די פריזישע הייזער, צום פריצ'ס האָב און גוטס, פריזישע הייזער ברענען.

און אָט האָט איר אַן אנדער מין שריפה. עס ברענען צייטונגען. די מעשה קומט פאַר אין אָדעס. גאַנצע פעק, צענדליגע פּורן צייטונגען קומען אָן מיטן צוג יעדן טאָג. דער גענעראַל-גובערנאַטאָר האָט פאַרבאָטן צו לעזן. די צייטונגען ווערן צונויפגעלייגט אין הויפּנס און פאַרברענט. און די שריפה ווערט געמאַכט מיט גרויס פאַראַד. עס שטייען סאָלדאַטן מיט געווער. עס שטייען זשאנדארמען און גיבן אַכטונג, עס שטייען אַפיצערן און קאָמאַנדעווען. עס דרייען זיך שפּיאַנען אַרום דעם פּלאַץ, ווי ראָבן אַרום אַ פּגל. מען ברענט דעם „חמץ“.

איז דאָס ניט קיין לצנות?

:: :: ::

און די וואַלן! אַן ערנסטע זאָך, אַ גרויסער אַלגעמיינ-רוסלענדער

שווינדל, און דער שווינדל איז פול און פול מיט טראגזיס. מען נעמט א מענטשן, מען צעשמיסט אויף אים פריער א גאנצן וואגן מיט ריטער, מען צעקלאפט און צעביילט זיין לייב, אז עס בלייבט אין אים ניט קיין גאנצער אבר, מען בינדט אים הענט און פיס, אז ער זאל זיך ניט קענען רירן, און מען שטייט צו אים צו, ווי מיט א חלף צום האלז: „טאגז!“ „כאפ א פריילעכס!“ איז דען גאנץ רוסלאנד ניט גענליכן צו אזא געבונדענעם טענצער? האט דען דם מענטשנס פאנטאזיע געקענט אויסטראכטן אן ערגערע באלידיגונג פאר א וועלכע ניט איז געזשאפט, איידער אט דאס וויילן אין דעם איצטיגן אל-רוסלענדער אוטשאסטאק?

און דאך, קוקט זיך צו צו די פיגורן פון די וויילער — און איר זועט ניט ווילנדיג דערזען דעם געלעכטער, וואס קוקט ארויס פון זייער גאנצן „הילוך“, וואס ליגט ווי א שטעמפל אויף זייער שטערן, וואס מאכט צו שפאט זייער גאנצע עוברד. קוקט זיך צו צו דעם איינגעהויסקערטן, דערשלאגענעם „בירגער“, וואס גייט אונטער די קלעפ פון א קאזאק, „פאד קאנוואיעס“ מיט עטלעכע סאלדאטן, אונטער אן אפענעם מויל פון הארמאטן, צו פארווירקלעכן זיין „רעכט פון א בירגער און א מענטשן“. איז דאס ניט א חזק?

אדער נעמט די וואלן פון די ארבעטער. דא קלינגט שוין אפן א פריילעכער, מונטערער געלעכטער, און עס רייסט זיך אריין ווי א סטאדע לעבעדיגע, רירנדיגע פייגלען אין דער טונקעלער, פארוואלקנטער, געדיכטער אטמאספער. דא פון איין זייט ארעסטן, סיביר, פאליציי, פולעמיאטן און אלע אנדערע כליזין, און דא אין די פאבריקן קלויבט מען אויס דעם קוימען, דעם פאברייטשנעם הונט „ראזא“, אדער א חבר א זאאיקע, וואס קען קיין ווארט ניט רעדן. דא לייענט איר אין די צייטונגען א ידיעה: אין דער און דער מאסטערסקאיא האבן זיך פארזאמלט צוויי סאציאל-דעמאקראטן און איין פאברייטשנער סטאראזש. נאך א לאנגן און הייסן ויכוח האט די פארזאמלונג מיט א גרויסער מערהייט פון שטימען באשלאסן צו באקאטירן די גאסן דארטעווענע דומע.

דא לאכט מען גלייך אין די אויגן. „מיר ווילן אייך ניט וויסן מיט אלע אייערע שפיצלעך.“

און קיין געלט איז נישטא. און די מיניסטארן ברעכן די קעפ און קוריערן לויפן אין אויסלאנד, און קרעדיטארן זיינען ברוגז, און די נויט ווערט טאג אויף טאג גרעסער, און פראנקרייך וויל ניט געבן, און די דייטשן קריטיקירן, און די „פלינקע יונגען“ די אמעריקאנער בויען פלענער פון אייזנבאנען אויף יענער זייט סמבטיון, צו די רויטע אידעלעך — און ס'איז שלעכט — כאטש

לייג זיך און שטארב. און אין דער זעלבער צייט קומען זיך עטלעכע ווייסע-
חברה'ניקעס אין מיטן שטאט מאַסקווע, פראַנס און פריי, און מען גייט פאַרביי
א גאַנצע מחנה באַוואָפנטע פּאָליציאַנטן, און מען קומט אַריין גאַנץ געלאָסן
אין א באַנק, און מען לייגט אַריין אין קעשענע קרוב צו א גאַנצן מיליאָן
מזומנ'ע רובל, און מען פאַרבינגט זיך גאַנץ העפלעך און מען ווערט פאַר-
שוואונדן ווי אין וואַסער אַריין, ווי מיטן רויך אַוועק, און די גאַנצע טויזנטער
פּאָלדאַטן, שפּיאָנען, זשאַנדאַרמען און אַנדערע מלאכי-חבלה בלייבן שטיין ווי
די גולמס מיט אויסגעגלאָצטע אויגן.

איז דאָס ניט קיין לצנות?

:: :: ::

א גאַנצע וועלט פון לצנות! גענעראַלן פליען, גענעראַלן לויפן, גענעראַלן
אַרעסטירן און „באַרואיגן“, און באַשטראָפן, און פאַרענטפערן פראַגן, און
פאַרטרייבן דעם שונא, און רעטן רוסלאַנד פון אלע צרות. און אַרעסטן זיינען
אַן עפידעמיע, וואָס כאַפט אויס צענדליגע טויזנט. און רוסלאַנד „זיצט“.
ס'זיצן אלטע, ס'זיצן יונגע, ס'זיצן אויפגעקלערטע, ס'זיצן פראַסטע, ס'זיצן
אַרעמע און רייכע.

און די עפידעמיע ווערט שוין פון א שרעקלעכער אַלץ געענטער צו א
פשוט'ן חוזק. וואָרים הונדערטער טויזנטער אַרעסטירטע הערן אויף צו זיין
א טראַגישע דערשיינונג. הונדערטער טויזנטער אין די טורמעס האָט קיין
זיין ניט, אַפילו אין די אויגן פון די „שמיסער“.

און א חוזק, א פשוט'ן פאַרס האָט אָפגעשפילט אין ווייטן מזרח די
אַרעסטן-מנפה, און געמאַכט פון זיך אליין א געלעכטער. ס'איז געקומען
דערצו, אז א זשאַנדאַרמסקער ראַטמיסטער האָט געמאַכט אַן אָביסס אויפן
קוואַרטיר ביים גובערנאַטאָר, און א פאָדפאָלקאָוויס האָט אַרעסטירט דעם
זעלביגן גובערנאַטאָר, דעם וויצע-גובערנאַטאָר און אַנדערע העכערע באַאָמטע.
און דער פראָקוראָר האָט זיי באַשולדיגט, אז זיי זיינען רעוואָלוציאָנערן, וואָס
זיינען „מורד במלכות“.

און עס קען טרעפן אזא מעשה, אז א גענעראַל, וואָס גייט פון צפון,
זאָל זיך באַגעגענען מיט א גענעראַל פון דרום, און ביידע זאָלן האָבן איין
שטרעבונג — צו באַגראָבן די קראַמאָלע, און ביידע זאָלן אָנהויבן צווישן
זיך א בלוטיגע מלחמה, און ביידע זאָלן העלדיש פאלן אויפן שלאַכט-פּעלד —
פאַרן קיסר און פאַרן פאָטערלאַנד.

און לצנות קלינגט אין די אלע „פריגאָוואָרן“, וואו מענטשן, וואָס
טאַנצן אויף א פייער-שפייענדן באַרג, מענטשן וואָס שטייען אויפן ברעג פון

אן אפגרונט, וועלכער קען זיי פארשלינגען יעדע מינוט, יעדע רגע, שיקן ארויס זייערע פיינט אין די ווייטע געגנטן אויף לאנגע יארן. און לצנות קלינגט אין די אלע „געזעצן“, וואָס דארפן זיין א ברוי פון פאפירלעך געגן א פריילינג-שטראָם פון לעבעדיגער פאָלקס-באוועגונג. און לצנות איז אין די אלע פאָרבארייטונגען, וואָס ווערן געמאַכט מיט גרויס „מהירות“. אויטאָ-מאָבילן באַפאַנצערטע, וואָס שיטן אַרויס 20 פּוּד באַמבעס אין אַ משך פון 15 סעקונדן, לאָקאַמאָטיוון און וואַגאָנעס צו איבערפירן דאָס חיל אין דער צייט פון אַן אייזנבאַן-שטרייך, צוגן ספּעציעלע מיט זשאַנדאַרמען צו היטן די וועגן, סאָלדאַטן מיט פּולעמיאַטן אויף אלע וואַקזאַלן. און פאַרטיג! און זיי רעכענען שוין, אַז זיי האָבן זיך באַוואָרנט. און זיי טאַנצן זיך ווייטער אויף דעם באַרג, וואָס איז אָנגעפילט מיט קאָכיגן פייער. און זיי געניסן זיך אלע פאַרגעניגן אויף זייער פריילעכער „סעודה“. און זיי זעען ניט, ווי עס שטייט פון ווייטנס דער געלעכטער און מאַכט חוזק איבער אלע זייערע מעשים! — אַרימע נאַראָנים! זיי ווילן איינשפאַרן דעם פרייעם ווינט. זיי ווילן טרעפן, פון וועלכער זייט וועט אַ קלאַפּ טאָן דער דינער און ווילן שטעלן פאַר אים אַ מחיצה. זיי ווילן אָפהאַלטן דעם שטורעם און זיי ווילן ניט זען און ניט פילן, אַז די וואַלקסן ווערן געדיכטער, אַז די לופט ווערט הייסער, אַז עס רוקט זיך אויף זיי עפעס אַ גרויסעס, אַ שווערעס, אַן אומבאַזיגבאַרעס. און עס גייט, און עס ווערט נאָענט, און עס פילט שוין אַן די לופט מיט זיין שווערן אַטעם.

צי הערט איר דאָס דומפּע רוישן פון דעם קומענדיגן שטורעם?

מערץ, 1906.

פאפירענע שווערדלעך

ווען ס'זאל מעגלעך זיין כאַטש אויף איין קורצע וויילע אַראָפּוואַרפן פון זיך די בליענע משא פון די שוידערהאַפּטע בילדער, ווען ס'זאל מעגלעך זיין כאַטש איין רגע ניט זען פאַר זיך דעם ווילדן מיש-מאַש פון גיהנום-סצענעס, וואָס רינגלען אונז אַרום פון אלע זייטן, ווען ס'זאל מעגלעך זיין פאַרגעסן, פאַרשטיקן אויף אַ וויילע דעם גליענדיקן צאָרן, וואָס בראַט און פאַרגיפּטעט די גאַנצע נשמה, ווען ס'זאל מעגלעך זיין אַ קוק געבן אויף דעם איצטיגן רוסלאַנד פון דער הויך, פון דער ווייטנס, מיט די אויגן פון אַ זימיגן רואיגן באַאָבאַכטער, — וואָלט אונזער איצטיגע אָרדענונג געגעבן אַן אומגעהויערן, אומענדלעכן שטאַף צו לאַכן, וואָלטן מיר געזען אין אונזער אויסגעמאַטערט, דערשלאָגן לאַנד, אַ ברייטע טעאַטער-סצענע, וואו עס שפילט זיך אַפּ אַ גרויסע היסטאָרישע קאָמעדיע, אַ פאַרם.

איז דען ניט לעבערלעך, אַט דאָס הייפּעלע קליינע מענטשן, וואָס רופּט זיך אַן אונזער רוסישע רעגירונג, אַט די קלייניקע הייפּעלע געציילטע פאַר-עקשנ'טע ביוראָקראַטן, וואָס הויבט אין כעס זיינע פּויסטן געגן גאַנצן פּאָלק? דאָס פּאָלק, דאָס גאַנצע פּאָלק. מיליאָנען, פילע צענדליגע מיליאָנען האָבן געשריען אויף איין קול: מיר ווילן אייך ניט! פאַרשווינדט! אַראָפּ! קיין זכר זאל פון אייך נישט בלייבן! — און זיי מאַכן זיך כלא ידע, שניידן זיך אויס פאַפירענע שווערדלעך, און מאַכן מיט די דאָזיגע שווערדלעך אינדער-לופטן, — און מיינען דערשרעקן דעם עולם.

איז דען ניט לעבערלעך אַט דאָס הייפּעלע פאַרראַסטע כהנים פון דער אַלטער, אָפּגעשטאַרבּענער עבודה-זרה, ווען זיי נעמען זיך היילן די זעלביגע וואונדן, וואָס זיי אליין האָבן מיט אזא תּהמדה, אזוי קונציג אָנגעזעצט אין אַ משך פון יאָרן אויף דעם גאַנצן גוף פונעם לאַנד? דער הונגער גייט, ווי אַ שווערער, טונקעלער וואָלקן. ער רוקט זיך פון אלע עקן, ער קוקט פון אלע ווינקלען, ער ברויזט און שטורעמט אין די שטעט, ער שפּרייט זיינע פליגלען אין די דערפער, ער זייט דעם טויט מיט טויזנטער הענט. און זיי? זיי מאַכן קאָמיסיעס. טשינאָוואָניסעס זיצן, טשינאָוואָניסעס קלערן. פאַפיר ווערט באַ-

שריבן, „מאטעריאל ווערט געזאמלט“ און די הונגעריגע זאָלן זיצן און וואַרטן. איז דען ניט לעכעלעך אָט די כנופּיא פון אייניגע צענדליגע אלטע, אין ווילקיר אויסגעקאכטע, אין זעלבסטטהערשאפט פאַרהאַרטעוועטע, פאַרשטיינערטע אדמיניסטראַטאָרס, ווען זיי נעמען זיך שרייבן געזעצן פאַרן גייעס רוסלאַנד? טוט אַ קוק אויף זייערע מעשים! איבער זייערע קעפּ האָבן שטורעם גערוישט, דונערס געהילכט, מעכטיגע פּאָלעס-כוואַליעס האָבן זיך געהויבן, מעכטיגע שטימען האָבן געקלונגען מיט ריזיגן כח — „פרייהייט!“ און זיי מאַכן זיך פונקט ווי זיי וואָלטן גאָרניט געזען. זיי זיצן און גייען קינדער-העמדלעך, קלייניקע קינדער-קליידלעך פאַר דעם ריז, וואָס איז אויס-געוואַקסן אזוי גרויס און אייזן-פעסט, וואָס האָט גענומען אין זיינע הענט אַ גרויסן, שווערן, שאַרפּן שווערד און מאַכט ציטערן דאָס גאַנצע לאַנד מיט יעדן ריר פון זיינע אברים.

געזעצן, ווי שימל אויף אַ פוילן קערפער, וואַקסן און מערן זיך אין אונזערע קאַנצעלאַריעס. אָט האָט מען באַשאַפן אַ צוים פאַר דער פרעסע. אָט האָט מען אויסגעקלערט תקנות געגן פאַרזאַמלונגען. אָט האָט מען אַ סטראַשע געמאַן מיט אַ קולאַק די שטריקן. דאָ ניט לאַנג האָט מען אַרויסגעגעבן תקנות וועגן דערשטיקן מיט מיליטער-געווער די גאַסן-אומרוען. איצט האָט מען זיך גענומען פאַר פאַראיינען און חברות.

זי איז שוין פאַרטיג — אָט די נייע פרוכט פון קאַנצעלאַרישע המצאות. מיר וועלן זי באַלד זוכה זיין צו זען פאַר אונזערע אויגן. עס האָט דעם זעלבן טעם און דעם זעלבן ריח, וואָס אַלע איבעריגע אזוינע פרוכטן. „א געזעץ געגן פאַראיינען!“ דער גובערנאַטאָר אָדער דער גראַדאָנאַטשאַליק האָבן דאָס רעכט צו פאַרמאַכן יעדן פאַראיין און יעדע חברה, אויב זיי געפינען אין זיי אַ סכנה פאַר דער רעגירונג. אַ ריכטער איבער אַלע פאַראיינען, אַן אויבערהער און אַן אויפזעצער איבער אַלע זייערע מעשים וועט זיין אַ קאָמיסיע פון טשינאָוונקעס, וואו דער פאַרזיצנדער וועט זיין דער אייגענער גובר-גאַטאָר... פּאָליטישע פאַרטייען זיינען פאַקטיש פאַרבאָטן.

און דאָס איז אין דער זעלבער צייט, ווען אין רוסלאַנד איז פאַרגעקומען דאָס לעצטע יאָר און עס קומט פאַר אַן אַן אויפהער אַ מעכטיגער פּראָצעס פון אָרגאַניזירונג! דאָס איז אין דער זעלבער צייט, ווען ס'זיינען אויס-געוואַקסן גרויסע, פעסטע פּאָליטישע פאַרטייען, וואָס פירן זייער אַרבעט אין אַלע ווינקעלעך פונעם לאַנד, אין אַלע קלאַסן פון דער באַפעלקערונג! דאָס איז דאָ, ווען דער פּראָלעטאַריאַט האָט אַחוץ זיין פּאָליטישער סאָציאַל-

דעמאָקראַטישער פּאַרטיי אומעטום אויפגעבילדעט פּראָפּעסיאָנעלע פּאַראיינען,
און זיינע אָרגאַניזאַציעס וואָססן אין דער ברייט און אין דער טיף.
אַ ניי פּאַפירן שווערדל געגן זיגרייכן גאַנג פונעם לעבן.
און דאָס איז אין דער זעלבער צייט, ווען אין דער טיפּעניש וואָסס
און צייטיגט זיך אַ נייער אויפברוך, ווען דאָרט, אין די מאַסן פון די באַ-
דריקטע און באַלידיגטע זאַמלט קרעפטן אַ נייער שטורעם.
פּאַפיר געגן פייער. שטרוי געגן שטורעם. ווי לאַנג וועט עס האַלטן ?

מערץ, 1906.

א קליינער פעליעטאן

„קוקט ניט דערויף, וואָס מיר לעבן איצט איבער אַ שווערע און אומד-
רואיגע צייט! קוקט ניט דערויף, וואָס אויפן הימל איז נאָך פאַראַן אייניגע
וואָלקן. דאָרט, פאַראַוויס, צינדט זיך שוין אַן דער ליכטיגער און פינקלענדער
מאָרגנשטערן. די קראַפט פון שאַפונג איז אומעטום גובר אַלע איבעריגע
קרעפטן. מיר קומען אַלע מאָל אַלץ נענטער צו אַזאַ אָרדענונג פון דער
מלֹכָה און געזעלשאַפט, וועלכע דאָרף באַקרוינען די הייסע וואונטשן און די
שטרעבונגען פון אַלע בעסערע מענטשן אין אונזער פּאָטערלאַנד.“

אזוי האָט געזאָגט אין מאַסקווע אויף אַ פאַרזאַמלונג פון דוואַריאַנעס
דער רוצח פון מאַסקווע, דער הענקער פון טויזנטער יונגע אומשולדיגע, דער
קוילער פון הונדערטער יונגע קינדער, דער מערדער פון אַלטע גרויס-גרויע
זקנים, דער צעשטערער פון אַלץ, וואָס לעבט — דער אַדמיראַל דובאַסאָוו.

זיי האָבן פאַרגאַסן דאָס לאַנד מיט בלוט און מאַרד, זיי האָבן עס איינ-
געשמידט אין אייזערנע קייטן, זיי האָבן פאַרלאָשן די זון איבער אים, זיי
האָבן אויסגעלאָשן יעדן פונקט פון ליכט, און איצט טאַנצן זיי פאַר שמחה
און שרייען: ס'איז אונז ליכטיג, ס'איז אונז גוט, ס'גייט פאַר אונז אַ העלער
טאָג!

זיי האָבן נאָך ניט באַמערקט איין קלייניגקייט: אַז עס לעבט נאָך, אַז
ס'ווערט שטאַרקער, אַז ס'קאָכט אין אַ ברענענדיגער שנאה זייער שטענדיגער
פיינט — דער אַרבעטער-קלאַס.

דער אַרבעטער-קלאַס וועט זיי ענטפערן מיט די זעלביגע ווערטער: קוקט
ניט דערויף, וואָס מיר לעבן איצט איבער אַ שווערע אומרואיגע צייט, קוקט
ניט דערויף, וואָס אויפן הימל פון אונזער פּאָטערלאַנד איז נאָך פאַראַן
געדיכטע וואָלקן פון גראָבן ווילקיר און ווילדע אכזריות. דאָרט פאַראַוויס
צינדט זיך אַן אַ נייער מאָרגנשטערן פון קאַמף — פון זורדיגן קאַמף אויף
לעבן און טויט. די קראַפט פון אייערע בלוטיגסטע פיינט ווערט שטאַרק און
פאַרפעסטיגט. די קראַפט וועט שאַפן אַ ניי לעבן. מיר קומען אַלע מאָל
נענטער צו אַזאַ אָרדענונג, וואו איר וועט בלייבן נאָך אַ פינצטערע
דערינערונג, וואו אַ קרוין פון נצחון וועט שיינען אויף די קעפּ פון די זיגער —
די בעסטע מענטשן פון אונזער פּאָטערלאַנד.

אַפּריל, 1906.

פייער-צונגען

ווי העלע בליצן, וואָס שניידן אויף שטיקער די שוואַרצע וואַלסעס, רייסן זיך אַריין אין דער הייסער, מיט בלוט אָנגעזאָפּטער, פון צאָרן גליענדער לופט פון רוסלאַנד די הייליגע בשורות: סאָלדאַטן בונטעווען!

סאָלדאַטן בונטעווען! פון באַטום ביז פעטערבורג, פון קאָזאַן ביז ראַסטאַוו, פון די „הייליגע“ קדשי-קדשים קאָזאַרמעס פון גוואַרדיע ביז די פשוט'ע צופוס-גייענדיגע, אויסגעמוטשעטע „פראַסטע“ סאָלדאַטן, אלע מינים, אלע „מונדירן“ — אַרטילעריע, קאוואַלעריע, פעכאָטע, קאָזאַקס, מאַטראַסן — אַלץ וויינט זיך, אַלץ האַלט אין איין פראַטעסטירן, אַלץ פאַרזאַמלט זיך, און באַראַט זיך, און פאָדערט, און שטרייכט, און וויל ניט פאָלגן, און וואַרפט אַראָפּ דעם כישוף פון בלינדן געהאָרכזאַם.

די דיסציפלין פאַלט! עס פאָלן אויף שטיקער די קייטן, וואָס בינדן דעם נייעם גייסט פון אַ מענטשן און מאַכן פון אים אַ געציג צום פייניגן און טויטן, אָן טענות, אָן פראַגן. די „קראַמאַלע“ נעמט אַרום די אַרמיי און וואו זי טוט זיך אַ קער, דאָרט דערהויבט זיך די „גרויע שטומע בהמה“, און אַלץ הויבט אָן זיך צו שאַקלען, און דער פאַרוואַנדערטער צושויער צווייבט שטיין פאַרגאַפּט: פון וואַנען האָט זיך דאָס גענומען?

סאָלדאַטן בונטעווען! דער פונדאַמענט ציטערט, די לעצטע שטיצע האַלט אין פאַלן, דער אָפּגורנט איז אָפּן פאַר אלע שוואַרצע געשטאַלטן, זייער טאָג איז נאָענט, גענוג געוויגן דאָס בלוט — דאָס הייסע בלוט פון דעם עלטערן לאַנד!

זיי וועלן נאָך פראַוואַן זיך ווערן. זיי וועלן נאָך איילן מיט אַ פאַלשן שמייכל אויף די בלאַסע ליפּן און מיט ציטערדיגע הענט פאַר טויטלעכן שרעק פאַרריכטן דעם פעלער, פאַרשמירן די לעכער מיט בלוט, פאַרגלעטן מיט חניפה און צביעות און מיינען — זיי האָבן באַוואָרנט. צי וועט דאָס זיי העלפן? צי קען דאָס זיי העלפן?

זיי האָבן אוועקגעשטעלט דעם סאָלדאַט פנים אל פנים מיט דער רעוואָלוציע, בייטאָג און ביינאַכט, אין שטאַט און אין דאָרף, חדשים און יאָרן האָבן זיי אים געצוואַנגען זיך באַרירן מיט די קעמפּנדע מאַסן, מיט זיינע

קעמפנדע ברידער, טויזנטער מאָל האָבן זיי אים צוגעפירט, אַלס אַ פיינטלעכע קראַפט, אין יענע פונקטן, וואו עס פלאַקערט דער פייער פון פאַלסס צאָרן, זיי האָבן פאַרוואָרפן אַלע ווירקלעכע מיליטערישע צילן, זיי האָבן זיך אָפֿ-געזאָגט פון מלחמות געגן אויסערלעכע פיינט, זיי האָבן געמאַכט דעם סאָלדאַט פאַר אַ פּאָליציסט און אַ תליון אינעווייניג אין לאַנד. זיי זיינען געווען זיכער, שטאַל און אייזן, אַז אים וועט די רעוואָלוציע „מנפה“ ניט באַרירן.

דער חשבון איז געווען פאַלש. דער סאָלדאַט האָט ענדלעך געמוזט דער-זען, וואו ער איז אויף דער וועלט. ער האָט ניט געקענט ניט דערזען געגן וועמען ער פירט די מלחמה און ווער איז זיין באַפעלער. ער האָט געמוזט דערפילן אַ טיפע פאַראַכטונג צו זיינע הערשער—די אויבער-תליונים. ער האָט געמוזט דערזען, אַז געגן אים שטייען די זעלבע אַרבעטער און פויערים, ווי ער אליין. און דערזענדיג דאָס אַלץ, האָט ער געמוזט אויפהערן פאַלגן זיין „נאַטשאַלסטוואָ“ און זיין אומצופרידנהייט האָט געמוזט זיך אויסניסן אין בונטן.

דאָס פייער פון דער רעוואָלוציע פלאַקערט צו שטאַרק. יעדער טייל פון די פאַלסס-מאַסן, וואָס גייט צו נאָענט צו איר, מוז פאַרכאַפט ווערן פון איר הייסן אַטעם — אַלץ איינס, צי קומט ער אַלס פריינט, צי אַלס פיינט. די סאָלדאַטן בונטעווען ! די אַגענטן פון דער שוואַרצער רעגירונגס-באַנדע וועלן טענה'ן, אַז דאָס איז ניט קיין מאַסן-באַוועגונג, אַז דאָס זיינען שולדיג אַ הייפל אַגיטאַטאָרס. יאָ ! שולדיג ! די רעוואָלוציאַנערע אַגיטאַציע האָט ניט געשוויגן, מיט מסירת-נפש, אונטערן חלף פונעם תליון, זיינען די רעוואָלוציאַנערן געגאַנגען אין דער אַרמיי, געשאַטן זוימען פון באַוואוסטזיין, געוועקט פון דרעמל. יאָ ! די רעוואָלוציאַנערע אַגיטאַטאָרס זיינען שולדיג. זיי האָבן געוועקט און זיי וועלן נאָך וועקן, זיי וועלן זיך נאָך אונטערגראַבן אונטער דעם שטאַרקסטן טורעם פון דעם שונא'ס פעסטונג. נאָך נאָך מער איז שולדיג די רעוואָלוציע, — אַט די אומגעהויערע קראַפט, וואָס האָט אויפֿ-גערודערט, צעטרייסלט אַלע ברייטע מאַסן, אַריינגעגעבן אין זיי אַ חשק צום לעבן, צו ווירקן און נעמען זייער מזל אין זייערע אייגענע הענט. נאָך מער שולדיג איז די פּאָליטישע אויפלעבונג אין רוסלאַנד, די אַלגעמיינע אומ-צופרידנהייט, די אַלגעמיינע שטרעבונג צו אויפהערן זיין שקלאַפן און ווערן פרייע בירגער אין אַ פרייעם לאַנד. און מער פון אַלעמען איז שולדיג דער רעוואָלוציאַנערער קאַמף — דער אָפּענער קאַמף פון די רעוואָלוציאַנערע אַרמיען. יעדער טראָפן פאַרגאַסענע בלוט, יעדער טייער זיג פון דעם באַ-פאַנצערטן פּאָליציי-פּויסט, יעדע פאַרברענטע באַריקאַדע אין די גאַסן, יעדער

אָנפאל, יעדער צוזאמענשטויס האָט לויז געמאַכט די שטריס פון די ציפּלן, אַ תל געמאַכט פון דעם מיליטערישן בלינדן פּאָלגן, צוגעגרייט דעם ברעך-שטאַף, וואָס האָט זיך איצט צעפלאַקערט מיט אַזאַ קראַפט.

די סאַלדאַטן בונטעווען! עס איז ניט אָרגאַניזירט, עס איז ניט אומעטום פאַראַן אַ קלאָרער פּאָליטישער באַוואוסטזיין, עס פעלן אָפּט פירער, עס ווערט אָפּט געפאָדערט קלייניגקייטן און פאַרגעסן דאָס וויכטיגסטע און גרעסטע. אמת, אָבער וואָס-זשע? איז דען דעריבער קלענער די שאַרפע שווערד, וואָס הענגט אויף אַ האָר איבערן קאָפּ פון דער גאַנצער שוואַרצער חבריא? איז דען דעריבער שוואַכער די געפאַר?

יא! עס איז ניט אָרגאַניזירט, אָבער אַ באַדן פאַר אָרגאַניזאַציע איז פאַראַן. יא, עס איז ניט באַוואוסטזיניג. אָבער שטאַף פאַר באַוואוסטזיין איז דאָ: און אַז די אָרגאַניזאַציעס זאָלן ווערן פעסט און אַז דער באַוואוסט-זיין זאָל ווערן לויטער — דערפאַר וועלן זאָרגן די אמת'ע פריינט פונעם פּאָלק — די רעוואָלוציאָנערן; דערפאַר וועט זאָרגן דער גאַנצער גאַנג פון דער גרויסער רוסלענדר רעוואָלוציע.

עס קען זיין, מען וועט געפינען אַ מיטל צו איינשטילן אויף אַ וויילע די גרויסע מרידה. עס קען זיין, מען וועט צוזאַגן, מען וועט טיילנווייז אפילו אויספירן אייניגע קליינע פאַרבעסערונגען אין דעם לעבן פון דער רוסישער אַרמיי. עס קען זיין — עס וועט ווייטער אַראָפּפאלן די איצטיגע כוואַליע פון מיליטערישער רעוואָלוציע. די גרויסע באַדרייטונג פון די איצטיגע געשעענישן וועט ניט קלענער ווערן דערפון אויף אַ האָר. יעדער נייער אויפשטאַנד פון דער אַרמיי איז אַ נייער בראַך אין דער פעסטונג פון דער אַלטער זעלבסט-הערשאַפט; יעדע נייע אַרויסטרעטונג — אַ גלענצנדע האָפענונג אויף שפּעטער. און די האָפענונג וועט ניט נאָרן.

און וועט מען דען קענען באַרואיגן פּאָלקאָם? האָט דען די אַלטע אָרדענונג גענוג מאַכט און פאַרשטאַנד, האָט זי דען גענוג פיאיגקייט, כדי צו איינשטילן דעם איצטיגן שטורעם? קוקט זיך צו! עס איז די אַלטע טאַקטיק פון בייטשן און טורמעס! אין ראָסטאָוו האָט מען געשיקט סאַלדאַטן געגן די צעבונטעוועטע קאָזאַקן; אין באַטום — קאָזאַקן געגן די סאַלדאַטן. איין טייל אַרמיי געגן אַ צווייטן! איז דאָס אַ מיטל צו שאַפן רו, אָדער דאָס מוז אויפרודערן ביזן גרונט אַלע, אפילו פאַרגרעבטסטע שיכטן פון דער אַרמיי? טויזנטער סאַלדאַטן אין טורמעס, קריגס-געריכט, שמיי און טויט-שטראַף — איז דאָס דער וועג צו שאַפן „אָרדענונג"? קוקט זיך צו! האָט מען דען נאָך די נאָוועמבער בונטן ניט צוגעזאָגט פאַרבעסערן דאָס לעבן

פון די סאלדאטן? האָט מען דאָס דערפילט? זיינען די פארבעסערונגען אליין ניט אַ צווייזייטיגע שווערד, — ניט אַ באווייז פאַר די סאלדאטן, אַז נאָר מיט קאמף קענען זיי עפעס דערגרייכן? זיינען דען אַזוינע הכמחות ניט דער שאַרפסטער גיפּט פאַר דער מיליטערישער דיסציפלין?

די סאלדאטן בונטעווען! די הערשנדע הענטער-באנדע קען נאָר איינס: שיסן, הענגען, שמייסן; און וואָס מער דער סאלדאט איז אַ בייטש אין אירע הענט, וואָס מער זי לאָזט אַראָפּ די דאָזיגע בייטש אויפן לייב פונעם פּאָלק און דעם אומצופרידענעם טייל פון דער אַרמיי, — דאָס גיכער וועט אויסגעפליקט ווערן די בייטש גופא, דאָס גיכער וועט זי אָנווערן איר קראַפט. בלוט? זאָל זיך שרעקן דער, וואָס האָט אין דעם גאַנצן גרויסן שטרייט פאַר פרייהייט ניט פאַרגאַסן קיין טראָפּן בלוט. דער פּראָלעטאַריאַט האָט זיך ניט וואָס צו שרעקן. ער האָט נאָס געמאַכט די ערד פון רוסלאַנד מיט זיין בלוט, ער ווייסט, אַז נאָר דער בלוטיגער שטרייט פירט דאָס לאַנד צו פרייהייט. ער האָט גענוג געזען פאַר זיינע אויגן בלוטיגע מעשים. ניין! אים וועט איר ניט דערשרעקן מיט בלוט!

דער איצטיגער אויפשטאַנד אין דער אַרמיי איז אַ פרוכט פון די בלוטיגע הריגות, אויף וועלכע די זעלבסט-הערשאַפט האָט גענוצט דאָס מיליטער. וואָס זי האָט פאַרזויט, דאָס שניידט זי איצט, דאָס וועט זי שניידן שפעטער, — רייכע פרוכט מיט פולער האַנט.

און זאָלן איצט אַרויסטרעטן די פינצטערע דינער פון דער זעלבסט-הערשאַפט, און זאָלן זיי דערקלערן שטאַלץ און זיכער: „די גאַנצע מאַכט איז אין אונזערע הענט!“ וואו איז אייער מאַכט, איר גיהנום-דינער? אויף וועמען האָט איר צו שאַפן, ווען אייער איינציגע בייטש זאָגט זיך אָפּ צו שמייסן? ווער וועט אייך העלפן אין אייער נויט?

בויט פלענער, איר תלנים אין גאָלד געשטיקט! טראַכט אויס מיטלען, ווי שטאַרקער צו פאַרשקלאַפן דאָס פּאָלק? העכער די תליות, טיפער די גריבער, שטאַרקער די שטראָף! וואו איז אייער כח?

איצט פלאַקערט זיך אויף ערטער ווייז. דאָ בליצט עס אויף, דאָ ווערט עס פאַרלאָשן. איצט, ווען דאָס פּאָלק זאמלט ערשט כחות. אַ ביסעלע שפעטער, אין גיכע צייטן, ווען דאָס פּאָלק וועט אַרויסטרעטן צום אַנט-שיידענעם שטרייט — צי וועלן די איינצלענע פיער-צונגען זיך ניט צונויפגיסן אין איין מעכטיגן פיער-שטראָם? צי וועט דאָן ניט קומען דער סוף?

יולי, 1906.

„פאטיאמקין“

ס'איז אוועק א יאָר, זינט אויפן פאנצער-שיף „פאטיאמקין“ איז געוואָרן אויפגעהויבן אַ רויטע רעוואָלוציאָנערע פּאָן און געגעבן געוואָרן אַ שרייענדרער צייכן דער גאנצער וועלט, אז די זעלבסט־הערשאפט פאלט אין אָפּגרונט מיט גוואָלדיגן כח. פון דעמאָלט אָן איז פאַרביי אַ גאַנץ יאָר פון גרויסאַרטיגע, העלדנאַפּטע רעוואָלוציאָנערע קאַמפּן.

וואָס האָט זיך אומגעביטן אין דעם יאָר?

פון אויסנווייניג דאַכט זיך — גאָר ווייניג. פאַראַיאָרן האָט אין, רוסלאַנד געוועלט־יגנט אומבאַגרענעצט די זעלבסט־הערשאפט. היינט הערשט ווי דעמאָלט די אייגענע זעלבסט־הערשאפט, מיט דער אייגענער פאַקטישער אומבאַגרענעצט קייט, מיט דער אייגענער אומפאַרשעמטהייט, מיט דער אייגענער אַכזריות און צביעות.

פאַראַיאָרן איז דאָס לאַנד געווען איבערגעגעבן אין די הענט פון אַ באַנדע טשינאָוויקסעס. היינט איז אין דעם פרט גאָר דערגרייכט געוואָרן אַ גרעסערער דערפאַלג. פון איין עק ביזן אנדערן קרעכצט דאָס אומגליקלעכע לאַנד אונטער דעם פוס פון אַן אומגעהויערער צאָל גרעסערע און קלענערע זעלבסט־הערשער, וואָס פאַרפלייצן עס מיט אַ ים פון מיליטערישע גוואָלד־מעשים און פּאָליצייאישע רויבערייען. קריגס־צושטאַנד און אויסערגעוויינלעכע אויפזיכט ליגן אויפן לאַנד ווי אַ בליי.

פאַראַיאָרן אין דער צייט האָבן געשוועבט אין דער לופט פון רוסלאַנד שמועסן און האָפּענונגען וועגן קאָנסטיטוציע. אין דער לאַבאָראַטאָריע פון מיניסטאָרישע קאָנצעלאָריעס, אונטער דער אויפזיכט פון בול־גינ'ען מיט זיין חברה, האָט זיך געאַרבעט אַ פּלאַן פון אַזאַ מין וואונדערלעכער קאָנסטיטוציע, וואָס זאָל זיין און נישט זיין, וואָס זאָל געבן רעכט דעם פּאָלק און נישט אָפּשוואַכן די זעלבסט־הערשאפט, וואָס זאָל איינשטילן די רעוואָלוציע און נישט שאַפן קיין נייע אָרדענונג. היינט איז אַזאַ מין קאָנסטיטוציע שוין פאַראַן, דאָס קינד האָט באַקומען אַ נאָמען, אָנגעשריבן פעסט אין די „גרונט־געזעצן“ פון דער מלוכה. און הנם ס'איז געזאָגט געוואָרן פאַרן גאַנצן פּאָלק, אז „קיין שום

געזעץ קען ניט האָבן קיין קראַפט אָן דעם הסכּם פון דער גאָסוראַרסטווענער דומע", איז פונדעסטוועגן ביי אונז איצט מקוים געוואָרן יענער וואונדער-לעכער פּלאַן פון בולגינ'ס קאָנסטיטוציע, וואו דאָס פּאָלק האָט כלומר'שט פּאָליטישע רעכט און די זעלבסט־הערשאַפט האָט ניט אָנגעוואָרן קיינע פון אירע היסטאָרישע „רעכט", וואו די פּאָלקס־פאַרטערטער קומען און רעדן אינעם גאָמען פונעם פּאָלק און די באַנדע צויבער־גראָמילעס טוט אירע בלוטיגע מעשים כלומר'שט אויך לטובת דעם פּאָלק.

פאַראַיאָרן אין דער צייט האָט די זעלבסט־הערשנדע רעגירונג געשאַפט פאָגראַמען צו פאַרשטאַרקן און פאַרבעסערן איר ממשלה. היינטיגס יאָר איז אויך אין דעם פּרט דערגרייכט געוואָרן אַ גרויסער דערפאָלג. די פאָגראַם־טעכניק האָט זיך אויסגעבעסערט, די פאָגראַם־אַרבעט איז געוואָרן קוואַליפֿי־צירט. מיר האָבן שוין געזען מיליטערישע פאָגראַמען מיט אַלע העסלעכע סצענעס פון באַוואָפנטן מיליטערישן ווילדעווען איבער אומבאוואָפנטע, שוץ־לאָזע בירגער. און די האַנט, וואָס מאַכט פאָגראַמען, איז נאָך אַלץ אויס־געשטרעקט און די סכנה שוועבט נאָך איצט אויך איבער דעם גאַנצן אידישן „תחום" און אפילו אַ סך ווייטער פון דעם דאָזיגן תחום.

און ווי פאַראַיאָרן אין דער צייט נאָנט דער הונגער אין די רייען פון די אַרבעטער און די אַרעמע פויערים, ווי פאַראַיאָרן גייען צענדליגער טויזנטער אַרבעטער אַרום אָן אַרבעט, ווי פאַראַיאָרן הערשט דער קרויז אין דער אינ־דוסטריע און מאַכט איבעריג גאַנצע מחנות פון אַרבעטער־„הענט" און ברענגט מיט זיך אומענדלעכע גוים און גרענעצלאָזן עלנד.

און ווי פאַראַיאָרן אין דער צייט מאַכט מען מיליאָנען פון פויערים אָן ערד און אָן ברויט. ווי פאַראַיאָרן הערט איר איין גרויסן געשריי, וואָס רייסט זיך פונעם האַרצן ביי די אַלע מיליאָנען : „ערד !" און ווי פאַראַיאָרן זוכט דער פויער צו רעטן זיך אַליין, צו געפינען אַן אויסדרוס פאַר זיינע געפילן פון האַס און גרימצאָרן : פריצישע נחלות פלאַקערן, פריצישע וועלדער ווערן אויסגעהאַקט, פריצישע פעלדער ווערן פאַרכאַפט. און די האַנט פונעם סאָל־דאָט און דעם פּאָליציי־מאַן שטראָפּט אויך איצט, ווי פריער מיט אַ יאָר, פאַר די דאָזיגע אַלע מעשים.

און ווי פריער מיט אַ יאָר איז די לאַגע פון די אירן אין רוסלאַנד און פון אַלע אַנדערע אונטערדריקטע פעלקער — אַ לאַגע פון לאַנגער, פינצטערער געפאָנגענשאַפט אין אַן ענגער און שמוציגער תפיסה. ווי פריער מיט אַ יאָר הערט איר זיין לעכצן נאָך פרייהייט און רעכט, נאָך לעבן און ליכט, און דער טאָג פון אויסלייזונג איז נאָך ניט גאַנצט.

און פון אלע עקן פונעם לאַנד, פון צפון און דרום, פון מזרח און מערב, פון אלע זיינע קלאסן, פון אלע זיינע פעלקער, פון שטאָט און פון דאָרף, פון נאָענט און ווייט הערט איר אויך איצט, ווי פריער מיט א יאָר, א ביטערן פלוצ צו דער באַנדע זעלבסט־הערשער, און האָט און פאַראַכטונג זיין אומעטום צו די רעגירנדע פּאָלעס־פיינט. און דער האָט און די פאַראַכטונג געפינען אַן אָפּמלאַנג אויך צווישן די דיקע, אָפּגעזונדערטע ווענט פון דער קאָזארמע און וועקן די בלינדע קנעכט פון דער טיראָניע צו מענטשן־געדאַנקען און פרייהייטס־געפילן. און ווי פריער מיט א יאָר שפירט זיך אַן אומצופרידנהייט און אַן אויפ־רענונג צווישן די סאָלדאַטן, און מיליטערישע בונטן רייסן זיך אַרײַן ווי אַ שאַרפֿער טאָן אין דעם אַלגעמיינעם כאָר פון פּראָטעסטן.

און אַ כּוואַליע פון שטריקן ניסט זיך איצט, ווי פריער מיט א יאָר, איבערן לאַנד. און אויב פאַראַיאָרן איז געווען פאַר אַלעמען אָפּן זייער פּאָליטישער אינהאַלט, אויב פאַראַיאָרן איז די געוויינלעכע פאַרם זייערע געווען אַ מאַסן־שטריק, אָפּטמאַל אַן אַלגעמיינער שטריק פון־אַ גאַנצער שטאַט, דאָרף מען אָבער איצט אויך זיך ניט לאָזן פאַרפירן דורך דעם אויס־ווייניגסטן עקאָנאָמישן שילד, מען דאָרף נאָר קענען זיך צוהערן, ווי עס קלאַפט דער פולס פון דער איצטיגער אַרבעטער־באַוועגונג, אַז מען זאָל דערשפירן אויך אין די איצטיגע שטריקן זייער וויכטיגן פּאָליטישן מאָמענט.

:: :: ::

פון אויסנווייניג אלץ ווי פריער. איינצל־הייטן, דאכט זיך, האָבן זיך נאָר געבײטן, דאָס וויכטיגסטע און אַלגעמיינע איז געבליבן ווי פריער. און דאָך איז פאַרשוואַנדן אַ גאַנץ יאָר פון רעוואָלוציאָנערן שטורעם, מיט גרויסע פּאָלעס־באַוועגונגען, מיט באַוואָפנטע אויפ־שטאַנדן, מיט גרויסאַרטיגע נצחונות, מיט שרעקלעכע אונטערדריקונגען, מיט אַ גאַנצן גרויסן ים פון מענטשלעכן בלוט.

וואָס־זשע האָט געבראַכט מיט זיך דאָס דאָזיגע יאָר ? וואָס האָט דאָס אומגעבײטן אין דער אַלגעמיינער פּאָליטישער לאַגע ? קוקט זיך צו גענויער, ניט צו די אויסנווייניגסטע פאַרמען, נאָר דעם אינעווייניגסטן לעבן, הערט זיך צו צו דעם, ווי עס קלאַפט דאָס האַרץ פון פּאָלק, וועט איר דערזען די גרויסע פרוכט פון דעם גרויסן רעוואָלוציאָנערן יאָר.

פריער מיט א יאָר האָט די זעלבסט־הערשאַפט נאָך ניט פאַרשטאַנען די גרויסע געפאַר, וואָס הענגט איבער איר. פריער מיט א יאָר האָט זי נאָך

גערעכנט איר לאגע גענוג זיכער און האָט געהאַפּט מיט קליינע אויס-
 בעסערונגען. פאַרריכטן די „פעלער פונעם מעכאַניזם“. איצט איז די זיכערקייט
 פאַרשוואַנדן. אזוינע מפלות ווי די מפלה פון דער זעלבסטהערשאפט דעם
 17טן אָקטאָבער גייען ניט איבער אָן אַ שפור. אַ דערינערונג, וואָס מען האָט
 איבערנעלעבט איינמאָל, ווערט אזוי גיך ניט פאַרגעסן. און זאָל זיין, די
 זעלבסטהערשאפט האָט ווידער אַמאָל זיך אויפגעמונטערט נאָך איר אָנמאַכט
 פון אָקטאָבער און נאָוועמבער, זאָל זיין זי איז זיך נוסם געווען און איז זיך
 נוסם מיט בלינדער ווילדקייט פאַר איר צייטווייליגער מפלה, — שוין אין
 איר צאָרן אַליין, שוין אין אירע מערדערישע בלוט-פאַרגיסערייען שפירט איר,
 ווי אָנמעכטיג זי פילט זיך, שוין אין דעם אָנפאַל, ווי אַ משוגע'נער הונט,
 אויף יעדן אירן געגנער, שפירט איר, ווי זי קען ניט איינשטיין אויף אירע
 פיס. פאַראַיאָרן איז די רעגירונג געווען אומרואיג, איצט איז זי אין פאַר-
 צווייפלונג. פאַראַיאָרן איז איר די רעוואָלוציע געווען אַן אומבאַקוועמלעכ-
 קייט, איצט איז זי איר אַ חלף אויפן האַלז. פאַראַיאָרן איז איר אַרבעט
 געווען די אַרבעט פון אַ זעלבסטבאַוואוסטן טיראן, איצט איז דאָס די קראַמפּ-
 האַפטע, אָפטמאָל ציללאָזע באַוועגונגען פון אַ היציגן קראַנקן, וועלכער
 ראַנגלט זיך מיטן טויט.

פאַראַיאָרן אין דער צייט האָט נאָך זיך געצויגן די מלחמה מיט יאַפּאַן.
 מען האָט געקענט האָפּן, מען האָט געוואָלט זיך אַליין איינרעדן, אז די אַלע
 גרויסע אומרוען אין לאַנד זיינען צוזאַמענגעבונדן מיט די מאַנדזשורישע
 מפלות. מען האָט געוואָלט גלויבן, אז ווען דער שלום וועט ווערן געשלאָסן,
 ווען דער שמאך און די שאַנדע פון די געשעענישן אין ווייטן מזרח וועלן
 אויפהערן רייסן די אויגן, וועט פאַרשווינדן אַ גרויסער טייל פון דער אַל-
 געמיינער אויפּרעגונג. מען האָט געגלויבט, אז ווען די הענט וועלן זיין פריי
 פון אויסערלעכע געשעפטן, וועט מען קענען מיט באַזונדערער התמדה מלחמה
 האַלטן אינעווייניג אין לאַנד. דער שלום איז געוואָרן געשלאָסן. די הענט
 זיינען געוואָרן פאַנאָדערנעבונדן. די מלחמה אין לאַנד האָט זיך געפירט
 מיט אַ סך גרעסערע „נצחונות“, ווי געגן די יאַפּאַנער. און דאָך איז די
 רעוואָלוציע געוואַקסן, די „אומרוען“ געוואָרן טיפּער און ברייטער און די
 האַפענונג זיי דערשטיקן פאַרשווינדט אַלעמאָל מער.

פאַראַיאָרן האָט מען נאָר טעאָרעטיש זיך געקענט פאַרשטעלן אַ זיג פונעם
 פאָלק איבער די אַלטע טיראַנען. פאַראַיאָרן אין דער צייט האָט געקענט זיין
 נאָר אַ לאַגישע אויספירונג, נאָר אַן איבערצייגונג, וואָס שטאַמט פון אַל-
 געמיינע באַטראַכטונגען, אז דאָס פאָלק וועט פאַרכאַפּן אין זיינע הענט די

פאליטישע מאכט. איצט האָבן מיר דאָס שוין געזען מיט אונזערע אויגן. מיר האָבן געזען, ווי גאנצע שטעט, גאנצע ראיאָנען זיינען געווען פאקטיש אין די הענט פון די רעוואָלוציאָנערן. מיר האָבן געזען, ווי עס פלעגן זיך גרינדן רעוואָלוציאָנערע זעלבסט־פאָרוואַלטונגען און פלעגן מיט אַמאָל געווינען דעם צוטרוי און די איבערגעבנהייט פון דער גאנצער באַפעלקערונג. עס איז געשען! עס שטייט געשריבן אין דער געשיכטע פון דער רוסלענדער רעוואָלוציע, ווי די אלטע מאכט האָט אָפּגעטראָטן פאַר דער מאכט פונעם פאָלק. מיר האָבן געזען אַקטאַבער, מיר האָבן געזען נאָוועמבער, מיר האָבן געזען באַלטישן געגנט, מיר האָבן געזען קאווקאַז און סיביר. עס איז געווען! און וואו דאָס איז געווען, דאָרט קען שוין ניט בלייבן אַלץ ווי פריער! וואו דאָס פאָלק האָט איינמאָל אַריינגענומען די ממשלה אין זיינע הענט, דאָרט קען די אלטע מאכט מער ניט פילן זיך זיכער, דאָרט קען דאָס פאָלק זיך ניט באַרואיגן, ביז עס וועט ניט אָפּרוימען פון וועג אַלע פינצטערע קרעפטן.

פאַראַיאָרן אין דער צייט האָט די זעלבסט־הערשאַפט נאָך געוועלטיגט אינעם נאָמען פון געזעץ. פון איר מאכט האָט זי זיך ניט געפראוואוּט אָפּזאָגן אויף אַ האָר, זי האָט ניט צוגעזאָגט קיין שום רעכט און האָט זיי ניט געגעבן. איצט איז קלאָר פאַר אַלעמען, אַז זי איז באַנטראָט. זי האָט פאַרשפּראַכן פרייהייט און האָט ניט דערפילט. אירע געזעצן זיינען געגן איר אייגענעם צוואַנג. אירע מעשים זיינען געגן אירע אייגענע געזעצן. זי האָט דערווייזן דעם גאנצן פאָלק, אַז זי הערשט ניט אינעם נאָמען פונעם פאָלק, נאָר אינעם נאָמען פון דער קויל און דעם ביקס — צוליב די אינטערעסן פון אַ הייפּעלע טיראָנען. די לאַגע איז קלאָר.

פאַראַיאָרן אין דער צייט האָט דער גרויסער עולם נאָך געקענט מיינען, אַז די צאָל פון די פריינט פון דעם אַלטן רעזשים איז גענוג גרויס, אַז ער האָט זיך נאָך אויף וועמען צו שטיצן. איצט איז דער דאָזיגער חלום פאַרשוואונדן אינגאנצן. די וואַלן אין דומע (די אומריכטיגע, די געקינסטלטע וואַלן) האָבן דערווייזן, אַז דאָס גאנצע פאָלק פאַרשטייט, ווער עס איז זיין פיינט, אַז דאָס גאנצע פאָלק, אַלע, פון קליין ביז גרויס, ווילן ניט וויסן פון דעם אַלטן רעזשים. די באַנדע אויבער־פאָליצייסטן איז איצט אַרויסגעטיילט, אָפּגעצאָמט פונעם גאנצן פאָלק, זי שטייט אַליין. צוויי לאַגערן איינער געגן צווייטן, — פון איין זייט דאָס גאנצע פאָלק, פון דער אַנדערער זייט די רעגירנדע כוליאָנעס.

פאַראַיאָרן אין דער צייט איז די מאכט, וואָס רעגירט, נאָך געווען אַרומגעהילט מיט אַ נעבל פון געהיימנים. ערגעץ דאָרט אין דער הויך, וואו

דאָס אויג פון אַ פראָסטן מענטשן קען נאָר ניט דערגרייכן, זיינען געזעסן די האַרן איבערן לעבן און טויט, אַרומגעוויקלט מיט אַ נעבל פון סוד. ערגעץ דאָרט ווייט, ווייט פון לעבן, ווייט פון קריטיק, ווייט פון קאָנטראָל איז געזעסן אויף זיין טראָן יעדער מיניסטער — אַ טייל פון דער גרויסער אונטער-דריקונגס-מאַשינע. איצט האָט די רעוואָלוציע אָפּגעשלאָפּט די דאָזיגע „נאָטן“ פון זייער טראָן. איצט מוזן זיי קומען און זיך פאַרענטפערן פאַר דער דומע, פאַר „אומקאַרעקטע“ אַרבעטער און פויערים, פאַר „קראַמאַלניקעס“ און בונד-מאַוושטשיקעס, אין אַלע זייערע מעשים. אַראָפּ דער גלאַנץ! אויס געהיימנים! אין קלענסטן דערפֿל, אין יעדן ווינקעלע פונעם לאַנד, יעדן איינציגן פויער איז איצט קלאָר, אַז דער מיניסטער איז ניט מער ווי אַ טשינאַוויט, וואָס טוט דעם ווילן ניט פונעם פאָלק און וואָס ווערט געזיידלט פון דער דומע, ווי אַ פוילער, ניט ערלעכער משרת.

און וואָס פאַראַ אַנטוויקלונג עס האָט באַקומען פאַרן לעצטן יאָר דער פּאָליטישער באַוואַסטזיין! מיט וואָס פאַר אומגעהויערע טריט עס גייט דאָס גאַנצע פאָלק פאַרווערטס, צו פאַרשטיין זיינע אינטערעסן, צו קלאָר מאַכן פאַר זיך זיינע אויפגאַבן! דאָס וואָס איז פריער מיט אַ יאָר נאָך געלעגן אין טיפן דרעמל, דאָס רירט איצט מיט אַלע זיינע גלידער, און רייסט זיך צום בעסערן לעבן. דאָס וואָס האָט פריער מיט אַ יאָר נאָך געשפירט אַן אומקלאָרע, אומ-באַשטימטע אומצופרידנהייט, האָט זיך אויסגעאַרבעט קלאָרע און דייטלעכע פּאָליטישע אידעאַלן. דאָס וואָס האָט פריער מיט אַ יאָר נאָך געוואָרפן זיך אין אויפֿרגונג, זוכנדיג מיטלען זיך צו רעטן, האָט איצט אויסגעאַרבעט באַשטימטע מעטאָדן פון קאַמף, אַ באַשטימטע טאַקטיק פאַר די אָרגאַניזירטע קרעפטן.

די אָרגאַניזירטקייט פונעם פאָלק איז אויסגעוואַקסן אין אומגעוויינלעכער מאָס. דאָס גאַנצע לאַנד האָט זיך באַדעקט מיט אַ גאַנצער געדיכטער נעץ פון פּאָליטישע אָרגאַניזאַציעס. אַלץ, וואָס עס איז פיזיאָג צום לעבן און קאַמף, איילט זיך פאַראייניגן, איילט זיך פאַרבינדן מיט זיינס גלייכן, כדי צו אויס-בילדן אַ שטאַרקערע קראַפט. מיר האָבן געזען אַ מעכטיגע אָרגאַניזאַציע פון אייזנבאַן-באַאַמטע, וועלכע האָט באַקומען אין דעצעמבער און יאַנואַר די שרעקלעכסטע קלעפּ און וועלכע לעבט פונדסטוועגן, און זאַמלט קרעפטן און גרייט זיך צום אַנטשלאָסנעם שטרייט. מיר האָבן געזען אַן אָרגאַניזאַציע פון פּאָסט און טעלעגראַפן באַאַמטע. מיר זעען, ווי עס וואַקסן פאַר אונזערע אויגן מיליטערישע אָרגאַניזאַציעס פון באַוואַסטזיניגע סאָלאַטן, מיר זעען ענדלעך נייע אויפֿגעקומענע אָרגאַניזאַציעס פון פויערים, וועלכע פאַראייניגן

זיך צו קעמפן מיט די פריצים און דער רעגירונג. מיר זעען, ווי עס וואקסן און פארשפרייטן זיך די דאזיגע אָרגאַניזאַציעס, ווי זיי פאַראייניגן זיך אין גרעסערע פאַרבאַנדן, וו זיי ווירקן אויפן קאַמף פון די פויערים, רעגולירנדיג די רעוואָלוציאָנערע באַוועגונג און ריכטנדיג זי אויף דעם געהעריגן וועג. דער פראָלעטאַריאַט גייט בראש פון דער גאַנצער באַוועגונג. שווערער פון אלע האָט ער געליטן, שטאַרקער פון אלע, ער איז גרייט צום קאַמף. מער פון אלע האָט ער געשטריטן, מער פון אלע וועט ער שטרייטן פאַר זיין באַפרייאַנג, פאַר דער באַפרייאַנג פונעם לאַנד. מער פון אלע האָט ער געבראַכט קרבנות, מער פון אלע איז ער איבערצייגט, אַז נאָר מיט געוואָלד וועט מען קענען דערגרייכן די פרייהייט. גרעסער ווי אומעטום איז געווען דער חורבן אין זיינע אָרגאַניזאַציעס, פעסטער פון אלע איז ער פאַראייניגט אין זיינע פאָליטישע און פראָפעסיאָנעלע פאַראיינען. די שלאַכט איז גאַנצט. דאָס פאָלק וועט זיגן.

יולי, 1906, צום ערשטן יאָרצייט פון „פאָטיאָמקין“-אויפשטאַנד.

אין דער ארמיי

„מיר, קאזאקן, וועלכע האָבן פארלאָזט אונזערע אלטע טאטעס און מאמעס, אונזערע ווייבער און קינדער, זיינען שוין באלד א יאָר אָפגעריסן פון אונזערע אייגענע און פון אונזער באלעבאטישקייט, וועלכעס ווערט אָן אונז רואינירט און די פעלדער אונזערע בלייבן ניט־באָארבעט, און מיר געפינען זיך אינם רשות פון דער פּאָליציי, און זי הייסט אונז אָנפאלן אויף פרידלעכע איינוואוינער, וועלכע ווילן זיך דערשלאָגן פרויהייט און ערד, און אונז, קאזאקן, הייסט מען, מיר זאָלן אַרעסטירן און שלאָגן. מען זאָגט אונז, מיר האָבן שטענדיג מוטיג געקעמפט געגן אויסנווייניגסטן שונא צוזאמען מיט אונזערע ברידער די פויערים, און אויב גאָט וועט הייסן, זיינען מיר גרייט מיט זיי צוזאמען לייגן אונזער קאָפּ געגן אויסנווייניגסטן שונא... נאָר מיר בעטן אונז באַפרייען פון פּאָליצייאישע דינסט, וועלכע איז געגן אונזער געוויסן און וועלכע באַליידיגט די ערע פון אונז גערימטן דאָנישן חיל.“

אָט אין דער טעלעגראַם, וועלכע די דאָנישע קאזאקן האָבן דאָ ניט לאָנג געשיקט א מיטגליד פון גאָסרדארסטווענע דומע („מיסל“, 11), איז אויסגע־ דריקט, קען מען זאָגן, דאָס אַלגעמיינע געפיל, וואָס באַוועגט די סאָלאַטן אין זייערע אַלע „אומרוען“ פון דער לעצטער צייט.

„עס באַליידיגט אונז צו טראָגן די שענדלעכע פּאָליצייאישע דינסט, וואָס איבער איר באַציט זיך צו אונז די באַפעלקערונג מיט פאַראַכטונג און שנאה“ („עכאָ“, 3) — מיט דעם מאָטיוו באַגעגענען מיר זיך אין פילע פּראָטעסטן פון די סאָלאַטן. „דאָס חיל דאַרף ניט געברויכט ווערן צו פּאָליצייאישער דינסט און צו קעמפן מיט דער באַפרייאונגס־באַוועגונג פונעם פּאָלס; די קאזאקן דאַרפן באלד אָפּגערופן ווערן אין די ערטער, וואו זיי וואוינען שטענדיג.“ (פאָדערונגען פון אָסאָוועצקער גארניזאָן: „סאָוורעמענאָיאַ זשיזין“, 136.)

די לאַנגע חדשים פון מיליטערישן מערצ, שטראָף־עקספּעדיציעס, בלוט־ פאַרניסערייען האָבן געבראַכט זייער פרוכט. דאָרט וואו עס זיינען פריער געווען צווישן די סאָלאַטן אומבאַשטימטע, אומקלאָרע פּראָטעסט־געפילן,

וועלכע האָבן זיך אויסגעגאָסן אין שטורעמדיגע, אָבער מערסטנטיילס פּרוּכט-
לאָזע אַרויסטרעטונגען, דאָרט זיינען איצט פאַראַן קלאָרע און דייטלעכע
פאָדערונגען, וועלכע זיינען נאָענט און פאַרשטענדלעך יעדן איינציגן סאָלאַרט.
דאָרט וואו פריער איז די נאָענטסטע סיבה פון פּראָטעסטן געווען עקאָנאָמישע
באַדינגונגען, דאָרט געפינען מיר איצט אויך פאָליטישע פאָדערונגען. דער
סאָלאַרט איז אויסגעוואָקסן. זיין געדאַנק איז געוואָרן קלערער. ער האָט
אָנגעהויבן פאַרשטיין זיין לאַגע. און דאָס איז די בעסטע ערבות, אז די
באוועגונג וועט ניט איינגעשטילט ווערן, אז מיט פּראָוואָקאַטאָרישע מיטלען
און מיט אייניגע עקאָנאָמישע אויסבעסערונגען וועט זיך דער נאָטשאַלסטוואָ
ניט איינגעבן צו באַרואַיגן די סאָלאַרטן.

די באַוועגונג איז אַרויף אויף אַ צווייטער, אַ העכערער שטופע פון איר
אַנטוויקלונג. דער סאָלאַרט האָט אויפגעהערט זיין אַ געהאָרזכזאַמעס געצייג
אין די הענט פון זיינע הערשער. ער האָט דערפילט אין זיך אַ מענטשן און
אַ בירגער.

אין אַ גאַנצער ריי פאָלקן האָט די באַוועגונג זיך אָנגעהויבן אויס מיט
געפיל צו די חברים. אין גוואַרדיסקן פּאָליטאָווסקן פאָלק האָבן די סאָלאַרטן
זיך אָנגענומען פאַר אַ יעפּרייטער, וואָס האָט באַקומען פון אַן אָפיצער אַ
פאַטש אין פנים. די סאָלאַרטן האָבן זיך געווענדעט צום קאָמאַנדיר פונעם
פאָלק מיט אַ פאָדערונג, ער זאָל אויספאַרשן די זאַך, און ווען דער קאָמאַנדיר
האָט אָנגעהויבן מאַכן שהיות, ווי געוויינלעך, האָט זיך אויפגעהויבן אַ באַ-
וועגונג אין פאָלק („מיסל“, נומער 3). אין אַסכאַבאַד האָט זיך אָנגעהויבן
אַן אויפשטאַנד פונעם גאַנצן גאַרניזאָן איבער דעם, וואָס דריי סאָלאַרטן זיינען
געווען אומגערעכט פאַראורטיילט צו דיסציפלינאַרנעם באַטאַליאָן. דער אור-
טייל האָט צוערשט אַרויסגערופן אַ פּראָטעסט אין דער ראַטע, וואו די
פאַראורטיילטע האָבן געדינט. צו דעם פּראָטעסט איז צוגעשטאַנען דער
גאַנצער באַטאַליאָן און שפּעטער האָט די באַוועגונג אַרומגעכאַפט אַלע
איבעריגע מיליטערישע אָפּטיילונגען אין שטאָט. די סאָלאַרטן האָבן געוואָרפן
די דינסט, האָבן אַרויסגעשטעלט אַ ריי פאָדערונגען, האָבן פאַרטריבן די
אָפיצערן און אויסגעקליבן אַ קאָמאַנדיר און אַנדערע באַזאַמטע פון די סאָל-
דאַטן גופא. („סאָוועמענאַיאַ זשיזן“, נומער 131, דער באַריכט פון אַסכאַ-
באַדער גענעראַל-גוברנאַטאָר). אין דער זעקסטער סאַפּיאָרנער בריגאַדע האָט
די באַוועגונג זיך אָנגעהויבן איבער דעם, וואָס ס'זיינען געוואָרן אַרעסטירט
אייניגע סאָלאַרטן. עס איז געקומען דערצו, אז די איבעריגע סאָלאַרטן זיינען
אָנגעפאַלן אויף אַן אָפיצער און אים געשלאָגן. מען האָט אַרויסגערופן

דעמאָקראַטישע פּאָדערונגען, ווי צוזאמענרופן א גרינדונגס-פאַרזאמלונג, איבערגעבן די גאנצע ערד אין די הענט פון די פויערים; עס ווערט אויס- געדריקט א מיטגעפיל צו די קעמפערע רעוואָלוציאָנערן און א גרייטקייט צו אָנווענדן דאָס געווער ניט געגן פּאָלק, נאָר געגן זיינע באַדריקער. אין פילע מיליטעראַפטיילונגען האָט מען אָנגענומען פּראָטעסט-רעוואָלוציעס געגן איבערגעבן צום געריכט די 27 סאָלדאַטן-רעוואָלוציאָנערן פון מינגרעלסקן פּאָלק אין טיפּליס. „מיר דערקלערן פאַרן גאנצן פּאָלק“—לייענען מיר אין איינער פון אזוינע רעוואָלוציעס (זע „עכאָ“ נומער 3, „גאָלאָס טרודאַ“ נומער 9), — „אז מיר זיינען סאָלדאַריש מיט די 27 חברים, וואָס האָבן זיך אָפּגעזאָגט צו דער- פילן די פאַרברעכערישע באַפעלן פון זייער נאַטשאַלסטוואָ און זיינען איבער- געגאַנגען אויף דער זייט פונעם פּאָלק. אויב די 27 חברים וועלן ווערן געטויט, זאָל וויסן די רעגירונג, אז דאָס פּאָלק און מיר וועלן איר ניט מוחל זיין פאַר דער רציחה. אומשולדיג פאַרגאָסענע בלוט שרייט און פאַדערט נקמה.“

עס רופן זיך אָפּ די סאָלדאַטן אויך אויף דער פּאָרגאָס-אָגיטאַציע פון דער רעגירונג. ווען אין וואַראַנעזש האָט אָנגעהויבן אַרומגיין אַ קלאַנג, אז עס גרייט זיך אַ פּאָרגאָס, האָבן די באַוואוסטזיניגע סאָלדאַטן פון אייניגע אַרטיגע פּאָלקן אַרויסגעלאָזט אַ פּראָקלאַמאַציע, אין וועלכער זיי שרייבן, אז זיי וועלן מיט אַלע כוחות שטערן צו פאַרווירקלעכן דעם דאָזיגן נידער- טרעכטיגן, פאַרברעכערישן פּלאַן. „מיר ווייסן“, — שרייבן זיי, — „ווער איז דער אָרגאַניזאַטאָר פון די העסלעכע מעשים און מיר וועלן האָבן ביד צו עפענען די אויגן אונזערע חברים די סאָלדאַטן, כדי אונזרע קוילן זאָלן פליען ניט צו די אומגליקלעכע אידן און צו די בירגער, וואָס שיצן זייער לעבן, נאָר זיי זאָלן געפינען די שולדיגע אין די רייען פון פּאָליציי, זשאַנ- דאַרמעריע און פון די העכערע אַדמיניסטראַטאָרס.“

און ניט נאָר מיט ווערטער, — מיט מעשים דערווייזן די סאָלדאַטן, אז די ראָלע פון הענקער איז פאַר זיי געוואָרן אומדערטרעגלעך. עס פאַרגייט ניט קיין טאָג, אז די צייטונגען זאָלן ניט ברענגען נייע ידיעות, אז די סאָלדאַטן און קאָזאַקן האָבן זיך אָפּגעזאָגט צו שיםן. ווען מען שיקט אַרויס סאָלדאַטן געגן סאָלדאַטן, איז דאָס זאָגאַר, קען מען זאָגן, אַן אַלגעמיינער כלל. האָט זיך אָנגעהויבן אַ באַוועגונג אין אַן אַפטיילונג פון מיליטער, קען מען זיך שוין ניט פאַרלאָזן, אז די אנדערע אַפטיילונג וועט אָנווענדן געגן איר געווער און וועט וועלן פאַרגיסן איר בלוט. און דערמיט דערקלערט זיך, אייגנטלעך, דער פּאָקט, וואָס די איצטיגע מיליטעריבונטן ברענגען מיט זיך, לפי ערך, ניט קיין גרויסע בלוט-פאַרגיסערייען. די נאַטשאַלסטוואָ האָט פשוט מורא צו

ארויסשטעלן סאלדאטן געגן סאלדאטן. און דא, וואו זי פראווט דאס יא טאן ווערן די „באשטראפער" אויך אָנגעשטעקט מיטן פרייהייט-ניסט פון די „באשטראפער". אזוי איז געווען אין טאמבאוו („רעטש", נומער 114), וואו די סאלדאטן האָבן ניט געוואָלט פירן אין טורמע די ארעסטירטע קאוואלע-ריסטן פונעם 7טן זאפאסנעם פאלק און די סאלדאטן פונעם פעכאטנעם באָריסאָגלעבסקן פאלק האָבן אָפן ניט געוואָלט פאלגן זייערע אָפּיצערן, וועלכע האָבן זיי געוואָלט פירן געגן די קאוואלעריסטן. אזוי איז געווען אין אסכא-באד, וואו די „בונטאָוושטיקעס" און זייערע „באָראיגער" האָבן זיך ברודערלעך פאראייניגט פאר די אויגן פון זייערע אָפּיצערן, וועלכע האָבן גארניט געקענט מאַכן; אזוי איז געווען אין באטום („מיסל", 7), וואו כמעט דער גאנצער גארניזאָן איז אויפגעשטאַנען צו באַשיצן די סאלדאטן פון דעם צווייטן פאָרט, פון דער פעסטונג-אַרטילעריע, וועלכע מ'האָט אַרומגערינגלט מיט קאָזאַקן, און וואו די ספעציעל-אַרויסגערופענע סאלדאטן פון טיפליס האָבן, תיכף ווי זיי זיינען אָנגעקומען, געשיקט דעפוטאַטן צום אָרטיגן גארניזאָן און באַשלאָסן געמען אַן אָנטייל אין דעם ראַט פון די סאלדאטן און צושטיין צום „ברודערשאפט". אזוי איז דאָס געווען אויך אין פילע אנדערע שטעט.

דאָס זעלביגע איז אויך בנוגע צו דער איבעריגער באַפעלקערונג. די צייטונגען ברענגען פילע ידיעות, אַז די סאלדאטן און קאָזאַקן זאָגן זיך אָפּ צו שיסן אין די אַרבעטער און אין די פויערים. „זיי זיינען אונזערע ברידער. זיי קעמפן פאַר אַ בעסער לעבן", — דאָס איז די תשובה, וואָס די אָפּיצערן קומט אויס אין אזוינע פאלן צו הערן פון זייערע סאלדאטן. אין יוזאָווקא האָט די „ברודערשאפט" צווישן די קאָזאַקן און די אַרבעטער זיך אויס-געדריקט אין גאנץ שאַרפע רעוואָלוציאָנערע פאָרמען („גאָלאָס טרודא", 5). צען קאָזאַקן רעוואָלוציאָנערן זיינען געוואָרן אַרעסטירט. 500 אַרבעטער האָבן זיך דאָן פאַרזאַמלט אַרום קאָזאַרמע און האָבן געפאָדערט מען זאָל זיי באַפרייען; ס'איז געקומען צו אַ געשלעג און אַ שיסעריי. נאָכדעם האָבן שוין 3,000 אַרבעטער זיך אַ לאָז געטאָן צו באַפרייען זיי מיט געוואָלד. אין דער אייגענער יוזאָווקא האָט אַ סאָטניע קאָזאַקן, לויט דער מעלדונג פון דער פעטערבורגער טעלעגראַפן-אַגענטור, זיך אָפּגעזאָגט צו שיסן אין די מאַניפעסטאַנטן אויף די מיטינגען, און דערפאַר איז זי איבערגעפירט געוואָרן אין אַן אנדער שטאָט.

צווישן דעם סאלדאט און דעם רעוואָלוציאָנערן אַרבעטער און טוער האָבן זיך שוין דורכגעצויגן פעדימער פון סימפּאַטיע. מען הויבט אָן פאַרשטיין

איינער דעם צווייטן, מען הויבט אן פילן, אז מ'איז אלע פאראייניגט אין א גיפטיגער פיינטשאפט צו די הענקער און מערדער, וואס זיצן אויפן קארק פונעם פאלק. די קאזארמע איז געווארן א נעסט פון רעוואלוציאנערער פראָ-פאנאנדע. די גאס איז געווארן אן אָרט, וואו ניט נאָר דער אַרבעטער, נאָר אויך דער סאָלדאט באַקומט זיין רעוואלוציאנערע דערציאונג. עס בילדן זיך רעוואלוציאנערע מיליטערישע אָרגאַניזאַציעס („נאַשאַ זשיון", 497), די באַ-וועגונג וואַקסט און ווערט ברייטער, דער טויט פון דער אַלטער אָרדענונג — אַלץ נעענטער.

און די באַוועגונג האָט אַרומגעכאַפט אַ ברייטן ראיאָן. דאָס זיינען שוין ניט קיין איינצלנע אַרויסטרעטונגען — דאָס איז אַ גרויסאַרטיגע מאַסן-באַוועגונג. ווי יעדע באַוועגונג, קען זי האָבן צייטן פון גרויסער אויפֿלעבונג, פון אָפענע אַרויסטרעטונגען און צייטן פון באַהאַלטענער, אונטערערדישער אַרבעט. אָפּשטעלן וועט זי זיך אָבער שוין ניט. אַפילו אין די טעמפע, בלינדע און טויבע רייען פון די העכערע באַאמטע קומט מען שוין אויך צו דעם זעלביגן געדאַנק. אין הויפט־שטאָב פון דער אַרמיי איז געגרינדעט אַ קאָמיסיע פון העכערע מיליטער־באַאמטע צו אויספֿאָרשן די אורזאַכן פון די אומרוען אין פאַרשיידענע טיילן פון דער אַרמיי. ווי די צייטונגען גיבן איבער, איז די קאָמיסיע געקומען צום באַשלוס, אז שולדיג אין די אומרוען איז ניט די „פאַרברעכערישע אַגיטאַציע", ווי מען פלעגט ביז אַהער מיינען אין הויכע פענצטער, און אז די אומרוען זיינען כלל ניט קיין איינצלנע אָפּגעזונדערטע פאַקטן.

די סיבה ליגט טיף אין אלע באַדינגונגען פונעם לעבן פונעם פאלק בכלל און פון דער אַרמיי בפרט.

יולי, 1906.

פון טאג צו טאג

(א קורצער צעטל פון איין טאג)

אין מאַסקווע האָט דאָס פעלד־געריכט אויפגעהאַנגען פיר יונגע לייט פאַר אַוועקרויבן 400 רובל; אין מאַריומפּאָל האָט דאָס פעלד־געריכט פאַר־משפּט איינעם צו שיסן פאַר אַן אָנפאַל אויף אַ מאָנאַפּאָל; אין וואַדוואַסטאָק גיט מען איבער צום פעלד־געריכט 11 מאַן פאַר אָנפאַלן אויף אַ באַנק; אין מעליטאַפּאָלער אויעזד קלייבט מען זיך דערקלערן קריג־צושטאַנד און איינפירן אַ פעלד־געריכט; אין אוראַלסק האָט מען איינגעפירט פאַרשטאַרקטע אויפ־זיכט; איבערן גאַנצן לאַנד ויצן מיליטערישע און געוויינלעכע „געריכטן“ און מען משפּט פאַר שטריקן, פאַר אַגראַראַומרוען, פאַר באַוואָפנטע אויפ־שטאַנדן, פאַר מיליטערישע בונטן, פאַר אַגיטאַציע און פּראָפּאַגאַנדע און מען פאַר־משפּט צו קאָטאָרגע, צו אַרעסטאַנטסקע ראַטעס, צו פעסטונג און טורמע, און איבערן גאַנצן לאַנד אַרעסטירט מען און מען וואַרפט אין די טורמעס יונג און אַלט, אַרבעטער און פּויערים, אינטעליגענטן און אומגעבילדעטע, אַפּאָזיציאָנערן און טעראָריסטן.

א קורצער צעטל פון דעם זעלבן טאג

(וואָס דאָס לאַנד ענטפערט)

אין וואַרשע האָט מען גע'הרג'עט אַ פּאָלקאַוויניק אין גאַס. אין ריגע האָט מען געוואָרפן אַ באַמבע אין גענעראַל־גובערנאַטאָר סאַלאָגוב; אין נאָוואָד מינסק האָט מען געפונען באַמבעס מיט רעוואָלוערן און פאַטראָנעס, און דערביי האָט פּאָליציי באַגעגנט אַ באַוואָפנטן ווידערשטאַנד; אין מאָהילעווער גובערניע איז אַ מענגע מענטשן אָנגעפאַלן אויף דער קוואַרטיר פונעם פריסטאַוו, די סטראַזשיניקעס האָבן געשאָסן און געטויט; אין מיטאַווע האָט מען געמאַכט אַן אָנפאַל אויף די דראַגונער; אין באַכמוט איז אַרעסטירט איינער, וואָס האָט געוואָרפן אַ באַמבע אין דירעקטאָר פון זאוואָד; אין סאַראַטאָוו האָט מען געפונען 3 באַמבעס; אין כערסאָן האָט מען געפונען באַמבעס.

און די אָנפאַלן און רויבערייען גייען זיך, ווי דער שטייגער איז. אין סערלעצער גובערניע באַרויבט אַ פּאָלואַרק; אין ווערכניעדנעפּראָווסקן אויעזד — אַ מאָנאַפּאָל; אין באַריסאָגלעבסקן אויעזד — אַ וואָלאַסטנאָיע

פראוולעניע; לעבן רינע — אן איינבאן-וואגאן; אין טיפלים, אין ווארשע און אין רינע רויבט מען אויף די גאסן, און ווען פאליציי און מיליטער מישן זיך אריין, הויבט מען אן שיסן, מען פארוואנדעט און מען טויט; אין קאזאנער גובערניע איז בארויבט א פריצישער הויף; אין כארקאוו — א מאגאזין, אין יאלטע — א מאגאזין, אין יעליסאוועטגראד — א פריקאד-שטשיק, — און אזוי ווייטער, און אזוי ווייטער, א לאנגער צעטל אלץ פון איין איינציגן טאג.

די קראפט פון די מערדער און די קראפט פון דעם פאלק

וואס-זשע וועט זיין דער סוף? וואוהין גייען מיר מיט אזוינע האסטיגע און מורא'דיגע טריט? מען דארף נאך קענען זען מיט אפענע אויגן דעם גאנצן אומגעהויערן פראצעס, וואס קומט פאר אין לאנד, אז דאס מינדעסטע געפיל פון פארצווייפלונג זאל זיך ניט קענען אריינגעב'ענען אין הארצן אויף קיין איינציגער מינוט. די רעוואלוציע גייט זיך איר וועג, און קיין שום אויסערלעכע קראפט האט ניט בכח צו אפשטעלן איר זיגרייכן גאנג. די אלע הונדערטער, וואס גייען ארויף אויפן עשאפאט, די אלע הונדערטער וואס ווארפן זיך בלינדערהייט אויפן ערשטן בעסטן דינער פון דער זעלכסט-הערשונג, כדי אויף אזא אופן צו געפינען אן אויסגאנג פאר זייער צאָרן, אָדער אויף אזא אופן צו דינען דער רעוואלוציע, — די אלע הונדערטער און אפילו טויזנטער זיינען ניט מער ווי שוים אויף דעם ברייטן שטראם פון דער רעוואלוציע. אין איצטיגו מאַמענט איז דער גאנצער שטראם אראפ אונטן — טיף אין דער ערד, טיף אין דעם הארץ און אין דעם מח פון די מאסן. לאנג אָבער אזוי דויערן קען דאָס ניט. דאָרט, וואו דאָס גאנצע לאנד פון אויבן ביז אראפ איז געגן דער הערשנדער באַנדע; דאָרט, וואו דאָס לאנד האָט שוין פארוזכט דעם טעם פון פרייהייט און קען זיך ניט באַוואַיגן אָן איר, דאָרט וואו ס'איז דאָ גרויסע און מעכטיגע געזעלשאַפטלעכע קלאַסן, וואָס האָבן גענוג כח און באַקומען פון טאָג אויף טאָג מער באַוואַסטזיין, אז זייער הילף איז אין זייערע אייגענע הענט, דאָרט וואו די אלטע האָפענונג האַלט זיך נאָך אויף דעם כח פון דער ביסס, — דאָרט איז דער רעזולטאַט פונעם שטרייט באַשטימט געוואָרן פון אָנפאַנג אָן... דער שטראָם פון דער רעוואלוציע וועט אַרויס פון אונטער דער ערד, ער וועט פאַרפלייצן דאָס לאַנד. וויי וועט דאָן זיין צו די מערדער!

סעפטעמבער, 1906.

„הערשער“ און „אונטערטעניגע“

סיינמאל איז אין רוסלאנד אזוי שארף ניט געווען דער אונטערשייד צווישן א הייפל „רעגירער“ פון אויבן און מיליאנען איינוואוינער פון אונטן; סיינמאל איז דאס לאנד ניט געווען אזוי דייטלעך צעשפאלטן אויף צוויי לאגערן: פון איין זייט די עטלעכע זאמע, אין בלוט אויסגעבאדענע „מאכט-האבער“, וואס ווילן גארניט וויסן אחוץ זייער ממשלה, זייערע הכנסות, זייערע מאיאנטסעס, זייערע קאפיטאלן, זייער אייגענעם לעבן; פון דער אנדער זייט — דאס גאנצע פאלק, וואס ס'קען שוין מער ניט טראגן, דאס גאנצע פאלק, וואס ס'ליגט אריינגעווארפן אין א תהום פון נויט און שקלאפעריי און רייסט זיך צום ליכטיגן טאג.

אין ביידע לאגערן קאכט די שנאה איינער צום צווייטן. „טיף איז זי — ווי דער אפגרונט, שווער ווי דער טויט.“ מיט די אויגן פון צוויי בלוטיגע פיינט, וואס לויפערן איינער נאך דעם צווייטן, באטראכטן זיי יעדער דעם אנדערנס טריט, גרייט א ווארף צו טאן זיך און צו דערשטיקן אין דעם ריכטיגן מאמענט.

היינטיגן טאג האבן זיי די אויבערהאנט. זיי — די פיינט פונעם פאלק, זיי — די העסלעכע וואונד אויפן קערפער פונעם פאלק. זיי הערשן. זייער ווילן — איז א געזעץ. און מיט א פארהאלטענעם אטעם קוקט דאס פאלק נאך זייער יעדע באוועגונג: וואס נאך פארא וואנזיניגע געדאנקען וועלן זיי ארויפקומען אויף זייער פאר'שיכור'טן קאפ? וואס נאך פארא נייעם אומגליק וועלן זיי ברענגען דעם אומגליקלעכן פאלק?

זיי הערשן! היינטיגן טאג וועט זיך פארזאמלען א נייע „געהיימע“ באראטונג — מארגן וועלן איבערן לאנד פליסן נייע הייסע שטראמען בלוט; היינטיגן טאג וועט איינער פון די „הערשער“ אנשרייבן א נייע שטיקל פאפיר, — מארגן וועלן איבערן גאנצן לאנד אויסוואקסן נייע צענדליגע תליות מיט נייע אומשולדיגע קרבנות; היינטיגן טאג וועט דורנאָוואַ איבערשמועסן מיט סטאלינין'ען בסוד סודות, — מארגן וועט דאס לאנד דאס דערפילן דורך נייע ווייטאגן, דורך נייע שמערצלעכע וואונדן.

זיי הערשן! זייער הערשאפט איז די הערשאפט פון א פיינט אין אן איינגענומענעם לאַנד. זיי האָבן אפילו שוין פאַרגעסן רעדן וועגן דעם גליק פונעם פאָלק. עס גייט אַ סאַמפּ אויף לעבן און טויט.

דאָס פאָלק קוקט אויף יעדן זייער טרום. יעדער טרום זייט אַ טיפּן האָס; יעדע באַוועגונג — פלאַנצט די ביטערסטע פאַראַכטונג. דאָס פאָלק וואַרט. די פריינט פונעם פאָלק דאַרפן אויסנוצן די איצטיגע שטילערע צייט, כּדי טיפּער צו מאַכן די שנאה, ליכטיגער די אויגן, קלאַרער דעם פאַרשטאַנד. די צייט וועט קומען. די כחות וועלן ווערן אָנגעזאַמלט. דאָס פאָלק וועט אויפשטיין. עס וועט דעמאָלט דערמאָנען די „הערשער“ די טעג פון זייער ממשלה. עס וועט דעמאָלט באַצאָלן פאַר די טעג פון זיין געצוואונגענעם שטיל-שווייגן...

דער טאָג איז ניט ווייט.

פון אויבן און פון אונטן

פון אויבן — מיליטערישע פעלד-געריכטן. אָפּגעשאַפט יעדן שאַטן פון משפט. איבערגעגעבן דאָס לעבן פון אלע בירגער אין די הענט פונעם ערשטן בעסטן אָסאַלאַדאַטשניק. פון איין עס לאַנד ביזן צווייטן הערט איר בייטאָג און ביינאַכט ווי עס קנאַלן ביססן און עס ווערן תליות געבויט.

פון אונטן — גייט אַ גרויסע און שווערע און וויכטיגע אַרבעט. אונטער דער ערד, פאַרבאָרגן פון אלעמענס אויגן, וואַקסט די קראַפט פונעם אַרבעטער-קלאַס, וואַקסט די קראַפט פונעם פאָלק. עס שטאַרקן זיך די כחות, עס ווערט פעסטער די אייניגקייט, לויטערער דער באַוואוסטזיין.

פון אונטן — לעבט דאָס דאָרף איבער אומגעהויער וויכטיגע טעג. דער געדאַנק האָט זיך אויפגעכאַפט פונעם שלאָף. דער פויער האָט אָנגעהויבן דערקענען זיין אמת'ן שונא. דאָס פאָלק האָט אָנגעהויבן פאַרשטיין, וואו איז דער ריכטיגער וועג צו פרייהייט און ערד. דאָס אַרעמע פויערטום טראַכט זיין טיפּן געדאַנק. און נאָך פון צייט צו צייט קומט אַרויף פון אויבן אַזא דערשיינונג, וואָס ווייזט אייך דייטלעך, וואוהין עס ווענדט זיך דער דאָזיגער געדאַנק. דאָ אַ מיטינג פון טויזנטער מענטשן, דאָ אָפּגעשלאָגן אן אַרעסטירטן אַגיטאַטאָר, דאָ אַ גאַנצע מענגע פון עטלעכע טויזנט מאַן געקומען שיצן דעם געוועזענעם מיטגליד פון דער דומע, דאָ אן אָפּן געפעכט מיט די סטראַזש-ניקעס, דאָ — מיט די קאָזאַקן. דאָס דאָרף לעבט אויף צום טעטיגן לעבן.

און אויבן — מיליטער-דיקטאַטור. סאָלדאַטן אין די גאַסן, סאָלדאַטן

אין די טורמעס, סאלדאטן אין די הייזער, סאלדאטן אין אלע געזעלשאפט-
לעכע איינריכטונגען, סאלדאטן אין די דערפער, אויף די אייזנבאנען, אויף
די שיפן. סאלדאטן — אומעטום. סאלדאטן שיסן און שטעכן און ארעסטירן.
פון אונטן — פון אונטן אין קאזארמע גייט דער זעלביגער פראצעס, וואָס
האָט געבראכט צו קראַנשטאט און סעוואַסטאָפּאָל, צו „פּאַטיאָמקין" און
„פּאַמיאַט אַזאַוואַ", צו סוויאַבאָרג און העליסנפאָרס, צו אָדעס און רעוול.
זיי די פאַרבלענדעטע, זיי זעען אים נישט, און נאָר דאָן, ווען זיי וועלן דערפילן
די אויפרייסונג, וועלן זיי פאַרשטיין, וואָס דאָ איז געווען.

פון אויבן — די געגן-רעוואָלוציע, פון אונטן — די רעוואָלוציע. און
„דער מיקראָב פון דער רעוואָלוציע" — דער אַגיאַטאַטאָר מוט זיך זיין אַרבעט
אי אין שטאָט, אי אין דאָרף, אי אין קאזארמע, און לאַכט זיך אויס פון
אלע מיליטערגעריכטן און שטאַף-עקספּעדיציעס, וואָרים פאַר אים איז דאָס
לעבן. ער איז זיכער אין דעם זיג פון זיין זאך.

ה ע נ ק ע ר - ק א ט א ו ו ע ס

סעדלעץ. דער גענעראל-גובערנאַטאָר האָט אַרויסגעגעבן אַ באַפעל:
„אַזוי ווי ס'איז אין שטאָט שוין געוואָרן רואיג, מעג מען האַלטן אָפּן די
קראַמען ביז 10 אַזייגער אין אָונט." אין איין שיינעם אָונט האָט מען
אַרומגערינגלט מיט סאלדאטן אַ שטאָט, אויסגע'הרג'עט אין איר און צע-
קאַליעטשעט הונדערטער מענטשן, פאַרברענט צענדליגע הייזער, צעראַבירט
דאָס גאַנצע פאַרמעגן, זיך אָנגעטרונקען צוזאַם מיט אידיש בלוט, און נאָכ-
דעם, אַז דריי פערטל אידן זיינען זיך צעלאָפּן, אַז די הענסער האָבן זיך שוין
אָנגעזעטיגט מיט מענטשן-מאַרד, אַז דאָס גוטס האָט מען שוין באַהאַלטן, ווי
עס קערט צו זיין, האָט מען מודיע געווען, אַז „אין שטאָט איז שוין רואיג!"
ווער איז רואיג? די דערשלאָגענע אידן, וואָס זיינען פון אָנפאַנג אָן
געווען שטיל און רואיג, אָדער די הענסער-באַנדע, אָט פונקט ווי עס ווערט
רואיג אַ ווילדע חיה, ווען זי עסט זיך אָן מיט פרישן פלייש?

סעפטעמבער, 1906.

מיין פאן

איך האָב אַ פּאָן געוועבט, איך האָב אַ פּאָן גענייט...

אין דער שטילער און טונקעלער נאכט, ווען די ערד איז געלעגן פאר-
שטומט, ווען דער נעבל, דער גרויער און אייזקאלטער נעבל האָט געדריקט
ווי אַ שטיין איר די ברוסט, — אין דער טונקעלער נאכט האָב איך גענייט
מיין פּאָן.

אין דער טונקעלער נאכט, ווען דער שמערץ האָט געלויערט אויף יעטווידן
טריט, ווען דער יאָמער, אין פינצטערע שאַטנס געהילט, האָט געוואַנדערט
אין שטומע און איינזאַמע גאַסן, — אין דער פינצטערער נאכט האָב איך
געוועבט מיין פּאָן.

כ'האָב געוועבט און געוועבט...

מייע גאָלדענע טרוימען, מיין האַפענונג, — מיין ליכטיגע פריינדן אין
פינצטערע טעג, און דאָס בלוט פון מיין האַרץ, און די פונקען פון פלאַמענדן,
הייסן געדאַנק, און די טרערן, — די קלאָרע, קרישטאָל-קלאָרע, זילבערנע
טרערן, — האָב איך איינגעוועבט אין מיין פּאָן אין דער טונקעלער נאכט.

כ'האָב געוועבט און גענייט אין דער פינצטערער נאכט...

און מיין פּאָן איז שוין גרייט. כ'וועל זי אויפהויבן הויך, כ'וועל אַרויס
אין די פינצטערע גאַסן. און די ערד וועט דערוואַכן פון אייזקאלטן שלאָף,
און דער נעבל דער פוילער, — ער לויפט און פאַרשווינדט. און דער שמערץ
און דער יאָמער צעגליען ווי אַ רויך.

און עס פלאַמערט מיין פּאָן, און זי גיסט פון זיך ליכטיגע שטראַלן...

יאַנואַר 1906, אונטערגעשריבן : יוסף.

גלאסאר

רוסישע ווערטער און פאליטישע טערמינען

פארטייטשונג פון רוסישע ווערטער און פאליטישע טערמינען
פון פערטאד פון 1905, וואס ווערן גענוצט אין דעם בוך

באנדעס פונעם צאר געמאכט איבערן
לאנד העכער הונדערט פאגראמען אין
וועלכע עס זיינען דער'הרג'עט געווארן
העכער פיר מויזנט מענטשן, העכער 10
מייזנט פארוואנדעט. אין אדעסער
פאגראם אליון זיינען געפאלן דער-
הרג'עטע און פארוואנדעטע העכער 2
מייזנט מענטשן.

אסארי — טרעט אפ צוריק! א „פאפ-
לערער" אויסדרוק פון דעם צארישן
פאליציאנט.

אטריאד — אן אפטייל (מיליטער).

אקאלאראטשיניק — פאליציי-סערזשאנט.
אלארי, אַניקין — דעפוטאטן פון דער
ערשטער גאסדארסטווענער דומע (זע),
מיטגלידער פון דער מרודאָוואַיאַ גרופע
(זע).

בעזאבראזאוו, אלעקסאנדער — צוזאמען
מיט דעם „מאנדזשוריער" אלעקסעיעוו
אנגעפירט די אַוואַנטוריסטישע פאלי-
טיק פון דער צארישער רעגירונג אויפן
ווייטן מזרח.

באפאן, געאָרגע — אַ גלח, וואָס איז דעם
9טן יאָנואַר 1903 געגאנגען בראש פון
אן אַרבעטער-דעמאָנסטראַציע מיט אַ פּע-
מיציע צום צאר און ווינטער-פאלאץ אין
פּעטערבורג. האָט שוין פון מריער מיט-
געאַרבעט מיטן באַמטן פון דער צארי-
שער געהיים-פאליציי זוכאמאוו (זע) און

אבאָלאָנוב — קרימינעלע פאברעכער.
אלעקסעיעוו, יעווגעני (דער „מאנדזשור-
יער") — „אומגעזעצלעכער" זון פון
צאר אלעקסאנדער דעם צווייטן, וואָס
האָט געהערשט אין ווייטן מזרח און
מיט זיינע אַוואַנטורעס, קאַרופּציע און
אימפעריאַליסטישע אַנגריף-מעטאָדן גע-
האַלטן דערפירן צו דער מלחמה מיט
יאפאן. נאָך אַ ריי מפלות אָפּגערופן גע-
וואָרן פון דאָרטן.

אימעניעס — מאַיאָנטקעס, עסטעיטס.
אומשטאטמאָק — פאליציי-צירקל, לאַקאַלע
פאליציי-העדקוואַדערס.

אקטאָבער סטרייק — דער אַלגעמיינער
סטרייק, וואָס האָט אַרומגעכאַפט גאַנץ
רוסלאַנד אין אַקטאָבער 1905, אויסגע-
בראָכן אין פּעטערבורג (איצט לענינג-
גראַד) דעם 8טן אַקטאָבער, האָט זיך
אַריבערגעטראָגן קיין מאַסקווע, סולאַ,
סאַראַטאָוו, ניוזשי, כאַרקאָוו, קיעוו און
אַנדערע שטעט ביז עס האָבן זיך דעם
12טן און 13טן אַקטאָבער אויך אָפּגע-
שטעלט די איינבאַנען. דעם 14טן און
15טן האָבן אין מאַסקווע אויך אויפ-
געהערט אַרבעטן די וואַסער-לייטונג, די
עלעקטראַ-סטאַנציע, עס זיינען צוגע-
שלאָסן געוואָרן די געשעפטן. דעם 17טן
אָקטאָבער האָט דער צאר אַרויסגעגעבן אַ
מאַניפעסט, צוגעזאָגט דעם פאָלק פריי-
הייט. נאָך אויף מאַרגן האָבן די

האט שפעטער געזוכט אַרױסצוקריגן פון דער רעוואָלוציאָנערער אָרגאַניזאַציע אינפֿאַרמאַציע פֿאַר דער געהױם-פּאָליציי. דעם 28טן מערץ 1906 האָט אים דער דעמאָלטיגער סאַציאַליסם-רעוואָלוציאָנער פּנחס רומענבערג דער-מאָרדעט אין אַ פֿאַרשטעמל לעבן פעטער-בורג. (זע: ביינטער יאָנאָר.)

גאָסדאָרסטווענע ר ו מ ע — מלוכה'שע באַראַטונג, אָדער באַטראַכטונג (דומא — טראַכטן, טראַכטעניש), איז צונויפֿגע-רופן געוואָרן לויטן וואָל-געזעץ פון דעצעמבער 1905, ווי אַ קאָנצעסיע מצד דער צאַרישער רעגירונג צו דער רע-וואָלוציע. די ערשטע דומע, וועגן וועל-כער עס רעדט זיך אין דעם בוך, האָט עקזיסטירט פון 27טן אַפריל ביזן 9טן יולי 1906, ווען זי איז פּאַנאַנדער-געלאָזט געוואָרן. די ערשטע דומע איז באַקאָמירט געוואָרן פון די באַלשע-וויקעס און אויך פון אַ רוי נאַציאָנאַלע סאַציאַליסטישע אָרגאַניזאַציעס, איינגע-שלאָסן דעם בונד. זי האָט פֿאַרמאָגט: 44 רעכטע מאָנאַרכיסטן, 179 קאָ-דע'טן (זע), 94 מרודאַוויקעס (זע), 18 סאָ-ציאַל-דעמאָקראַטן — מענשעוויקעס, 44 פֿאַרשיינער פון פֿאַרשידענע נאַציאָנאַל-לימעטן — אויסלאַנדמיסן, 100 נים-פֿאַרטייאישע, א. א. לויט איר סאַציאַלן צוזאַמענשטעל האָט זי פֿאַרמאָגט העכער 14 פּראָצענט פּריצים, קאַרגע 20 פּראָ-צענט בורזשואַזע פּראָפעסאָרן און אַד-וואָקאַטן, 25 פּראָצענט נים-פֿאַרטייאישע פּויערים.

גאַראַדאָוואַי, גאַראַדאָוויק — אַ פּאָליסמאַן. גאַראַדאַנטשאַלניק (שמאַט-הויפט) — אַ ספּעציעלער סאַרט הויכער באַזאָמער אין צאָרשן רוסלאַנד אין פעטערבורג, מאָסקווע, אָדעס, סעוואַסטאָפּאָל, ניקאָ-לאַעוו, ראַסמאָוו און קערמשי. דער ג. האָט פֿאַרמאָגט דאָס רעכט פון אַ גובער-נאַמטאַר און איז פֿאַר דער שמאַט און די

געגנט אַרום געווען דירעקט פֿאַראַנט-וואָרטלעך צום אינערן-מיניסטער אָדער (אין פעטערבורג און מאָסקווע) דירעקט צום צאַר.

גאָסדאָרסטוועני ס א ר ו ע ט (מלוכה'שער ראַט) — ביז 1906 — אַ געזעצגעבע-ריש-באַראַטנדיגע קערפּערשאַפט פון צאַר. די מיטגלידער, קיינמאַל נים הע-כער פון הונדערט, זיינען באַשטימט געוואָרן פונעם צאַר, וועלכער האָט זיך אָפּציעל גערעכנט פֿאַרן פֿאַרויצער. פּאַקטיש האָט דעם פּאַסטן פֿאַרנומען אַ פּערזאָן, וועמען ער האָט באַשטימט. דער ג. ס. פלעגט באַטראַכטן נים די וויכטיגע געזעצן, — זיי פלעגן באַטראַכט און באַשלאָסן ווערן פונעם צאַר מיט די מיניסטאַרן. נאָכן 27טן אַפריל, 1906, ווען די דומע איז צונויפֿגערופֿן גע-וואָרן, איז דער ג. ס. פֿאַרוואַנדלט גע-וואָרן אין דעם העכערן געזעצגעבנדיגן הויז און אַ העלפט מיטגלידער פלעגן אויסגעקליבן ווערן דורך די גלחים, זעמסטוועס (זע), לאַנד-אייגנטימער „אדעליגע", רייכע סוחרים און די אַקאַדעמיעס און אוניווערזיטעטן.

רומע — זע גאָסדאָרסטווענע דומע. רובאַסאָוו, פּיאָדאַר — אַדמיראַל, גענעראַל-גובערנאַטאָר פון מאָסקווע און מאָסק-ווער געגנט, האָט אויף אַ בלוטיגן אופן דערשטיקט דעם מאָסקווער אויפשטאַנד אין 1905.

רירנאָוואַ, פּיאָמער — איינער פון די רע-אַקציאָנערסטע צאָרישע ביוראָקראַטן, אין אָקטאָבער 1905 געוואָרן מיניסטער פון אינערן, האָט אָנגענומען גרויזאַמע מיטלען צו דערשטיקן די רעוואָלוציע, געווען דער שטיצער פון די שוואַרץ-מאַה'יגע באַנדעס. איז אַוועק פון אַמט ווען די גאָס. דומע האָט זיך געעפֿנט.

רוואַריאַנעס — פּריצים, אַדעליגע. רעקאַבער (רעצעסבער) אויפשטאַנד — העלדישער אויפשטאַנד פון מאָסקווער

ארבעטער אין דעצעמבער 1905, העכס-
טער פונקט פון דער 1905 רעוואלוציע,
אנגעפירט פון דעם שטאמישן סאציאל-
דעמאקראטישן (באלשעוויסטישן) קא-
מיטעט, אנגעהויבן זיך דעם 5טן מיט
אן אלגעמיינעם סטריק, וואס דער סא-
וועט האט דערקלערט. דער אויפשטאנד
איז נישט אויפגעכאפט געווארן פון פע-
טערבורג און אנדערע שטעט, וואו די
רעוואלוציאנערע כוואליע איז שוין גע-
גאנגען אויף צוריק, האט געליטן פון
אנדערע שוואכקייטן (זע פאררעדע).
מאסקווער ארבעטער, באזונדערס אין
דעם ראיאן פון פרעסניע — „רויטע
פרעסניע“ — האבן אונטער דער פירער-
שאפט פון די באלשעוויקס ביז דעם
17טן אנגעהאלטן א העלדישן באריקאדן-
קאמף. דער אויפשטאנד איז דערשטיקט
געווארן פון דובאסאָוץ מיט דער הילף
פון מיליטער פון אנדערע שטעט. אין
די שפיטאלן זיינען אנגעציילט געווארן
קארגע 900 פארוואונדעטע און 174
וואס זיינען געשטארבן פון וואונדן. די
צאל דער'הרג'עטע איז קיינמאל נישט
פעסטגעשטעלט געווארן. אין משך פון
די מעג פון אויפשטאנד זיינען אין די
בית עולם באערדיגט געווארן קארגע
500 אומגעקומענע.

דאס פרעדוואריטעלנאָוואַ זאקלוטשעניאַ —
צויטווייליגער אַרעסט-הויז (פארן פאר-
שפּט'ן צו מורמע).

וויבאַרעס — וואָלן.

וויטע, סערגעי — איינער פון די „ליבע-
ראַלערע“ צארישע מיניסטערן, פינאַנץ-
מיניסטער, אין 1905 — פרעמיער, גע-
זוכט צו ליקווידירן רעוואלוציע דורך
שאפן די גאס. דומע, פארפאסער פון
מאניפעסט פון 17טן אקטאבער (זע:
אקטאבער-סטריק). אַוועק פון אַמט אין
אפריל 1906.

ווזוואַד (סאלדאטן) — אן אַפּמיל.

זובאַטאָוו, סערגעי — זשאנדארם-פאלקאו-
ניק, וויבטיגער אַרגאַניזאַטאָר פון דער
צארישער געהיים-פאליציי, אין דער
יונגסט אַנטייל גענומען אין אומלעגאַלע
קרייזלעך, אין 1884 אַנגעהויבן פרא-
וואקאטארישע ארבעט. האט פרובירט
דורך לעגאַלע ארבעטער-אַרגאַניזאַציעס,
וואס זאלן זיך נאך אָפּגעבן מיט עקא-
נאמישע פראגן, באקעמפן די רעוואָל-
ציאנערע באוועגונג (זובאַטאָוויטשינע).
צווישן אידן האט זיך אים אין 1901
איינגעגעבן באשאפן די „אומאפהענגיגע
ארבעטער פארטיי“ (ניעזאָוויסימצעס —
אומאפהענגיגע). אין פעטערבורג האט
ער געארבעט אין 1902 מיט גאפאנ'ען
(זע). די אלע פארזוכן האבן נאך
צויטווייליג געשעדיגט די ארבעטער-
באוועגונג.

זעמסטווע, זעמסקע אַרגאַניזאַציעס — א
מין לאַקאַלע זעלבסטפאַרוואַלטונג, גע-
שאפן אין דער צייט פון די ערד-רעפאר-
מען אין 60-ער יאָרן און האט מייסטנס
געהאט צו מאַכן מיט דאָרף-באַפעלקערונג.
אַבער אין דער זעמסטווע זיינען אויך
אַרײַן שטאַמישע פאַרשטיינער, פון די
פאַרמעגלעכע פאַבריקאַנטן און סוחרים.
די וואָלן זיינען געווען אַזוי צוגע-
שניטן, אַז די פריצים האָבן געהאַט אַ
מעררהייט. די גאַנצע אינסטיטוציע איז
געווען אַ מיטל צו באַפעסטיגן דעם
צאריזם.

זשאנדארמסקע אופראווליעניע — זשאנ-
דארן-פארוואלטונג.

טאָוירשער פאַלאַץ — געביידע פון דער
גאס. דומע.

טשינאָוויקעס — באַאמטע, צארישע
ביראָקראַטן.

טרוואַוואַ גרופע (אַרבעט-גרופע) —
פראקציע דעפוטאטן אין דער ערשטער
און ווייטערדיגע גאס. דומעס (זע),
קלויבבירגער, מייסטנס פויערים, גע-
פירט פון אינטעליגענטן מיט שטימונג-

גען פון די אלטע רוסישע קלויבירגער-
לעבע רעוואלוציאנערן, די נאָרמאַנדיקעס.
די 107 דעמאָנטאָן פון דער ערשטער
דומע האָבן פאַרמאָגט פאַרשטוינער פון
פּויערים-פאַראיינ, סאַציאַל-רעוואָלוציאַ-
נערן, ראַדיקאַלע אינפּעליגענצן און אַ-
דערע, וואָס זיינען געווען „לינקער פון
קאָ-דע'מאָן". די גרופּע האָט זיך גע-
וואַקלט צווישן קאָ-דע'מאָן און סאַציאַל-
דעמאָקראַטן, האָט נאָכן פאַנאָדערמייבן
די ערשטע דומע פאַרויסגעלאָזט אַ רוף צו
די פּויערים, אַרמיי און סלאַט צו מאַכן
אַן אויפשטאַנד. בשעת דער וועלכ-
מלחמה געווען צאָריש-פאַטריאַטיש. האָט
קיינמאַל נישט געקאָנט שאַפן קיין באַ-
וועגונג הינטער זיך.

לעקטער, הירש — העלדישער אידישער
שופטער אין ווילנע, וואָס האָט אין מאַי
1902 געשאַסן אויפן דעמאָלטיגן וויל-
נער גובערנאַטאָר פאַן-וואַל, לויט ווע-
מעס באַפעל מען האָט אין שורמע גע-
שמוסן אַרבעטער וואָס זיינען אַרעסטירט
געוואָרן פאַר דעמאָנסטראַרן דעם ערשטן
מאַי. לעקטער איז אויפגעהאַנגען גע-
וואָרן פאַר זיין מאַט, וועלכער האָט גע-
האַט אַ גרויסן אַפּקלאַנג צווישן די
אידישע פּאָלקס-מאַסן.

סאַסקווער אויפשטאַנד — זע „דעקאַבער-
אויפשטאַנד".

כיליקוואָו, מוראָסצווער — פירער ביי די
קאָ-דע'מאָן.

מיראַוואַי סודיאַ — פרידנס-דיכטער.
„נאַוואַיק וורעסיאַ" — סעגלעכע צייטונג
אין פעטערבורג, אוינער פון די וויכטיג-
סטע אָרגאַנען פונעם צאַריזם, ווי פון
אַנטיסעמיטיום אין אַלסן רוסלאַנד.

ניינטער יאָנואַר — איינע פון די וויכטיג-
סטע דאַטעס אין דער רעוואָלוציע פון
1905 (22טער יאָנואַר לויטן אויס-
לענדישן קאַלענדאַר). דעם 8טן (16טן)
יאָנואַר 1905 האָט זיך אין פעטערבורג
אַנגעהויבן אַ סמריק אויפן פומיליאָנער

(איצט — קיראַווער) זאַוואַד און זיך
גענומען אויסשפרייטן אויף אַנדערע
פאַבריקן. דער פראָוואָקאַטאָר גאַפּטן
(זע) האָט געהאַט זיינע אַ לעגאַלע אַר-
גאַניזאַציע מיט אַפּשוילונגען און פילע
פאַבריקן און האָט פאַרגעלייגט מען זאָל
זונטאָג, דעם 9טן יאָנואַר, גיין מיט אַ
פראָצעסיק צום ווינטער-פאַלאַץ, מיט
קלויסטער-פאַנגען און דעם צאָר'ס פאַר-
טרעטן, איבערגעבן דעם צאָר אַ פעמיציע
די באַלשעוויקעס האָבן נישט געקאָנט אַפּ-
האַלטן דערפון, געוואָרנט געבן אַ שחיטה.
זיי איז געלונגען צו העלפן אַרױג-
שרייבן אין דער פעמיציע פאַדערונגען,
וואָס זיינען געגאַנגען אַ סך ווינטער פון
גאַפּט'ס נוסח. דער צאָר האָט באַגענט
דעם עולם פון 140 טויזנט אַרבעטער
מיט זייערע פרויען און קינדער — מיט
אַ שיכטריי. העכער טויזנט זיינען גע-
פאלן מיט, העכער צוויי טויזנט פאַר-
וואונדעט. צווישן די געליטענע — פיל
רעוואָלוציאָנערן-באַלשעוויקעס, וועלכע
זיינען מיטגעקאָנגען מיטן פאַלק. די
בלום-באָד, וואָס האָט באַצוועקט צו דער-
שטיקן די רעוואָלוציאָנערע באַוועגונג,
האַט אָנגעצונדן אַ פּויער אין גאַנצן
לאַנד. עס זיינען אויסגעבראָכן בונד-
ליעס סמריקס איבער גאַנץ רוסלאַנד,
ס'איז געגעבן געוואָרן דער סוגנאַל פאַר
דער רעוואָלוציע אַראָפּצואוואַרפן די
זעלבסט-הערשונג.

נאַטשאַלסטוואַ — די הערשנדיגע מאַכט, די
ביראַקראַטיע, באַאָממע.

ניעוואַריסימזעס — זע „זוכאַבאָוו".
ניעוואַסקע — הויפט-גאַס פון פעטערבורג
(לענינגראַד), איצט: „פראָספעקט פון
25טן אָקטאָבער".

נאַבאַלאַד — פירער ביי די קאָ-דע'מאָן.
סאַטליפּין, פּיאַטער — אין 1906 געוואָרן
אינקערן-מיניסטער (אויף הירנאַוואַ'ס
אַרש), אין יולי געוואָרן פרעמיער, האָט
ליקווירט די דערגרייכונגען פון דער

רעוואלוציע דורך א וואקסאנאליע פון פעלד-געריכטן, חליות, האט צעמריבן די צווייטע דומע, איז געווען די פארקער-פערונג פון בלוטיגער צארושער הער-שאפט. מיט זיין נאמען איז פארבונדן די עפאכע פון בורזשאז-אדעליגער רעאקציע (סאציאליזשטישע). אין אויגוסט 1906 איז אויף זיין זומער-וואוינונג געווארן געווארן א באשטי-דעם 14טן סעפטעמבער, 1911, איז ער געשאסן געווארן פון מ. באגראוו אין קיעווער טעאטער פאר די אויגן פונעם צאר, מיט צוויי טעג שפעטער געשטארבן. סאטניא — א הונדערט (סאלדאטן, קאזאקן).

סאטראפ — א הערשער.

פריסטאוו — העכערער פאליציי-באאמטער, פאליציי-לייטענאנט.

פאכאטטיניק-פריסטאוו — געהילף-פריסטאוו.

פיקעס — שיפון.

פאמיאטקין-אויפטמאנר — אויפטמאנר אויף דער קריגס-שיף „פרישט פאמיאט-קין דער סאורזשער“ פון 18טן ביזן 24טן יוני 1905, אוינע פון די וויכ-טיקסטע געשעענישן אין דער רעווא-לוציע פון 1905. אנגעהויבן פון אן אויסברוך צווישן די מאטראסן צוליב פיילע פלייש, ווען דער רעוואלוציאנער-מאטראס וואקולינסקי איז דערשאסן געווארן. מאטראסן האבן פארבאטן דאס געווער, אויפגעהויבן שיסעריו אויף די אפיצערן, טייל דערשאסן, אנדערע אריינגעגעבן אויפן ברעג. (אייניגע זייטן צוגעשטאנען צו די מאטראסן). אפמירער פון אויפטמאנר — מאטראס מאמיושענקא. דעם 14טן איז די קריגס-שיף צוגעקומען צו אדעס, וואו עס זיינען פארגעקומען ארבטער-אומרוי-און וואו די לוייה פון וואקולינסקי איז פארוואנדלט געווארן אין א רויזגער דעמאנסטראציע. אראפגעצן א בא-וואפנטן אפטייל אין שטאט אנצופירן

מיט דער רעוואלוציע האט זיך „פ.א.“ געזאגט. פון אן עסקאדרע קריגס-שיפן, וואס דער צארושער שטאב האט געשיקט געגן „פאמיאטקין“, איז אוינע, געארגי פאכידעאנאסעין צוגעשטאנען צום „פאמיאטקין“, אבער שפעטער פאר-ראטן. „פאמיאטקין“ איז אוועק אין רומענישן האפן קאנטאנצא, וואו די מאטראסן זיינען אראפ. טייל זיינען גע-בליבן אין רומעניע, אנדערע זיינען אוועק אין אויסלאנד, טייל צוריק אין רוסלאנד, וואו עס זיינען ארום און ארום גע'משפט געווארן 185 פון „פ.א.“ אין „געארגי“, 7 הונדערטסטע. באשט דער אויפטמאנר איז דורכגעפאלן, האט אבער די געשיכטע „פאמיאטקין“ גע-האט א קלאסאליע ווירקונג אויף דער רעוואלוציע.

צירקל — לאקאלע פאליציי-העלקוואדערס.

היראפאטקין, אלעקסע — גענעראל, גע-ווען הויפט פון דער ארמיי אין מאנ-היטוריע און חויפט-קאמאנדיר, אונ-טער אלעקסעויעו'ן, אין דער מלחמה געגן יאפאן ביז דער מלחמה ביי מוקדען, יענע גענעראל ליניעוויטש איז געווארן חויפט-קאמאנדיר.

קאנצעלאריע — קאנצלער, אפיס.

קאנקע — פערד-טראנסוואי.

קארע'טן — איניציאלן (ק.ד.) פון די ווערטיער קאנסטיטוציאנעלע דעמאקראטן, אדער „פארמיי פון פאלקס-פרייהייט“, פארמיי פון דער ליבעראלער בורזשו-אוינע, געגרינדעט אין סוף 1905. איז געווען די חויפט-פארמיי אין דער ערשטער דומע, די בורזשאזע אפאזיציע צום צאר, געזוכט צו באהערשן דעם רעוואלוציאנערן שמורעס און אריינ-פירן אים אין די ראטען פון „געזעצ-טיכטיג“ פאליטישע רעפארמען. די פירער פון די קאדעמין האבן גענוצט שארפע ווערטער, ווען די רעוואלוציא-

נערע כוואליעס זיינען נאך געווען חוץ,
אבער האבן פון אנהויב געזוכט זיך
צונויפצוגיין מיטן צאר, קיינמאל ניט
געפארט קיין גרינדונגס-פארזאמלונג,
זיינען ניט געווען פאר אפשטאפן די
מאנארכיע. אין די שפעטערע יארן זיי-
נען די ק. ד. געווארן אן אפענער טייל
פון דער קאנטר-רעוואלוציע און רע-
אקציע, האבן זיך אריינגעווארפן אינ-
גאנצן אין די ארעמס פון צאריזם און
דער שווארצער מאה בשעת דער וועלט-
מלחמה. נאך אקטאבער 1917 — אינ-
ציאטארן פון דער קאנטר-רעוואלוציע
און אינמערדענציע געגן דער סאָוועט-
רעגירונג.

קאוואלעווסקי — פירער ביי די קא-דע'טן.
„ריעטש“ — ארגאן פון די קא-דע'טן.
רוסיש-יאפאנישע מלחמה — אנגעהאלטן
פון יאנואר 1904 ביז יוני 1905, ווען
דער פרידנס-אפמאך איז געשלאסן גע-
ווארן אין פארטסמאט, ניו העמפשייר,
פאראייניגטע שטאטן. די מלחמה איז
געווען א פארזעצונג פון דער בארויבונג
פון כינע מצד צארישן רוסלאנד, יאפאן
און אנדערע מלוכות, שטרעבונג פון
יאפאן צו אן איבער-פארטיילונג פון די
איינגענומענע טעריטאריעס און אויך
א רעוואלוציע פון די אוואנטירערס פון
דעם צארישן הויפט אויפן ווייטן מזרח,
אלעקסיעוו (צוזאמען מיט בעזאברא-
זאווין). צוליב אומפויאיקייט, קא-
רופציע און ניט-דערשאצונג פון די

יאפאנישע מיליטערישע כוחות האט די
צארישע אנפירונג געליטן א גאנצע ריי
שענדלעכע מפלות. יאפאן האט אלס רע-
זולטאט פון פארטסמאטער אפמאך גע-
קראגן די דרומ'דיגע העלפט פון אינזל
סאבאלין, רוסלאנד האט זיך געמוזט
אפזאגן פון דער אקאפאציע פון דרום-
מאנדזשוריע און קארייע. די מלחמה,
די מפלות און די גאנצע אויפגעדעקטע
קארופציע האט געהאלפן אונטערגראבן
דעם צאריזם.

רענענקאמף, פאוועל — גענעראל, איינער
פון די צארישע תלנים וואס האט אים
געפירט מיט די בלוטיגע שמראך-עקס-
פעדיציעס אין סיביר, האט איינגע-
ארדנט עפנטלעכע תליה-עקזעקוציעס,
האט אריבערגעשטיגן אפילו אנדערע
צארישע הענקער מיט זיינע מעטאדן.
ראריטשוו, שטשעפקין — פירער ביי די
קא-דע'טן.

שמירט, פיאטער — לויטענאנט פון פלאט
פון שווארצן ים, רעוואלוציאנער, ניט
באלאנגט צו קיין פארטיי. אין אקטא-
בער 1905 ארויסגעמראטן אויף מיטל-
גען, דעמאנסטראציעס, ארעסטירט גע-
ווארן און דערנאך באפרייט, געווען
פאפולער צווישן די מאמראסן. אין נא-
וועמבער 1905 ארגאניזירט אויפשטאנד
אויף דער קרויצער-שיף „אמשאקאוו“.
צוזאמען מיט א גרופע מאמראסן גע-
משפט און דערשאסן געווארן פארן
אויפשטאנד.

